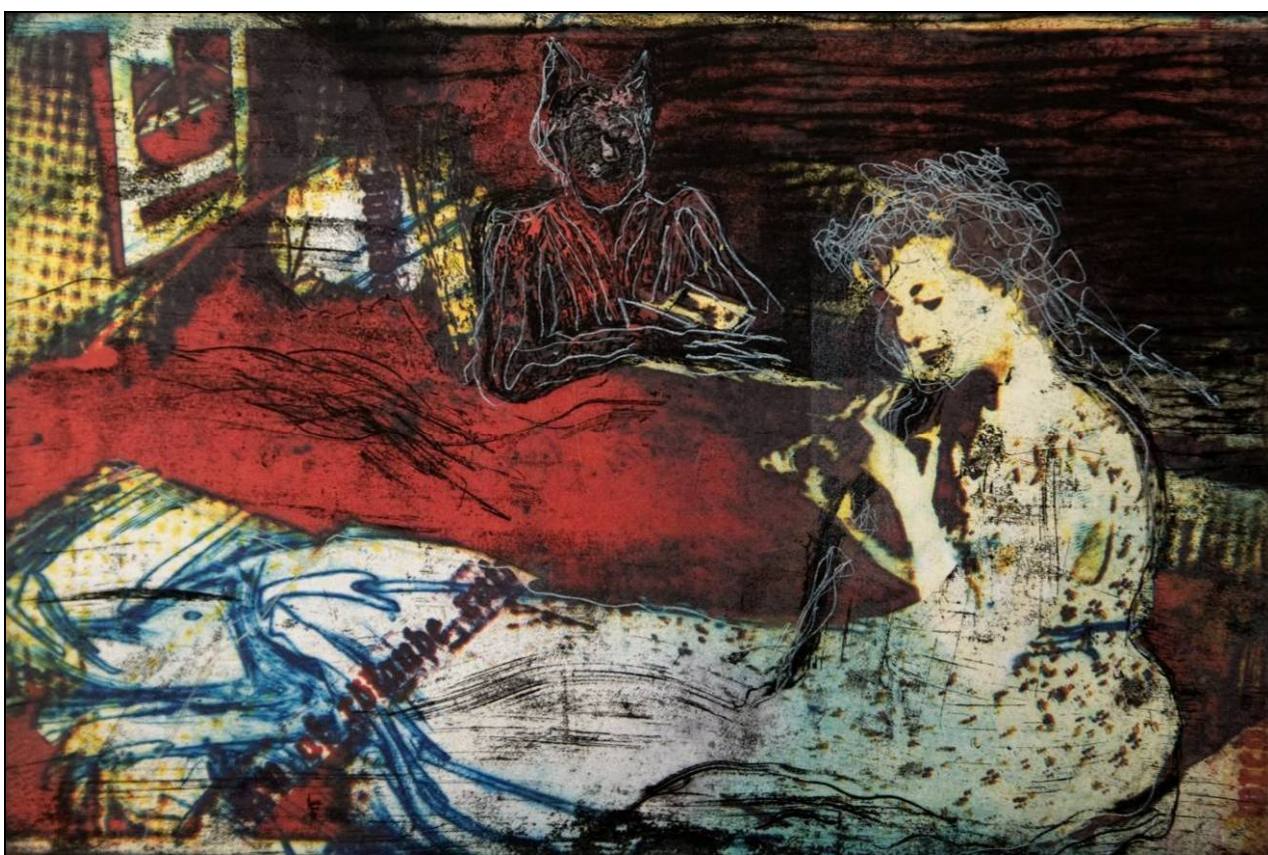

Vatra veche

2

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VI, nr. 2 (62), februarie 2014 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHĂ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

BRITA WEGLIN • „SERI LINIȘTITE ACASĂ LA TEURAJÄRVI”

Antologie *Vatra veche*

Abia începusem să simt

Abia începusem să simt
Că undeva-n rarul văzduh
Zăpada se va opri deodată,
Abia începusem să știu
Că nu mai poți să te ascunzi
De ochii mei avizi să vadă,

Abia zăream cum se depune
O linie limpede pe creștet,
Tremurătoare-n păr și moale
Pe genele-ți clipite-abia,
Abia-ndrăzneam să cred că ai
tăi sunt
Umerii desenați în aer
Cu fără de sfârșit zăpada
Și-a tale-aripile trădate
De nemaicontenita nea.

Aș fi putut să te ating,
Dar mi-era teamă să nu scutur
De pe făptura-ți nevăzută
Conturul nesperat de clar,
Aș fi putut să te învăț
Pe dinafară pentru clipa
Când, înteinindu-se ninsoarea,
Vei dispărea cu spaimă iar.

ANA BLANDIANA

Vatra veche dialog cu Brita Weglin

SUMAR

Antologie *Vatra veche*. Abia începusem să simt, de Ana Blandiana/1
Vatra veche dialog cu Brita Weglin, de Dorina Brândușa Landen/3
Istorie literară. Eminescu, critic literar, de Zeno Fodor/5
Eminescu și biserica, de Stelian Gomboș/7
Să ne amintim de Alecu Russo!, de Livia Ciupercă/9
Conjugarea verdelui. Un nume: Pavel Vasici, de Valentin Marica/10
Anul Eugen Ionescu. Sub semnul polemicii, de Marin Iancu/11
Scriitorul integral (Mihail Diaconescu), de Monica Dușan/12
Poeme de Dumitru Ichim, Darie Ducan, Luca Cipolla/13
Ars amandi. Omul livresc, de Valeriu Gherghel/14
Asterisc. Inflația de maculatură, de Elena Agiu-Neacșu/15
Poezii de Claudia Voiculescu/15
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/16
Cronica literară. Soteriologia iubirii (Theodor Răpan), de Adrian Botez/17
Omăgiu liric adus lui Grigore Vieru (Valentin Marica), de Victor Știr/19
Miron Țic – un poet discret, de Dumitru Velea/20
Fereastră spre locul poetic (Vasile Ioan Ciutacu), de A.I. Brumar/21
Întoarcerea poetului la uneltele sale (Constantin Donea), de Cornel Galben/22
Un alt fel de tablete șotron (Melania Cuc), de Cezarina Adamescu/23
Prin poezie... spre isihie (Stejărel Ionescu), de Petrișor Cioroaba/25
Întoarcerea la fabulă (Elena Adriana Răducan), de Florentin Smarandache/25
Anatomie de ploaie (Cristina Terente), de Dumitru Anghel/26
Cioburi de vise (Antologie), de Melania Cuc/28
Intarsie pe suflot (Petre Curticăpean), de Geo Raetchi/30
Muzica iernii (Decebal Alexandru Seul), de Ioan Mugurel Sasu/31
Faza de mugur (Laurențiu Ciprian Tudor), de Daniel Drăgan/32
Povestea, ca lecție de credință (G.N. Șincan), de Nicolae Băciut/32
Enigma nemuritorului albastru (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/33
Din fauna tranziției postdecembriste (Adi Travadi), de Anca Sirghie/35
Anul șarpelui (Grigore Avram), de Melania Cuc/37
Un prozator de elită: Dan Plăeșu, de Livia Ciupercă/38
De la Amiel citare (Gheorghe Glodeanu), de Marian Barbu/40
Poeme de Sergiu Scoferci/42
Spirale literare (Maria-Daniela Pânăzan), de Constantin Stancu/43
O carte document (Ion N. Oprea), de Traian Nistiriuc-Ivanciu/44
Așteptându-l pe Vergiliu (Mircea Brenciu), de Adrian Lesenciu/45
Wikipedia.ro citită printre rânduri, de Isabela Vasiliu-Scraba/46
Poeme de Marin Moscu/50
Ancheta *Vatra veche* – Case memoriale: George Topîrceanu, Iași, de Luminița Cornea/51
Un stejar s-a înălțat la ceruri – Gavril Istrate, de Luminița Cornea/52
Poeme de Cora Botezatu/53
Poeme de Vasile Popovici/54
Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan Selejan, de Luminița Cornea/55
Fără smerenie, ușile raiului rămân închise, de Gheorghe Nicolae Șincan/56
Venirea ungunenilor de peste munți..., de George Baciu/57
Poeme de Costel Suditu/59
Ortografia românească este și trebuie să rămână fonetică, de Gheorghe Moldoveanu/60
Poeme de Nicolae Nicoară-Horia/61
Patria recunosătoare, de V. Molodeanu/62
Jurnal venețian. Universitatea Ca' Foscari, de Daniela Gîfu/65
Biblioteca Babel. Georges Friedenkraft, Louisa Pêne-Siefert, traducere de Ion Roșioru/66
Biblioteca Babel. Louis-Philippe Hébert, traducere de Flavia Cosma/67
Biblioteca Babel. Pierre Michon, povestitorul, de Alina Pintican/69
Oameni pe care i-am cunoscut. Pianistul Li Min Cean, de Veronica Pavel Lerner/70
Jurnal. Vietnam, de Alexander Bibac/71
Starea prozei. Obsesia, de Dorina Vladi/72
Starea prozei. Înapoi, de Al. Francisc/73
Poeme de Doina Cherecheș/74
Starea prozei. Laura lu' Irina lu' Crețu, de Mirela Gruiiță/75
Pușa Lia Podan, de Iulian Dămăcuș/76
Poeme de Pușa Lia Podan/76
Scena. Sărbătoare teatrală în orașul lui Eminescu, de Zeno Fodor/77
Teatrul – cuvânt magic, de Matei Vișniec/78
Scena. „Nunta însângerată” și „El Duende”, de Adrian Korek/79
Literatură și film. Scriitorul și securistul atipic, de Alexandru Jurcan/80
Persona, de Mădălina Pojoga/81
Colega venită de peste mări și țări: Emiko Nagasaki, de Marianne Popa Matei/82
Curier/83
Scrisoare deschisă. Către Consiliul Municipal Târgu-Mureș, de Nicolae Băciut/85
Catrene de Vasile Larco/86
Catrene de Iosif Boia/86
Clepsidra de sedef, de Adrian Nicolae Popescu/88

Brita Weglin, „În confuzia vieții”

Brita Weglin, „Trei sirene”

Brita Weglin, „Sora norului mare”

Ilustrația numărului: BRITA WEGLIN, Suedia

Vatra veche dialog cu Brita Weglin

**EU NU SUNT UN ESTET, CI UN
EXPLORATOR...**

Dorina Brândușa Landén: Munca ta artistică are nenumărate aspecte. Instalații stau alături de grafică, sculptură, pictură, acuarele, email și altele. De unde îți vine această dorință să lucrezi cu atât de multe tehnici și materiale diferite, de unde vine și care este legătura lor interioară?

Brita Weglin: Copil fiind, am crescut într-un mediu liber, la țară. Am fost de multe ori cu bunicul meu în fierăria sa... eram deja de pe atunci interesată de meșteșuguri... Sunt încă foarte curioasă, vreau tot timpul să testez în artă, să încerc o amestecare a diferitelor tehnici și să descopăr noi combinații. O tehnică o fertilizează pe cealaltă. Tehnologia și materialele sunt doar diferite mijloace pentru mine de a crea o artă cu propria mea expresie artistică pe care eu nu o pot formula în cuvinte. Am găsit o mulțime de elemente de bază în limbajul imaginilor în grafica mea, elemente care se regăsesc în lucrările mele în email și în picturile mele. Recent, am început, de asemenea, să lucrez tablouri în broderie liberă... Uneori aceasta se poate simți/percepe foarte grafic.

– Prin toate aceste materiale și tehnici pe care le utilizezi, inventezi un alt limbaj, un dialog sau interacțiune între “sine” și lumea înconjurătoare?

– Eu nu sunt un estet, ci un explorator, atât în interior cât și în exterior. Nu vreau să mă limitez și să ajung catalogată, încadrată într-o categorie. Deși eu pornesc de la mine însămi în munca mea de creație, mi se confirmă în mod repetat că ceea ce fac, ce creez eu îi impresionează, îi „atinge” pe semenii mei. Când arta mea impresionează și privitorii găsesc ceva în ea, aceștia pot găsi o

modalitate proprie de comunicare, independent de mine.

– Care sunt cele mai importante întrebări/probleme în munca ta de creație?

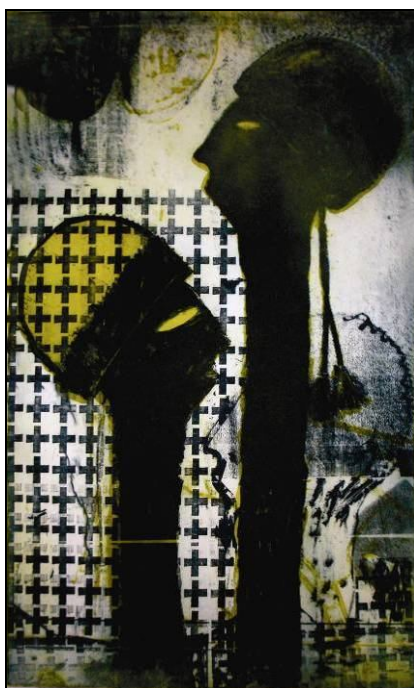
– Cel mai important este să nu îmi pierd concentrarea/focusul în propria mea expresie, exprimare artistică... mergând în propriul meu “balon” de fantezie... în el încap atât viața mea cât și moartea mea... atât bucuriile mele cât și temerile mele... toate condițiile noastre existențiale.

– Ne poți spune ceva despre felul în care crezi un sens în și prin munca ta de creație?

– Să imaginez și să creez este ceea ce îmi place să fac și asta dă deja sens pentru mine... Eu uit timpul și spațiul...

– Creația ta artistică pare să atingă atât o lume macro-socială ca, de exemplu, “Femeile de la Prästnåset”, cât și o lume micro-socială, personală, “Eu și câinii lui tata”. Au aceste opere de artă rădăcini comune?

– „Femeile de la Prästnåset” este un proiect mare de lucru, care mi-a fost inspirat de un act de donație din anul 1272. Satul Prästnåset este situat chiar lângă satul în care am copilărit eu, în Hälsingland. În acest document, membrii familiilor de țărani au fost numiți într-un scrisoare de donație către biserica din parohia noastră. Aceste nume medievale de femei au fost foarte interesante, pline

Brita Weglin, „Întâlnire”

de fantezie, pentru că purtau urmele unei tranziții între păgânism și creștinism. Și, în același timp, îmi transmiteau mie un sentiment de contact, de legătură cu strămoșii mei care au trăit doar cu câteva generații în urmă... Apoi, proiectul a devenit foarte personal, pentru că eu am folosit propriul meu chip, ca o matriță pentru toate cele 23 de femei – deși cu diferite obiecte de acoperit capul. Un puternic sentiment al condițiilor noastre existențiale... și mai ales unul foarte personal...

„Eu și câinii lui tata” este o imagine poetică a grijii și dragostei tatălui meu pentru mine, care mă însoțesc în viață... Tatăl meu a murit cu nouă ani în urmă, dar câinii tatei o apără, o ocrotesc pe înotătoare...

– Care este puterea creației tale și care este slăbiciunea ei?

– La această întrebare îi voi lăsa pe alții să răspundă...

– Tu crezi în opera ta o lume fantastică în care găsim înotătoare singure, sirene, peregrini, călăuze și multe altele. Sunt motivele/temele pe care le folosești în opera ta mai mult simbolice?

– Da, sunt simbolice... Eu sunt înotătoarea care întâlnește diferite personalități în viață... și, după cum am spus mai devreme, înotătoarea are întotdeauna câinii tatei ca paznici ocrotitori!

– Dincolo de dramatismul și de forța creației tale, m-am gândit eu la un anumit optimism care emană din opera ta, ceva care arată spre înainte... Ce ne poți spune despre aceasta?

– Cu umor în arta mea întâmpin eu viața... dar, desigur, există întotdeauna o nuanță serioasă, gravă... la fel ca în viața însăși.

– Structura creației tale artistice este foarte deschisă, ea permite privitorului să aibă propriile sale idei despre un lucru sau altul și să-și construiască propriile sale ficțiuni. Nu te deranjează aceasta? Cât de deschis vrei tu ca privitorii să înțeleagă, să perceapă opera ta?

– Cel mai bun lucru care se poate întâmpla este ca opera de artă să trezească o senzație, un sentiment propriu vizualizatorului, prin intermediul cărui el/ea să poată face asociații în continuare! →

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN
Decembrie 2013, Suedia.

Copyright: Dorina Brândușa Landén

– În opera ta există o anumită simplitate, o claritate care creează o energie extraordinară, îi dă forță. Tu utilizezi elemente foarte specifice scoase din propria-ți existență, din istorie sau din lumea care te înconjoară și le atașezi la „povestirile” tale. Nu pari preocupată în mod special de așa numitul flux de informații, dar în același timp reacționezi la el, îl faci real și vizibil. Este creația ta ca un fel de schimb între tine și lume?

– Da, așa este. Este modul meu de a mă descurca cu lumea.

– Se spune că fiecare operă de artă are și o dimensiune politică. Ce părere ai despre această afirmație? Putem, în timpurile pe care le trăim, să facem o diferență prin artă? Ce rol ar trebui să își asume artistul?

– Crucial pentru selectarea expresiei artistice ar putea fi, de exemplu, opresiunea politică sau diferite nedreptăți în societate, dar, în același timp, artistul trebuie să aibă libertatea de a-și alege expresia artistică după convingerile sale, atât în cazul în care acestea sunt de natură politică, sau, ca în cazul meu, personală.

– Nu cu mult timp în urmă, ai publicat un album de artă „Brita Weglin – Eu înot la Talinn și alte povestiri” (Editura Almlöfs, www.almlofs.se). Ce a însemnat munca la acest album de artă și la ce proiecte lucrezi acum?

– A lucra la album a fost ca și cum aș fi făcut o sumă a aproximativ 25 de ani de lucru activ în domeniul artei. În ultimii ani, am încetat să lucrez în anumite tehnici care mă solicitau fizic, cum ar fi lucrul în email, sculptura în beton și bronz precum și lucrări de grafică de mari dimensiuni, tipărite manual.

Pentru că trupul meu, de-a lungul anilor, s-a uzat de munca grea, realizez acum arta mea în tehnici mai ușoare din punct de vedere fizic, cum ar fi picturi în acuarele și povestiri în imagini brodate.

O temă pentru broderiile mele sunt imagini din diferite filme mute, cum ar fi portretul Allei Nazimova, care a emigrat din Ucraina în Statele Unite, unde a devenit un mare star. Ea a fost numită o Lady Gaga a timpului trecut, o femeie puternică și capricioasă! Tema broderiei la care lucrez acum sunt anumite imagini

fantastice inspirate din povestirile medievale despre ființe mitologice, sau, cum s-ar spune, hibridi (o încrucișare între animale și oameni). Ulise le-a întâlnit sub formă de sirene, care, cu melodiile lor seducător de frumoase au încercat să-l atragă într-o rătăcire...

Noi avem sirene în mare, Näckén* în torente și lacuri, Vittorna** în păduri...

Eu brodez cu propriul meu păr alb imagini... există o tradiție a broderiei cu păr din copilăria mea în Hälsingland și Dalarna.

În trecut, de multe ori, se păstra primul păr tuns de la un copil sau chiar și o șuviță din părului unui copil care a murit. Părul posedă o anumită încărcătură de putere și magie...

*Näckén – spirit al apelor sub forma unui bărbat gol.

** Vittorna – ființe mistice care în credința populară nordică sunt numite „cele nevăzute”, care trăiesc la fel ca și oamenii, doar că într-un alt spațiu și în alt timp.

*

Brita Weglin

Brita Weglin este considerată personalitatea cea mai inovatoare a peisajului artistic suedez contemporan. Ea s-a născut în Alfta, în Hälsingland, Suedia, într-o familie de fierari. Alfta datează din anul 700, când în această zonă trăiau vikingii. Istoricii estimează că Alfta a fost creștinată încă din anii 1200, având o biserică creștină în centrul comunității. Poate că de aici, din locul natal și istoria acestuia își trage rădăcinile arta Britei Weglin, atmosfera arhaică, misterioasă, pe care o emană lucrările sale, un soi de primitivism/naivism introdus într-o concepție artistică de libertate modernistă.

Brita Weglin a studiat arheologie, etnologie și antropologie socială la Universitatea din Stockholm; între

anii 1975 – 1979 studiază arta la Konstfack (Academia de Artă Stockholm) și în același timp se specializează în diferite tehnici grafice, sculptură și de prelucrare a imaginii pe calculator.

Studiază, de asemenea, artizanatul în metal și argint la Stenebyskolan (2000-2001). Activitatea sa de artist plastic și profesor de artă se întinde pe mai mult de 20 de ani.

Brita Weglin este membră a Societății de Grafică, a Casei Graficii, a KRO (Organizația Națională a Artiștilor Plastici), a KC Nord (Centrul Artiștilor Plastici Nord), a Societății Trienalei Cracovia, Polonia, a Salonului Tokio, Japonia.

Brita Weglin trăiește și creează de mulți ani la Luleå, departe de Stockholm, în nordul Suediei.

Activitatea sa de artist plastic și profesor de artă se întinde peste mai mult de 20 de ani.

Ea a făcut șase lucrări decorative majore în spații publice, precum și treisprezece editării de grafică.

A avut mai multe expoziții personale și a participat la nenumărate expoziții de grup în Suedia și în străinătate. Brita Weglin obține titlul de fil.kandidat (titlu academic) în arheologie și etnologie.

Britei Weglin i-au fost decernate mai multe premii internaționale pentru grafică și stipendii pentru artă, printre care amintim Premiul Special al Bienalei Splitgraphic (Croația) 2007, Premiul Special al Trienalei International Print – 94 Cracovia, Premiul Muzeului de Artă Tama, la Trienala International Mini Print Tokio (1995), Stipendiul Național pentru Artă Kiruna 1997, Distincția de onoare la Bienala Mini Print Cluj Napoca (1997), Premiul pentru Mixed Media The 4th Sapporo International, Stipendiul pentru Artă al Fundației Karlskoga – Nobel, 13th Seoul – Space International Bienala Print și numeroase alte premii și stipendii pe care nu le mai enumerăm aici.

Lucrări ale Britei Weglin se regăsesc în mai multe muzee din Suedia și din străinătate, dintre care amintim Muzeul Civic Cremona, Italia, Muzeul Național de Artă Cluj Napoca, Muzeul Academiei de Artă Wrocław, Polonia, Muzeul de Artă Tama, Tokio, Japonia, Muzeul Național Varșovia, Polonia.

Istorie literară

EMINESCU, CRITIC TEATRAL

(II)

Peste câțiva ani, mai exact în 1876, Eminescu devine redactor la *Curierul de Iași*, în paginile cărui, timp de un an, va publica cu regularitate articole despre teatru.

Conform volumului *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, editat de Ion V. Boeriu în 1972 la Editura Dacia, prima sa cronică din cotidianul ieșean apare duminică, 4 iulie 1876, iar ultima duminică, 20 martie 1877. Au fost, în total, 22 de articole. Tot din această perioadă mai există o cronică nepublicată, rămasă în manuscris.

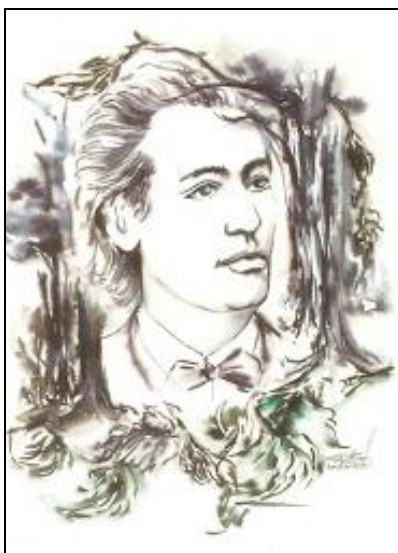
În octombrie 1877, Eminescu pleacă de la Iași la București, fiind invitat să intre în redacția ziarului conservator *Timpul*, unde va lucra asiduu din octombrie 1877, până în vara lui 1883, dedicându-se gazetăriei cu o mare pasiune. Printre numeroasele articole, din domenii dintre cele mai variate, publică – conform volumului amintit - și 25 de cronici teatrale, prima în ziua de sâmbătă, 12 noiembrie 1877, iar ultima joi, 5 mai 1883. Peste numai o lună și jumătate, la 23 iunie, dă primele semne de dezechilibru mintal, iar la 28 iunie e internat în sanatoriul doctorului Șuțu.

Își va reveni, va mai avea câțiva ani de creație, dar nu va mai scrie cronică teatrală.

Vedem dar că preocupările de analist al fenomenului teatral (la care, pentru a avea imaginea completă a omului de teatru, trebuie să adăugăm și încercările sale dramaturgice de care însă nu ne vom ocupa acum) l-au însoțit pe Eminescu pe aproape întreg parcursul carierei sale creatoare.

În cronicile sale, Eminescu abordează, cu siguranța unui adevărat profesionist, al unui profund cunoscător al artei teatrale, toate problemele dramaturgiei și spectacologiei. Orânduite tematic, ideile sale se constituie într-un veritabil manual ce ar trebui studiat foarte serios – spre folosul lor – de toți dramaturgii, actorii și cronicarii de teatru.

Despre menirea teatrului și despre cum trebuie scrise piesele de teatru, Eminescu s-a pronunțat de mai multe ori. De pildă, în cronică nepublicată de care aminteam (scrisă în perioada 1875-1877, în timp ce se afla la Iași)

Grafică de Constanța Abălașei-Donoșă

la spectacolul cu piesa lui Antonin Roques *Moartea lui Constantin Brâncoveanu*, el arată că „drama are de obiect și țintă reprezentarea caracterelor omenești curățite de neconsecvența vieții și cuetărei zilnice, a caracterelor omenești consecvente, în toate momentele aceleași, pentru a căror manifestare se aleg situațiuni interesante. În acestea, caracterele antitetice se lovesc unul de altul în dezvoltarea lor, dintr-asta se naște înnodământul, iar din învingerea unui princip și căderea celuilalt deznodământul dramei. [...] Deci trei elemente pot fi într-o dramă, care să constituie valoarea ei. Unul caracterele, acestea fac ca ea să fie frumoasă, al doilea situațiunile (deci planul), acestea interesează, al treilea limba, care poate avea un farmec liric”(11). Într-o altă cronică, el completează aceste idei cu observația că „Toate soiurile de scriere dramatică se-mpart numai în două genuri, din care unul e mai nalt, celălalt mai de rând: drama de *caractere* și drama de *intrigă*. Genul întâilea arată caracterele în toată curățenia și consecvența lor, al doilea le admite ca fiind cunoscute, iar conflictele se nasc din planuri premeditate, ca să zic intelectuale, a două părți opuse. În cel dintâi gen conflictul trebuie să se nască cu necesitate, ca între două puteri elementare aduse în contact, precum urmează cu necesitate exploziunea, dacă arunci o scântie într-o magazie de praf. Aduse odată în contact, caracterele se dezvoltă repede și energic, privitorul rămâne uimit, nu

de ceea ce se-ntâmplă, căci aceasta se poate ghici mai totdeauna, ci de expresia curată, străvezie a caracterelor omenești, care-n viața comună se ascund sub masca convențiilor sociale. Astfel, în tragediile lui Sofocle știm de mai nainte, ce are să se-ntâmplă, dar caracterele sunt cristalizate și ne uimesc prin teribila lor consecvență, până sunt înfrânte prin ele înșile, urieși ce cad sfărâmați sub propria lor greutate. Drama de intrigă consistă nu atâta în conflictul a două caractere, ci în acela a două planuri opuse. Aicea publicul privește cu mult mai mare interes desfășurarea, căci el poate ghici ce se petrece în inima unui om, nu însă ce se petrece în capul lui. [...] Tot ce se abate de la aceste două norme generale e greșit”(12).

Trecând la analizele spectacologice ale lui Eminescu, începem prin a arăta că el subliniază ideea foarte importantă a unității spectacolului, faptul că într-o montare teatrală trebuie avute în vedere toate aspectele, toate amănunțele, că la nimic nu trebuie să se facă compromisuri și nimic nu poate fi lăsat la voia întâmplării. În cazul spectacolului *Petru cel Mare*, cu piesa lui Eugène Scribe, el remarcă interpretarea plină de virtuozitate și unitate a elementelor de exprimare artistică a lui Mihail Galino în rolul titular. „De la fizionomia sa, care era aproape portretul lui Petru cel Mare, cu atâta îngrijire se grimase, până la cele mai mici mișcări ale gâtului, a mânilor chiar, totul era studiat în amănunțime. Am admirat într-adevăr acele tonuri, cu care d-sa colora tranziția dintr-un afect la altul. Acuma mușchii feței se dispuneau într-un gest de o rece și neîndurată viclenie, ochii pândeau și musculatura gurii arăta un ușor tremur de nerăbdare; acum aceeași fizionomie arăta horărârea, cruzimea, furia. Tot astfel a fost și vorba. De la vehemență până la tonul cam răgușit al patimei ascunse, scara întreagă de tonuri a fost observată cu măiestrie”. Dar, după ce laudă și alți interpreți valoroși, Eminescu are și o tăioasă observație critică: „Nezicând pân-acum decât de bine despre reprezentația de joi, vom trebui să rugăm totuși pe directorul de scenă, ca să evite de-a da roluri, secundare chiar, în mâna unor persoane care, prin câteva șiruri vorbite rău, compromit succesul piesei și →

ZENO FODOR

nimicesc iluzia, produsă cu greu prin patru acte jucate bine”. Și trage concluzia: „O piesă de teatru e esteticeste un întreg ca și un tablou, sau o simfonie. Fie tabloul cât de frumos, dacă o figură din el va fi caricată, impresia totală se nimicește; fie simfonia cât de frumos executată, dacă în mijlocul execuțiunii un străin ar pune instrumentul la gură și-ar începe a țârlăi fără înțeles, impresia simfoniei întregi se șterge într-o clipă”(13).

Foarte interesantă este și judecata lui Eminescu asupra interpretării rolului Ruy-Blas de către foarte tânărul Grigore Manolescu, cel care va deveni ulterior unul dintre cei mai mari actori din întreaga istorie a teatrului românesc. „Greutatea întregii reprezentațiuni era așezată pe umerii unui tânăr cu voce moale, simpatică și aproape copilăreasă. *Ruy-Blas!* Ce are a face Ruy-Blas cu această făptură atât de mlădioasă și oarecum fragedă? Când intră în scenă, Manolescu ne face impresia unui băiat, care voiește să poarte sarcina titanilor și îl vedem parcă strivindu-se sub greutatea pe care o poartă. E prea tânăr Manolescu pentru rolul unui om care, după ce a vânturat țara, se pune să reîntemeieze o împărăție surpată. S-ar putea face mai bătrân, dar vocea îl vinde; în zadar pune mustață groasă, că tot flăcăiandru rămâne. Aceasta nu e vina lui, e însă un lucru, pe care nu trebuie să-l trecem cu vederea, când judecăm despre efectul și valoarea jocului. Jocul fie cât de frumos, dacă nu e tocmai potrivit, multora le pare greșit”. Și continuă: „Niciodată nu s-a pomenit un actor român, care să zică versurile atât de bine ca d. Manolescu și, dacă e vorba, pizmuim pe d. Olănescu de mulțumirea pe care trebuie s-o fi avut, auzindu-și versurile zise de Manolescu. Când Manolescu le zice, ele curg ca izvorul limpede, încât nu o silabă, nu un sunet, dar un hiat nu se pierde, și urechea rămâne agăgită de plăcuta înșirare a sunetelor. Astfel, când tirada lungă din actul al treilea se sfârșește, auzitorii constată cu părere de rău, că a fost prea scurtă. Gesturile și mimica d-lui Manolescu nu-i sunt mai prejos de avântul și claritatea dicțiunii. Fieștecare moment în parte e desăvârșit, ori cel puțin destul de aproape de desăvârșire. Dar este un lucru, pe care junele nostru trebuie să-l învețe: stăpânirea de sine. Nu știe să menajeze efectele; o ia prea repede și cu prea mult zel la început; își cheltuiește toate puterile înainte de vreme și pentru aceea întregul joc face impresia unui lucru răsfrat și lipsit de unitate. [...] Legea artistului trebuie să fie stăpânirea asupra pasiunilor pe care

le înfățișează”(14).

Admirația deosebită a lui Eminescu pentru felul de a vorbi al lui Grigore Manolescu pornește de la faptul că, așa cum arată el în altă parte, „ceea ce constatăm cu părere de rău, este că afară de doi-trei (actori, n.n.), ceilalți nu știu a vorbi. În teatrul românesc ți se pare că auzi citind pe cineva într-o limbă, pe care el n-o pricepe”. Dar Eminescu nu se mulțumește să constate, el explică pe larg, cu exemple, ce înseamnă accentul logic pe care îl considera sufletul vorbirii și pe care actorii îl așează adesea cu totul fals. „A vorbi natural este încă un mister pentru preoții Thaliei române” - conchide el. Vorbește apoi, pe larg, și despre accentul pe care-l numește etic. „Vom spune [...] că un actor trebuie să cunoască tonul cel mai adânc și cel mai nalt al vocii sale vorbite și că în nuanțele infinite ale acestei scări se pot oglindi sute de caractere, mii de simțeminte omenesti. Când un actor cunoaște însemnătatea fiecărui ton al glasului său precum și a fiecărei încrețituri a feței sale, abia atunci își cunoaște averea și e artist. El mănuieste persoana sa proprie ca pianistul un piano, ca violonistul vioara”(15).

Și acestea nu sunt singurele lecții de vorbire pe care Eminescu le dă actorilor. În alte articole îi atenționează că trebuie să vorbească din piept, să rostească fiecare cuvânt bine despărțit de celelalte, să evite pronunțiile străine și le arată câte feluri de vocale și consoane există în limba română și cum trebuie ele rostite, scrierile sale constituindu-se astfel într-un veritabil manual de ortoepie.

Militând pentru natural, pentru firesc atât în vorbire, cât și în jocul scenic, Eminescu atrage însă atenția că „nu tot ce e natural e și frumos”, că trebuie păstrată întotdeauna măsura, să nu se exagereze datele naturii, pentru că și îngroșarea acestora duce la falsitate. „Nu credem că reprezentarea crudă și realistă a slăbiciunilor trupești este menirea artei dramatice” - scrie Eminescu în cronică la spectacolul *Cerșetoarea*, arătând că dintre toate infirmitățile numai orbirea și nebunia nu jignesc spiritul dramatic, cu condiția însă ca ele să inspire liniște și înțelepciune. „Un orb agitat de spaimă sau de patimă este un spectacol penibil”, subliniază el. Cât despre nebunie, Eminescu atrage atenția că „nebunia reflexivă și numai aceasta este într-adevăr dramatică”. Și continuă: „Nebunii lui Shakespeare sunt adevărați înțelepți. Cuprinși de o idee fixă, ei exprimă în maxime paradoxale

adevăruri veșnice, dar acestea idei paradoxale, pe care omul cuminte le exprimă c-un fel de agitație, nebunul le spune liniștit, ca un ce cu totul firesc. Antiteza la cel dintâi este: seninul ochilor minții și întunericul ochilor trupului; antiteza la cel de al doilea, sunt maximele de înțelept în gură de nebun, dar aceste antiteze nu se luptă, ci se-mpreună în liniște, din care cauză aceste infirmități - singurele însă - nu jignesc simțul estetic. Un nebun sau un orb agitat sunt o priveliște penibilă, urâtă, și mai urâtă încă, (atunci) când actorul îl reprezintă cu toată cruditatea realității”(16).

La multe alte lucruri am mai putea reflecta, studiind scrierile teatrale ale lui Eminescu. Cred însă că exemplele arătate sunt suficiente pentru a conchide că în cronicarul teatral Mihai Eminescu am avut un om de vocație, un veritabil profesionist al acestei meserii, un exemplu pentru toți cei ce încearcă să exercite azi această profesie grea și de mare răspundere.

Eminescu n-a scris cronici lungi, pentru că reușea să surprindă și să explice esențialul în cuvinte puține, dar precise, pline de miez. Am să închei citând în întregime cea mai scurtă cronică a sa, pentru a arăta cum a putut să spună totul despre un spectacol în doar câteva rânduri.

„Aseară s-a deschis stagiunea Teatrului Național cu *Marion Delorme*.

Actorii și-au recitat bine rolurile. Dar atâta tot. Victor Hugo desigur nu și-ar fi recunoscut pe nici unul din personajele piesei sale.

Domnii Manolescu, Velescu și Nottara sunt singurii cari au încercat să se susție în rolurile d-lor, dar mai trebuia încă mult”(17).

Note

11)Se găsește în Ms. 2254, f. 303. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p. 52.

12)Cronică la *Doi surzi* și *Paza bună trece primejdia rea*. Publicată în *Curierul de Iași*, IX, nr. 140, vineri, 24 decembrie 1876. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p. 83-84.

13)Publicată în *Curierul de Iași*, X, nr. 31, duminică, 20 martie 1877. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p. 96-97.

14)Cronică la *Ruy-Blas* de Victor Hugo. Publicată în *Timpul*, III, nr. 231, vineri, 20 octombrie 1878. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p. 126-127.

15)Cronică la *Caterina a II-a*, comedie de Dumanoir și Biéville. Publicată în *Curierul de Iași*, IX, nr. 130, duminică, 28 noiembrie 1876. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p. 71-72.

16)Cronică, amintită deja, la *Cerșetoarea*.

17)Publicată în *Timpul*, VI, nr. 215, sâmbătă, 3 octombrie 1881. Reprodușă din *Mihai Eminescu, Scrieri de critică teatrală*, p.147.

EMINESCU ȘI BISERICA

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

Despre poetul, prozatorul și publicistul Mihai Eminescu în viziunea Bisericii, despre raportarea sa la învățătura creștină, precum și abordarea vieții și operei sale din perspectiva credinței creștine...

(II)

Câteva cuvinte despre „naționalismul” lui Mihai Eminescu

Multă lume și-a creat impresia falsă că Mihai Eminescu ar fi un naționalist disperat, care detesta existența celorlalte popoare, dar ceea ce apăra el în fapt sunt tradiția neamului, limba curată, românească și credința creștină: „naționalismul este un semn rău la un popor. Nimeni nu ține la existența sa decât acela ce are să o piardă în curând și aceasta se simte instinctiv. Nicăieri nu se manifestă voință de viață mai tare decât acolo unde viața este periclitată sau prin boală internă sau prin pericol extern” (*Fragmentarium*, p. 129). Cosmopolitismului, la modă spre sfârșitul secolului al XIX-lea, veacul constituirii națiunilor moderne, cosmopolitism pe care Mihai Eminescu îl învinuia că ar fi introdus în estul Europei „formele costisitoare de cultură ale Apusului”, îi opunea cultura națională în adevăratul înțeles al cuvântului.

Într-un articol, publicat în ziarul „*Timpul*” la 22 ianuarie anul 1880, autorul mărturisea cu nedismulată amărăciune: „În loc de-a merge la biserică, mergem la Caffè-chantant, unde ne-ntălnim cu omenirea din toate unghiurile pământului, scursă la noi ca prin minune. Ba pentru că limba noastră cam veche, cu sintaxa ei frumoasă, dar grea, cu multele ei locuțiuni, îi cam jena pe prietenii noștri, am dat-o de o parte și am primit o ciripitură de limbă pășărească cu sintaxa cosmopolită pe care cineva, dacă știe nițică franțuzească, o învață într-o

săptămână de zile. Bietul Varlaam, mitropolitul Moldovei și al Sucevei, care în înțelegere cu Domnii de atunci și c-un sinod general al bisericii noastre au întemeiat acea admirabilă unitate care-a făcut ca limba noastră să fie aceeași în palat, în colibă și-n toată românia, și-ar face cruce creștinul auzind o pășărească pe care poporul, vorbitorul de căpetenie și păstrătorul limbei, n-o mai înțelege”.

Legătura dintre Biserica Ortodoxă și neamul românesc, Mihai Eminescu o considera a fi fundamentală pentru dănuirea în istorie a poporului din care și el făcea parte. Rolul pe care Biserica l-a avut în dezvoltarea culturii și identității naționale este incontestabil și aceasta pentru că „Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit de înghițirea prin poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanele de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualele ei poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e” (M. Eminescu, *Opere*, vol. X, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1989, p. 187).

„Moralitatea este pentru suflete identică cu sănătatea pentru trup!”

Pasiunea națională și socială a scriitorului venea din dorința de a vedea pe români ieșiți din starea nenorocită în care se aflau: „Populația rurală în marea ei majoritate, mai ales cea depărtată de târguri, n-are drept hrană zilnică decât mămăligă cu oțet și cu zarzavaturi, drept băutură spirt amestecat cu apă, trăind sub un regim alimentar așa de mizerabil, țăranul a ajuns la un grad de anemie și slăbiciune morală destul de întristătoare. Chipul unui țăran român, om de țară, trăit în aer liber, seamănă cu al uvrierului stors de puteri din umbra fabricilor. Cine a umblat prin satele noastre, mai ales prin cele de câmp și de baltă, a putut constata că de-abia din trei în trei case se găsește câte o familie care să aibă un copil, mult doi, și aceia slabi, galbeni, lihniți și chinuiți de friguri permanente”.

Educația poporului constituia în gândirea eminesciană un pilon de sprijin pentru societatea românească. Instrucția publică are în vedere și integritatea morală a cetățenilor pentru că „moralitatea e pentru suflete identică cu sănătatea pentru trup. Un popor imoral este fizic nesănătos sau degenerat”. Față de calamitățile fizice cu care se confruntă adeseori țara întreagă, dar care se răsfrâng mai cu seamă asupra celor săraci, pericolele pe care le reprezintă oamenii corupți, vicleni, superficiali sunt mult mai mari și descurajatoare pentru contribuabilul român: „Între caracter și inteligență n-ar trebui să existe alegere. Inteligențe se găsesc foarte adesea, caractere, foarte arare. Ceea ce trebuie încurajat într-o societate omenească sunt oamenii de caracter. Energia centrului lor de gravitate și dreapta ascensiune a liniei lor de mișcare trebuie descărcată de greutatea prea mari. Precum Arhimede cerea un punct fix, pentru a ridica cu pârghia→

STELIAN GOMBOȘ

lumea din țâțâni, astfel caracterele tari și determinate sunt (ilizibil) împrejurul căreia se-nvârt lucrurile lumii. Este drept că ele adeseori sunt rezultatul mișcării sociale”.

Schimbând, acum, registrul discuției noastre, mă întreb și vă întreb: Cum mai este receptat, tratat și abordat astăzi Mihai Eminescu? Așa cum spunea într-un interviu criticul literar Felix Nicolau, Mihai Eminescu este respectat și amintit doar de zilele nașterii și morții sale, dar mai rău decât atât este faptul că în ultimii ani s-a pus accentul pe omul Mihai Eminescu mai mult decât pe opera sa. Ce mai știe generația de azi despre cel numit șablonard „poetul nepereche al literaturii române” și „poetul național al românilor”?

Citeam recent niște păreri ale unor tineri prin unele spații virtuale de dezbateri – deloc de neluat în seamă – potrivit cărora Mihai Eminescu ar fi mult mai prețuit ca scriitor dacă nu li s-ar băga „pe gâtul elevilor” prin programa școlară. Dacă ar fi să luăm de bun faptul că tot ceea ce este obligatoriu este automat și rău, probabil ar trebui să trecem tot ce este de învățat în școală la capitolul „facultative”, că doar la ce bun atâta efort! Nu păreriile acestea sunt motiv de îngrijorare, ci rolul dascălilor. Cât de fără vocație trebuie să fie niște profesori de limba și literatura română pentru ca Mihai Eminescu să le devină indezirabil și nesuferit elevilor?

Când astfel de profesori nu au știința de a provoca dragostea de lectură la cei tineri, chiar în condițiile ispitind la a nu citi din lumea de azi, ar fi de preferat ca din mâinile lor să iasă niște elevi care să vorbească și să scrie corect în limba română. Dar știm că nu e chiar așa. De aceea, trecând peste orice vină de o parte ori de alta a catedrei, este important ca Eminescu să fie citit, pentru că are meritul mai presus de orice de a fi turnat în cele mai frumoase forme limba noastră.

Prin urmare, altfel, s-ar cădea să ne amintim de Mihai Eminescu, nu doar într-un mod și într-un cadru festiv, de ziua lui, ci recitându-i o poezie pentru a ne da seama de ce este un geniu. Iar dacă, de bine, de rău, opera sa poetică încă este cunoscută, în schimb, articolele de ziar îi sunt știute mai mult de specialiști, de criticii literari și de o mână de oameni pasionați. Interesant ar fi să mai facem un salt: de la cunoașterea doar a „Luceafărului” și a „Scrisorii III” la articolele lui de presă.

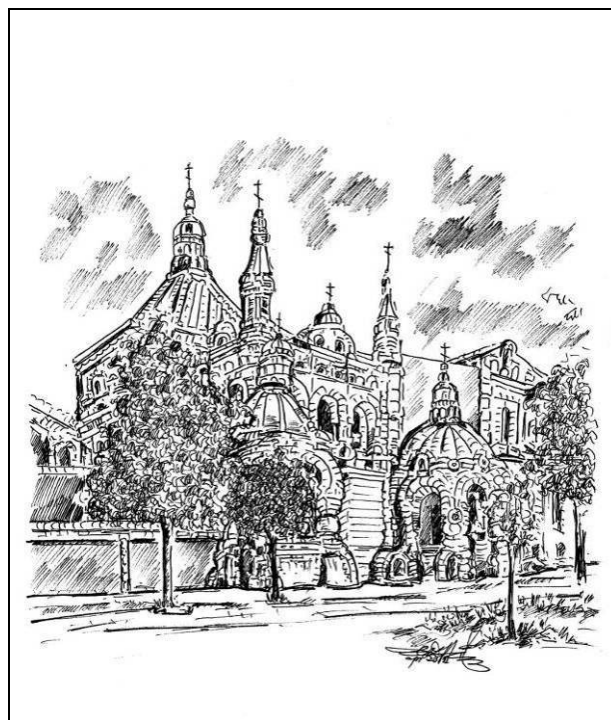
Poate ne va fi mai greu să facem acest lucru, publicistica sa fiind strânsă în volume uriașe pe care nu le are oricine în casă, dar cu siguranță le-am găsi în orice bibliotecă, iar efortul ne-ar fi răsplătit de însăși lectura textului.

Prezentându-și ideile polemic, ca expresie a unui spirit dinamic, Mihai Eminescu arată o cuprinzătoare privire de ansamblu asupra lumii, fiind mereu preocupat de evoluția societății moderne românești.

Printre tezele fundamentale ale gândirii eminesciene cu privire la națiunea română, exprimate în articole de ziar, se află chestiunea unirii, situația păturilor sociale în procesul de trecere la o societate modernă, dar și evoluția noastră istorică privită în raport cu așezarea străinilor în teritoriile românești.

Mihai Eminescu a iubit România și, ca orice romantic, totdeauna trecutul i-a părut mai frumos, mai plin de oameni mari, de figuri aureolate de vitejie și eroism.

De aceea, vorbind despre poporul român, se vede în

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

textele lui totdeauna o undă de durere când se raportează la prezent și o înflăcărare când își amintește de marii bărbați ai istoriei noastre: Mircea cel Bătrân, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul.

Uimit de vastitatea unei minți atât de scilpitoare, Nicolae Iorga scria în anul 1934: „Mihai Eminescu stăpâna cu desăvârșire cunoașterea trecutului românesc și era perfect inițiat în istoria universală, nimeni din generația lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratului înțeles al istoriei, la nimeni până la el nu s-a prefăcut într-un element permanent și determinant al întregii lui judecăți”.

Trecând acum, într-un alt registru al dezbaterii noastre, vom susține și remarcă că „în cultura lumii, locuim eminescian”, spunea profesorul de limba română Costel Zăgan, iar poetul Mihai Robea ne atenționează că „vom exista atâta timp cât îl vom apăra pe Mihai Eminescu”, subliniind esențial necesitatea raportării noastre identitare și la dimensiunea Eminescu.

În această dimensiune este cuprinsă și relația marelui poet cu Ortodoxia, cu Biserica, contestându-i-se nejust sau, dimpotrivă, exagerându-i-se deseori legătura, preocuparea pentru religie, pentru credința ortodoxă.

Dincolo de toate aceste opinii, până la urmă firești când discutăm de un geniu, strălucește imperial adevărul: Mihai Eminescu și familia lui au trăit credința ortodoxă.

Numai zelul sincer și iscoditor al unor cercetători responsabili au scos la lumină, după lungi și multe decenii de ignorare sau interesate omiteri, adevăruri nespuse despre poetul nepereche, scos programatic din conștiința multor generații de români.

Lor trebuie să le mulțumim pentru faptul că astăzi putem afirma, cu probe, că familia Eminescu a avut dintotdeauna o profundă credință ortodoxă și o strânsă legătură cu Biserica neamului, poetul însuși reflectându-le cu scânteierea geniului în multe din creațiile sale.

SĂ NE AMINTIM DE ALECU RUSSO!

În zorii primăvăraticii ai noului an 2014, pe 17 martie, mai precis, pământul acesta – zguduit și însângerat adeseori, se cere redeșteptat. Se împlinesc 195 de ani de la nașterea celui pe care istoria îl cunoaște cu numele de ALECU RUSSO. Pe numele său de botez, Alexandru, fiu al românului basarabean Iancu Rusu (Rusul), a fost un nostalgic, amintindu-și cu emoție de satul copilăriei și al primei tinereți: „sat frumos, rășchirat între grădini și copaci”, „pe o vale a codrilor Băcului”, primăvara, „pe când dă frunza, pe când fluturii încep a se giuca, când trandafirii îmbobociți se deschid, când soarele încă dezmiardă și nu arde, când de pe porumbei pică ninsoarea mirositoare...” (Amintiri) În imaginarul lui Alecu Russo, Codrii Băcului conservă un timp istoric și de legendă, deopotrivă: „așezare de apărare ca plăieșia munților, salbă de smarald a Basarabiei”, „cuib al răscoalelor din țară, moșia celor Novaci de răul căror urdiile tătarești nu se puteau înturna în Buceag cu prada din Țara Leșească...”, dar și „cuib al voinicilor din cântecele vechi...” (Amintiri I)

Studiind cu profesori renumiți sau prin efort propriu, Alecu Russo a ajuns să vorbească mai multe limbi de circulație europeană, de asemenea, acumulând multe cunoștințe. De timpuriu, a început să compună versuri, chiar și piese de teatru. Tatăl său îl va determina, cu severitate, să găsească un loc de muncă, să devină independent de familia sa. Solicitând aprobarea domnitorului, Alecu Russo va îmbrățișa, doar pentru câțiva ani, postul de asesor la Judecătoria din Piatra-Neamț (1841-1844). Prietenia cu Vasile Alecsandri, Costache Negri, Nicolae Bălcescu și mulți alții tineri de vârste apropiate, va rodi în ființa sa (vulcanică) dorința de „libertate, egalitate, frățietate” (impulsuri care își au germenii în revoluția franceză de la 1789, și care vor fi adaptate situației politice a țărilor românești, din perioada 1840-1848), evocând apoi, entuziast, momentul Blaj 1848: „o zi frumoasă pe un câmp întins, unde 40000 de români... ascultă sub aripile unui steag în trei culori cuvântul inteligenței ardelene...” (Cugetări. III)

Tânărul Russo intuiește că Transilvania e „matca României!...” (Cugetări. X), iar inima sa cutezătoare pulsează înspre un țel mareț, Unirea Țărilor Românești: „Ostașii mari ai Moldovei și ai Țării Românești încearcă unitatea politică prin putere, poporul prin sunetul buciului ce răzbate peste codri și peste dealuri; hronicarii, stâlpii literaturii, ațăță unitatea morală prin aducerea aminte a legăturii limbii și a sângelui...” (Cugetări. X)

Atmosfera molcomă a moldovenilor îl determină pe Alecu Russo spre comparații îndrăznețe: „Moldova e o țară rece, unde entuziasmul, fie politic, fie literar, nu prinde în clipeală...” (Cugetări. Partea a II-a. II.), intuind, totodată, realități, de necontestat, în miez de secol al XIX-lea. Notațiile sale surprind prin elemente de critică, sociologie, estetică, lingvistică, textele sale „reprezentând unul din argumentele de căpetenie ale lui G. Ibrăileanu în demonstrarea <spiritului critic> moldovenesc...” (conform aprecierilor istoricului și criticului literar Mihai Zamfir)

În viziunea lui Alecu Russo, important este a prețui valorile moștenite de la strămoși: „Datinile, poveștile, muzica și poezia sunt arhivele popoarelor. Cu ele se poate oricând reconstitui trecutul întunecat...”, accentuând că „poezia populară este întâia fază a civilizației unui neam...” (Poezia populară. I, II) Îndemnul său e incisiv: „Muncește-ți pana și pune o zăbală străinismului...” (Despre «Steaua Dunării»), pentru că adevărata literatură, „de care se pot mândri Români?” o recunoaștem doar în vatra

străbună: „Bate vântul printre brazi / Și-mi aduce dor de frați; / Bate vântul printre flori, / Îmi dă dor de la surori; / Bate vântul printre munți, / Îmi dă dor de la părinți...” (Poezia populară. V)

Alecu Russo a avut îndrăzneala să rostească adevăruri, pentru care va plăti cu detenția sau exilul: „Românul are viteji în istorie, are mucenici ai neamului său, dar de nu ar fi vântul să ne șoptească de ei, nu am ști că au fost, că pământul și inimile nu au ținut numele, nici chipurile lor; Românul au avut scriitori mari, dar sunt uitați...”, „Românul nu știe a prețui ce e bun și ce e trebnic, decât într-un târziu, când răceala și descurăgierea au amorțit sufletele. Trebuie să caști gura la București ca să fii poet la Iași, trebuie să dai din coate în Paris și în Berlin ca să fii prooroc, trebuie să fii pedant sau neînțeles ca să fii cunoscut în România...” (Critica criticii)

Poetul se arată afectat de ceea ce-l înconjoară: „Pentru ce tresari? Trupul ți se topește de slăbiciune, și inima ți se frământă cu iuțelă...” (Cântarea României. 8) După reprezentarea piesei **Provincialul Vadra** (pe scena Teatrul Național din Iași), un text satiric, prin care erau ridiculizați „ciocoi” vremii, și el și actorii vor cunoaște detenția, la mânăstire, întru corecție, „prin post și rugăciune”. Apoi, după implicarea în acțiunile premergătoare revoluției de la 1848, își va impune, nu fără riscuri, autoexilarea, dar și o altă detenție, la Cluj, iar după eliberare, interdicția de a intra în Capitală. Revine în Iași, abia în 1851, și cu aprobarea domnitorului Grigore Ghica, va fi „candidat la Divanul de Apel din Iași”, apoi avocat. Dacă avocatura și jurnalismul îl vor împlini, material și spiritual, ultima îndeletnicire, aceea de arendaș, îi va fi fatală. Deși împresurat de datorii și foarte bolnav, ultimele sale cuvinte pecetluiesc voința de fier a unui om care nu se vrea un înfrânt: „Courage, mes amis! réveillez la patrie, si vous voulez que je m'endorme content...”

La doar 40 de ani, inima unui adevărat patriot încetează, lăsând în urmă o bibliotecă bogată, care se va risipi, precum unele dintre scrierile sale. Rămășițele sale pământești odihnesc în incinta Bisericii BĂRBOI (Iași), iar candela care îl veghează →

LIVIA CIUPERCĂ

Conjugarea verdelui

Un nume: Pavel Vasici

A apărut la Târgu-Mureș, la Editura *Veritas*, monografia *Pavel Vasici. Viața și opera* de Grigore Ploșteanu, prin eforturile intelectuale și participarea afectivă de excepție a doamnei Mariana Ploșteanu, istoric și director al Editurii.

Pavel Vasici a fost pentru cercetătorul Grigore Ploșteanu subiect continuu; începând cu doctoratul la Universitatea Babeș-Bolyai, coordonat de universitarul Bujor Surdu, detaliind complexitatea uneia dintre cele mai importante personalități ale istoriei și culturii Transilvaniei și Banatului din secolul al XIX-lea, nume de seamă în acțiunea politică pentru drepturile națiunii române.

Lucrarea a rămas, însă, mult timp, în manuscris. Apare după un demers editorial chibzuit al Marianeii Ploșteanu, stingând nedreapta uitare, cu un *cuvânt înainte* al profesorului universitar Vasile Dobrescu, luminând o ilustră personalitate a

științei, culturii și spiritualității noastre, medicul și cărturarul Pavel Vasici; profil enciclopedic, reprezentant al generației pașoptiste, cu merite în pionieratul științific, cu contribuții remarcabile în domeniile limbii, literaturii, folclorului, publicisticii, dezvoltării învățământului.

Grigore Ploșteanu îl cuprinde pe Pavel Vasici (1806-1881) în pagină monografică integratoare: omul de știință, omul de cultură și omul politic promotor lucid al legăturilor dintre Țările Române, al aspirațiilor de unitate națională, armonizându-și preocupările la spațiul central-european. Este autorul volumelor *Antropologia*, *Macrobotica*, *Istoria naturală*, fondatorul primei reviste cu specific medical din Transilvania, *Hygiena școlară*, în același timp activând ca redactor la *Telegraful român*. Este membru fondator al Comitetului Central al Asociațiunii „Astra”, membru al Societății pentru Fondul Teatrului Român, inspector școlar pe lângă Guvernul Transilvaniei, contribuie la organizarea învățământului confesional românesc, susține înființarea Gimnaziului Confesional Ortodox de la Brașov,

facilitează contactele membrilor marcanți ai revoluției române de la 1848 din Transilvania și din Țara Românească, este preocupat de activități economice, participând la organizarea reuniunilor de credit din zona Banatului afiliate Băncii „Albina”.

Prin apariția editorială de la *Veritas*, prin ingenioasa introspecție istorică a monografului, este restituită o impunătoare biografie culturală, al cărei temei e forța ideatică și consecvența faptei, o biografie în acțiune în care comportamentul cultural al zilei noastre își poate verifica dimensiunile conștiinței. „Poftind tuturor amicilor mei și națiunii mele prosperitate și progres, mor în liniște, că, încât s-a putut cere de la un individ ca mine, în sfera mea, mi-am făcut datoria”, consemna Pavel Vasici, în *Testamentul* său.

Monografia lui Grigore Ploșteanu redă veridicitatea acestui crez și deplina lui umanitate, răsfrânțe în aprecierile contemporanilor. Pavel Vasici a fost primit în anul 1879 în Academia Română.

VALENTIN MARICA

→ este dovada că în parohia păstorită de părintele paroh Constantin ANDREI, memoria scriitorului-patriot ALEXANDRU RUSSO se dorește flacăra arzândă întru neuitare, fiind comemorat, în fiecare an, prin participarea enoriașilor parohiei, a oficialităților și a intelectualilor municipiului Iași.

Opera sa nu este vastă, însă conservă scrieri de mare preț: **Studii naționale** (1840), **Poezia poporală** (1846), poemul **Cântarea României** (1850), **Cugetări** și **Amintiri** (1855). La acestea adăugăm câteva studii istorice: **Decebal și Ștefan cel Mare** (o paralelă incitantă între doi eroi ai neamului, Ștefan – „*luceafăr luminos*”, Decebal – „*soare întunecat*”; Ștefan – un „*gigantic*”, Decebal – „*zeitate nevăzută și neînțeleasă*”; Ștefan – un erou „*moldov(e)an*”, Decebal – „*eroul lumii*”), **Palatul lui Duca Vodă**, **Desrobirea țiganilor**, **Amintiri**; studii cu tentă politică și socială, studii folclorice și lingvistice, notații critice, cugetări. Cele trei piese de teatru (**Băcălia ambițioasă**, **Provincialul Vadră la Teatrul**

Național și Hristache Sarmală), versuri și multe alte manuscrise s-au pierdut.

Alecu Russo și-a dorit a conștientiza care este menirea scriitorilor și a lingviștilor (numiți de el – „*grameriani*”), de a „*româniza cuvintele*” (**Cugetări**. Partea a II-a, III), în așa fel încât literatura să devină „*pâinea zilnică*” (**Cugetări**. Partea a II-a, V) a neamului nostru. Scriitorul se dorește vertical în controversa trecut-prezent: „*greș(e)ala noastră a fost... că am urmărit numai asemănările noastre cu limba latină și celelalte limbi neoromane, dar nu ne-am bătut capul cu neasemănările...*” dintre aceste limbi (**Cugetări**. Partea a II-a, IV).

Convingerea sa este fermă: „*un neam mândru ca al nostru, în care conștiința sângelui a fost vie în cele mai grele vremi a istoriei sale, a concentrat înțelepciunea neamului în cuvântologie, alfa și omega științei și a râvnei românilor de dincoace și de dincolo de Carpați...*” (**Cugetări**. Partea a II-a, III) În mod cert, viziunea lui Russo nu și-a pierdut prospețimea, realizând că sănătatea unei nații se află, neîntinată, doar în

vatra satului: „*cu cât popoarele sunt mai departe de civilizație, cu atât obiceiurile, tradiția și poezia au mai multă putere*” (**Cugetări**. XIV)

În ciuda simplității expunerii, observațiile formulate de Alecu Russo sunt obiective: „*întâi este familia ce se statornicește, al doilea familia ce se preface în neam, și al treilea neamul în popor; cu neamul se începe limba și poezia*” (**Cugetări**. XIV)

Sfatul poetului este de „*a călca sănătos*”. Nu știm cât de sănătos „*am călcat*” de-a lungul secolelor, cert este că ne ignorăm valorile, vorbim arareori de eroii noștri, de frumusețile și de realizările prezentului, nu ne mai interesează site-urile arheologice, parcă ne e frică să vorbim de strămoșii noștri traco-daco-geții. Oricum, „*călcăm sănătos*” întru distrugere. Dacă am asculta vocea poetului întru trezire, ce bine-ar fi: „*Cine e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pre pământ?!...*” „*Deșteaptă-te..., e vremea să ieși din amorțire, seminție a domnitorilor lumii!...*” (**Cântarea României**. 3, 62)

Anul Eugen Ionescu

Sub semnul polemicii

Cochetând cu teribilismul avangardist, Eugen Ionescu reprezintă, în perioada interbelică, un caz evident al revoltei și nonconformismului. O conștiință anarhică, deloc înclinată spre compromisuri, antitraditionalist și demistificator al prejudecăților vechi literare, Eugen Ionescu respinge ideea de grup literar, devenind astfel „partizanu” propriului său caz, în care întrevede condiția eternă a omului în fața marilor probleme ale existenței. Refuzând să se exprime șovăitor și concesiv, Eugen Ionescu se revoltă perpetuu împotriva unei stări de marasm și reacționează radical. Printr-o astfel de atitudine violent iconoclastă, publicistica literară a lui Eugen Ionescu din deceniile perioadei interbelice a reprezentat o adevărată resurrecție a spiritualității românești împotriva dogmatismelor de orice fel.

După placheta de versuri *Elegii pentru ființe mici* (1931), volumul *Nu* (Editura Vremea, București, 1934) o culegere a articolelor publicate în presa timpului, devine imediat una din cărțile cele mai discutate ale anilor 1934 – 1935 și va încheia perioada în care Eugen Ionescu a trăit efectiv în peisajul literar românesc modern. Considerat de unii scriitori drept un autor exigent peste măsură și răutăcios („copil teribil”, copil „dublă de un vicios în permanent neastâmpăr”, „un Brutus literar”), Eugen Ionescu ilustrează, pentru cei mai mulți dintre criticii contemporani care au scris despre volumul *Nu*, spiritul viu, rebel, paradoxal și deseori patetic, care, dincolo de unele însemnări marcate de contraziceri, ezitări, confuzii, fanfaronade și naivități, rămâne un timid care se apără prin obrăznicie.

G. Călinescu îi consemnează numele, prin câteva succinte aprecieri, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941), unde se pot citi următoarele: „Eugen Ionescu, poet și critic, a opus celei mai bune literaturi actuale, într-o carte ștrengărească, un formidabil *Nu*. Fapta a scandalizat. În realitate, autorul nu se domădea chiar așa negativ și-și permitea doar câteva observații ce prevesteau un talent de polemist cu fraza alertă, franțuzească.”

Printr-un asemenea spirit activ, polemist pasionat și om de atitudine categorică, Eugen Ionescu s-a aflat în permanență într-un susținut și neîmpăcat dialog public, controversa intrând definitiv în destinul scriitorului, nedezmințindu-l.

Cronicile, eseurile, polemicile, însemnările extravagante risipite prin revistele timpului nu erau decât oglindiri ale unei existențe și ale unui anumit mod de a privi lumea și literatura, de a se privi pe sine. Simțind pericolul căderii în retorism, față de care a avut o teribilă aver-siune, Eugen Ionescu se eliberează din grav, din patetic, în forme stilistice paradoxale, în ironii, jocuri, persiflări și sarcasme. Modalitatea histrionică, ironico-parodică, adoptată de tânărul publicist, îi provoacă acestuia multiple delicii spirituale.

Într-un articol-scrisoare, publicat în 1935, drept răspuns unor proteste ale scriitoarei Lucia Demetrius, care îl caracterizase cu epitete precum: „cabotin”, „jivină”, „soi rău”, „isteric”, „injurios”, „zgribulit de spaimă”, Eugen Ionescu intuiește esența comicului, acesta identificându-se cu absurditatea și derizoriul cotidianului: „Cât despre frica mea de a mai înjura bărbații, găsesc că acuzația este total ridiculă. Într-adevăr mă întreb cine sunt bărbații literari de care mi-ar putea fi frică? De Liviu Rebreanu? Dar, greoi și ardelean cum e, până să dea un pumn, am timp să mă duc cu trenul până la Chitila și să mă întorc pe jos. De E. Lovinescu? Mai rău. Până clipește o dată, pot face ocolul României în avion, fără să bat recordul la viteză. (Și pe urmă, d. Lovinescu nu se supără. Am disperat să-l fac să se supere.) De Tudor Arghezi? E astmatic și obosește. De Ion Barbu? Nu are dinte și nu poate să muște. De Camil Petrescu? E mai mic decât mine și mai slab. De Șerban Cioculescu? Vai, sărmanul, e așa de galben și de sfrijit! Numai nasul e de el și câteodată, ciocul. De Anton Holban? E delicat ca o față

care nu face literatură. Este adevărat însă că de Mircea Damian mi-e teamă, pentru că e prea urât, și de G. M. Zamfirescu, pentru că e mardeiaș. Cât privește tinerii scriitori, sunt leșinați de foame, cum se spune în discursurile oficiale, și-i faci să cadă suflând.”

Eugen Ionescu intuiește, de pe acum, esența comicului, acesta identificându-se cu absurditatea și derizoriul cotidianului, ale banalului și ale flecărelii de toate zilele. Alteori, de la această formă de abordare nonconformistă a realității, Eugen Ionescu își lasă tumultul ființei să se desfășoare în libertatea ei, exprimând toate limpezimile și contradicțiile inerente, neliniștile și spaimele existențiale, în esență, condiția tragică a individului, precum în următorul fragment de monolog dramatic din volumul *Nu*: „Dar atunci de ce mă sperii atâta, Doamne, de ce mă sperii de moarte în toate zilele, în toate nopțile, la toate colțurile? De ce îmi tremură oasele, și dinții, și carnea? De ce fug ca un tembel, ca un tembel? De ce îngheț, cu răs, cu plâns, cu sughit, în fața acestei orori de deasupra răsului, de deasupra plânsului, de deasupra sughitului? Eu sunt moartea. Viața este un provizorat. Moartea mă definitivează. Moartea sunt eu. De ce mi-e frică de mine, de cea ce mă esențializează” (*Intermezzo nr. 2*)

Clasat inițial printre neserioși și teribiliști, Eugen Ionescu trăiește ambițiile unui scriitor cu anumite convingeri formate.

Autenticitatea atitudinii de frondă avangardistă a scriitorului folosește același stil paradoxal, în care anecdota, cultivată adeseori cu o plăcere nemăsurată, oferă doar iluzoriu ideea că textele sale se constituie într-un simplu act de teribilism juvenil. Treptat, sub orice formă s-ar manifesta, „Eugen Ionescu se desprinde de comportamentul spontan, copilăresc și inconștient, din perioada studenției, când era clasat printre neserioși și teribiliști, și trece la o anumită gravitate pentru care negația și sfidarea nu mai erau un simplu joc, ci expresia unei adânci insatisfacții și disperări, dincolo de literatură și problemele ei.” (Constantin Parfene, *Receptarea poetică*, 1988, p. 110)

MARIN IANCU

(IV)

Dar, pentru ca eroii să semnifice și să rostească astfel de preocupări moral-filosofice, romancierul a cunoscut bine *locurile* în care ei au trăit și creat. De aceea, Mihail Diaconescu a străbătut în lungi și repetate călătorii *toate* ținuturile românești, inclusiv pe cele din Basarabia și Transnistria. *A trăit* experiențe intelectuale și sufletești care i-au marcat viața. Și tot de aceea, fundamentarea empirică a ideilor puse de el în textele epice este foarte atent realizată. *Cauzele* evenimentelor, respectiv fenomenelor care conduc rațiunea noastră speculativă spre *esența* spiritualității românești sunt, și ele, atent evaluate.

Romanele lui Mihail Diaconescu evocă *semnificațiile ideale* revelate de existența istorică și spirituală a românilor.

Experiența de viață a romanierului, ca sinteză între sensibilitate, cunoaștere, trăire și puterea de judecată este pusă în pagini epice de neuitat. Putem observa în ele o continuă *adecvare* a experienței de viață și a intuiției artistice la *măreția, frumusețea și spiritualitatea* existenței istorice a românilor.

Altfel spus, experiența de viață, intuiția sensibilă și puterea de judecată *fundamentează* fenomenologia narativă a spiritului românesc. Fiecare roman devine astfel o *ipostază specifică* a unor acte de cunoaștere istorică și metafizică. Pentru că numai experiența de viață, cunoașterea empirică și intuiția artistică și vizionară, unite cu dispoziția contemplativă și creatoare (cu acel *nisus formativus* de care vorbea Blaga), fac posibile proiecțiile metafizice ale spiritului orientat de cunoaștere și de real.

Relația dintre fenomene și esență (lucrul în sine) luminată de puterea noastră de judecată este marea lecție oferită nouă de Kant. O lecție asemănătoare, impulsivă, tutelată, susținută și orientată de gândirea lui Kant și, mai ales, a lui Hegel, ne oferă și *fenomenologia epică a spiritului românesc*.

Toate romanele diaconesciene inspirate din istoria neamului românesc conțin descrieri de o mare

varietate ale vieții cotidiene, ale maselor în acțiune, ale relațiilor umane, ale evenimentelor, obiectelor și locurilor legate de faptele evocate epic. Atmosfera de epocă este reconstituită prin intermediul a numeroase tablouri statice sau dinamice, pline de amănunte semnificative, scoase din documentarea minuțioasă pe diverse planuri. În aceste descrieri apar amănunte încărcate de simboluri, detalii uimitoare sau pitorești, contraste, umbre și lumini.

Alianța artei epice cu sugestiile oferite de alte arte (în primul rând de muzică, dar și de pictură, sculptură, dans și arhitectură) dă o notă aparte prozei lui Mihail Diaconescu. În fond, reforma romanului istoric românesc pe care el a întreprins-o, este un act de mare îndrăzneală și rafinament artistic. Faptul că el a creat un riguros sistem teoretico-estetic și că a publicat volume dedicate picturii și teoriei literare explică această alianță.

De la descrierea *aparențelor*, într-un mod aparte, printr-o rafinată și foarte personală artă epică, scriitorul ne poartă însă spre înțelegeri fundamentale, ascunse *întru* (după o vorbă a lui Noica) *esențe*. Proza lui Mihail Diaconescu, romancier prolific dar consecvent cu sine, trece astfel de la aparențe la esențe, de la descrieri la plonjări în fascinanta și inepuizabila profunzime a lucrurilor și a evenimentelor. Este o proză sapiențială, plină de exprimări aforistice. Scriitorul este preocupat de cele mai profunde și mai durabile resorturi ale existenței noastre istorice, culturale și spirituale.

Frumusețea textelor sale este susținută de claritate, de ordine, de

rigoare formală și compozițională, de ritm în expunere și de stil (acestui stil marele savant lingvist Gh. Bulgăr i-a dedicat un volum exegetic special), de o solidă, dar și rafinată arhitectură a părților, îmbinate după reguli severe, evidențiate îndeosebi de *caracterul monumental* al romanelor. În aceste romane, fiecare amănunt are forță revelatoare. Nimic nu este de prisos. Nimic nu este distorsionat, precar, redundant. Pentru criticii și istoricii literari, acest fapt a impus nu numai adeziune sufletească și respect, ci și admirație. În multe cazuri, admirația lor este asociată cu entuziasmul și cu elogiile superlative.

Este semnificativ faptul că toate căile și experiențele artistice cu care drumul lui Mihail Diaconescu în artă s-a intersectat de-a lungul anilor au lăsat urme în romane.

Dar Mihail Diaconescu, apologetul consecvent al tradiției, al spiritualității române și al valorilor Ortodoxiei, n-a fost niciodată un imitator. De aceea, e greu de spus ce datorează autorilor pe care îi admiră, îi iubește și îi preamărește în variate moduri. De fapt, personalitatea sa artistică și teoretică s-a manifestat totdeauna puternic, dar și imprezvizibil. El a descoperit un drum în arta epică, pe care a mers singur. Geniul său epic s-a manifestat acaparant și firesc, mai ales firesc. Marea sa faimă de romancier s-a consolidat *evolutiv* de la o carte la alta și din aproape în aproape.

Ciclul celor zece romane publicate de Mihail Diaconescu este una dintre cele mai originale creații epice din literatura română și europeană. Laolaltă, ele au frumusețea, măreția și puterea de atracție a unei ample simfonii patetice și eroice. În ele sublimul coexistă cu rigoarea compozițională și cu dimensiunea moral-filosofică.

Totul în acest romane este precis și solid, de parcă desfășurarea epică ar fi fost construită pe principii matematice și ingineresti (când afirmăm aceasta, nu uităm că Mihail Diaconescu a studiat, între altele, la o școală tehnică de arhitectură și construcții civile, la București, la care matematica, desenul tehnic, fizica și rezistența materialelor erau obiecte de bază). Logica lui epică sudează părțile într-un întreg inextricabil. Sunt romane care degajă o frumusețe →

MONICA DUȘAN

SINGURĂȚĂȚILE PIETREI

Singurătățile pietrei
numai vidul le
absoarbe genunea
născătoare de stea,
dar tu, molidule –
geamăn de-aceeași oglindă –
ce vrei să faci
cu umbra mea?

De multe ori,
tu mi-o răpești fără să știu
și din tristețea mea și vină
tu lăcrămezi pe coajă cu rășină,
dar înlăuntru tău
o fi la fel ca-n mine de târziu?

Și mi-a răspuns
singurătății, fratele molid:
Din umbra ta s-a zămislit
tot ce n-ai fost și n-ai cântat.
Lumina ta amară
o simt cum crește-n lemnul meu
nespovedita formă de vioară

DUMITRU ICHIM

Kitchener, Ontario

DIMINUTIVE

Să faci plimbări lungi prin Paris.
Să nu prinzi rădăcini niciunde.

Să afli că pe unii îi cheamă Racine.
Să stai cu picioarele într-un
lighean cu apă caldă barocă.
În profesia de dascăl.
În marja unui bloc roșu
congestionat de semafoare.
Cu iederă grea.

Cu iederă grea care trece pe casele
de alături.

În singurul discurs care îți torăie în
cap

Dacă acest discurs ar fi torent
sigur cineva ar descărca filme

Cu tot cu scările la rai

(o sutană scursă din torent)

Luați mâncăți bucurați-vă, mie îmi
rămâne spectrul cheii

Pe gaura ei să mă împușc cu un
pistol de apă strepezită

Care, luând forma cheii, devine
sâmbătă.

Iar voi urcând scările de ață
La noduri simțiți că depășiți buric
după buric

Când lumea e bună și plină de
oameni.

DARIE DUCAN,

Paris, ianuarie 2014

NU-I TIMP SĂ DORM

Nu-i timp să dorm,

rândunicile se înalță în stol,
soarele clipește printr-un coș,
Mă mișc ca o umbră
și mă joc să mă întind
și să mă contractez..
norii pe Belbo
arme vechi ideile, pistoale fără
proiectil,
dintr-o șatră cânt împreună cu ei,
nomazi,
ceea ce-i pur și ceea nu-l este;
mă spăl pe mâini
de mania asta de protagonism
fiindcă este punctul de cotitură
și cu o rostogolire
plâng și regret, dar acum,
acum a venit momentul
să salut anii în urmă
și pe tine care din ochii tăi
vietnamezi
mă evoci din vis
și din drumul tâmplarului
îmi șoptești
dacă mai întreb de tine..
Nu mai e timp să dorm
și pixul este fără cerneală,
la o chitară dezacordată pe pragul
preexistenței
fiica mea cântă.

LUCA CIPOLLA

Italia

→
stranie, plină de forță revelatoare.
Atracția puternică pe care ele o
degajă rămâne constantă.

Ațiunea fiecărui roman se
desfășoară energic și *curge firesc*
datorită unor evenimente reunite pe
axele logice ale *dezvoltării* epice și
ale *demonstrațiilor* moral-filosofice.
Sensul și semnificațiile epicului
depind integral de *logica* asocierilor
evenimentiale, dar mai ales de *ideile*
pe care le încorporează. Evenimentele
explozive se aglomerează. Uneori
apar dileme și întrebări fără răspuns.
Tensiunea crește. Starea expectativă a
lectorului se tensionează.

Ritmurile diferite în narațiune și
descrieri pot fi ușor constatate.
Poliritmiile epice sunt însă adecvate
subiectelor și arhitecturii romanilor.
Un fel de dinamică epică *fortissimo* îl
ține pe lector cu sufletul la gură.

Fapt deosebit de semnificativ,
capitolele suprasaturate de o
atmosferă tensionată sau sumbră,
tragică uneori, alternează cu
fragmente pline de lirism. Lirismul

este fie exuberant, fie confesiv, fie
elegiac. Este un lirism care, de multe
ori, devine patetic, revărsat în torente.
În asemenea situații, textele
descriptive sau narrative capătă
caracteristicile unor surprinzătoare
poeme în proză.

Sesizăm în ele un postromantism
clar. Este un postromantism medi-
tativ. Așa cum este un postsimbolism
meditativ. Prozatorul vede în diver-
sele ipostaze ale realului laturi, con-
exiuni și înțelesuri misterioase, pe
care le evidențiază cu ajutorul unor
evocări lirice.

Numeroase pagini create de
autorul romanilor *Culorile sângelui*,
Adevărul retorului Lucaci, *Marele*
cântec, *Speranța*, *Nopti și neliniști*.
Pseudojurnal metafizic conțin evocări
fantastice. Convingerea că în
ținuturile mirabile și fascinante ale
imagnarului fantastic romancierul se
poate instala, prin insolite evocări
epice, este întemeiată. El a creat
evocări fantastice de neuitat. Sunt
evocări care contribuie eficient la
realizarea structurilor de rezistență și

a somptuoasei arhitecturi a
romanilor. Arhitectura neobișnuită a
acestor romane este funcțională. Este
adecvată mesajelor auctoriale.

Cu romanele sale, suprasaturate
de semnificații filosofice, însoțite de
o riguroasă concepție despre frumos,
concretizată în tratatul *Prelegeri de*
estetica ortodoxiei, Mihail
Diaconescu se înscrie printre marii
noștri gânditori: Eminescu, C.
Rădulescu-Motru, Lucian Blaga, Ion
Petrovici, Dumitru Stăniloae, Mircea
Eliade, Nichifor Crainic, Traian
Brăileanu, Mircea Florian, Constantin
Noica, Mircea Vulcănescu, Ilie
Bădescu ș.a.

Numai că prozatorul își
construiește *fenomenologia* sa, în
mod original, cu uneltele literaturii
beletristice. Pe lângă faptul că
romanele sale realizează amintita
fenomenologie narativă a
spiritualității românești, ele sunt și
adevurate capodopere ale genului
epic, unele dintre cele mai importante
realizări din cultura română și
europeană.

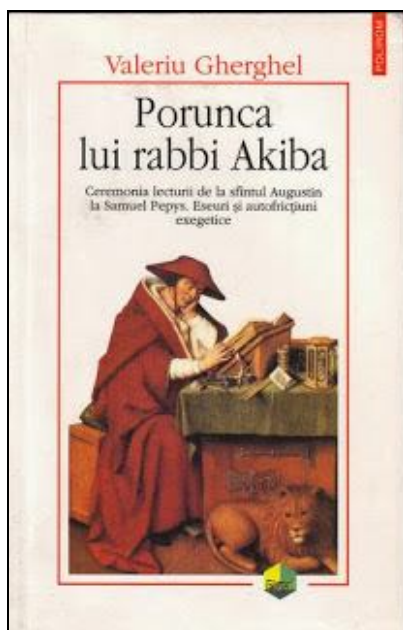
Omul livresc

Mai întâi, învățăm numele și abia apoi observăm, în toată concretețea lor ineputabilă, lucrurile și făpturile numite. Nicidecum, invers. Fără cuvinte, am fi mai orbi decât cârțile. Așadar, aproape tot ceea ce știm despre lume provine dintr-o experiență derivată. Altminteri, aceasta din urmă mi se pare mai autentică și mai bogată decât oricare altă formă de a considera universul. Un examen direct nici nu se poate realiza întotdeauna.

Pentru a sistematiza diversele imagini ale lumii, omul a inventat enciclopedia și manualul rezumativ. Vincent de Beauvais a compus, cu această finalitate, *Speculum majus*. Pentru a sistematiza transcendentul, sfântul Thoma a scris, în secolul al XIII-lea, *Summa theologiae*. Dar pentru a deveni om, în deplinul sens al cuvântului, cineva a acoperit pereții piramidelor cu versuri. Ori și-a reprimat impulsul de a ucide și dorința de a fi crud, ascultând peripețiile inextricabile din *O mie și una de nopți*.

Mai mult de atât: și-a testat experiențele fundamentale îndeosebi imaginându-le. Nu spun cine știe ce noutate. Dacă nu ar exista un poem erotic, precum *Cîntarea cîntărilor*, sau poemele trubadurilor, ca să-l urmez pe Denis de Rougemont, noi am ști mult mai puțin despre iubirea-pasiune și despre frumusețe. Dacă nu ar exista *Moarte la Veneția*, ne-ar scăpa aproape în întregime ceea ce a fost numit, cam pompos, melancolia resemnată a sfârșitului. Și dacă nu ar exista *Cartea lui Iov*, nu am pricepe de ce suferința și răul se acordă, pînă la urmă, cu providența lui Dumnezeu, chiar dacă filosofilor, pentru a răspunde la această enigmă, nu le-a fost de ajuns Theodiceea lui Leibniz...

Poezia, în sensul termenului german *Dichtung*, ne ascute senzațiile, ne lărgeste înțelegerea și ne trage mai aproape de adevăr; ea devine, cum s-a insinuat deja, *Wahrheit*. Altfel spus, numai o existență șlefuită livresc accede la o experiență nuanțată. Omul iliterat, cel

incult, analfabetul trăiesc, obligatoriu, o existență abreviată. Ideea că lectura ne falsifică, interzicîndu-ne accesul nemijlocit la adevărul lumii mi se pare, de aceea, discutabilă. Relația cu lumea e întotdeauna parțială. Dar fie că ne place, fie că nu, pentru omul livresc, relația în cauză este, orice ar susține pontifiul imediatului (și nu sînt puțini), infinit mai bogată. Percepe mai acut cel care percepe mediat: iată un adevăr de care sînt perfect convins.

Există o mitologie a simplității și sfințeniei frugale, care nu este, de fapt, decât o formă de perversitate. Și tot perversă mi se pare și ideea că omul livresc e negreșit o ființă contrafăcută, artificială. Lectura, s-a spus, strică mintea și usucă creierii. Ocupația cu cititul cărților corupe. Din universul mincinos al romanului nu poți ieși decât bolnav, precum don Quijote. Dar e cu totul fals!

De la o vreme, noi cumpărăm cărți doar dintr-un spirit achizitiv reprobabil, deși știm foarte bine că nu vom avea niciodată chef să le parcurgem de la un capăt la altul și nici măcar să le răsfoim. Le cumpărăm, cum ar spune poetul, de amorul artei (pentru artă).

Vom prefera, în tot acest timp, să recitim, dedîndu-ne, fără vreo remușcare anume, acestui viciu nepedepsit. Cum să părăsești *Crimă și pedeapsă* pentru *Ravelstein*?

Ori *Ape de primăvară* pentru *În afara destinului* (a lui Imre

Kertesz). Sau *Învierea pentru Pianista* (Die Klavierspielerin, a lui Elfriede Jelineck)?

Și, în definitiv, cine renunță, după o anume vîrstă, la o plăcere veche pentru una nouă? În materie de lectură, donjuanismul este exclus.

Așa cum există o femeie care le rezumă pe toate celelalte din trecut și viitor, femeia pe care, în pofida apăsării timpului, continuăm să o iubim (cu o iubire neafectată de vreme), femeia de la capătul visului, la fel există lecturi "capitale", ca o pedeapsă pe viață (ca să preiau un ambiguu epitet, folosit cîndva de însuși Emil Brumaru), care ne dispensează de cele noi și chiar le interzic pe toate celelalte.

Aș aminti, în treacăt, de orbirea lui Borges... Marele prozator, se spune, a orbit treptat. La început, fără să-și dea seama, nu a mai putut admira culoarea de nisip a văzduhului. Lucrul nu l-a deranjat în mod deosebit. Pe urmă, nu a mai văzut, în albia răsturnată a cerului, norii. Nici asta nu a însemnat o dificultate. La un moment dat, cînd s-a privit în oglindă, nu a mai întîlnit acolo pe nimeni. Omul Borges dispăruse în apele adînci ale oglinzii și, poate, în labirintul ei, care de bună seamă e infinit. Dar nici asta, spune Borges, nu l-a deprimat.

Abia cînd nu a mai putut percepe literele în cuprinsul cărților (era directorul Bibliotecii din Buenos Aires), faptul l-a îngrijorat întrucîtva. Dar, după ce a sfîrșit să orbească și, de fapt, împotriva orbirii, Borges a inventat o soluție ingenioasă: a dictat Mariei Kodama o serie de scurte rezumate ale cărților sale de căpătîi. A refăcut, astfel, în închipuire, pagina scrisă, dîndu-i o nouă configurație. A rezumat *Jocul cu măgelele de sticlă*, romanul lui Hermann Hesse. A rezumat *În inima tenebrelor*, narațiunea lui Joseph Conrad. A rezumat *Portretul lui Dorian Gray* de Oscar Wilde. A rezumat *Cei trei impostori*, povestirea lui Arthur Machen. Și altele cîteva... Mortea l-a surprins pe cînd reconstitua această bibliotecă atemporală.

Toate aceste fișe (redactate din→

VALERIU GHERGHEL

Rugă profană

O, Doamne, -n tihna casei eu vreau să mai rămân,
Să mătur în ogradă, să dau la vacă fân,
Să dau la orătării sămânța de prin saci
Și-uitându-mă la ceruri, să văd cum iară taci,
Pitit pe după nouri sau după cer senin,
Atât de-aproape mie și totuși prea străin.
Dar mi Te-nchipui, Doamne, că totuși mă auzi
Și-mi dai răspuns în toate prin dulcii tăi harbuzi
Pe care-i tai la umbră c-o sete prea păgână
Mâncându-le doar miezul și coaja să rămână...
Și-n pacea din ogradă, cu toate împrejur
Să văd cum din imagini mai prinde un contur
Mama mea cu pâini pe cărpător
Punându-le pe foi de nuci în cuptor...
Vino, Doamne, să cinăm împreună,
Să-nchinăm cu tata, cu mama, o țuică de prună,
Să privim la cer puzderia de stele și luna,

Să Te minunezi și Tu cum din senin vine furtuna
Și cum, după legile naturii, nescrise,
Toate, aici pe pământ sunt permise...
Vino, Doamne, nu mai sta-n trufie,
Vino lângă mine și cu mâna Ta scrie
Un zăpis în care să se vadă
Că ai trecut prin ogradă
Și-ai pus la vie araci
Și-ai dat nutrețul la vaci
Și-ai intrat în casă și ai dat cu var
La pereți, ca orișice gospodar...
Și ai stat apoi la ferești
La cerul de sus să privești;
Acolo unde-i tăcere prea grea și prea lungă
Și-unde nimeni nu poate s-ajungă...
Așa că stai aici, în ogradă, în casă,
Să bem un vin din vița tămâioasă...
Iar când voi pleca în praf, în nisipuri,
Să mă recunoști, Doamne, din multele chipuri...
18-19 ian. 2014

Umbră are nou veșmânt...

Jumătate sunt de cer,
Jumătate de pământ
Și mă-ntorc cu Lerui-ler
Tot dinspre străvechiul cânt...

Noștii albe, scutier,
Sub al crivățului vânt;

Jumătate sunt de cer,
Jumătate de pământ...

Colindul înspică-n ger,
Umbră are nou veșmânt,
Covrigi, mere în paner
Mă cheamă în dor răsfrânt...

Jumătate sunt de cer.
18-19 ian. 2014

Bate-n ceas spaima secundeii...

Bate-n ceas spaima secundeii,
Noaptea cade peste pleoape,
Somnul zace, nu știu unde-i,
Plânsul e furat de ape...

Spaima stă-n brumele pândeii,
Taine și-așteptări sub trape...
Bate-n ceas spaima secundeii,
Noaptea cade peste pleoape...

Viespar stă-n carta osândeii,
De departe, de aproape,
Clepsidra-n urechea surdeii
Vrea otrava să-și îngroape...

Bate-n ceas spaima secundeii...
20 ian. 2014

CLAUDIA VOICULESCU

Asterisc

INFLAȚIA DE MACULATURĂ

Se scrie într-o veselie și se publică în draci. Pentru că se sponsorizează, nu-i așa!? Editurile tot mai averse, toarnă cu maculatură. Fără nicio mustrare de conștiință.

Filtru!? Decantare a valorilor!? Să fim serioși...! Doar e democrație...

Cenaclu!? Pardon... Desuet. Căci ocupați până peste cap cu afaceri, studii (?) etc., nu mai avem timp și pentru a participa la o asemenea activitate ce cândva avea menirea sacră de a alege grâul de neghină, de a îndruma pe cei care aveau pretenția, dorința de "a bate câmpii cu grație".

Auzi, îndrumare!? Păi dacă românul s-a născut poet, ce să mai facă și aci!? Să piardă timpul!? Time is money... Doar suntem economie de piață...

Așa că fiecare după putere și pricepere, își varsă năduful în versuri, rime, catrene. Și dacă pe deasupra este și descurcăț și găsește un

sponsor sărac cu duhul, dar cu punga plină (și se pare că-s destui!), scoate capu-n lume plin de sine, fălos nevoie mare de-așa ispravă. Doar este artistul, nu!?

Că lipsește sublimarea metaforică, limbajul poetic, arta propriuzisă, ce mai contează!? De-acum avem în față un volum, un autor...

Împroașcă limba română aruncând în vânt "forme fără fond" (unde ești tu, Maioreșcu!)?! De acum e creator, parol d'honneur...!

Pe când voi, mângălituri mărunți, rămâneți la stadiul de vorbe. Parole... Parole... Pentru că în mintea unui asemenea specimen cocoțat pe ditai podium, cenaclu înseamnă risipă. Risipă de cuvinte, pierdere de vreme...

Iar faptul că vă zbateți pentru respectarea unor norme minime decente necesare creației, pentru o cenzură, o autocenzură impusă de bunul - simț n-are importanță atâta vreme când dumnealui i-a apărut deja o carte, o nouă carte, o altă carte... Editurile-nflorească, trăiască sponsorizarea!

ELENA AGIU-NEACȘU

OMUL LIVRESC

→memorie și închipuire, se înțelege) alcătuiesc un formidabil paradis personal, care nu-i altceva decât suma lecturilor esențiale din existența de cititor a lui Borges, care nu a avut, după cum se știe, vreo experiență directă, marcată de ingenuitate. El însuși divulgă acest adevăr rușinos, într-o convorbire: amintirile sale sînt, de fapt, amintirile unor Kipling, Stevenson sau don Quijote. Borges nu are memorie personală.

Pornind de la existența prozatorului argentinian, m-am gândit că, în fond, pentru noi, cititorii îndrăgostiți, moartea este doar o altă formă de orbire (similară, în parte, aceleia a lui Borges) și nimic altceva. Secretul este să o pricepi în acest chip.

A muri livresc nu-i o nenorocire. Și nici măcar a muri pur și simplu. A fi fost despărțit pentru totdeauna de cărți, iată ceea ce nu a știut, cu siguranță, Dante, cînd a descris infernul...

AMURGUL IUBIRII

(XV)

Marea diferență dintre cele două mituri ale iubirii, cel al lui Tristan și Isolda și cel al lui Donjuan, e diferența dintre o iubire fondată de transcendență și o iubire fondată de imanentă. Schimbarea imediat vizibilă e că, mai mult decât cu moartea, iubirea pare să fie acum în relație cu puterea. Explicarea acestei diferențe în ideea de iubire ne trimite la fundalul ei filosofic. La începuturile lumii moderne apare o filosofie care definește dorința altfel decât în manieră platoniciană. Interesul ei este cu atât mai mare pentru noi cu cât provine de la un filosof de numele căruia se leagă o frumoasă poveste de iubire apocrifă, probabil de sursă catolică, care, chiar dacă e neadevărată, merită repovestită. Povestea spune că, evreu din Amsterdam, Spinoza se îndrăgostește de o tânără spaniolă. Pentru a se putea căsători cu aceasta, el e nevoit să renunțe la religia sa, la iudaism. O face și este repudiat de comunitatea iudaică. Apoi părinții fetei îi cer suplimentar să treacă la credința catolică. Ceea ce Spinoza refuză. După toate acestea, va trăi la marginea societății, exclus din ambele comunități, se va întreține șlefuiind lentile pentru instrumente optice astronomico-marinărești și din cauza prafului de sticlă inhalat va muri destul de tânăr.

Spinoza este primul în filosofia modernă occidentală care, sub probabilă influență orientală, contestă modelul ontologic platonician al celor două lumi, suprapunându-le, în numele panteismului, făcându-le să fie singură lume, cea de aici, în care suntem noi acum. Într-adevăr, Spinoza nu mai vorbește, ca și Platon, despre „cerul Ideilor pure” și „lumea sensibilă” (adică cea a simțurilor, materială), ci despre *Deus sive natura*, „Dumnezeu sau natura”, ca

despre o singură entitate cu denumiri variate, ștergând prin aceasta și opoziția dintre corp și suflet, valabilă încă la Descartes. Nu este de mirare că imanentismul filosofiei lui Spinoza dă și o altă situație, dacă nu chiar definiție a dorinței: dorința nu mai poate fi nicidecum impulsul care alimentează mișcarea sufletului spre cerul Ideilor pure, pentru că nu mai există suflet distinct de corp, pentru că ele fac una; și pentru că nu mai există cerul Ideilor pure, nu mai există transcendență, ci doar această lume care, suprapunând pe Dumnezeu și natura, își conține principiul în sine, nu altundeva în spațiu.

Atunci ce mai poate fi dorința? de unde vine dorința? ce anume din om se articulează ca dorință? Spinoza înțelege în general prin dorință „toate eforturile naturii umane pe care noi le desemnăm prin cuvintele apetit, voință, dorință sau impuls”. „Dorința este esența însăși a omului” ne spune Definiția I a Afecțiunilor din Partea a III-a a *Eticii* lui Spinoza. Principiul filosofic al acestei definiții este același cu principiul inerției din mecanica galileo-newtoniană a corpurilor: un corp își păstrează mișcarea sau starea dacă ceva din exterior nu intervine. „Fiecare lucru în măsura în care este se forțează să persevereze în ființa sa” (*Etica*, III, prop. 6). Consecința imediată este că o ființă este ceea ce poate să fie, respectiv că esență și potență sunt identice și atunci dorința, în măsura în care e această putere de a persevera în ființa sa a omului, se identifică totalmente pentru Spinoza cu esența omului: „a” // înseamnă „a dori”.

Spinoza crede că omul nu este mai liber de a dori decât este de a fi. Adică dorința este natura din care

urmează, cu necesitate, ceea ce servește la conservarea sa. Ca orice alt lucru din această lume, omul urmărește propria sa conservare, prin urmare el nu poate dori ceea ce îi este dăunător. Dacă deplângem faptul că omul nu ascultă de învățămintele rațiunii în viața sa, greșim, spune Spinoza, față de natura umană, pentru că dorința nu este un surplus de care poți scăpa prin voință sau asceză. Dacă acest lucru este valabil pentru dorință, dacă omul nu este mai liber de a dori decât de a fi, atunci același lucru ar trebui să fie valabil pentru iubire*, care este o formă modelată cultural-religios a dorinței. De aceea putem spune că iubirea nu reprezintă nici ea ceva liber în sensul că noi nu ne putem îndrăgosti după propria noastră voință, că iubirea noastră nu poate fi obiectul deciziei noastre conștiente.

Necesitatea dorinței este egală cu necesitatea care face să cadă corpurile și nu există niciun fel de inutilitate în dorință, așa cum nu există inutilitate în proprietățile corpurilor fizice. Tot astfel este cazul cu iubirea, am putea adăuga noi în spiritul lui Spinoza: „o afecțiune nu poate fi redusă ori alungată decât printr-o afecțiune contrară și mai puternică decât afecțiunea de domolit” (*Etica*, IV, prop. 7).

O iubire nu poate fi alungată din sufletul nostru decât de o altă iubire: nu poți fi sigur că ai ieșit dintr-o iubire ratată decât în momentul când ești din nou îndrăgostit. Pentru noi, oamenii postmodernității, atașați mai degrabă cantitativului decât intensității calitative, nici nu mai este neapărat nevoie să fie o iubire mai puternică, ajunge să presari între o iubire de care vrei să te depărtezi și tine mai multe iubiri ratate, de mică intensitate, pentru a te îndepărta. Dar niciodată o pasiune, o dorință sau o iubire nu poate fi depășită de un discurs rațional și moralizator, ci de o altă pasiune, dorință sau iubire.

*) Despre iubire, Spinoza nu vorbește efectiv. Am putea folosi foarte bine însă un fragment de definiție: iubirea este „un sentiment de bucurie însoțit de ideea unei cauze exterioare”. Numai că Spinoza, referindu-se la „iubirea intelectuală de Dumnezeu” (*amor Dei intellectualis*), continuă: „...când cauza exterioară este un Dumnezeu cu care s-ar putea identifica sufletul nostru”.

Brita Weglin, „Ultimul schimb”

AUREL CODOBAN

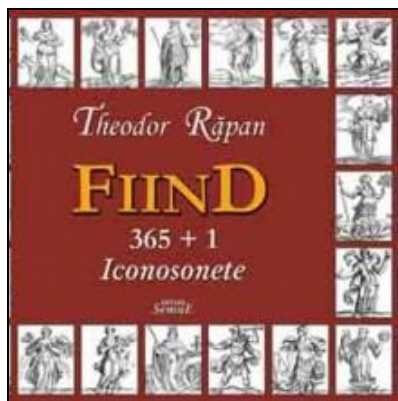
SOTERIOLOGIA IUBIRII

Un adevărat regal de poezie ne-a invadat, în trecutul an 2013, dinspre sonetistul teleormănean, **Theodor Răpan** (celebru, de-acum, prin **Evangelhiile** sale cele patru, pline-depline, în aria lor semantică¹) Volumul actual și cel mai proaspăt, intitulat **Fiind**² (ca o măturie și ca un IMN al Gloriei Re-Trăirii Sinelui, scăldat, din nou, în Universul Creației, iscat din preaplinul IUBIRII DIVINE!) - se vrea (prin conținut și masivitate) o replică a **Canțonierului** lui Francesco Petrarca - **1304-1374** (de la nașterea genialului florențo-arretin, se împlinesc **710** ani!) - și nu-i lipsesc prea multe, pentru a-și atinge ținta secretă. Poate, în primul rând, o mai echilibrată constantă a filosofiei interioare și, apoi, a expresiei.

Volumul **FIIND (365+1³ Iconosonete)**, al lui **Theodor Răpan**, este, după socoteli îndelungi ale subsemnatului, a 17-a carte de autor (și trag nădejde să nu mă înșel!), a hăruiului nostru sonetist, de baștină româno-teleormăneană.

O carte care e splendidă, spiritual, prin poemele sale, cu parfum florentino-valah (sonete șlefuite, vorba Poetului Pădurii Nebune/Deli Orman: „*până la os!*” - și, cu adevărat, foarte greu poți „*vâna*” vreun șchiopătat de ritm! - dar, niciodată, un amurg de rimă!), și devine extrem de agreabilă, prin excepționalele gravuri renașcentiste, ale lui Cesare Ripa („*Cu ilustrații din Cesare Ripa - „DELLA NOVISSIMA ICONOLOGIA” - Padova, 1625.*”

Cartea este segmentată/împărțită după anotimpuri și luni - numite conform tradiției și subnumite, doar aparent, conform simbolisticii antice și/sau renașcentiste - în realitate, subtitulatura (extrem de elegant-

poetică, trebuie să recunoaștem! - prin frontispicii, cum ar fi: **Lacrimi de bazileu, Taina lăuntrului, Scrieri din Amalthea, Acatistul iubirii** etc.), se raportează la trăiri și experiențe interioare personale: I - **Gerar - Taina lăuntrului**, II - **Făurar - Cămașa lui Nessus**, III - **Mărțișor - Scrieri din Amalthea**, IV - **Prier - Pascalia**, V - **Florar - Sonete în aqua forte**, VI - **Cireșar - Lacrimi de bazileu**, VII - **Cuptor - Ars amandi**, VIII - **Gustar - Fructul oprit**, IX - **Răpciune - Lampa lui Aladin**, X - **Brumărel - Orb în lumină**, XI - **Brumar - Evlavii**, XII - **Undrea - Acatistul iubirii**. ...Și, în fine: **Sonetul bisect!** - pentru ritmul cuaternar al Terrei.

Poetul sonetist **Theodor Răpan** este un petrarchist autentic (dar nici pe sonetistul-sculptor nu-l dă uitării, pe „*divinul*” Michelangelo: „*Cu Michelangelo nimic nu piere: / În mine rugul, flacăra în tine! / Fac parastas credinței, pe albine / Trimit spre ceruri glas de-napoiere*” - cf. **Sonetul CCXCVIII**) - senzual, dar nu lasciv („*Fiind ecou nespusele cuvinte / Port gând smerit de înzăuat iubirea, / Pohtirea ochiului aduce știrea: / Ah, gura sufletului nu mă minte!*” (**Sonetul I**): pe trunchiul său italianizant se altoiește, din izbucnire pătimașă în izbucnire pătimașă, un sonetist din ce în ce mai eminescianizant, prin **Vis/Visare** și **Pătimire-întru-Necuprins**: „*Visul visat visează, Doamne, visul, / Gândul gândit pe sine se gândește, / Eu voi muri cândva, pe românește / Și-n locul tău voi scrie Necuprinsul.*” (**Sonetul IX**).

Patru obsesii majore, ale sonetistului **Theodor Răpan**: 1. **IUBIREA și FRUMUȘETEĂ, ca factori DEMIURGICI** (complementar!: „*De tine azi sunt trist ca niciodată, / Zeița mea cu noaptea prinsă-n plete, / Izvoarele iubirii-mi țin de sete, / Cum să te las*

splendorilor furată? - cf. **Sonetul III**) - ca și Petrarca, și Theodor Răpan dezvoltă, în Poezia sa, o adevărată teorie despre soteriologia Iubirii! 2. **Cuvântul/ Logos/Nomos demiurgic** („*Uși făr' de chei deschid cu gândul, mamă, / Și-n temnița Cuvântului mi-e bine*” - sau: „*Privește-mă, Lumino, sunt divinul / Pe care-l tulbură demult Cuvântul*” - cf. **Sonetul V**), 3. **Arta/Artistul/Orfismul/Atitudine a hristică** - doar prin autojertfire, se poate năzui spre Revelațiile Cerului și Tainelor-Fântâni („*Setos de Cântec ard stindarde mute, / Fântânile, sleite, îmi beau Clipa*”) - și 4. **Timpul/ Nemurirea** - de fapt, Exorcizarea de Timp-Istorie, prin Patimă-Pătămire și Artă/Neprihana Ablutivă a Artei Ne-muritoare - și, evident, prin „*preaplinul iubirii*”, de sorginte divină, deci cu enorme valențe soteriologice („*Mă simt de iarnă prins ca-ntr-o capcană, / Zăpada nemuririi se afundă, / Văpaia sunt! Văpaia naște undă: / Ah, inimă, neprihănită rană!*”). Sau: „*Vai, Doamne, cât mai e până departe? / Azi, cum să-ngădui chinul ce-ntârzie / Regretul? Doar căința reînvie! / Mult timp mai am iubirii să-i fac parte?*” (**Sonetul CCCIII**).

Iubirea combină, logic, **Inițierea întru Frumos și Nemurirea** (pe de o parte), cu **Transfigurarea întru Floare și Mire** (pe de altă parte) - **întru Hierogamia-Nimb**: „*Ea, Dragostea, înșpină trandafirii! / Oprește-mă să-ndur și nu socoate/Că-n nimbul florii se ascund toți mirii!*” (**Sonetul XIII**).

Meritul primar, petrarchian și răpanian, deopotrivă (în concepție, cel puțin!) - constă în estomparea, cât mai înaltă (neipocrită, dar exasperată de dorul de spiritualitate/ respiritualizare a Sinelui, ca restaurare a **sinei cosmice!**), estomparea cât mai „*dure-ros de dulce*”, a „*sexului*” vulgar și atât de vinovat de căderea și numai căderea ființei de sorginte umano-divină: „*Amor, te chem mereu să-mi fii aproape! / Madonei mele cere-i îndurare! / Pe unde-mi ești? Absența ei mă doare! / Strecoară-i-te-n sânge și în pleoape! / Tu, sol al vieții mele trecătoare, / Cu trupul minții foșnitor pe ape, / Dă jos armura genelor, să scape / De trudnica ivire călătoare! / Umil și fericit prăsesc cuvinte, / Împerechez fiorul cu cinstirea, / Ecoul gândului o ia 'nainte... / Și tot așa, până ce →*

Prof. dr. ADRIAN BOTEZ

¹ 1 - **EVANGHELIA INIMII - ANOTIMPURI** - Jurnal de poet (Editura „Semne”, cu ilustrații de Damian Petrescu, 2010); 2 - **EVANGHELIA CERULUI - ZODII DE POET** (Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2011); 3 - **EVANGHELIA TĂCERII - SOLILOCVII** (Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2011); 4 - **EVANGHELIA APO-CALIPSEI - EPIFANII** (Editura „Semne”, cu opere grafice de Damian Petrescu, 2012).

² - **THEODOR RĂPAN**, vol. **FIIND**, Editura Semne, București, 2013.

³ - **SONETUL BISECT**, CCCLXVI : **Ultim Sonet! Sunt viu după coridă!**, p. 765.

İstovirea / Apleacă tuilul inimii, fierbinte, / Ea să m-aștepte-n prag! Prinos? Iubirea?" (Sonetul CLII)

Expresivitatea Logos-ului, ca Ordine Dumnezeiesc-Universală, se capătă, firește, prin inițierea întru Taina Creației, care e Taina/Misteriul Cavaleresc al Iubirii: „**Fiind ecou nespulselor cuvinte** / Port gând smerit de înzăuat iubirea” (cf. Sonetul I) – Privirea Revelatorie trimite la Dorul Nepereche, prin care se obține, întru Alchimia Iubirii, Puritatea Hiberna-Printanieră a Artei, cea învingătoare, de fapt, sintetizatoare și transfiguratoare, la nivelul esențelor, a sezoanelor, în **eternitate** (Zăpezile se contopesc, în Athanorul Poeziei, cu Zarzării în Floare!): „Dor nepereche-mi mistuie simțirea, / Zarzării iernii își croiesc veșminte / Și mă-nlumin străfulgerând morminte / Cu măști de ierburi mirându-mi firea. / Plânsu-m-au iambii? Corbii scurmă-n lună / Cu gheara-ndurerată și nebună / Sub primele silabe translucide. / Și scriu sonet după sonet întruna / Sperând că lacrima, doar ea, străbuna / Va-nmuguri tăcerea ce ucide...” – **Tăcerea-ca-Mantră**, ca **elixir blagian**, transfigurează Moartea, în **moarte inițiată** – și, iată cum **sonetul** devine instrumentul soteriologic al **Învierii hristice!**

Singura Glorie Regală, pe care **Theodor Răpan** o admite: **Gloria prin Cuvânt** („Ah, nu mă lasă gloria-mi regală / Și nici nu vreau să dau azi socoteală / Spre a-nlumi nimicul, o himeră.”) – **Logos**-ul este singura Armă/Armată Celestă („Cuvintele îmi sunt oștiri vernale, / Zidirile luminii mă așteaptă, / Topiri vuinte brațele îndreaptă: / Refac doiniri de jad, monumentale!”), prin care merită și chiar trebuie să fie cucerite **Lumea și Iubirea**. Din nou, două complementa-rități semantice, la **Theodor Răpan!**

Iubirea fiind echivalentul semantic-demiurgic al Armoniei Cosmice a Creației/Poezia sacră – Poetul poate să-și ofere și sincope terestre ale Iubirii, în favoarea Armoniilor Celeste ale Rimei Poetice: „Vei îndrăzni, Madonă, cu asprime / Să mă condamni? O, nu, nu mă desfide! / Pierdut pe veci mă exilez în rime!” – cf. **Sonetul CCXCIV**.

...În definitiv, Iubirea cu cadențe terestre a provocat Căderea – atunci, expierea să se facă (chiar dacă se cam încalcă scripturistica veterotestamen-

tară...) nu prin Femeia Terestră, ci prin Ipostaza sa **marianică – Poezia** (ei, da, Poezia, în Ipostaza ei Marianică, de Poezie a Duhului, „**melanholizând**” după Armoniile Paradisiace – „**repară**” relațiile Poetului cu **Biblia**, de data aceasta, pe linie neotestamentară!): „Nu stă-n Scriptură, dar, conform uzanței, / Completul știe – întrebați și luna: / Un singur vinovat e, Tu, Femeie!” – cf. **Sonetul CCLIII**.

Și, astfel **Sonetul** devine principalul instrument soteriologic al umanității! – el conținând și Iubire-Armonie, dar și Puritatea Marianico-Hristică, Resurecțională, a Iubirii: „**Păzește-mă, am lira-n toropire, / Să strig, nu pot – sonetul meu răzbate! / La miezul nopții facă-se dreptate: / Sub praporii-nvierii fi-voi mire!**” – cf. **Sonetul CCXLVI**.

Ceea ce-l face foarte român și uman, pe acest sonetist de excepție, e atitudinea sa profund creștin-ortodoxă, iconodulă. Deși, nu neapărat dogmatic-convențională – ci, chiar, posibil de regăsit în folclorul cu arome antic-dacice! – spre exemplu, atât de eminesciană reinterpretare a mitului solaro-selenar, adică, mai exact: **apollinico-artemizian**, al **Dalbilor Pribegi!**: „Lumina din icoană plânge-ntruna, / Pe cer rămas-au soarele și luna / Să-mi binecuvânteze pas și floare!” (cf. **Sonetul IX**).

„**Melanholia**” romantic-eminesciană, dar și durer-iană („**De dor nebun ascund Melanholia/Jertfire sugrumată**” – cf. **Sonetul XIV**), ca și **thanaticul** – sunt sublimate (în excelentul **Sonet XVIII**), prin Iubire Dionysiacă (cel puțin, așa e indicată de către autor...), în **Albinele Hyblei Olimpene**⁴, cele având funcție soteriologică și psihopompă (ca și **Calul**, care inițiază întru „**roata**” Moarte-Învierie, prin intermediul Somnului/ Visare, „**Javina de-ntuneric**” – în: „**înflorirea migdalului**” marianico-hristic: „De vii la mine, potcovește-ți calul! / Cin’ să mă tragă-n fugă azi pe roată?

⁴ - **Albina** – simbol al sufletului; uneori, e identificată, în religia grecilor antici, cu Demeter. Are funcție transfiguratoare și psihopompă. Ființă de foc: la greci, e întruchipare a preoteselor Templului de la Delphi, „**a prorocițelor, a sufletelor curate ale inițiaților, a Spiritului și Logos-ului. Albina purifică prin foc și hrănește, prin intermediul mierii: cu focul arde (la modul soteriologic, zicem noi!), iar strălucirea ei luminează.**” – cf. Jean Chevalier/ Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Ed. Artemis, Buc., 1994. La daci, Albina are funcție de Co-Demiurg, lucrând, dimpreună cu Zalmoxis, la Construcția Universului.

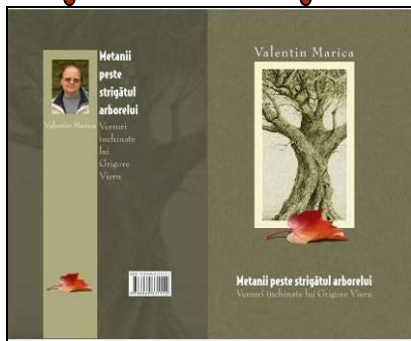
/ **Lavină de-ntuneric, neaflată, / Iubirea mea-nfloarește-n somn migdalul!**” – cf. **Sonetul XVIII**): „**Bătrân de-acum, mă paște depărtarea: / Ce bun e vinul când îl bea uitarea / Și ce fericire-i Moartea! Nu-i sunt frate! / Te du, femeie, n crânguri pe albine, / Căci nimeni nu muri-va-n loc de mine: / Tu dragoste îmi vei aduce, poate...**”! **Otrăvirea** prin iubită/iubire e/se face, de fapt, cu **V.I.T.R.I.O.L.**-ul alchimiștilor, căci produce înflorirea, prin gestul ritualic al „**rostogolirii**”: „**Din mâna ta voi bea otrava toată (...)** / Rostogolindu-mă în gol deodată (...) / Iubirea mea-nfloarește-n somn migdalul!”

...Ciudat! Uneori, sonetistul pe-trarchist **Theodor Răpan** devine, pentru puține, dar semnificative clipe, **barochist levantin** („**Apusul se topește-n mahmudele, / Oglinzile îngână spovedanii, / La balul tău veni-ă curtezanii – / Cătușele-ntristării-mi sunt inele!**” – cf. **Sonetul XXIII**), dar și **romantic întârziat**, poesc („**Zadarnicul înfige colți în mine / Iar moartea, hădă, râde pe-nfundate**” – cf. **Sonetul XXVI**), ba chiar **parnasiano-lecomtelis-ian** („**Ți-am ridicat un loc pentru vecie / Spre a te ști panteră și femeie**”), alteori, cvasi-simbolist (prin corbii lui Bacovia și ai lui Tradem al nostru...: „**Neîncetat, vai, corbii vor dreptate / Făcând lumina una cu pământul!**” – cf. **Sonetul XIX**) și cvasi-impresionist (probabil, conform propriei doctrine, a **reflintextului** (reflex literar intertextual...): apar, uneori „**opalul**” și „**topazul**” („**Miresmelor cu trupul de lavandă, / Topaze fine ndoliind vegherea**” – cf. **Sonetul XII**) minulesciano-verlaine-iene, alteori, „**absintul**”, specific unor întregi generații, simbolisto-impresioniste („**Ianuarie mă ceartă, mi beau absintul!**” – cf. **Sonetul X**) – și, chiar, încercând experiența singurătății și angoasei expresionist-existențialiste: „**Mă tem de tine-n vis, singurătate!**” – cf. **Sonetul XXII**.

Dar: cine vrea să guste și, apoi, să vorbească, în cunoștință de cauză, despre Poezia românească adevărată, despre zbaterile cele mai profund umane, turnate în bronzul expresiei strălucit-clasice, va fi nevoit să se refere, implicit, în zilele noastre, și la **Theodor Răpan**.

Poezia sa, deși răvășită, parțial, la nivelul semanticii de adâncime, de **pre-simțiri** (și de „**post-simțiri**”, cum ar zice un alt poet român →

Omagiu liric adus lui Grigore Vieru

Poetul Valentin Marica, originar din localitatea Zoreni, județul Bistrița-Năsăud, a publicat, recent, volumul „Metanii pentru strigătul arborelui. Versuri închinare lui Grigore Vieru”, la Editura „Cezara Codruța Marica”, în seria „Via Lucis”. Elegantul volum se deschide cu un motto din poezia lui Vieru „Litanii pentru orgă”: „Ca un pom doborât, / Însuși graiul / Parcă se aude căzând, / Doamne, atât de singur, / Atât de singur / N-am fost nicicând”. Poetul Vieru, care avea „loc unde să moară” în pământul românesc înstrăinat de istorie, a devenit apărător al

românilor de peste Prut, cultivând cu toate disponibilitățile limba română, matricea în care existăm spiritual ca neam. În poezia „Pleoape de cer” a lui Valentin Marica, se speră că și mutat la cele veșnice poetul Vieru păzește același miracol al limbii noastre: „Să fii în cer, așa ca pe pământ”, în care se găsesc așezate unitar elementele spiritualității noastre. Volumul are încifrate în metaforă atât viața poetului Vieru, cât și, la un alt nivel de lectură, viața neamului adorator al Cuvântului-Iisus, al lui Dumnezeu, al Duhului și, nu în cele din urmă, al Crucii pe care Vieru și-a asumat-o împreună cu românii, ca destin. Astfel, poezia „Îndurare” surprinde o latură a terorii istoriei asupra românilor de peste Prut, și nu numai: „Durerea oaselor o port, / o mai port... / Neputința de a da drumul apelor / din zăgazuri / o port... / Chiar și o fărâma de amintire / poate alina dureri și neputințe, / chiar și recele unei ploii. / Numai recele sârmei ghimpate, nu!”.

Un mesaj din același registru, într-o paradigmatică transmitere către fiu, către generația următoare, este

exprimat în „Poetul către fiul său”: „Când se clătinau zidurile / ...M-am legat / în cele mai simple veșminte, / m-am închis în cuvinte, / pornind / în surghiun. / Numai iarba îmi era cetate, / numai iarba îmi era drum”.

Volumul în întregime este un rar omagiu, greu, în sensul cel mai bun, de sensibilitate și frumusețe versurilor, a metaforelor proaspete, semnificând iubirea de țară, de frate, de cuvântul limbii în care existăm poetic, cum spunea un filosof.

Omagiul adus poetului Vieru, la nivelul poetic reușit de conjuțeanul nostru Valentin Marica, doctor în filologie și autor a douăzeci de volume de poeme, este sub semnul grației și al realizării depline. Între cei doi poeți există o benefică empatie întru frumusețe, și demersul poetului Marica ni se pare de înălțimea îndemnul biblic de la Efeseni 5: 19-20: „*Vorbiți între voi cu psalmi, cu cântări de laudă și cu cântări duhovnicești, și cântați și aduceți din toată inima laudă Domnului*”.

VICTOR ȘTIR

→contemporan, adept al „*revizuirii coor-donateelor interioare, ale vieții umane contemporane*”, spre **spiritualitate** – Prof. univ. dr., de la Universitatea din New Mexico și Părinte al Pradoxis-mului Mondial, dl. Florentin Smaran-dache!) - e una care atinge, nu de pu-ține ori, **desăvârșirea**, în ritmul vita-list al stihurilor, dar și în cel al trăi-rilor lirice. De un rafinament rar înfâl-nit, mai ales în peisajul apocaliptic al Poeziei actuale (dacă mai putem vorbi, cât de cât, despre așa ceva!), **Theodor Răpan** este nu un rătăcit, printre sălbatici, ci un adevărat și încăpățânat luptător, pentru **nădejdea mântuirii armoniei lumii terestre** !

Luptător, cu incredibile resurse, pentru recuperarea și restaurarea, în lumea aceasta căzută, a Frumosului, întru Duhul Umano-Divin Resurect!

El, **Theodor Răpan**, nu e surd la realitate, ci are curajul (apropiat de demența senină hölderlin-iană!), de a impune **EL** ritmuri lumii, refuzând să accepte sincopel thanatico-apocaliptice, care i se propun, ca surrogate de viață/ritm vital. **Theodor Răpan** vrea **Viață autentică/Sacră**, tot așa cum el

– Poetul creează **Poezie autentică/Sacră** – și **Viață scară** nu poate fi concepută, în afara Ritmului Divin Restaurat – a **IUBIRII!**

Adică, nimic nu este definitiv pierdut, în acest eon smintit de la orice normă/nomos, dacă se reînvață Iubirea-ca-Factor-de-Retrăire-întru-Celestă (și se estompează, pe cât posibil, și non-ipocrit, factorul anti-spiritual, al Căderii Adamice, „*sexul*”!) - prin acordarea, din nou, a lumii întregi, la Soteriologia Iubirii!

SONETULUI i se restaurează, prin renașentiști, deci și prin Duhul renașentist al lui **Theodor Răpan** - după moda/rețeta petrarchiană (bine-cuvântată Terapie!), valențele soteriologice, prin **Magia Armonică**, dar și prin aceea a **Rigorii-Logos** - dar, mai ales, prin **Simbolistica** (direct cos-mico-divină!) **Resurecțională**, a cifrei **12: 4 X 3** încifrează, de fapt, semnificația adâncă a reimpăcării Dumnezeului-Demiurg, cu Omul, a Pământului (4) cu Cerul (3), și credem că nimănui nu-i poate scăpa dubla simbolizare numerologică a acestei soteriologii, din construcția sonetului: **1** – pe de o parte, **rigoarea demiurgică a celor 12 stihuri**

(ultimele două versuri ale sonetului marchează concluzia/”**morală**”, verdictul divin, asupra fenomenalului/”**phainomenon-ului**” din lume: sunt/ trebuie să se facă evidente accentele definitive/implacabile, divin-vaticinare) - pe de alta: **2 – Nunta-Hierogamia, întru sfera platoniciană, dintre catrene și terține!**

(**Sonetul de întemeiere, cel italiano-provensal - este profund creștin, fiind conceput chiar sub Semnul CRUCII: catrenul 1 își caută terțina 1, catrenul 2 își caută terțina 2 – ÎNCRUCIȘÂNDU-SE!**)

Magia stihului/stilului lui **Theodor Răpan** constă, esențial, chiar din **Instaurarea Incantației Vieții întru Demnitatea Frumosului** – Incantație prin care Orfeu și Hristos sunt ajutați să recupereze lumea noastră „**modernă**”, căzută, adică (dacă ne raportăm la **episodul Grecia**, din eminesciana poemă vaticinară, „**Memento mori**”!), în bezna și labilitatea „**oceanului**” (...deși, mulți am fi ispitiți a o numi, mai curând, „**măștiță sleită**”!), prin autosacrificii armonice, întru **Paradisul muzicii sferelor celeste**.

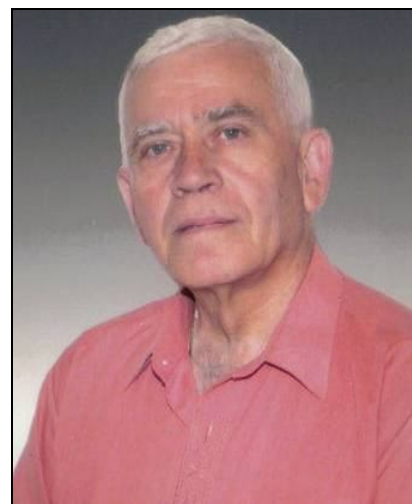
MIRON ȚIC - UN POET DISCRET

Miron Țic este un poet discret, al notației lirice naiv-surprinzătoare și al observației fine a lucrurilor mici, dar cu corolă afectivă. Poemele sale sunt crochiuri executate de un sentimental erotic („*Secretara de la Liceul Teoretic / în ruptul capului / nu vrea să creadă-n / poemul / scris după imaginea / trupului ei / De atunci / ochiul meu se hrănește / cu această imagine / ca și când s-ar juca / cu aripi de fluturi*”). Sensibilitatea accentuată și imaginația potolită parcă la flacăra unei lumânări nu-i dau posibilitatea construcțiilor ample de lumi poetice și poematice, compensative sau consolatoare, ci îl întorc ușor și afectiv spre sine și lumea sa nemijlocită sau mijlocită de propria-i subiectivitate. Din această perspectivă și la o anumită vârstă a contemplației, volumul de poeme **Funigei luați de vânt** (Ed. Călăuza v. b., Deva, 2007) este rezultatul sensibilității marcată de efemeritate și finitudine, ajunsă în punctul de ciocnire al **amintirii**. Cartea se deschide prin poezia **În zori**, chiar cu o concepere fragmentară a vieții, cu precarele ei înjumătățiri: mai întâi, se surprinde o jumătate de viață („*În zori stau între doi arbori / și iedera urcă peste / jumătatea mea de viață*”), mai târziu, pare un călător, poate chiar un **străin**, precum sufletul în concepția lui Trakl („*Târziu / într-o căruță cu peticit coviltir / străbat aleile încărcate / de frunzele toamnei*”), ca apoi, lumea să devină aparență și, în consecință, rostul omului să cadă sub semnul întâmplării și arbitrarului („*Viața mea, monedă aruncată / – Cap sau pajură? – / după cum mi-e norocul*”) – nu altul decât al funigeilor luați de vânt, care toamna „se mută dintr-un loc în altul”, (**Pe Calea Robilor**, p. 22).

Lumea i se dezvăluie lui Miron Țic ca un joc de funigei: „*Departee/ melancolie și foșnet/ și funigei rătăcind de la un capăt/ la altul de lume*” (**În zori**, p. 5). Iar tristețea din ochii celui ce se pierde într-o asemenea lume o vindecă „lăutarul” cu cântecul, arta manifestându-se consolator: „*Lăutarul din colțul străzii / ne vindecă tristețea din ochii / pierduți în lumea funigeilor bătuți de vânt*” (**Funigei luați de vânt**, p. 10).

Cartea se ordonează discret, ca o imperceptibilă trecere prin trei orizonturi: al efemerității marcată comparativ de **funigei**, al solitudinii și luminoasei iubiri, triumfătoare asupra curgerii implacabile a tot prin **rostire** – „*iubito, / să-mi strigi numele, / mai tare*

decât alte femei / astfel nu ne vom rătăci / în iarna în care / umbrele noastre abia se mai văd” (**Să-mi strigi numele**, p. 23) – și al sufletului de care este legat cuvântul, ca prin aburul de la începuturi suflat peste om, simbolizat prin „*păsările cerului*”. Firește, trecerea este o petrecere printre ale lumii și omului, o urmă care este readusă de sub cenușa timpului în memorie, în amintire. Sub acest unghi poate seamăna cu „*casa amintirii*” a lui Ion Pillat din celebra **Aici sosi pe vremuri**, numai că spațiul pillatian se reduce la repetabilitatea destinului omenesc, iar al poetului ardelean se deschide, dincolo de arbitrarul „*noroc*”, ca o pâlpâire de lumină, prin celelalte două orizonturi, al cuvântului și al sufletului, legate între ele, „*Cuvântul strâns de suflet*”, cum se zice într-un poem. Drumul memoriei, al amintirii, este presărat cu firimituri de lumină; elementele efemere ale lumii se păstrează prin lumina ce pâlpâie din ele. Orice element reamintit emană lumină: boabele de grâu semănate pe cărarea mirilor nasc „*dulci scânteieri*”; „*văful miresei*” luminează „*ca o ninsoare / în privirile mirelui*”; „*Dacă privesc bine / părul tău, încărunțit / îți luminează fruntea*”; în fine, lumina este emanație a iubirii sau iubirea este înțeleasă cosmic luminiscentă „*în liniștea nopții / chipul tău luminându-mă / ca și atunci când / îmbrățișați pe iarbă / cu dragoste te strângeam lângă mine*”; ori nichitastănescian: „*Alergam după umbra ta / precum frunza după lumină*”. Când posibilitățile lumii se epuizează, când finitudinea își spune cuvântul, când „*tot ce a fost / și este acum / se duce ca un vis, către zori*”, când totul se spulberă, îi rămâne omului o ieșire din noapte către zori, un drum

„*de lumină și flori*”, pe care mășă-luiește un „*convoi de zei*”, (**Ca un vis**, p. 49). În unele poeme de adâncime lirică și ontică se luminează corespondențe între aceste orizonturi, din perspectiva celui din urmă, **eliberat de vînt**, utilitatea dezvăluindu-se ca întristătoare inutilitate: „*În fiecare toamnă trebuie / să bat fără milă nucul / plantat în ziua nașterii mele / Tata / cu ochii închiși / la fiecare bătaie a nucului / se întristează / de dincolo de lume / nu mai simte funigeii toamnei / plutind în aer / peste veacul eliberat de vînt*” (**Sentimente**, p. 6).

Dar trecerile prin orizonturi lasă să se vadă, prin pânza subțire a poemelor, „*încercări pe cale*”. În orizontul al doilea, chiar în relația erotică, pe care se bizuie **numirea**, apare fisura singurătății, iar în ultimul, în „*sufletul curat*” – instalată o „*înstrăinare*”. Prin prima relație, se recuperează „*primăvara lumii*” și totuși, fiecare rămâne singur datorită felului de situație față de moarte, completăm. Bărbatul trăiește sentimentul finitudinii, femeia nu, fiindcă ea, la nivel primar, naște viață din viață, „*pruncii dragostei*”; bărbatului îi rămâne chinul de a depăși moartea pe căi „*secunde*”, precum aceea, în cazul de față, de a-i ciopli femeii iubite chipul „*în stâlpul de sare*”. La a doua încercare, cuvintele „*pâine albă a sufletului*” se strâng în poeme în luminoase „*vase de argint*”, din care se oferă „*și altora un pâlpâit*”. În final, prin poezie (ca amintire, ca cioplire în „*stâlpul de sare*”, ca bunătațe, „*suflet curat*”), discretul Miron Țic speră în îndepărtarea efemerității, tradusă în spațiul și timpul său poetic ca **brumă și iarnă**. „*Ce se-ntâmplă cu sufletul meu / de-l simt adesea cum / noaptea / sub nuc / îndepărtează bruma de fum*” (**Ce se-ntâmplă**, p. 68). Miron Țic e poetul acestui foc mocnit, salvator de roade.

DUMITRU VELEA

FEREASTRĂ SPRE LOCUL POETIC

Criticul și istoricul literar M.N. Rusu îi reconsideră lui Vasile Ioan Ciutacu (vezi **Iubește-mă începe ura** – un titlu, ce-i drept, cam derutant –, Editura Platytera, București, 2013), într-o analiză găzduită de revista new-yorkeză *Lumină lină*, locul literar în, cum s-a zis o vreme, cronotopul tradițional. Nu însă, așa zice, mioritar: aceasta înseamnă că nu contează aci numaidecât etnicul, dimensiunea volatilă a tradiției artistice, entuziasmantă în ocazia turistică, dar înseamnă, *locul poetic*, faptul *locuirii poetice*. De ce e cazul în lume al acesteia, întreba și filosoful secolului XX (l-am numit aci pe Martin Heidegger), nu pentru că, din când în când, lumea ar trebui locuită de cântec, de cântecul care trebuia să devină poezie? Plecând de la un vers holderlinian, gânditorul tedesc consemnează că numai poeticitatea asigură locuirii esența ei proprie, survenirea ei în modul autentic. Așadar, omul ar locui, prin regulă, în chipul poetic, dar (trebuie adăugat) a descoperi această regulă nu-i este dat decât numai cântului, apoi celui care-l destăinuie și-l cuvântă; îl rostește și-l poartă.

Dar ca omul să-și descopere, cum ar zice din nou gânditorul evocat, esența locuitoare prin graiul poetic, el ar trebui să deschidă (crede V.I. Ciutacu) o fereastră: se deschide (ori închide) poetic spre sine și spre lucrurile lumii; cu sinele către lucrurile lumii, spre a le vesti acea

locuire privilegiată. Poema (v. **Fereastră**) este, în mare parte, antologică: „1 / Cu cine aş putea vorbi despre mine / mai bine decât cu copacul ce s-a oprit în dreptul ferestrei / călcându-mi pe urme?... / Să-i spun că la fel ca el simt răsuflarea iernii-șarpe / ce-mi urcă treptele sufletului... / Să-l ameninț că-i tai rădăcinile dacă într-un clenci / mai poartă vesta de zeghe a tații cu liniile ceasului / din dreapta inimii date peste timp... / Iar el să-mi răspundă picurându-și frunzele verzi / peste plânsul meu înzăpezit... // 2 / Cu cine-aş putea discuta despre mine / decât cu arborele care stânjenit se-apropie / de fereastra mea bântuită de îngerii cu picioare din clopotul / bisericii?: / – Hai, / că nimeni nu mai găsește ulciorul iubirii din / care să ne picure la rădăcini, asemeni crengilor / unde s-a cuibărit gaia!... / De-ai ști câte cuvinte se-ascund în frunzele / mele risipite de timp ca niște scrisori de dragoste / pe care le-ai putea primi, spre exemplu, iarna... // 3 / Și-n fine, / cu cine aş putea schimba măcar o vorbă despre mine / și despre ochii tăi, / oglinzi din care mă văd venind prin istorii / cu soarele care urcă diminețile-n spinare, / cu ranița plină de visurile noastre fără de leac... / După care ar pleca supărat / că ne desparte doar o fereastră, / înțelegi? / doar câteva cercevele ale timpului... // Și-atunci cum aş putea motiva în fața ta / cele câteva lacrimi săpate în plus / pe obrazul meu?...”

În toate volumele de poezie ale lui Vasile Ioan Ciutacu (**Descânțec pentru viață și moarte**, 2000 și 2007, **Spânzurat de-un fir de iarbă**, 2007 și 2009, **Indulgențe pentru un loc pe corabia lui Noe**, 2009) ar precumpăni, la o iute privire, precum la tradiționali, demonstrativul, explicația, firește și acestea destul de tensionate, întrucât o anume înfiorare le premerge; orișicum, poetul respinge, fără drept de apel, retorica așa-zicând transmodernă, agitația rea a lăuntru-rilor, lui nu-i este defel pe plac înfundarea, ca la mulți contemporani, în enigmatică sau în delicia jocului, respinge sceneria futală și năzăriri ludice. În poezia erotică adie o undă trubadurescă (au resimțit-o și alții), versurile apucă acum spre molatecia și susurul romanței. Când nota elegiacă e însă estompată prin așezarea peste strunele lăcrămoase a unui deget mai hotărât, sonul se

asprește, nu va ieși așadar din acelea doar tânguirea. E și reflecțiunea aici, totuși tainic cantabilă, precum în modelul etern eminescian: „...Sosi și ceasul de trecut / Să te adun și să te scad / Din timpul meu necunoscut / Când urc spre iarnă îmbrumăt... // Nu cred c-acolo n-ai să știi / Că mă privesc prin ochiul tău / Când fulgi de-omăt mă vor orbi / Izbiți de-un glas de zurgălău... // Și nici nu cred că n-ai s-auzi / Cum printre viscole te strig, / Dar cum cuvântul pentru surzi / Se mistuie în verde frig // La fel și strigătul – părere – / Unde-am ajuns socoate-l bine / Că-mplânți în sânge dulci junghere / Cu roiuri albe de albine... // Când trec senin prin alte sfere...” (**Când trec senin**). Sau: „Urma ta din brumi grunjoase / S-o refac de-abia mai pot / Văd atâția îngeri, ierburi / Vin la mine dinspre tot... // Îi dau târcoale cum dă lupul / Celei prăzi pierdute-n ceață, / La fel de-cum albina stupul / Din memorii flori înaltă... // Urma ta din vremi apuse / Mi-e pe suflet grea amprentă... / De-aș vrea prin vorbele nespuse / Și printr-o viață prea concretă // Icoană-n iarnă și-n oglinzi / Chip de zeie să-mi arăți... / Și de n-o fi loc prin lume / Inventăm și alte hărți // Unde urma ta să fie / Un pas adânc spre veșnicie...” (**Urma ta...**).

De regulă, poezia lui V.I. Ciutacu este o poezie a extazului, un extaz iscat de tenebre, dar, deopotrivă, de lumini; poezia lui e menită, prin urmare unei iluminări; sau, cum ne vorbesc destule din poemele volumului, subțierii – prin lumină – a imediatului până la atingerea esenței; o lumină ca o *re-creație*. Discontinuu, discursul poetului nu se înecă totuși în nebulozități, a potența misterul (locuirii poetice) înseamnă, la Vasile Ioan Ciutacu, a te lăsa răpit paulinic în nor, contopindu-te nevăzut cu fința cosmosului, cu ordinea divină (vezi **Scrisoare, Corabia cuvântului**); atunci când îți crește, iată, o aripă ca o lumină; sau ca o durere, ori ca vina grea, precum în acest **Psalm**: „Când ciotul aripei din umeri mai îndur / Lângă fântâna lacrimii sărate / Eu nu știu, Doamne, dac-am suferit destul / Încât lumina ta să mi se-arate... // Nu-i rostul meu să te descos de soartă / Când oasele-mi prin veac le dau de-a dura / De-adesea crăp năvalnic câte-o poartă / Cu brațele, cu sângele, cu ura, // Ci vreau să-ți spun→

A.I. BRUMARU

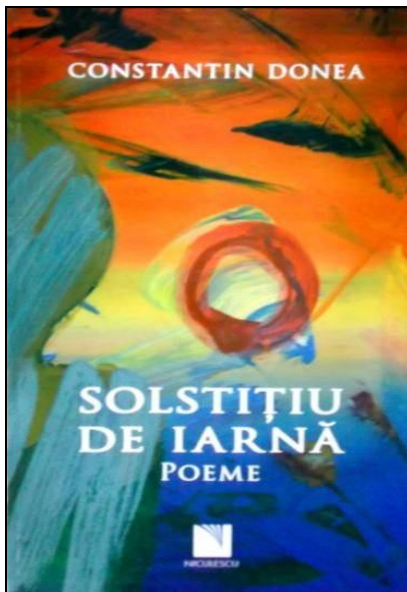
Întoarcerea poetului la uneltele sale

Remarcat încă de la începutul existenței sale poetice de Sașa Pană, cel ce, în trecere prin Bacău, afirma în 1965 că i-a „plăcut **Constantin Donea**, pentru că are multă sensibilitate în poeziile sale și un umor inteligent”, poetul băcăuan a amânat sine die debutul editorial, deși în aceeași perioadă fusese deja inclus cu poeme în antologiile *Inscripții* (Casa Regională a Creației Populare, Bacău, 1966) și *O sută se poezi* (redactor Victor Kernbach), editată de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă București, în 1967.

Acaparat de proiecte culturale de anvergură și de funcțiile manageriale deținute, a lăsat poezia în plan secund, revenind la ea abia după pensionare, când a încredințat grupaje de versuri revistelor *Ateneu*, *Vitraliu*, *Plumb*, *Pro Saeculum* și, în 2011, Editurii Niculescu, care îi publică volumul de poeme **Solstițiu de iarnă**, conceput grafic și excelent ilustrat de pictorul Ilie Boca. Un debut întârziat cu premeditare, dar care nu știrbește cu nimic valențele sale creatoare, ci, dimpotrivă, le pune mai pregnant în lumină, impunând din start un poet matur, deplin stăpân pe uneltele sale.

Suflet „mereu neîmpăcat”, scotocește de unul singur prin „pădurea cu arbori / genealogici”, încercând și reușind să reconstituie universul existențial, în care viața se zbate ca o „apă clocotitoare” și „oamenii peste semeni / coboară sub iarbă, / orașele peste cetăți / se înalță brutal”, iar noi, ceilalți, „rătăcim prin pustie, / plătind greu prihană” și „ne mai poartă de grijă / doar fata morgana”.

Încă sperând să „mai fi rămas / de descoperit / vreo americană”, poetul se visează nemuritor și, prins în „cârligul / semnului de întrebare”, caută momentul potrivit să se smulgă din „undița pescarului”, atent la vremea care, „asemeni cortinei de pluș, / își scutură poala / peste iluzii și patimi, / mereu nevindecate” și la seama de întâmplări ce se „petrec / în jos și în sus / vertical”.

Convins că sunt „mai puține / chiar și anotimpurile”, e invidios pe copaci (*De când mă știu, / am invidiat copacii / pentru că, simultan, / viețuiesc pe trei tărâmurii: / cu frunzele-n cer, / cu tulpinile pe pământ / și cu rădăcinile în subteran. // De când mă știu, / am pândit copacii / cum adună zilele / din înalturi, / cum smulg nopțile / din adâncuri / și le aduc / pe tărâmul de mijloc, / unde noi, oamenii, / ca și morile, / măcinăm timpul / cu zbateri, / cu zvăcări.*), dar continuă jocul de-a viața, cu toate că „Ceva mereu / nu-i de ajuns, / ceva oricum / nu se termină, / când la-ntrebări / cauți răspuns, / cât peste noi / curge lumină.”

Ca să ajungă la esențe, se întoarce în satul copilăriei, retrăind nu doar momentele legate de sărbătoarea îndelung așteptată a Sfințelor Paști, ci și ritualul țaranului ieșit în câmp să asculte, „cu urechea din palme, / cum răsuflă pământul”, observându-l cum, „Descălecând, / cerne printre gene / țărâna, / cu care va descuia / din semințe / anotimpurile anului.” Și, pentru că se desparte mai „greu / de lucrurile care / au o poveste”, transferă în vers întâmplările de peste vreme, când cu nostalgie, când cu ironie, când năvalnic precum în acest

frumos poem de iubire: *Cu Alina din Mălini / m-am iubit, fiind vecini, / păcătoși cât doi creștini / vinovați fără de vini. // Noaptea când stingea lumini / și-aprindea parfum în crini, / ne-asterneam pat în grădini, / pe tulpini de lini – pelini. // Au trecut ani – mulți, puțini? / de din dragoste pricini, / ți-ai pus gând să mă înșpini, / până ne-am aflat străini. // Trece dor peste mălini, / hai, Alino, să-l alini!* (Bucolică).

Dragostea, de altfel, îl însoțește în permanentă, cuplul fiind ca „acele ceasului, / mereu împreună”, ca o „monedă, răsucită / la un joc de noroc: / eu și tu, pe rând, / aversul, reversul...” „în timp ce iubita, „neadevărat de frumoasă”, cum o definește, e oriunde întoarce „privirea / jur-împrejur”, e „dulcele meu / iad și amarul meu rai / din fiecare zi”. O simte „respirând precum marea / în eternul balans flux-reflux”, privirea ei fiind pasăre, iar a lui, cer.

Dintre atâtea „întâmplări / și semne / și stări” întâlnite la fiecare pagină, în care jocurile de cuvinte, inflexiunile folclorice și provocările dadaiste nu lipsesc, am ales acest sugestiv autoportret, din lectura căruia se deduce mai bine cum se „surge înțelesul”: *Cu o mamă duioasă / și un tată pedestru, / într-un sat dintre munți, / am crescut în buiestru. // Nici avut, nici frumos, / eram tânăr încai / și norocu-mi aflam / cu potcoave de cai. // Mai târziu, biciuiți / de-un jocheu mizantrop, / anii mei au trecut / de la trap la galop. // Pe gradenuri, lumeții / nu scăpau vreun prilej / să vadă, să asculte / ropotiri de manej. // Ehei, viața mi-a fost / o herghelie abrașă / de ani, cu jocheu / fulgerând din cravașă.* (Ehei, viața...)

Dator vieții și dator nouă cu poemele ce le-ar fi putut scrie în această lungă etapă trăită „pe datorie”, să sperăm că Dumnezeu îi va asculta ruga finală și că îi va mai împrumuta câțiva ani, spre a ne bucura și cu alte poeme, pe care nu ne îndoim că le are deja pregătite pentru tipar.

CORNEL GALBEN

→
cu mâinile pe suflet, / Acolo unde bate dârz lumina, / Că pași din clisă mi se-agață-n umbrel / Când dau să fug și fuga-mi este vina, // Că până, hăt, în pisc e numai zborul / Ce-ți întoarce-n mine lacrima și dorul!...”

Ce-ar fi așadar, trecând prin poemele lui Vasile Ioan Ciutacu, locuirea poetică: zbor împrejurul turnului de priveghere, de care vorbea undeva Saint-Exupéry, rotire infinită cu Dumnezeu, neconținută căutare întru dobândirea identității, a ființării cu ființa ? Ce să fie, oare poetul, ce să

fie poezia ? s-ar mai putea întreba autorul nostru odată cu Rainer Maria Rilke, un maestru pe care el nu se poate să nu-l fi frecventat: sunt, oare, vijelia iscată atunci când lumea va fi devenit cuvânt, sunt ele în ochiul vulturului ce ne privește de pe munte, e cântecul mare care ne cuprinde ?

E aidoma iernii, ne îndreaptă V.I. Ciutacu, într-un admirabil **Pastel**, adică: „...o certitudine / mai abtirit decât izgonirea noastră din rai, / E-o rugăciune peste noroaie frământate / de păsări prăbușite din zbor... / Și-acești fluturi reci, de metal, pe care îi

sorb / nările armăsarilor înhămați la sănii împodobite de nuntă... / Focuri cu limbi de șarpe, răspicate... / Și case ce stau agățate de cer cu funii de fum / să nu se prăvale-n ocean, / unde pești de-argint înoată printre stele... / Fereastra dinspre munte în chenarul / căreia un copil ar trage după el imaginea unei părții zidită de lună... / Și, tu, o certitudine efemeră precum vinul / din paharul lui Iuda / ce stă într-un picior aidoma zăganului / de deasupra gheții...”

UN ALT FEL DE TABLETE ȘOTRON

Trebuie să mărturisesc că de multă vreme, scrierile Melaniei Cuc exercită asupra mea o fascinație deosebită.

Adeptă a Boemei literare, nonconformistă, originală, artista și scriitoarea (și poeta și criticul) Melania Cuc este exponentul creatorului cu multiple valențe artistice, toate creațiile ei, fără excepție, purtând amprenta excelenței.

După ce s-a afirmat plenar în jurnalistică, în scrieri epice de largă respirație, în arta plastică, ea a îmbrățișat din nou poezia, ca pe prima iubire, pe care nu o uiți niciodată. Nu degeaba spune: „Am scris primul meu poem la opt ani / Pe un maculator de 50 de bani bucata.” (**Generație**).

Scrisul, pentru Melania Cuc, este ca mersul pe aer. Desigur, cu aripi de zefir, fluturânde.

Romanele ei fundamentale o propulsează în topul celor mai bune scriitoare românce. Tabletele-Șotron din cartea cu același titlu, o singularizează din punctul de vedere al ingeniozității și spontaneității creative.

Deschizându-i și această recentă carte, am simțit nevoia, mai întâi, de a mă curăța de toată mătza lumească, pentru a păși în camera intimă a sufletului poetei.

Pentru că nicăieri nu-l poți cunoaște pe autor, mai bine decât în propriile sale cuvinte. Și nu cuvinte conecate la fenomenele circumstanțiale care ne barează drumul spre adevărata literatură și artă, nu gusturile îndoielnice ale preopinienților zilei, snobi și ghiftuiți cu kitsch-urile aducătoare de venituri grase în buzunarele doldora, ci cuvinte descăltate și primenite, pentru a intra curate-n altar, acolo unde are loc adevărata epicleză.

Înainte de a citi primul vers, sorb o gură de apă sfințită pentru ca gândurile și cuvintele să ne fie în consonanță, în empatie firească și să le culeg din pagină ca pe cireșele de pe creanga copilăriei. Imediat se instalează în mine o stare specială de grație. Mă molipsesc și trec prin odăile cărții pe vârfuri, ca să nu tulbur odihna îngerilor.

În clipa aceasta, nimic nu mă poate face mai fericită. Aștept parcă să treacă Dumnezeu prin dreptul ușii mele, și eu să-i simt respirația.

Și poeta-mi spune, încă de la început: „O firimitură din viața mea / Stă în oglindă cu felia ta de pâine albă” (**Șunca și vinul**).

O firimitură și încă o firimitură, până se adună douăsprezece coșuri

pentru vrăbii și ciocârlii, resturi de la festinul de pe munte, când Isus a hrănit cu 5 pâini și doi pești, cinci mii de oameni adunați să-l asculte, fără să mai pună la socoteală femeile și copiii.

Aidoma filozofului care spunea: „Știu că nu știu nimic” – concentrând în această frază cel mai cumplit adevăr, acela că nu vom putea cunoaște niciodată lumea îndeajuns și că, oricât ne-am strădui, rămân atâtea lucruri neînțelese, Melania Cuc își începe aventura mersului pe apă, cu o constatare menită să arunce o privire fugară asupra condiției umane: „Nu știu mai nimic despre lume”. Și asta, după ce o viață întreagă s-a aflat printre oameni, în calitate de ziarist, de scriitor, de artist.

Sfântul Francisc, în ceasul morții și-a chemat frățiorii în chilia lui și le-a spus: „Fraților, e bine să începem să facem câte ceva, căci până acum, n-am făcut mai nimic”. Exemplară probă de smerenie, într-o lume în care, dacă cineva ouă o mărgică, cotcodăcește de parcă ar fi făcut un ou de aur.

În schimb, trimiterea la lumea înțesată de Irozi și Irodiade, de Salomei despuiate de tot, în care viciul, incestul, prostia și trufia biruie aproape întotdeauna, Melania Cuc spune cu simplitate: „Eu? / Eu sunt o ignorantă, / Nu știu nimic despre lumea în care / Chelnerul poartă pe o tavă de aur / Capul lui Ioan” (**Șunca și vinul**).

E limpede că, între idealurile urzite o viață întreagă și realitatea care te sugrumă, te înăbușă, te plesnește peste față, după ce ți-ai părăsit până și visele de copil și nu mai crezi nici în legende, al căror înțeles îți scapă mereu, e preferabilă comoditatea rutinei, de vreme ce toate orizonturile de așteptare s-au întunecat de-o vecie: „Locul este vacant în legendă / Și alt Manole o

așteaptă / Pe Ana / Să fiarbă ceaiul la bucătărie. / Cea mai mare parte din mine / Țipă, se revoltă, apoi se împacă cu toate / Precum o cadână / În fața pruncilor noi de mătase. / În zorii mahmuri ca poetul alcoolic, / În capod negru și un strop de Aqua Guerlain / Sufletul meu se furișează / Prin orașul cu felinarele / Stinse de un lampagiu nevăzut.” (**În papuci noi**).

În acest caz, e preferabil să spui: „Plec de acasă, / Evadez / Pe când tu dormi fericit / În patul cu baldachinul ciuruit de molii.” (**În papuci noi**).

E uimitor cum autoarea reușește să construiască, precum copiii pe plajă castele supraetajate de nisip, din elemente simple, ca de pildă: „geanta burdușită cu vise interzise copiilor”, dintr-un flacon cu parfum preferat, din lucruri mici care-ți pot aduce dramul de fericire sau cel puțin de mulțumire, - un edificiu superb unde să adăpostescă, de privirile viclene, ce e mai prețios pentru ea și cei scumpi ai ei: speranțele încă treze, visele încă nevisitate, cuvintele nescrise și necitite, gândurile nerostite, gesturile neduse la capăt -, averi neprețuite care nu încap pe nicio terezie.

Cine să mai știe gustul aceluia fruct al pământului, de vreme ce, culegătorii de cartofi au adormit pe lan, toropiți de soarele lănced, oploșiți de răsuflarea bourilor din însemnele heraldice?

Parcă sunt țărani lui Corneliu Baba ațipiți între răzoare cu mâna dreaptă sub cap, cu pălăria decolorată pe ochi, cu picioarele strânse, perpelindu-se pe țărâna fierbinte.

Asociații neașteptate de imagini, dau un efect spectaculos acestor mici tablouri după natură, cu oameni, bouri și ceai de soc fiert la primus.

De fapt, ce sunt aceste mici instanțanee lirice altceva, decât bucăți sfășiate din pâna vieții, atârnată pe un catarg?

Până și „dimineața e răgușită și cu albeață pe ochi”.

Notații lapidare precum îmbucăturile de pâine la o cină frugală. Fapte diverse. E clar că Melania Cuc are un stil inimitabil, format în jumătate de veac în care s-a bucurat de prietenia cuvintelor.

Ea știe să esențializeze în chip magistral, a dobândit exercițiul perfect al graiului aproape sibilinic, sugerat, inefabil, dincolo de vorbăria practică acum, precum cea de pe stradă, de poezii care socot o virtute să-și deverseze frustrările-n pagină.

Lumea ei este un amestec subtil de verosimil și neverosimil, de realitate și vis, de cele mai îndrăznețe construcții din cărămizi de aur și diamant, înfipite-n gingiile de lut ars ale sinelui. →

CEZARINA ADAMESCU

Bijuterii. Pandantive. Văzute și nevăzute, așezate la piept, la încheietura mâinii, la glezne, la lobii străvezii deveniți rozalii, în soarele dimineții.

Acestea sunt poemele găsite în urma **Mersului pe apă**. Editura NICO, Târgu-Mureș, 2013. Pe Marea Tiberiadei, vecină cu Dunărea noastră.

Altădată, poeta afirmă: „*Sunt proprietarul unui lan de ovăz înflorit*”. Cu Melania Cuc aluneci direct în poveste când nu te aștepți, când despre un mânăz cu corn în frunte, când despre „*un câine bătrân în lanțul ruginii*”.

Într-o sumedenie de ipostaze se prezintă poeta sub ochii noștri: când executând piruete de jucărie mecanică sau spunând: „*sunt un trișor care joacă zaruri la stâlpul infamiei*”; „*fumând cu chiștocul ascuns în palmă*”, când îmbracă „*aceeași ginși / Din piele de șopărlă sintetică*”, sau vânzând „*petrol lampant la promoție!*”

Un univers straniu, plin de personaje la fel de ciudate, în care poeta e un observator acribic al realităților pe care le dezvăluie răspicat, în stilul jurnalistic, atât de familiar: „*La fereastra fără mușcate, / Cu literele scurgându-se dintre pagini / Încerc să citesc ceea ce a mai rămas / Din generația ce umblă pe stradă / Cu sacoșa goală și capul tras / Între umerii paltonului de la second-hand.*” (**Generație**).

Se observă multe detalii ale unei existențe banale. De altfel, poeta spune: „*Aflu cam tot ce-i negru sub unghie în această lume*”.

Dar mai există o speranță, pentru că, spune Melania Cuc: „*Eu încă alerg după fluturi prin lume / Cu drezina gâfâind după mine ca scoasă din minți*”. Sau: „*La urma urmei sunt ceea ce sunt, / Umbra unui obiect de lux / Înghesuită în cutia de scule / a unui insignifiant salahor*”.

Intri neinvitat în lumea creată parcă anume pentru tine, ignorând Turnul Babel, Arca lui Noe, Deșertul din Galileea, smulgi „*floarea vinului*” oțețit peste care planează un roi de efemeride bețive. „*Mergi parcă pe picioaroange de sticlă*” – până-ți apar în privire: „*Un șoim, / Un cal, / Un cavaler*”.

Și ce altceva e cartea aceasta decât, încă „*o lecție de supraviețuire / În cadrilaterul meu din ipsos comun*” (**Cadrilater**).

Un spațiu de grație unde poeta declară: „*Aici voi ridica mănăstire cu rugăciunile mele*” (**Serenada**).

Bucuria scrierii, a consemnării faptului divers, trecut prin filtrul personal, îi dă puterea să spună: „*Sunt în pace cu mine / Aici, sub cupola de sticlă a menajeriei / În care tigri*

adulmecă carnea vie / Ca pe o floare matură de hibiscus sălbatic” (**Cufărul cu nituri de aramă**).

Monologuri, dialoguri fictive cu o persoană, de bună seamă inexistentă, un fel de alter-ego care-i stârnește închipuirea. De fapt, tot scrisul pe hârtie rămâne: „*Și tot ceea ce îți spuneam la micul dejun / Este poezia pe care o voi scrie / În genunchi, pe un trandafir de hârtie.*” (**Mersul pe apă**).

În ton mereu autopersiflant, autoarea scrie un poem magistral, „**Pe înțelesul cailor**”: „*Mi-ai dăruit un dicționar cu copertă / Din iarbă. / În fiecare zi învăț pe de rost / Câte o pereche de cuvinte / Pe înțelesul cailor care dansează / Vals vienez. / Un singur circ, în oraș / Și drumul meu către casă e alb. / Sandalele umblă fără tălpi și fără picioare / Trag chenare în discul / Pieței cu fântâni strălucind de monede. / Doar un turist și o mie de griji / Traversează pe culoarea roșie / Norocoșii stau în ultimul rând / La spectacolul care începe. / Clovnii zăvorăsc ușile. / Amazoanele își fac numărul fără cravașă // La noapte voi întinde singură cearșafuri / Și cu argint picurat voi sufoca lumânările. / Voi ciocni până la cântatul cocoșilor / Porțelanuri fine, de Mainssen.*”

Crâmpete de aventuri existențiale în care nota personală e dată de harul extraordinar al autoarei de a selecta ineditul, neprevăzutul, din banal, în asemenea măsură încât te fac să-i împărtășești aceste stări de grație și să te cufunzi în ele cu voluptate, până aproape de identificare.

Aceasta e Melania Cuc, jucându-se iscusit de-a cuvintele în fermecătoarele ei tablete-șotron. Fiecare săritură-ntr-un picior, o nouă ocazie de a descoperi viața întruchipată-ntr-un om uriaș, desenat pe asfalt, cu cretă albă. Care copil n-a jucat șotronul? E un joc de mișcare, de echilibru, de atitudine, vioi, dezinvolt. Poți să-l joci singur sau în grup.

În orice caz, tabletele-poeme oferite de Melania Cuc în „**Mersul pe apă**” – aduc un suflu nou în poezia de azi, sufocată de trivialități, de vulg, de limbajul de gang și de șanț, prea puțin muzicală. Ignorând faptul că poezia înseamnă și eufonie, ritm, muzicalitate, chiar dacă e scrisă în vers alb.

Ipostazele surprinse de autoare sunt de domeniul fanteziei, o fantezie debordantă, densă, cu inserții onirice, dar cu rădăcinile în realul acesta acerb care nu ne lasă timp și nici spațiu pentru visare.

Nu există clișeistică, autoarea nu calcă pe cărări bătătorite, ea preferând sușurile pe potecile proprii, îndeosebi

în ținuturi virgine, necercetate nici măcar de temerarii exploratori. Vrea să fie cu tot dinadinsul neasemuită. Și reușește.

Trimiterile repetate la pericopele evanghelice dau măsura din plin a spiritualității Melaniei Cuc, nu în mod manifest, ci implicit, însușită în mod firesc, precum respirația.

Fără îndoială că experiența copleșitoare în gazetărie a ajutat-o pe Melania Cuc să-și fixeze anumite repere profesionale care-i înlesnesc exprimarea ideii cât se poate de clar și mai ales, succintă. E și aceasta o artă și autoarea o stăpânește perfect. De altfel, se mișcă lejer printre cuvinte, alcătuiind versuri a căror excelență nu poate fi pusă la îndoială, nici de critici, nici de colegii scriitori, nici de cititori.

Oricât ai dori să-i găsești Melaniei Cuc un cusur în ceea ce privește acuratețea stilului, expunerea metaforică, ritmul susținut, nu reușești chiar dacă o vei lua de la oricare capăt al poeziei ce se poate citi și de la versul ultim, în sus, către început, la fel ca „*Oda în metru antic*”.

Spirit enciclopedic, Melania Cuc abordează toate domeniile, de la politic, economic, social, cultural și artistic, din toate timpurile și toate civilizațiile. Un univers cunoscut, nu doar pe cale livrescă, ci și din proprie experiență, ceea ce-i facilitează exprimarea lejeră în vers, dar și în scrierile de largă respirație, cum este romanul sau cele eseistico-filozofice sau pansesice.

Melania Cuc are multiple agilități și modalități artistice de manifestare a ideilor și simțămintelor.

După o viață de scris, nici nu s-ar putea altfel: „*Încă sunt unitatea de măsură / A tuturor lucrurilor în care am crezut*” (**Peliculă în alb-negru**), aluzie la celebrul dicton: „*Omul este măsura tuturor lucrurilor*”.

Melania Cuc scrie o poezie bazată pe sugestie și pe un limbaj criptic. Ceea ce e cu adevărat interesant, e că din fiecare poezie s-ar putea dezvolta o poveste întregă. Autoarea ne dă doar imboldul și ne provoacă. În rest, depinde numai de imaginația și de apetența fiecăruia.

O poezie lucidă, de stare, o poezie tăind în formă de cruci de lumină oglinzile în care ne-am putea contempla sufletele: „*Unitățile de măsurat sufletul / Sunt necunoscute*” (**Rândașii zarafilor de odinioară**).

O carte. O revelație. Că și omul poate fi creator, zămisind o lume de cuvinte-șotron, o lume în care să încapă adulți și copii, vietăți, lucruri și fenomene, deopotrivă.

Prin poezie spre... ISIHIE

Ținând cont că **ISIHIA** este, conform DEX, p. 442, „s.f. (grecism inv.)” și înseamnă „**liniște, odihnă, tihnă**”, și constatând, chiar și la o lectură, fugară, că cele 44 de poezii ale plachetei îndeamnă cititorul spre o matură și binefăcătoare tihnă, întru receptarea și degustarea poeziei, îmi permit, iată, să afirm că poetul **Stejărel Ionescu** reușește, prin poeziile sale din cea de-a zecea carte, să ne călăuzească spre **isihie**, să ne ofere o stare de liniște și tihnă, la lecturarea poeziilor.

Dacă în unele din plachetele anterioare era un revoltat, un scormonitor al logosului, scris, în căutarea unei originalități, iluzorii, așa zice în „**drumul sihaștrilor**” se pare că își găsește și recunoaște calea, cu smerenie, oarecum disimulată, chiar dacă „**noaptea e mereu sihastră**”, pentru că: „*am vrut să îmi iau un respiro / și atunci m-am eșuat pe mine / intrând direct într-un interviu fără noimă*” (...) (p. 13). Versuri ce îmi amintesc, prin absurdul lor, de scrisul lui Urmuz, un strămoș al avangardismului și suprarealismului românesc, trăindu-și viața prin anii 1883, sub numele de Traian Demetrescu-Buzău, cel de naștere. Iată ce scrie, acest genial suprarealist, în fabula **CRONICARI**: „*Cică niște cronicari / Duceau lipsă de șalvari / Și-ai rugat pe Rapaport / Să le dea un pașaport.*” („Pagini Bizare”, Ed. Minerva, 1983, p. 89). În poezia „**ne persiflăm**” (p. 16), poetul **Stejărel Ionescu** se dovedește a fi un redevabil urmuzian – ia citiți: „*iar am călcat / poetul cel dintâi / și-am dat reflux / la fluxul persiflat*” sau „*azi în cuptor am ars anii de criză / mi-am înșirat pe drumuri sărăcia*” (p. 18). Ori poezia „**femeia amareză**”, o demitizare, tot în genul suprarealist, a feminității: „*spărtură în sticlă, / rugină*

de sare / stratosferă, hahaleră / sferă” (p. 21).

Pe alocuri, înlocuiește însă suprarealismul cu un realism debordant. În poezia „**vreme de coasă**”, spre exemplu, găsim versuri precum „*vremea e de coasă / nu e de iubire / coboară din munți / cosașii în neștire*” (p. 22). Câteva pagini mai apoi, obosit parcă de atâta realism, revine la o poezie nuanțată suprarealistă, cum e „**iubita mea Apocalipsă**”: „*m-am îndrăgostit de tine / scumpa mea Apocalipsă / doar cu tine îmi va fi bine / de nimic n-am să duc lipsă*” (p. 29).

Revenirea la realism, ca o remarcă în continuarea citirii plachetei, în poezii precum „**n-ai să găsești stejari căzuți**”, „**an după an**”, „**acasă**” sau „**treziți-vă români**”, este pentru poet o cale de revenire în reverie la actualitatea trăirilor poetice normale, nostalgice chiar: „*fântânile au secat în sat / bătrânii au murit demult / timpul pe toți ne-a îngenunchiat / și moartea este de temut*” (p. 41).

Unul dintre cele mai reușite poeme ale primei părți intitulată „**drumul...**” este „**tu pleci**”, din care îmi face plăcere să citez chiar mai multe versuri: „*tu pleci, iubirea vieții mele / și n-am un leu să-ți dau de drum / dar mâine urc până la stele / și-am să-ți agăț leul în prun*” /.../ „*nu am nimic, nu ai nimic / însă tu pleci și eu rămân / dar am să-ți fierb în alambic / prunul din clăile cu fân.*” (p. 47).

Curat nonșalanță din versurile boemului François Villon, cunoscut în cele 4000 de crâșme ale Paradisului, ce spunea într-unul din poemele sale, șugubă: „*Iar căpitanului de străji eu chivăra i-o las de bine / pe când străvechilor viteji / ce umblă dibuind prin tine (notoaiie) / fânarul las și piatra cea sălcie / dar o să am trei rogojine, dacă mă bagă în pușcărie.*”

Ultima parte a plachetei, intitulată „**...sihaștrilor**”, cuprinde poezii mai bine temperate, arcorate în tematica Crăciunului: „*la urat*”, „*colind*”, „*va face lumină*” etc.

„**drumul sihaștrilor**” e o plachetă de maturitate a poetului **Stejărel Ionescu**, ce-l conduce pe iluzoriul cititor prin incantațiile versurilor poetice spre **ISIHIE**, acea stare de tihnă, de odihnă, de mulțumire.

PETRIȘOR CIOROBEA

Întoarcerea la fabulă

Comparată cu alte specii literare, fabula a avut întotdeauna un aer de eleganță, prin regia și scenografia autorului. Am convingerea că ELENA ADRIANA RĂDUCAN creionează în volumul „**FABULE**” un tablou al moravurilor unei societăți, în așa fel încât reușește să lărgască cu mult cadrul acestei specii literare. Nu pot să nu remarc o bună ținută poetică, ce duce la o reală confruntare de idei, construită pe diferite nivele. Versul alb, versul clasic, rimele împerecheate sau încrucișate sunt mănuite academic, accentul și măsura lucrurilor sunt centrate pe imperfecțiunea lumească, pe sublinierea cu îndrăzneală a tarelor unei societăți ce nu mai poate oferi modele.

Cititorul asistă la o acerbă satiră, o adâncă cunoaștere a lumii din toate timpurile și până astăzi, marea disciplină pe care ar dori-o autoarea, poartă expresia faptelor concrete de viață. Ironia, substituirile paradoxale, antitezele bine gândite recuză elementarul, ELENA ADRIANA RĂDUCAN abordează logici cu o estetică proprie, tâlcul, morala fabulelor având ceva din miracolul copacului ce-și desface umbrele în cercuri armonice. „*Iată că-n această lume / Pe cel care îl ignori / Îți aduce vești mai bune / Decât marii dregători*” („**Ursul brun și ariciul**”). Slovele sale stimulează figurativul uneori, ironia țâșnește neașteptat, e aproape prevalentă, iar satirizarea defectelor omenești este fără înconjur.

Elanul său poetic, ca printr-un tur de forță, alege cu inteligență „decorul”, cadrul face ca acțiunea să fie mai cumpătată sau mai gravă: „*Vântul bătea a primăvară / Pe când o barză și o cioară / Făceau din existența lor o dramă... / – Dumnezeu pe toate-a rânduie / Ție ți-a dat un-*

FLORENTIN SMARANDACHE

farmec anumit, / Iar mie... ani mulți de viețuit, / Pe fiecare ne-a împăcat, / Mai dă ceva, mai ia ...neapărat!” („Barza și cioara”).

Textura fabulelor oferă cititorului o aventură a cunoașterii, naturalețea replicilor, forța dialogului, înțelepciunea fără graniță, ochiul de umbră ce stăruie atent, registrul de asociații, disputele vivace, rostogolirea de situații, iureșul faptelor, falsele prietenii... toate cristalizează demonstrativ etapele ce-i disting pe oameni. Realitatea pare halucinatorie, izbită de un atare paradox, adică un viitor alterat, incert, fapt ce conturează „avansarea” în trecut și „înapoierea” la viitorul cârtitor:

„Și misiunea greilor e în toi... / Se războiesc și se împacă între ei / Puterea de-o împart, chiar diferită, / Își iau din ea, doar partea cuvenită” („Ursul și elefantul”).

Invidia, vanitatea, ticăloșia, lăudăroșenia, avariția, câștigul fraudulos, infatuarea, egoismul, indiferența față de semeni, artificialul, premisele unei convenționalizări a minciunii, nestatornicia, ignoranța, grotescul, comicul luat în tragic și tragicul tratat în derădere... fac ca mulajele animalelor, plantelor, obiectelor să revoluționeze, cum era și firesc, o lume care are în centrul ei omul, cu robustețea și slăbiciunile lui: „Când nu ți-ajunge împărăția / Și vrei în frunte să te arăți, / Tu îți sacrifici semeția / Ce bine e să mai socoți...” („Paharul și cana”).

Deși vorbim de fabulă, construită pe un anume schelet arhitectonic, ADRIANA RĂDUCAN nu uită că „anatomia” fabulei e una specială, morala câștigând treptele de înaintare a surprizei: „Nu-ntotdeauna poți face ce vrei... / Ea carapacea broaștei o ciocni / Și o bucată bună din pliscul ei plesni” („Barza și broasca țestoasă”). Lumea animalieră scoate în prim-plan demagogia, conduite negative.

Comicul de situație și de limbaj situează personajele pe diferite trepte ale societății. Autoarei i-a revenit nobila misiune de distribuire a rolurilor, haina metaforică dă expresivitate, dar și o notă de amuzament.

Motivele fabulelor sunt întâlnite, începând de la *Esop*, *Marțial*, *La Fontaine*, *Grigore Alexandrescu*, ca să citez doar câteva nume. Originalitatea fabulelor ADRIANEI

RĂDUCAN constă în maniera personală de a trata tema aleasă, aspra ironie frizează batjocoritor pe cei ajunși în slujbe importante, pe care nu le merită: „Muncesc pe rupte, îmi este foarte greu. / – Muncеști? Cum? Nimeni nu te vede, / Să nu strigi lupul că dobitocimea nu te crede / Și prin ogrăzi ai pus încuietori / Cu cheie dublă, crezi că au comori? / ... / Un sfat îți dau, nu fi geloasă pe vocea nimănui / Să-ți împrumut talentul? Nu pot și nu am cui...” („Girafa și privighetoarea”).

Fabulele prezentului volum: „Broasca și câinele”, „Girafa și privighetoarea”, „Două capre pe o punte”, „Paharul și cana”, „Porcul și iepurele”, „Barza și cioara”, „Ursul brun și ariciul”, „Barza și broasca țestoasă”, „Ursul și elefantul”, „Porcul și vulpea”, „Lupul și mielul”, „Vulpea și bobocul”, „Trei vulpi”, „Viezurile și vulpea”, „Vulpea și lupul”, „Veverița și vulpea”, „Trandafirul și crinul”, „Maimuța și șoriceii”, „Doi purceluși”, „Trei șoriceii”, „Iepurele și broasca țestoasă”, „Oul și găina”, „Cloșca și pușorii”, „Ursul și șoricelul”, „Ursul, vulpea și lupul” demonstrează că în acest vârtej de idei apar circumscrise viciile omeștești și emblema timpului în care poeta trăiește, cercul zilnic rămâne o sursă importantă a inspirației sale, neliniștea sufletească găsind un cald refugiu în această mașinărie a timpului.

Brita Weglin, „Gânditorul”

ANATOMIE DE PLOAIE

Volumul de versuri „Anatomie de ploaie”, Editura NICO, Târgu-Mureș, 2013, 232 de pagini, însumează 207 de poeme, din care rezultă „că în toată coloratura axiologică (tematică și prozodică) este pusă în lumină arta poetică a unui copil care și-a depășit cu mult condiția”, după afirmațiile din prefață ale scriitorului Nicolae Băciuț, care s-a îngrijit de apariția cărții de debut editorial a tinerei poete **Cristina Terente**, elevă la un prestigios colegiu din Brăila. Cu o distribuție aleatorie în paginație și fără o încadrare pe capitole tematice, poemele din „Anatomie de ploaie” au uneori importante, relevante datări calendaristice, pe parcursul anilor 2011-2013, cu un reper biografic aniversar, 13 mai, ziua de naștere a poetei Cristina Terente.

Volumul se deschide cu poemul „A mai trecut încă unul”, adică încă un an de la nașterea poetei, datat 12 mai 2011, ora 22, și „Chiar de mai sunt două ore, în mintea mea / Al treisprezecelea an a început să crească” (Op. cit., p. 7), iar urarea pe care și-o face, ca un vis adolescentin, este: „Să sper doar iubire / Iubirea unui om neinventat / Cu ochii de culoarea mării / Care nu mai apare” (Ibidem), deși nu-și face iluzii, doar speră: „Poate stă-n spatele meu, în adierea vântului primăvaratic / Dar nu; e doar umbra idilică a lunii” (Ibidem).

Alte poeme se detașează prin caracterul intim și mesajul respectuos al dedicațiilor pentru mentorii săi spirituali, poeții Ana Blandiana, Nicolae Băciuț și dr. Gabriela Vasiliu, profesoara de literatură română din școala gimnazială; ori pentru personalități din lumea culturală și artistică: Paulo Coelho, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Nichifor Crainic, George Bacovia, poeți; Bujor Macrin, actor; Dan Moldoveanu, poet și actor.

Nu lipsesc din repertoriul prozodic al Cristinei Terente nici mottourile din Biblie, din spusele lui Iisus sau Sf. Apostol Luca ori din limba engleză, deși uneori într-o pastă ușor prețioasă și excesiv simbolică, dar anulată de versul suav și ardent, de-o sinceritate cuceritoare al poetei. Nici nu-i de mirare, pentru că poeta este un copil frumos și talentat, sensibil și serios, chiar prea sensibil și prea serios pentru cei 15 ani ai săi, care știe sau doar intuiește că harul său, talentul său stau sub o umbrelă conceptuală surprinzător de elaborată la vârsta sa, dar serie →

DUMITRU ANGHEL

poezie cu o grație elegantă și naivă de joc ludic și o ritualică gravă, pe sonoritățile unui *Coral* de Bach.

Nu există, spuneam mai sus, o structură pe capitele tematice dar parcă ceva, ceva simetrie și-a dorit poeta, ori poate editura, pentru că poemele sunt repartizate în ordine alfabetică, nu neapărat riguroasă: primele opt poezii au titlul cu litera A, iar spre final, două poeme sunt caligrafiate cu litera Z...

Poemul „Anatomie de ploaie”, care dă și titlul volumului, este „cartea de vizită”, pașaportul poetic al Cristinei Terente, C.N.P.-ul artistic, pecetea personalității sale în clocot, raportate altruist la o identificare totală cu lumea în care trăiește și cu care împarte și bune, și rele: „Când cad din cerul stelelor mele, / Lacrimile de ploaie sunt curate, calde / Pe pământ, după ce se zdobesc / Pe pustiu de asfalt / Devin murdare exact ca păcatele oamenilor / Ce trăiesc pe pământ” (Op. cit., p. 10).

Dar, parcă-și protejează individualitatea, singularul, *eu-l* său sentimental și personalizat cu nostalgii de adolescență care se desparte, nu fără regrete, de lumea mirifică, miraculoasă a copilăriei: „Un tărâm fantastic, prezidat de flori, / Un colaj de îngeri – blânzi și bălăiori – / ... / Zumzet de copil, zâne, fantezie, / ... / Basme nevisate, un «a fost odată» / Altă lume...” („Altă lume”, p. 13). Introvertită, timidă și cu gesturi derutante, la limita confuziei în relațiile cu necunoscuții, poeta adolescentă... ascunde, protejează inconștient tocmai ceea ce are mai de preț în personalitatea sa – sensibilitate, educație nobiliară sufletească și o nedisimulată dragoste de oameni; de oamenii pentru care are un punct de vedere pozitiv, părinții săi, idolii săi artistici, Ana Blandiana și Nicolae Băciuc, prietena sa Irina, și o risipă de gânduri bune pentru tot ceea ce înseamnă bucuria de a dăru: „Nu mă pot imagina, nu pot rezista, / Mă pierd pe un drum plin de îmbrățișări calde” („Doar atât”, p. 15).

Copilul Cristina „se joacă de-a viața...”, cu păpuși de pluș, pe care le pune să gândească și să-i răstălmăcească dilemele și tot noianul de neliniști: „devenim evanescențe ale lumii / Vânt prin stele, / În pletele unei lumi profane din copilărie” („Distrugem clipa”, p. 16), și „se răfoiește” agresiv, cu un arțag de copil răsfățat la tot felul de neliniști și la incerte repere ale drumului către sine: „De ce nu mă lași să fac pace cu mine însămi? / De ce te-ai restrâns în mine / Și în neputința mea de a fi / Lasă-mă... / Dispari și lasă-mă...” („Dispari”, p. 17).

La cei 15 ani ai săi, Cristina, poeta

Cristina Terente, se tot întreabă, matur, justițiar și cu dreptul de a primi răspunsuri răspicate la toate nedumeririle, toate dilemele sale existențiale, de parcă viața ei s-ar fi derulat într-un registru minor, delicat, de fantasmă infantile: „De ce aș lăsa luminile ochilor mei să piară? / De ce? Nu am motiv / ... / De ce începe să ningă în clipe de deznădejde?” („De ce?”, p. 21), și, până la urmă, nelămurită, nemulțumită, sictirită de-atâtea neputințe ale oamenilor mari, care-ar fi putut s-o lămurească, strigă disperată: „Lasă-mă să strig ca o nebulă...” (Ibidem).

Poeta Cristina Terente trăiește, încă, la parametrii unui sentimentalism melodios și ușor artificializat, în universul cald, ocrotitor al unei copilării fericite, de care parcă nu s-ar despărți niciodată, și-și pliază exercițiul poetic pe o realitate nostalgică, de vis frumos: „Se vede lateral și un pat roz, mic, / Ursuleții de pluș mai visează în el. / Alături de mine, care încerc să-mi fac loc / În cuibul jocului de-a copilăria...” („Cuibul jocului de-a copilăria”, p. 24); ba chiar are, la 15 ani de la naștere, tot felul de încercări, de experimente dintr-un univers fastuos: „Ascult cântecul mut al unei amintiri / Și privesc prezentul ca și cum n-ar fi al meu, / Ca și cum ar aparține unei lumi trecute, / Unei cugetări lăsate în urmă” („Cucerită de trecut”, p. 25), și, ca să nu existe nici un dubiu, perorează convingător: „Vreau să merg mai departe, / Dar sunt cucerită de trecut” (Ibidem).

Există în „Anatomie de ploaie” și o poezie de dragoste, de dragoste suavă, angelică, de o senzualitate stăpânită, ca din vremea unor Petrarca sau Dante, Alecsandri, Coșbuc sau Eminescu, o lirică neîntinată, neatinsă de exhibiționismul erotic al poeziei deochiate, provocată de imbolduri primare biologice, necontrolate de educație și rigori morale ale unor poetese contemporane, de care Cristina Terente se detașează deliberat, elegant: „De ce tremuri? / De

ce albastrul dintre noi / Se întunecă și se luminează / Fără să știe, fără să-i pese...” („Albastrul dintre noi”, p. 14).

Într-un poem autoportret, „Nu exist”, poeta, personaj liric introvertit, de-o sinceritate frustră, proiectată într-o oglindă a sufletului său, cu o consecvență imposibil de perturbat, își reprimă drastic orice tendință de narcisism: „Nu m-am văzut niciodată / Cine sunt? / Sunt un om pe care l-am văzut în poze, / În oglinzi mincinoase care reflectau ce spun alții / Și de care am auzit de câteva ori vorbindu-se, / Dar eu nu mă cunosc” („Op. cit., p. 107).

Deși, într-un alt poem, „Non-binele”, are o orgolioasă părere despre generația sa, una potentă, într-o perspectivă multiplă și ipotetică: „Pentru că noi suntem aceia care nu trebuie să facă bine degeaba / Și, dacă n-am mai fi noi, atunci cine?! / Noi... noi suntem totul!” (Op. cit., p. 110).

Într-o epocă în care *cartea*, de la „Psaltirea în versuri” a mitropolitului-poet încoace, cuvântul scris de mână sau de tipar pe hârtie, cu copertă frumoasă și cu desene viu colorate, pierde teren și-abia-și mai găsește loc în *biblioteca* de familie, mobilier demodat și desuet, pe care acum se lăfăie doar... *kitchurile*-bibelouri aduse din călătorii prin țări exotice; *cartea*, simbol al culturii temeince, își găsește loc în preocupările adolescenței Cristina Terenter, în poemul „Mă zămislesc într-o carte”, inspirat de mottoul mentorului său artistic, poetul Nicolae Băciuc: „*Sărut stânga, sărut dreapta, / Care țin drept cruce cartea*”: „Vreau ca fața mea să fie o carte / O carte de bibliotecă, / Pentru care să schimb o dată pe lună coperta / O carte de versuri sau poate de proză” (Op. cit., p. 120); crezul său cultural: „O să mă nasc dintr-o carte / După chipul și asemănarea ei” (Ibidem).

Cum spuneam la început, primul poem al cărții, „A mai trecut încă unul”, datat 12 mai 2011, ora 22, era scris în preziua zilei de naștere, 13 mai, iar spre sfârșitul volumului, poemul „Ultimele numere”, scris chiar în ziua de naștere, e un sensibil *remember-simbol* al unei maturități parcă venită prea repede: „Am fost plecată / Nimeni nu a schimbat data la calendar / Azi e deja 14; nu a fost niciodată 13 / Eu am tot 13 ani și am mai învăț și anul acesta timpul / Aș fi vrut să nu știe nimeni că am crescut / Și toți să mă țină minte la 13 ani până la sfârșitul veacului / 12, 13, 14... Încotro te îndrepti, copilule mare?” (Op. cit., p. 196).

La mulți ani, domnișoară Poetă! Și la mai multe cărți...

"Cioburi de vise"

Am primit, în avanpremiera apariției editoriale, volumul colectiv CIOBURI DE VISE. Cu speranța că nu avem de-a face aici doar cu un „accident” de creație literară și că cei care și-au înmănușat poemele într-o astfel de experiență, de grup oarecum fără un liant de generație sau de curent, stil literar, vor avea tenacitatea să și coaguleze „cioburile” sintagmelor din acest volum, și să-și ducă Visul până la capăt. Un debut literar este o aventură umană și atunci când îți așezi creația personală ca într-un puzzle, într-un volum colectiv, emoția este cu atât mai mare pentru autor.

Cu atât mai mare este și responsabilitatea celui care vine în întâmpinarea unui astfel de volum, cu ideile sale critice și care nu sunt altceva decât rodul emoțiilor stărnite după o lectură care are sau nu are valențe spirituale cu propria-i persoană. Eu nu cred în critica literară, adesea obtuză și tributară unei școli literare din anii comuniști; nu cred nici în critici de profesie, care dau verdicte definitive, ca un preot de la amvon, după ce au citit doar o părticică infimă din opera unui scriitor.

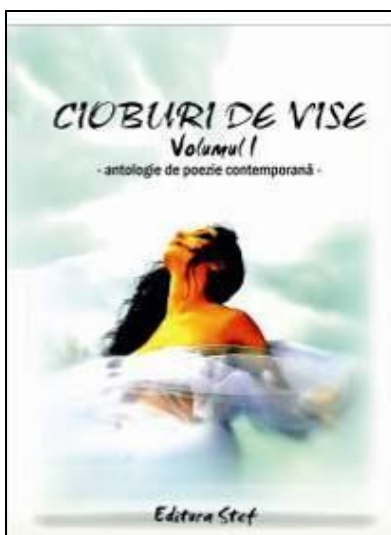
Cred cu tărie în scriitorul care-și duce visul din pruncie până la moarte, indiferent ce preț va plăti pentru această dulce și amară patimă – Poezia.

Dintre debutanții din acest volum colectiv, aș vrea să cred că fie și doar câțiva vor trece cu capul sus, prin furcile caudine ale criticii literare, atâta cât este ea azi, că vor ține cont doar de „sentința” pe care o vor primi de la instanța supremă: Cititorul.

Personal, nu îl cunosc pe niciunul dintre coautorii acestui volum. Nu le știu vârsta, profesia, locul în care s-au născut sau trăiesc. Nici nu încerc să aflu ceva din toate acestea mai înainte de a citi poemele, la rând, să fiu sinceră cu mine însămi și să notez câteva idei care, poate, le vor fi (sau nu) de folos.

JURCA FLORINA MARINELA

Poezie în canon clasic, cu tușe adesea funebre accentuând stări personale de altminteri comune unui poet aflat, ca etate, la răscrucea vieții.

Cu talent nativ, J.M.F. scrie cursiv, ca într-un jurnal personal; prinde imagini și stări emoționale într-o montură de metafore frumos meșteșugite și se aliniază poetelor care se sprijină în scris, de propria experiență de viață. Dorul, dragostea neîmpărtășită, moartea și mai puțin exuberanța bucuriei pentru clipa trăită, sunt „materialul” cu care poeta își construiește edificiul liric și care oglindește efigii tănuite ca într-un turn medieval. Poeta mărturisește din convingere și fiecare poem își are umbra sa; asta anume, pentru ca în întreg, poemul să primească lumină.

MIHĂIȚĂ MACOVEANU

Cu un stil voit a fi hibrid, poetul alternează între cantabilitatea versului (ce poate sta foarte frumos și pe note muzicale) și poemul ceva mai rece, așa zis: modern.

O răzvrătire interioară specială face ca poezia lui Mihăiță Macoveanu să iasă adesea din tiparul cu care ne-am obișnuit, să se simtă aici o libertate interioară specială și care dă nuanțe stilistice întregului grupaj din volumul de față. Mihăiță Macoveanu este conștient de propriul creuzet creativ, nu se încurcă cu detalii sterile și, datorită harului său scriitoricesc cert, are momente în care lasă impresia că pentru el este firesc să meargă drept, printre jaloanele întortocheate ale liricii actuale. M.M. ne demonstrează fără rezerve că este poetul care își bea paharul destinului literar până la fund, indiferent de moda zilei și de critica literară. Anotimpurile, așezate ca o cortină peste fundalul peisajului liric, apoi notațiile atent preluate din cotidianul imediat, dar mai cu seamă, filosofia

care cere întrebări cu răspunsuri, toate piesele acestui ansamblu poetic se îmbină mai mult decât armonios. M.M. este un poet autentic. În laboratorul său de creație, există proiecte în derulare dar și opere finite, poeme în care cuvintele au prins rod, au devenit Poem.

NICOLETA LOREDANA VIȚELARU

Rimă și ritm. Imagini ca preluate de pe fotografiile uitate în scrinul bunicii. Moartea, viață dar mai ales dragostea și lacrima, sunt detaliile compoziției lirice ale Nicoletei Loredana Vițelaru. Tributară poeziei clasice în sensul cel mai bun al cuvântului, N.L.V. oficiază ca o vestală, izolată de lumea care ar trebui să o înconjoare. Scrie cu un soi de cerneală violet pe file de caiet dictando, scrie din convingere, dar nu se bucură de armonia pe care o creează în sintagmă. Tristă. Dar... și tristețea autoimpusă de poetese a dat lumii noastre poeme notabile. Cu aplecări spre creația lirică populară, poeziile din acest grupaj denotă o sensibilitate aparte și un drum sigur, dar mai puțin folosit de poeți în ziua de azi, cale pe care N.L.V. merge fără rezerve.

DIDA DIANA CIOPONEA

Versuri de dragoste peste care cad întrebări la care încă nu au reușit să răspundă definitiv nici unul dintre marii poeți ai lumii. Plonjând într-un peisaj cvasicunoscut de cei care folosesc uneltele poeziei pentru a-și rosti gândurile, D.D.C. adună în pagină, poezii clasice cu irizări personale. Iubirea neîmpărtășită, vremea și vremurile – sunt punți de legătură între cuvintele pe care le toarnă cu naturalețe în forme poetice. Aceleași angoase veșnic cultivate de poeți, în construcția poeziei, sunt și aici valorificate cu talent și din loc în loc, chiar cu o bucurie a propriei creații, creație care își cere sacrificiul pentru a prinde forme într-un poem.

TEODORA POPESCU

Suferințe personale, golul și gândurile mascate prin cuvinte prinse în strofe poetice. Teodora Popescu iese din matca versului clasic, trece peste regulile de stil și se cantonează într-o fază a creației sale, în care →

MELANIA CUC

sunt sigură că nu va zăbovi multă vreme de acum încolo. Deși, tehnic se mai agață de forma fixă a unui poem, T.P. s-a dedat deja la mierea cu care o îmbie versul liber. Folosește metafore construite modern și colorează în spirit personal linia melodică a poemelor semnate de ea. Iubirea și anotimpurile care ne treieră sunt și aici omniprezente în texte. Bombardate pe alocuri cu limbajul care nu are nimic cu clasicismul poetic, versurile devin interesante, un fel de granate veritabile care se conturează în roca amorfă a versificației.

MARIA TRIF

Adolescentin aproape; așa scrie Maria Trif. Brodează sentimente deja cunoscute lumii pe canavasul unei exprimări personale. Deși, iubirea și tristețea abundă și în poemele sale, deși este încă tributară lecturilor care i-au „mers” la inimă, M.T. deține darul de a ști să-și dozeze sentimentele, să le prefacă în poeme. Monotonia, discursul nostalgic și cu accente filosofice, care nu mai surprind, sunt „sparte” de accentele unor incantații originale și care te fac să revii pe text, să descifrezi oarecum, mesajul. Un poet este poet atunci când reușește să se rupă din lamura personală, mesajul său să fie cel al unui contingent cu care el, poetul are valențe reale, iar M.T. este un poet care transcende prin vocație, lumea doar aparent-reală.

CONSTANTIN TRIȚĂ

Poeme simple în exprimare, un fel de declarații de dragoste, de jale, de ură sau de pace lăuntrică. Cam așa par a fi la prima lectură poemele lui Constantin Triță. Fără pretenții de stil, fără complexe metaforice, fără filosofii speciale și fără ocolișuri, versurile lui C.T. au în centru dialogul sau (și) monologul, în cea mai mare parte. Chiar și acolo unde nu există un interlocutor evident, textele poematice au în oglindă un răspuns de întrebare, o penumbră la lumina sau umbra care au precedat sintagma. Ploaia, lacrima, timpul care alunecă, dragostea carnală... sunt și aici, ca și la majoritatea celorlalți poeți prezenți în volum, motive de exprimare poetică. C.T. versifică cursiv, o face cu o oarecare știință a vieții și jocul de-a viața și moartea i se pare firesc, potrivit pentru a fi prins în poem.

IOAN DANIEL ȚOLE

Rimă aproape perfectă, ritm clar, potrivit pentru a te bucura de muzica unei poezii scrise pentru a fi recitată, dar și citită în gând, la lumina veiozei. Cu vădit talent dar și cu exercițiu poetic care transpare printre rânduri, Ioan Daniel Țone scrie cursiv și foarte atent cu detaliile. Nu cred că își „bate” poemele, așa cum facem tot mai mulți dintre noi, pe tastatura computerului. Poezia aceasta este un elixir, cuvinte decantate după ce ai buchisit la text o noapte întreagă. Aș spune că este deja o poezie așezată, care are forma sa personală, care are ținută proprie, deși este născută sub zodia versului clasic. Universul din care își preia temele este același ca la mai toți poeții, modul de preluare a eșantionului din întregul material și prefacerea lui în artă – acesta este punctul forte, pe care se sprijină eșafodajul versului semnat de I.D.Ț.

ILEANA VEST

Cu joc de rimă, marșând și ea pe jaloanele versului clasic, Ileana Vest încheagă poeme cuminți, deși uneori se iscă scânteia unei idei năstrușnice. Folosind un spațiu metaforic cu dimensiuni cotidiene și altele spirituale, dar fără să aprofundeze tema luată în calcul, I.V. este unul dintre acei poeți care știu că scrisul face casă bună cu mintea și inima. Fără un lexic fastuos, cu eleganță și simț al rațiunii, reușește să redea o lume care, departe de a fi unică, îi aparține prin dinamica exprimării. Ca și alți poeți cuprinși în acest volum, se folosește de pârghii de lucru, precum: dragostea, frica de singurătate, trecerea timpului... În plan opus, monologul liric se reflectă într-un partener de idealuri „ascuns” în vraf de imagini și sentimente dintre cele mai cunoscute de îndrăgostiți. Și cum de la iubire-viață, până la despărțire-moarte este un limes foarte subțire, poeta își derulează frumoasele povești-poeme ca o Șeherezadă modernă – deși stilul ei este în esență unul clasic.

HORIA SCARLAT

Evident, nu se simte comod în matricea stihului clasic și, curajos, evadează de la o poezie la alta, din ritmul, care te fură citind, și din rima care, știm cu toți că uneori taie direct în miezul sintagmei. Tot ca într-un dialog, de data asta cu o parteneră mai mult sau mai puțin imaginară,

H.S. își rezervă dreptul de a pune accentul pe moralitate, ca viciu din care pot genera poeme minunate. Cu aplomb și fără să-și caute prea mult cuvintele, el face din iubire o muză. Nu sunt puțini poeții care se conectează la sentimentul acesta vechi de când e lumea și scriu poeme frumoase. Acum, nu e frumos ce este... frumos, e frumos ce ne place. Personal, îmi plac aceste poeme ușor rebele și care se stratifică peste formula unui clasicism despre care s-au scris tomuri de tratate de teorie literară.

CARMEN ENACHE

Dacă până la pagina cu versurile lui Carmen Enache, în acest volum colectiv am găsit poezie cu nuanțe mai mult sau mai puțin clasice, iată că de data asta, Carmen Enache sparge gheața unei cvasiunități stilistice și atrage atenția cititorului prin stilizarea exprimării poetice. Nu este o poezie mai bună sau mai rea decât cea a colegilor ei de „gașcă” lirică, doar că este mai altminteri în modul de exprimare și în felul parcimonios în care știe să elimine din balastul unui poem, text care la nivel de șantier literar iese cel mai adesea stufos. Avem, în versuri, același univers al dragostei, bucuriei, tristeții și cel al timpului care trece, dar la Carmen sunetele sunt simplificate, așezate pe tonuri, într-un mod de lucru care te lasă, cititor fiind, să intuiști ideile care urmează. Este și un tandem perfect asumat, între autor și personajul dominant al grupajului (Iubirea). Dincolo de stilul aerisit, modern, tema poemelor nu iese cu nimic din șablonul pe care îl întâlnim la mai tot pasul, în poezia de astăzi. →

ANDREI BOTOȘANU SLEVOACĂ

Text liric, aparent care poate fi folosit ca motiv de romanță, dar dacă citești cu atenție descoperi în A.B.S. un poet care scrie pentru că simte nevoia să scrie. Știe cum să scrie și, dacă se lasă furat de ritm și rimă, o face doar pentru a-și bucura sufletul de poezia care... îi cere să o scoată în lume – adică s-o pună pe hârtie. Nu trebuie să spună în gura mare; se simte din textele sale, că adoră în disperare poemele eminesciene, că marea, cerul, ploaia, soarele și țărâna, apoi dragostea în forma sa simplă (fată cu costița bălană); acestea toate sunt elementele care îi dictează strofele poetice. A.B.S. scrie o poezie cursivă ca apa unui râu fără cataracte. Cititorii nu sunt puțini la număr cei care înțeleg și, mai ales, cei care iubesc acest gen de poeme, poezii ce vin din inimă pentru altă inimă.

GABRELA MIMI BOROIANU

Nu o dată, poetul se rescrie pe sine. Acesta a fost sentimentul care m-a încercat, citind versurile semnate de Gabriela Mimi Boroianu. Axată mai mult pe lumea domestică, spațiu restrâns și aparent, cu puține șanse de a avea motive de exprimare poetică. G.M.B. adaugă la mixajul imaginilor și „condimentele” vieții personale. Mizează pe dragoste pentru un bărbat anume, dar și pe împlinirea ca mamă. Într-o geografie a spiritului, așa spune, ea pune poansoane, evidențiază sentimentul iubirii ca și cum ar scrie numele drag cu pix roșu pe fila hârtiei. Este o poetă cerebrală dar care, ca mulți dintre cei ce semnează acest volum, se lasă furată de ritm, de rimă... și face mici concesii bucuriei de-a scrie, în detrimentul personalității expresiei. Dincolo de poemul în sine, ceea ce scrie G.M.B. este o scrisoare de dragoste, un răvaș către un destinatar, în funcție de care, poezia sa viitoare va fi sau nu va fi triumfătoare.

ROXANA MOLDOVAN

O poezie modernistă, sprintară și cu ambiția de a-l face pe cititor să spună: „Wow!” Așa sunt, pentru mine personal, poemele Roxanei Moldovan. Imagini postmoderniste și pași poetici foarte siguri, un fel de ecuații de spirit la care exersând, autoarea a dat dovadă de curaj dar și de simț al proporțiilor. Acolo unde tema nu pare a spune mai nimic, intervine expresia

lirică și jocul de artificii al unei exprimări metaforice excelente. R.M. știe unde să se oprească, mai înainte de a ajunge pe buza prăpastiei verbale, nu folosește expresii licențioase, cum mai fac destui dintre cei care servesc la cafeaua de dimineață poezia nonconformistă. Poezia nu poate fi pusă într-o grilă, nici măsurată, să vedem care poet e în fruntea contingentului, dar poezia este una adevărată dacă ne determină să o citim până la capăt. Astfel de poeme sunt și cele semnate de Roxana Moldovan și indiferent de mersul istoriei sale personale (literare) ceea ce am citit acum și aici se numește poezie.

IONUȚ MIHNEA

Ca și însingurat în propria-i poezie, Ionuț Mihnea prestează lucrări lirice care se despart prin temă, de colegii lui din acest volum. Ușor mistic uneori, în sensul bun al cuvântului, dar și cu picioarele pe lut, privind antheic lumea din jur, Ionuț Mihnea așază în vers clasic stări umane pe lângă care, mulți dintre noi trecem cu indiferență. Așa cum și autorul spune într-un vers, poemele sale deplâng visul, care, pustiit fiind, nu se va mai întoarce la el niciodată. Sigur, este doar cochetărie de poet, pentru că dincolo de jelanie și lamentări în dulcele stil clasic, transpare ideea de creație-creație, care la I.M. se simte ca un fir roșu pe tot parcursul grupajului liric. Zădărnicia, efemeritatea cu tot apanajul ei distructiv, în balanță cu iubirea a cea a toate vindecătoare – sunt temele dezbătute cu talent, sunt teme universale. Ceea ce aduce nou poetul I.M. în context, este amprenta personală, căldura exprimării într-o devălmășie de stări metafizice rare.

Brita Weglin, „Prietenul meu,
Botwid”

Intarsie pe suflet

Venerabil și onorabil prin viața-i de dascăl, poetul care scoate, iată, al zecelea volum, se visează adolescentin, pe *alei de azalee*, în *grădina celestă*, stăpân peste *atol împrejmuț de ape senine*.

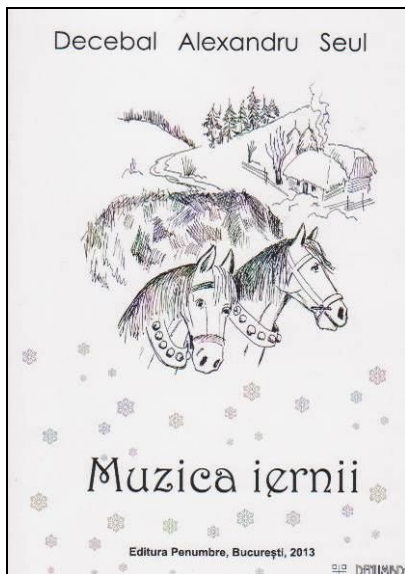
Versul său nu-i căutat, scrie parcă dintr-o suflare, și-n rimă, și-n alb, și scurt, și poeme – de parcă distinsul profesor ar ține vreo lecție deschisă, neapărat una de la suflet la suflet, despre viață pur și simplu.

Se mărturisește, cu modestia-i definitorie sau răsfațându-se, „*un biet ostatic / în războiul cumplit / în care poezia / își cerne aleși*”, deși ar avea cu ce să-și demonstreze statutul de cărturar de soi.

Are și la ce medita după o viață lungă și plină, dar nu se sfiște să scrie încă de dragoste. Trăiește, visează, iubește, la fel de tânăr în cuget și-n simțire, fiindcă Domnul chiar i-a lăsat, cum l-a implorat în vers, *vie imaginația*. E teribil de sincer în simplitatea cu care își anunță epitaful dorit – „*a fost un om cinstit și drept*” –, însă pentru cei ce răsfoim (măcar) acest al zecelea volum e foarte clar că dascălul de profesie Petre Curticăpean se arată Poet prin vocație.

GEO RAETCHI

MUZICA IERNII

Acolo unde frontiera desparte țara de dincoace de țara de dincolo, celor care aud nu le este interzis să priceapă, lângă granița de nord a României, în localitatea Izvoarele Sucevei, trăiește, gândește și scrie Decebal Alexandru Seul.

Poate își măsoară intensitatea trăirilor folosind un alt etalon, dar domnia sa nu este exilat din, ci ferit de agitația urbană.

Având ca decor peisajul munților Bucovinei și stabilit fiind în locul pe care îl numește „meleagul de la cumpăna apelor”, este de-a dreptul firesc interesul pe care îl poartă frumuseților naturii, curățeniei spirituale a oamenilor simpli și de multe ori cucernici, grijii față de animalele din curtea proprie, dar și a celor sălbatice, așa că nu-i de mirare dacă orice iubitor al deplasărilor montane se va simți în largul său în paginile acestui autor. Până în prezent, viitorul este plin de surprize.

Cartea „Muzica iernii”, asupra căreia încercăm a exprima o părere, este a unsprezecea în șirul volumelor semnate de Decebal Alexandru Seul, a apărut la Editura Penumbre din București în ultimul anotimp al anului 2013, însușește 141 de pagini, imagini alb-negru, începe cu o scurtă prezentare pe care autorul o face textelor care vor urma.

Coperta și ilustrațiile, care completează în mod sincretic proza, sunt realizate de artistul plastic bucovinean Ion Maștei. Primul capitol al cărții, intitulat „Crâmpie

din povestea meleagului de la Cumpăna Apelor”, cuprinde texte publicate în presă, ziare la care Decebal Alexandru Seul este vechi colaborator, cu care se pătrunde în lumea la care se raportează, prin forța condeiului său, autorul.

Cultura, experiența de viață, suma informațiilor și concluziilor aferente acestora devin legiunile în fața cărora autorul pornește spre liniile cititorilor, de data asta nu ca inamici și nici pentru a fi cucerțiți cu forța armelor, ci prin deschiderea prin pagini a unei porți în sufletul celui care scrie, o poartă prin care se pătrunde în lumea creată tocmai pentru a spune mai mult decât se povestește.

Altfel, în loc de proză avem altceva, poate util, dar altceva. Nu ne îndoiim că există persoane care citesc în diagonală sau pe sărite, dar dacă din o sută de cititori este unul care citește toată pagina, dacă unul din două sute de cititori înțelege despre ce este vorba și unul din cinci sute chiar este de acord cu ceea ce se află între coperte, efortul celui vinovat de tentativa de proză nu a fost zadarnic. Descrierea satului, componența etnică a sătenilor, felul de a trăi și implicit de a munci, momente reprezentative aduse în centrul atenției dovedesc recunoașterea de către scriitor că o carte nu poate avea caracter de creație „ex nihilo”.

Poate va veni cândva vremea literaturii abstracte, alte timpuri și să

sperăm, alți oameni.

Peste satul acoperit de zăpadă se plimbă în voie sunetul clopoșteilor de la gâtul cailor, pare atât de la locul lui acest sunet încât autorul atrage în sfera muzicii populare șlagărul „Sanie cu zurgălăi”, fără ca prin aceasta să voiască a știrbi din meritului lui Richard Stein.

Au făcut-o alții, dar despre Les Paul, Edith Piaf și Vaya con Dios vom vorbi cu altă ocazie.

În capitolul al doilea, „Darul mării”, publicat cândva ca articol în „Crai nou”, se realizează o descriere minuțioasă a ceea ce înseamnă „la mare”, o amalgamare de detalii ca de pictură flamandă și tot ca acolo obținând imagini de un realism straniu.

Nu este vorba de relația stranie dintre marfă, preț și conținutul buzunarului în care omul venit de departe are sau încă mai are, bani. Este omul de la munte, care, aflat în apa mării, tânjește după izvorul de acasă.

Desigur, pe plajă văzuse multe și de toate, dar așa vine nostalgia. Capitolul este completat cu fotografiile care explică ceva din marea rămasă doar amintire.

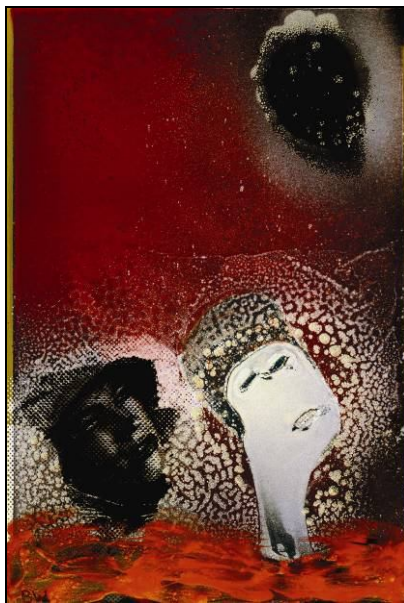
În „Proze” apar texte care au fost publicate în reviste literare sau în paginile de literatură ale unor publicații, aici scriitorul părăsește peisajul, ori îl păstrează doar ca decor, pătrunzând mai adânc în universul trăirilor interioare ale personajelor.

Rândurile construiesc tridimensionalitatea personalității oamenilor care își lasă descifrate tainele îmbrăcând veșmântul de personaj literar, de cele mai multe ori sunt triste fragmente de existență care trăiesc resemnarea mioritică în fața încercărilor la care îi supune viața.

Până și dragostea, atunci când se strecoară cu băgare de seamă în paginile de proză, are ceva din asprimea mediului și a felului de a fi al oamenilor din colțul de lume în care le-a impus autorul să trăiască.

Volumul se încheie cu recenzii pe care le-au făcut unii dintre cei care au avut ocazia de a cunoaște prin lectură (pipăitul nu este suficient) cărțile anterioare ale lui Decebal Alexandru Seul.

IOAN MUGUREL SASU

Brita Weglin, „Tovarăși de copilărie”

Faza de mugur

Recenta carte de versuri a tânărului poet Laurențiu-Ciprian Tudor (*Teama de cerc și fuga după aripi* – Editura Lux Libris Brașov) mi se pare cu deosebire interesantă și provocatoare nu atât pentru valoarea (reală) a poeziilor pe care le cuprinde cât prin senzația pe care ne-o lasă că produsul poetic nu ni se oferă „pe tavă” de-a gata, ci că suntem martori (poate chiar părtași) la actul delicat și inefabil al săvârșirii. Poezia se produce în fața noastră. Asemenea unui mugur care promite a se deschide și chiar se deschide cititorului negrăbit. Poetul are teamă de lucrul finit, de faptul comis, de ceea ce este terminat. Chiar poemul care susține titlul volumului ne previne: „...o iubire perfectă e o iubire moartă / în sensul acesta mă tem de cerc / cu toate că e perfect, cercul *e terminat*” (*Teama de cerc*. S.n.). Și nu este un refuz al perfecțiunii, o negare a formelor pure, ci numai smerita preferință (și aspirație) pentru ceea ce înseamnă proces în desfășurare, perfecțiunea în devenire, nu devenită și saturată în sine: „chiar cerc fiind, Domnul a simțit nevoia / să se desfacă în oameni / a ales imperfecțiunea de a fi”. Propovăduind celor ce ascultă, vocația devenirii o regăsim *in extenso* la poezia „Evanghelia după mine”, în care zice: „Dacă vrei infinitul, infinitiți-vă, / fiți de nostalgie și fiți de dor / și mai ales fiți de iubire / și mai ales ardeți, ardeți, ardeți / spre tot ce poate fi soare. / Și pentru că spusese de soare vă zic / fiți de lumină imitatori /... și mai ales fiți de iubire”.

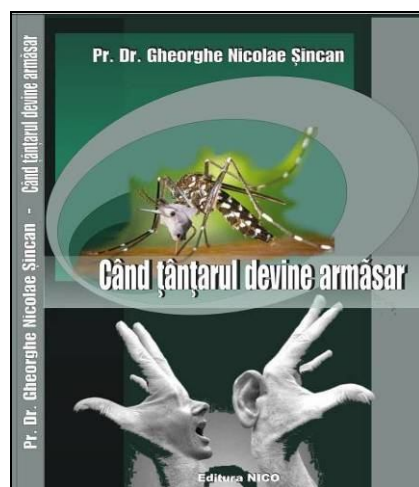
Condeii poetului atinge teme mari și face pași spre minuțioase decodificări, dar – poate prea mult temător de cerc – ne sugerează perfecțiunea lui, însă rămâne la mare

distanță de geometria perfecțiunii. Iată un mic poem superb: „Mă țin de cuvânt / mă țin de cuvinte / să nu cad de pe înțelesuri”. Poemul are un potențial liric imens. Ar putea să explodeze în zeci de asociații și nuanțări, dar Laurențiu nu trage de inelul grenadei. O poartă cu el în sacul cu muniție și parcă văd că, în viitorul volum, ceea ce este acum mugur va exploda în forme și culori. Astfel de „rezerve” (pe care eu le-aș pune și pe seama unei grăbiri a tânărului dornic de repede sărut al tiparului) se află presărate printre cele 70 de poeme câte adună cartea între copertile sale. Acesta este și motivul pentru care nu toate poeziile selectate sunt la fel de convingătoare. Dar chiar și în acele poezii care nu adună prea mult nectar liric împunge aici-acolo penița de aur a unui scriitor care se pregătește (și se grăbește) să vină: „ierbii goneau pe copitele cailor” sau „Iubirea e neîndoelnic femeie / înaltă sau poate doar suplă, ea / stă în gura lupului”. sau „Oasele mele sunt făcute din piatră de râu” sau: lumina „nu se păstrează decât risipindu-se”.

Laurențiu-Ciprian Tudor este nu numai dotat cu talent. Este și harnic. La Brașov se bucură de o meritată popularitate pentru versurile, eseurile și interviurile cu care frecventează mai multe reviste literare, dar și pentru harul de a însufleți, alături de colegul său Adrian Munteanu, memorabile serate literare în care muzica și poezia de bună calitate adună un public numeros și sensibil.

DANIEL DRĂGAN

POVESTEA CA LECȚIE DE CREDINȚĂ

Părintele Nicolae Gheorghe Șincan continuă (*Când țânțarul devine armăsar*, Editura Nico, 2013) un periplu început cu ceva vreme în urmă, în căutarea cuvântului care zidește și care mântuie, deopotrivă.

Preotul care își respectă condiția și misiunea nu se rezumă în cuvântul său de învățătură rostit în fața credincioșilor, la ceea ce a fost statuat cândva într-un registru canonic, ca... literă de lege.

Acesta știe cât de important este ca să poată să ajungă în sufletul și mintea celui care intră în biserică să ia lumină de la cel care-l slujește pe Dumnezeu.

Cei care vin la biserică nu sunt aleși pe sprânceană, nici doar buni, nici doar răi, nici doar virtuoși, nici doar păcătoși, ci sunt așa cum ajung purtați de vârtejul fiecărei zile, în căutarea unui sprijin, a unui cuvânt de mângâiere sau de îmbărbătare.

Textul evanghelic e plin de învățătură, dar, dincolo de el, sunt atâtea aspecte particulare care așteaptă limpezire în viața de toate zilele a celor care trec pragul bisericii cu nădejde și iubire.

Părintele Nicolae Gheorghe Șincan a încercat de fiecare dată să găsească numitorul comun, în care să se... regăsească, măcar câte puțin, fiecare, atunci când îl ascultă cuvântând în amvon.

Pentru că, odată cu rugăciunile rostite în inima lor sau odată cu preotul, credincioșii așteaptă să iasă din biserică și cu ceva merinde pentru drumurile cotidiene, care să-i ajute să depășească praguri existențiale sau să găsească soluții la atâtea probleme curente.

Una dintre căile cele mai la îndemână pentru a ajunge în sufletele credincioșilor, în viziunea părintelui Nicolae Gheorghe Șincan, e povestea cu tâlc, cu morală.

Povestea care vine din experiență și înțelepciune și al cărei efect poate fi mult mai mare decât al unei morale aspre, rece în esența ei.

Povestea care are în ea și umor și ironie și anecdotă și care poate mai ușor fi percepută de toți cei care vin în biserică, „tineri de toate vârstele”, cum sugerează cu subînțeles și subtitlul cărții părintelui Nicolae Gheorghe Șincan (Editura Nico, 2013).

Povestea adecvată, potrivită, la momentul potrivit.

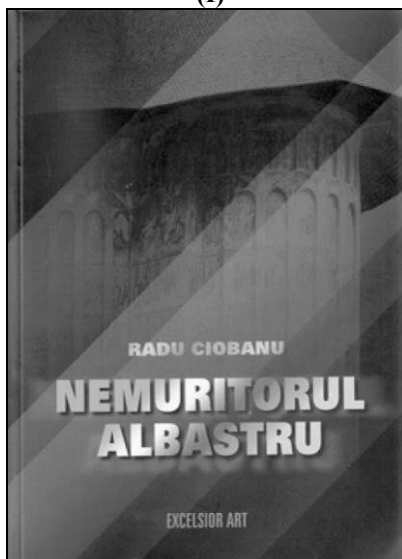
Din numeroasele povești pe care părintele Nicolae Gheorghe Șincan le-a spus în ultima vreme credincioșilor săi de la Catedrala Mare „Înălțarea Domnului” din Târgu-Mureș și din care a publicat o parte și în presă, a mai făcut o selecție, pentru ca să fie de folos pentru minte, inimă și cultură, pentru cei care au minte, inimă și nu vor să stea departe de cultură și de credință.

E încă o izbândă editorială, încă o cărămidă pusă la temelie salvării prin credință.

NICOLAE BĂCIUȚ

Enigma nemuritorului albastru

(I)

În acest secol grăbit, în care oamenii trăiesc mai alert, citesc tot mai puțin, preocupați de valori materiale și mai puțin de cele spirituale, în care numeroase apariții editoriale răspund nevoii de divertisment și mai puțin de comunicare sufletească și de meditație aducătoare de înțelepciune, cărțile cu adevărat valoroase, provocând schimbări de atitudine și de comportament, sunt tot mai rare. Oamenii nu mai au timp, nu mai au răbdare și nu mai zăbovesc asupra eternelor adevăruri care stau la temelia vieții, deși conceptele de bine, de frumos și de adevăr nu-și vor pierde valabilitatea și nu se vor dilua nicicând în apa timpului.

De aceea, apariția unui roman complet, total și complex constituie, pentru cititorii fideli, un eveniment cultural apreciat ca o sărbătoare a spiritului.

„Nemuritorul albastru” (Editura Excelsior Art, Timișoara, 2012), de **Radu Ciobanu**, se înscrie între rarele romane contemporane de anvergură, reunind ediții anterioare complementare (*Nemuritorul albastru*, 1976 și *Vămile nopții*, 1981).

Chiar dacă subiectul romanului este de inspirație istorică (prima și a doua domnie a lui Petru Rareș), autorul dezvoltă motive tematice de mare actualitate, precum alternanța dintre mărire și cădere în traseul existențial al omului, raportul dintre puterea efemeră și permanența operei de artă care rezistă trecerii timpului, responsabilitatea conducătorului luminat care pune pe prim plan destinul

țării și interesele colectivității, pasiunea artistului-creator mistuit de dorința arzătoare de a realiza opere frumoase și durabile, care să înfrunte vremelnicia, rolul realizărilor literar-artistice pentru definirea identității neamului, conceptul de libertate interioară și exterioară, rolul prieteniei etc.

Ca și în alte romane, Radu Ciobanu nu se limitează la simpla derulare a firului epic, ci recurge la o ingenioasă arhitectură compozițională, fără a respecta o strictă cronologie a întâmplărilor, țesând trecutul în urzeala prezentului narativ prin asocieri, amintiri și reflecții, care se completează într-o mixtură de certă originalitate, sub semnul problematizării cognitive, ca modalitate de investigare a trăirilor omului și a realității înconjurătoare. Poate că mai insistent decât în alte scrieri, autorul meditează asupra sensului viețuirii, deslușind înțelepciune și sensuri profunde în tradiții (târnosirea și sfințirea bisericii), credințe populare (sacrificarea unei vieți în fundația construcției), mituri, legende (basmul Bisurcăi), elemente paranormale și vise (interpretate de milogul Andrașu, care „știe să le tâlmăcească pe cele ce au fost și să le vadă pe cele ce vor fi”), năluciri (duhul ciumei sau blajinii), vedenii (apariția repetată a lui Iștoc, ucis pentru că împiedica înfăptuirea menirii creatoare), născute din subconștientul culpabil, zvonuri (povestea diavolească de la Sibiu), simboluri (calul alb al Marelui Ștefan hălăduind „ca un duh al acestui pământ”), sugerând protecția Voievodului și a țării), semne cerești (steaua roșie cu coadă de lumină din războiul împotriva polonilor) sau taine nedeslușite, învăluite în mister (piatra cu puteri prevestitoare) etc.

O asemenea lucrare de mare densitate cognitivă presupune nu numai cultură generală și disponibilitate literară, ci și o temeinică documentare, aprofundare în realitatea istorică, lingvistică, etnografică, geografică, filozofică, psihologică, religioasă, arhitecturală sau în domeniul artelor plastice. Nu întâmplător, scriitorul, pe lângă cunoștințele livești inserate în fluxul narativ, a valorificat selectiv și creator impresii din vacanțele petrecute pe obcinele Bucovinei, când a zăbovit la mănăstiri, discutând cu preoți și călugări, cu localnici, admirând natura în splen-

doarea desfășurării ei, notând impresii pe care le regăsim în acest roman unic în felul lui, topind cugetări profunde și provocatoare pentru cititorul avizat. Radu Ciobanu păstrează numele meșterului zugrav care a realizat cea mai veche pictură exterioară din țară pe pereții Bisericii Humor, ctitorită de Petru Voievod și de logofătul Toader Bubuioș și soția sa Anastasia, personaje pe care le regăsim cu numele real și în roman. Cele două părți ale recente ediții a romanului, așa cum rezultă din titlul concis al fiecăreia, conturează personalitatea personajului principal, purtător al mesajului fundamental, evidențiind ideea că viața omului dobândește valoare și sens doar prin faptele și realizările care rămân după dispariția sa. Fie că este artistul creator al unor opere nemuritoare, fie că este Voievodul, preocupat de binele și prosperitatea țării, fiecare om e „*unul prin el însuși, avându-și o vreme a lui, care nu mai putea fi întoarsă*”. Este mesajul acestui roman-metaforă, care topește profunde și mobilizatoare adevăruri general-valabile în rostogolirea vremurilor, fiindcă „*Nimeni nu știe cum are să sfârșească... dar fiecăruia îi stă în putere să știe ce va rămâne de pe urma sa*”.

Prima parte (**Artistul**), structurată în zece capitole, îl aduce în prim plan pe pictorul Toma, „*magister in diversis artibus, zugrav al curții și familiar al Măriei Sale*”. După „*șapte ani ai începutului*” și pregătirea în „*alte cicluri de câte șapte ani de învățătură*” în cetatea Veneției, format și perfecționat sub îndrumarea iluștrilor săi dascăli, se reîntoarce în Moldova natală, stăpânit de dorința chinuitoare de a înălța acolo, în țara sa, o biserică, prin care să-și afirme vocația creatoare, valorificându-și tainele „*desăvârșirii și meșteșugurilor învățate*”. Cu aceste gânduri, după aventurile drumului, ajunge în preajma lui Vodă, care apreciază de la prima întâlnire semeția omului umblat prin lume și trufia celui „*care își știe prețul*”, franchețea exprimării adevărului, demnitățile și înțelepciunea răspunsurilor celui care nu lingușește și nu se umilește în fața puterii domnitorului, sărutând „*inelul, adică semnul domniei, și nu mâna*” →

LIVIA FUMURESCU

omului". Cele două personaje – Toma și Vodă – sunt complementare, cu personalități puternice, care, deși se înfruntă și polemizează, își prețuiesc calitățile, respectându-și libertatea gândului și a cuvântului. Toma simte de la început „*coborâtă între ei o apropiere care n-avusese nevoie de timp și de cuvinte ca să se nască*”, iar Domnul Moldovei intuiește în zugrav omul de a cărui minte și limbă va avea nevoie. Hotărârea meșterului de a ridica singur o biserică „*de la plan până la poleiala crucii și ferecătura cărților din strană*” îl contrariază pe Vodă, care, înainte de a-i încredința construirea noii mănăstiri, îi încearcă priceperea cu refacerea „*zugrăvelii din paraclis*” și-l sfătuiește să se ocupe de „*modelele noi*” promise domniței Anca, căci firesc este să se pornească „*de la cele mici la cele mari*”.

Identitatea celor două personaje principale se construiește treptat și alternativ, prin comportament, prin gesturi și cuvinte, prin gânduri și fapte sau prin caracterizări directe și indirecte.

Domnitorul este prezentat cu calități și slăbiciuni care îl umanizează, fiind „*aspru și iute la mână în trebile țării. Altfel luminat și iubitor al cărților*”, autoritar și neînduplecat, dar apreciind arta și frumusețea. În luptele purtate recurge la măsuri extreme (incendierea satului), dovedindu-și abilitățile de conducător și strateg, dar și de aspru legiuitor, când e trădat și dispune pedeapsa capitală. Ca și Toma, care e „*iute de mână. Și de minte*”, Vodă e „*plin de viață și de dorința de a trăi, cu capul clocotind de gânduri și de planuri*”. Îl apreciază pe meșter pentru că se impune, știe să se poarte curtenitor, e diplomat și „*la nevoie, chiar viclean ori lingușitor*”.

Copleșit adeseori de îndoieli și temeri, Toma oscilează între libertatea indispensabilă împlinirii sale creatoare și îndatoririle față de Domnitorul ale cărui calități le prețuiește, căruia îi este devotat și de care depinde înfăptuirea dorinței lui. El apreciază faptul că voievodul știe că „*gloria nu se dobândește numai cu războaie câștigate, ci și cu zidiri care să fie niște ctitorii ale frumuseții trebuitoare sufletelor*”.

Natura e în concordanță cu starea sufletească a oamenilor, influențând-o, potențând momentele de tensiune sau de relaxare. Artistul e

sensibil la armonia din natură, cu care intră în rezonanță, apreciază frumusețea, fiind preocupat de desăvârșire și de autodepășire în meșteșugul său. Spre deosebire de Vodă, care e neînduplecat, poruncind torturi cumplite și decapitarea vinovaților, Toma este puternic afectat la vederea tâlharilor spânzurați și a celor torturați. Nu râvnește la bogăție și putere, căci „*Singura lui avuție era meșteșugul și singura lui dorință să și-l poată arăta*”.

Scriitorul dezvăluie treptat manifestarea febrei creatoare atât în plan psihologic, cât și prin fapte, căci meșterul Toma, ca orișicare mare creator, se frământă visându-și biserica, se pregătește pentru demararea lucrărilor, întocmind planurile viitoarei construcții (cu pridvorul „*care va prelungi zidirea, dându-i măreție și înviorând întinderea mare de zid*”, cu tainița, „*unde la vreme de restriște se vor putea ascunde odoarele*”), procurând materialele trebuincioase preparării culorilor sau a cleiului necesar, fie cumpărate din străinătate, fie colectate din natura generoasă, pregătind varul și fasonând materialul lemnos etc.

Meșterul își alege ajutoare care să aibă disponibilitățile necesare împlinirii proiectelor sale, precum pietrarul Cântic și orfanul Marcu, pe care îi va îndruma și-i va coordona în diferitele etape ale lucrării.

Urmează alegerea și sfințirea locului, pe care se va înălța Biserica și apoi, în fundație, este sacrificat cocoșul, respectându-se credința populară că operele durabile cer nu numai efort și dăruire, ci și jertfirea unei vietăți, căci „*fără pătimire nimic nu se poate înălța*”. Târnosirea Bisericii Humor e prezentată după ritualul vremii, iar bucuria reușitei e sugerată de reîntâlnirea cu Olena și de revărsarea naturii și a belșugului, care ridicase Moldova „*pe piscul gloriei, ca pe vremea nebiruitului Ștefan Voievod cel Bătrân*”. Pentru Toma, momentele erotice constituiau o nevoie sufletească de a împărtăși împlinirea năzuinței și succesul, care se cereau celebrate și prin desfătări trupești.

Conștient că „*Lucrul lui se afla abia acum dinaintea încercării celei mari*”, ajutat de Marcu și de Avram, Toma se dedică zugrăvelii interioarei. Preocupat de reușită, studiază realizările altor meșteri, precum

lucrarea pictorului Janez de la Mănăstirea Hagigadar, unde înțelege că menirea artei este să încânte ochiul și sufletul omului, nu să-l îngrozească. Interesat de trăinicia picturii exterioare, artistul caută să afle motivele eșecului unor confrați, pe care „*i-a îngenuncheat neputința*” și, aventurându-se prin locuri singuratic, ajunge la fostul meșter Sofron, devenit pustnicul Spiridon, înțelegând unde greșise acesta și descoperind secretul rezistenței zugrăvelii supuse intemperiilor.

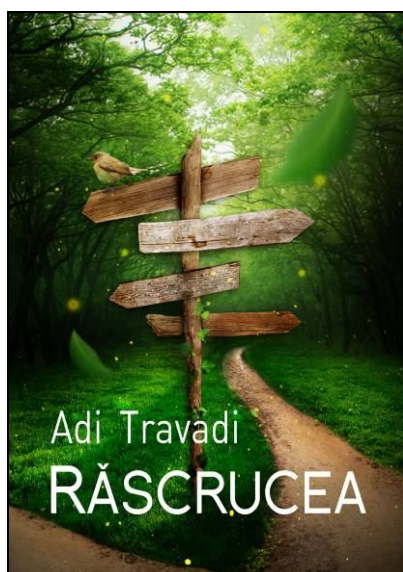
Scriitorul evidențiază admirabil rolul valorificării experienței predecesorilor, fiindcă progresul și reușitele marilor creatori se clădesc pe împlinirile, dar și pe neîmplinirile înaintașilor.

Imagini ca „*Asedierea Constantinopolului, Întoarcerea fiului risipitor, Judecata de apoi*” sau „*Maica Domnului*”, pictate pe pereții Bisericii Humor, au provocat scriitorul, inspirându-l în descifrarea tâlcului laic al unor portrete sau scene religioase, asupra cărora insistă în roman. „*Chipul Mariei era însuși chipul maicii sale*”, așa cum putea fi al domniței Anca, al doamnei Elena, al surorii sale Mușca sau al Olenei, căci „*Nu semăna cu nimeni, dar înmănunchease ceva din frumusețea tuturor*”.

Autorul introduce aspecte din tehnica picturii murale, pe tencuiala umezită „*fără asprimi și goluri*”, pe care „*pensula aluneca... lin ca o dezmierdare*”. Detaliile cromatice și figurative urmau „*mișcarea vie și neîngrădită de canoane*”, fiind „*ca niște cărți sfinte pururi deschise*”, care „*vor grăi de la sine*”.

Convins că „*puterea meșterilor stătea în a adăuga scripturilor și închipuirea lor*”, zugravul imaginează, conform convingerilor sale, „*Drumul crucii, Judecata de apoi, Întoarcerea fiului risipitor*”, înfățișarea ctitorilor, luându-și modele din realitatea cunoscută, imprimându-le sfințenie.

Meticulozitatea realizării scenelor biblice, care-l provocau prin semnificația lor, absorbindu-l, izvoarăște din gândul că „*frumusețea avea rostul să-l bucure și să-l înalțe pe om. Însuși Dumnezeu nu era la urma urmelor decât frumusețe*”, iar „*...învățătura despre meșteșugul său, își afla temeiul chiar în cărțile sfinte*”.

Scriitoarea Adi Travadi are o experiență literară deja bogată, atât ca poetă, cât și ca semnatară a unor cărți de proză, romanul *Răscrucea* (Editura Techo Media, Sibiu, 2013), fiind al șaptelea volum tipărit de ea. În ciuda acestui palmares notabil, ochiul criticii literare, cu prea puține excepții, nu a descoperit-o încă, ceea ce sporește acum responsabilitatea comentatorului, obligat în cazul cărții de față să socotească imperios utilă încadrarea acesteia în fluxul mai larg al epicii autoarei. Titlul romanului *Răscrucea* focalizează atenția spre o temă ardentă, biografia celei mai spectaculoase mutații a contemporaneității, ca realitate proiectată pe ecranul conștiinței a trei generații succesive, pe linie feminină. De altfel, romanele *Homo tranzitus*, apărut în 2006 la Editura Muzeul Literaturii Române din București, și *Răscrucea*, tipărit recent, ar putea anunța prin strânsa lor continuitate tipologică și tematică un nou roman-ciclu, în buna tradiție întemeiată la noi de Duiliu Zamfirescu și ilustrată apoi strălucit de Hortensia Papadat-Bengescu. În aceste două romane ale prozatoarei Adi Travadi, romane ai căror poli temporali sunt anul 1990, ca un prim moment după căderea regimului comunist în România, în primul dintre ele, și perioada de după anul 2000, în cel de-al doilea, fauna tranziției postdecembriste este ilustrată convingător pe scara de la proaspăt îmbogățită la ratați. Canavaua acțiunii este viața de familie a soților Mitranță, unde în începuturi dragostea temeinică părea să fie liantul cuplului Chira-Cristache. Prosperitatea lor era

asigurată de posturile bune ocupate în sistemul bugetar. Pe fundalul capitalismului sălbatic din România postdecembristă, riscurile noului lor mod de viață nu întârzie să se arate, repercutate grav în viața familiei. Personaj secundar în romanul *Homo tranzitus*, Ruxandra, fiica lor adolescentină, se anunță un caracter puternic, dar drumul pe care pornește nu este deloc lipsit de primejdii. Cele trei generații pe care autoarea le fixează epic sunt reprezentate pe linie feminină de Ștefana, intelectuala rafinată, care la vârsta senectuții a ajuns la un mod de viață ce fructifică lecția de vitalitate și înțelepciune a naturii, fiica ei Chira, ambițioasă în planul ei ascensional de îmbogățire prin comerț, și Ruxandra, nepoata cea răsfățată a Ștefanei care se va desprinde de familia în plină disoluție, căutându-și propriul drum. Între pionii importanți ai tablei de șah narrative se impune și senatorul Mitică Mitranță, fratele Chirei. El răspunde cu aplomb la acuza de necinste dezvoltată în presă, apărându-se, cu un narcisism exacerbat: „Noi suntem blazonul țării și rangul obligă la privilegii!” Autoarea ilustrează ca atare în roman optica noului potentat politic, predispus conceptual la orice mârșăvie sub acoperirea responsabilității superioare, care îl protejează de judecata critică a mulțimii. Senatorul se considera predestinat să scape oricărei posibile acuzații, astfel că locul apartamentului de bloc îl va lua vila de la Herăstrău și toate desfătărilor ce decurg din veniturile ilicite ale statutului său de politician afacerist.

Frontul ariviștilor are la antipod pe cei învinși de tranziție. Așa este Cristache, cel care a dus o viață activă în anii socialismului, când a pus umărul la realizarea sistemelor de irigații din sudul țării. După divorțul la care este obligat de Chira, el este complet derutat și cunoaște cele mai umilitoare forme de decădere socială, zbatându-se în sărăcie și obscuritate. Adi Travadi trasează punți de la vârstnica Ștefana la generația nepoatei sale. La capătul unor experimente excesive ale Ruxandrei, bunica cea înțeleaptă găsește puterea să o mângâie după ce nepoata ei a suferit un viol și a fost exmatriculată din liceu din cauza absențelor de la ore. Ștefana încearcă să dea o explicație logică pentru mutațiile pe care tinerii le încearcă în anotimpul postrevoluționar. Circumstanțierea existenței din monologul Ștefanei cuprinde o acrobație ideatică, în care tânăra generație are alt mod de abordare a vieții decât cel al precedentelor, simțindu-se, după cum considera bunica

Ștefana, „ca pe baricade”, atunci când la discotecii ei, adolescenții și tinerii se blindează cu muzică agresivă, pregătindu-se „pentru confruntări”. Concepția ei uimește ca percepere a noului, înțeles în profunzime și acceptat cu calm. Discotecile sunt, în concepția ei, un nou pronaos, diferit de cel al bisericilor, în care sufletul este pregătit pentru „întâlniri înălțătoare”. Chiar balurile de altădată „pregăteau terenul pentru fuziunea sufletelor, discotecile, pentru a captura un corp de sex opus și a-l poseda...” Personaj bine conturat, Ștefana îmbogățește în literatura română contemporană galeria femeilor instruite și sensibile, care ajungând la un echilibru interior stabil, sunt gata să ofere celor dragi câte ceva din înțelepciunea și cultura dobândite.

Chiar dacă tematic și tipologic autoarea prelungeste lumea creată deja în *Homo tranzitus*, noul roman, intitulat *Răscrucea*, într-o continuitate semantică a precedentului, poate fi citit de sine stătător, fără ca mesajul să-și diminueze consistența. Pe eșafodajul deja existent, scriitoarea construiește acum în Ruxandra un personaj problematizant, complex și profund, cu o experiență îmbogățită în periplul ei prin lumi în derivă și oaze de prosperitate care își schimbă configurația și statutul în societatea prezentului. Stelian este un personaj exponențial, tipic celor îmbogății în mod precipitat din tagma țiganilor, fără necesarul răgaz al lustruirii spirituale și estetice. Scriitoarea completează astfel fresca României postdecembriste cu o altă ipostază a îmbogățirii, aceea de la nivelul etniei rromilor. Marcată de complexe, ca cel al dismorfiei, tânăra Ruxandra se redescoperă frumoasă doar atunci când se oglindește în ochii lui Gigel Răgălie, tânărul țigan îndrăgostit. Iubirea lor justifică atragerea în raza de interes narativ a unei comunități de țigani, cei care crescuseră pe Gigel, care în curând va deveni tatăl lui Ștefănel, rodul iubirii lui și al Ruxandrei. Din nou o deschidere spre trei generații succesive, într-o narațiune care are și dimensiunea unui bildungsroman.

Stăpânind pluridimensionalitatea timpului epic, prozatoarea glisează de la un plan tematic la celălalt, de la un personaj la altul, tehnică ce asigură un anumit dinamism acțiunii. Aniversarea celor 75 de ani împliniți de Ștefana și botezul lui Ștefănel sunt în romanul *Răscrucea* cei doi poli narativi ce focalizează interesul autoarei.

Tehnica portretistică modernă se bazează în noua carte a lui Adi →

ANCA SÎRGHIE

Travadi pe o anumită fragmentare, care solicită cititorului atenția de a reconstitui întregul din părți. Mai exact, prozatoarea nu creează personajelor ei portrete auctoriale exhaustive, așa cum sunt cele plămădite în stil obiectiv de Balzac, spre exemplu. Ea a încredințat responsabilitatea de a creiona trăsăturile partenerilor de dialog pe baza propriilor observații, făcute aleatoriu, aparent chiar fără vreo regulă prestabilită. Pe Gigel, abia cunoscut, Ștefana îl portretizează cu ochii ei pătrunzători, dând înțeles alegerii nepoatei sale: „Nu era frumos în sensul strict al cuvântului, dar era atrăgător, trăsăturile feței, fără vreun cusur deranjant, păstrau proporția plăcută ochiului.” Privirea bunicii se oprește cu atenție și asupra vestimentației tânărului țigan: „Se îmbrăca decent, fără tot felul de adaosuri supărătoare, menite să epateze.” Adi Travadi utilizează tehnica modernă a portretizării în trepte.

Pe măsură ce avansăm în lectura romanului *Răscrucea*, portretul tânărului Gigel Răgălie se conturează prin tehnica oglinzilor paralele, așa cum el este văzut nu numai de femeia îndrăgostită și de Ștefana, ci apoi și de Chira, care îl impresionează pe tânăr cu aerul ei aristocratic de vedetă: „...Cine, dacă nu ea, să cunoască bine jocul aparențelor?! Îl sfredeli cu privirea. Cel puțin fizic, era o prezență agreabilă, înalt și bine clădit.”

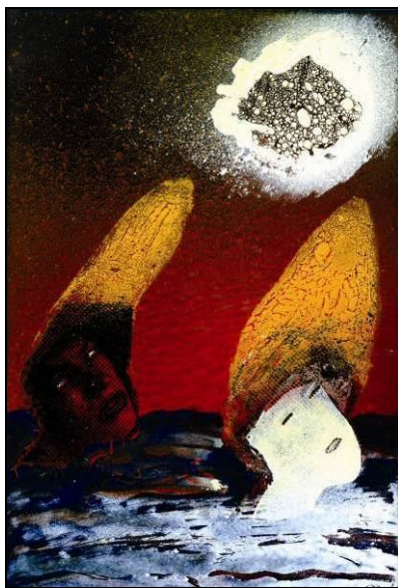
La rândul său Gigel, abia intrat în familie și având astfel șansa obiectivității, o descrie pe Ștefana: „Aspectul ei și reacțiile vii la tot ce se întâmpla în jur respingeau atingerea nemiloasă a anilor trăiți. Tenul ei curat, spatele drept, ținuta tinerească cu gesturi sprintene, părul încă bogat, lăsat să-i cadă liber pe umeri și spate, și mai ales surâsul binevoitor, totul la ea oferea privirii lui o imagine plăcută și reconfortantă.” Și exemplificările pot continua edificator. Autoarea multiplică astfel unghiurile din care se conturează portretele, ceea ce creează un perspectivism modern, exersat cu succes deja în romanele prozatorilor interbelici.

Autoarea prezintă arivismul postrevoluționar cu o mare putere de nuanțare psihologică. În snobismul ei evident, Chira este mândră să se miște în societatea mondenă a Capitalei, servind masa în restaurante de lux. Totodată, în casa ei opulentă două femei erau plătite să se ocupe de bătrânul unchi muribund, menținut acolo tot cu gând de profit moral și beneficii economice. Ea are veleități de vedetă, întreținute de emisiuni ale televiziunilor naționale, deși vârsta nu îi

este avantajoasă. Chira, al cărei nume are fonetic o anumită stridentă semnificativă, întruchipează în literatura română contemporană tipul cel mai violent al arivismului lipsit de scrupule din anotimpul postdecembrist. Societatea românească însăși este supusă unui aspru rechizitoriu, în care ironia țintește tot ce autoarea consideră reprobabil.

La nivelul mesajului, rolul hotărâtor revine Ștefanei, adevăratul *raisonneur* al romanului, ea privind schimbarea regimului în România ca pe o nouă șansă, ce nu trebuie pierdută. Mecanismul puterii în perioada tranziției îi provoacă Ștefanei o nostalgie mărturisită: „Păcat că la cărna țării nu s-a găsit un om merituos, fără povara inhibantă a trecutului comunist, care cu puterea nealterată să taie mâinile lacome întinse din toate părțile spre bogățiile țării. De atunci, hoția la scară mare a devenit o regulă pentru toți cei ajunși la putere. Degeaba presa blamează și luptă cu baronii locali. Ei fac legea în țară. Și nu sunt dispuși să împartă cu alții ceea ce au apucat cu mâinile lor hrăpărețe.” Înțelegerea situației politice la vârf trebuia să pornească de la cauza fenomenului social: „Libertatea în toate venise ca un potop, ne luase cu valurile sale fără să fim pregătiți, chiar dacă tânjeam după ea cu toate fibrele corpului. Nebănuindu-i forța de impact, în loc s-o abordăm cu înțelepciune și răbdare, năuciți, ne lăsasem târați de ea în toate direcțiile...”

De aici și efectele devastatoare ale libertății postrevoluționare. În dialogul Ștefanei cu ginerele ei, repudiat de Chira și apoi reapropiat din interese obscure, Cristache încadrează propria

Brita Weglin, „Marea cometă”

decădere în peisajul politic derutant al tranziției. Prin involuția lui, Cristache se situează la antipodul Chirei, el ilustrând efectul dizolvant al seismicii din perioada tranziției postrevoluționare în România. El își explică prăbușirea, proiectând-o pe o devălmășie politică generală, dominată de traseism între partidele aflate la putere și în opoziție, peisaj în care el vede pretutindeni numai și numai „jocuri de-a lăcomia!”.

Evoluția Ruxandrei în acest roman nu este altceva decât o căutare a drumului, cu înfruntarea riscului de a rămâne împreună cu noua ei familie un răstimp sub ascultarea mamei sale. În schimb, Chira nu ezită să-l îndepărteze pe Gigel, exact când cititorul aștepta mai puțin, adică imediat după terminarea botezului lui Ștefanel. Lovitură de teatru, suspans, deschidere spre un alt viitor decât cel al opulenței aranjate de Chira? Poate într-o următoare carte a scriitoarei.

Nu numai tematica de arzător interes explică lectura plăcută a romanului, ci și stilul colorat, mereu proaspăt în expresivitatea dialogului și a narațiunii dinamice. Fraza se extinde uneori arborescent, dintr-o lăcomie a exprimării, cu nuanțări în cascadă, cuprinse într-o aceeași structură, nelăsate frazei următoare. Scriitoarea simte atracția sonorității gerunziilor, folosite cu nesaț. Impresia generală pe care o asigură lectura noului ei roman este din punct de vedere stilistic aceea de frumusețe fără artificii căutate și fără ornamente de prisos. Prozatoarea a găsit dreapta măsură în mânăuirea cuvântului cu care a creat o țesătură textuală bine structurată, de un echilibru bogat în sugestii. Cu atât mai mult cu cât scriitoarea Adi Travadi nu este o vorbitoare nativă a limbii române, este de apreciat modul cum i-a pătruns tainele, astăzi stăpânite admirabil. Adevărul că ea a învățat primul cuvânt românesc la 22 de ani nu poate decât să te uimească în momentul când ai terminat de citit acest al șaptelea volum al scriitoarei. Ideea care te stăpânește la finalul lecturii jurnalului epic al tranziției este îndemnul ca „romanele surori” *Homo transitus* și *Răscrucea* să fie continuate într-un viitor roman-ciclu. Miza prozei sale ironic-satirice este mare, întrucât în România tranziției Adi Travadi, cu forța ei de pătrundere a realității imediate, va mai avea multe aspecte de descoperit și de așezat în pagină. Romanul *Răscrucea* este o propunere demnă de semnalat într-un peisaj încă sărac al ilustrării epice a tranziției din România zilelor noastre.

Anul Șarpelui, romanul frescă socială contemporană

Apărut în cursul anului 2013, la Editura Eikon din Cluj-Napoca, romanul ANUL ȘARPELUI, semnat de Grigore Avram, este una dintre acele apariții editoriale pe care am așteptat-o cu acea empatie pe care o creează fluxul cultural ce mă leagă de ceva vreme de Grigore Avram. Martoră privilegiată a devenirii sale poetice mai întâi, apoi, privind cu interes colegial ascensiunea scrisului, care i-a devenit din ce în ce mai personal, mai interesant, am trăit toată această superbă metamorfoză literară a inginerului, a doctorului în științe, a poetului, a eseistului și iată, acum, a romancierului Grigore Avram.

Dăruiat cu har poetic indiscutabil, harnic și hotărât, G.A. a traversat într-o perioadă de timp relativ scurtă, aproape toată plaja genurilor literare și, cu fiecare nouă apariție editorială a demonstrat că nu se joacă de-a Literatura, că nu scrie dintr-un capriciu.

Romanul ANUL ȘARPELUI este centrat pe o poveste de dragoste cu nimic ieșită din comun pentru un cititor care este la vârsta primei perechi de ochelari și deține o experiență de viață ce îi dă dreptul să spună că (și) propria-i viață poate fi subiect de roman.

Cu personaje decupate din realitatea imediată, cu tușe precise în creionarea spațiilor în care se desfășoară acțiunea, autorul aruncă în joc destine și oameni. Roman Elizeu, personajul central al cărții, deține toate datele literare pentru a deveni credibil, a-ți lăsa impresia că poate fi insul cu care te-ai întâlnit pe stradă și nu este doar personajul de mucava. Ritmul alert al scrisului, vitalitatea personajelor care nu se lasă strivite între copertele cărții, aduc un plus de frumusețe descrierii pe care, Grigore Avram o stăpânește fără eforturi.

În jurul lui Elizeu, ca într-o centrifugă, personajele, diferite ca personalitate și scop în viață, sunt relevante pentru ficțiunea care întreține combustia romanului.

Da, este o carte de dragoste, cu prejudecăți și plată a păcatelor, tot paliere ale unei acțiuni narative care

te ține cu sufletul la gură, te determină să îți recunoști, pe alocuri, propriile slăbiciuni de om al momentului. Întorci pagină după pagină, cauți finalul. Și cartea se încheie în cheie realistă, speranța fiind cea care, la urma urmei, coordonează construcția întregului eșafodaj al epicului.

Lipsa de trac, puterea de concentrare pe text, firul roșu al acțiunii, pe care Grigore Avram o duce fără să băjbaie de la un capitol la altul, toate detaliile picante și altele, cu trimiteri la teme savante ale Lumii, sunt piese ale unui domino, parte din jocul ce are doi parteneri, Bărbatul și Femeia.

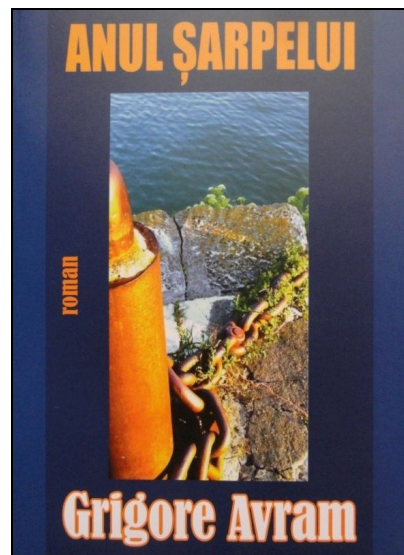
Departate de metropolele care fascinează autorii de azi, cantonat într-un spațiu patriarhal, unde aparent nu se întâmplă nimic ieșit din canoane și care să strice ritmul anotimpurilor, pe fundalul unei societăți cu cei doi poli, politicul și economicul, în derivă, personajele cărții își trăiesc viața particulară la maximum posibil, cu intrigi și amor nelegitim, cu dorința de-a evada din cenușiul vieții obișnuite.

Anul șarpelui, an cu spasme lăuntrice și arderi pe rugul conștiinței de sine, un an cu încercări personale la limita supraviețuirii, este o temă potrivită pentru un scriitor ce dorește să scoată din amorful cotidian un eșantion relevant de viață, de acțiune ce se pretează la plămada unei opere literare. Grigore Avram se folosește și de experiența personală în descrierea faptelor, dar cel mai adesea putem întâlni în romanul lui, umbra unor oameni ce se aruncă în vâlmășagul vieții imediate fără rezerve.

Deși sunt acțiuni interumane demult trecute prin ciurul și dărmonul scriitorilor, deși despre dragoste, adulter și prietenie trădată s-a scris și se va scrie mereu, Avram Grigore a găsit un stil propriu pentru a canaliza energiile ce dau culoare romanului și, fără să evoce gălăgios răsturnări de situație formidabile, el vine cu surpri-

Brita Weglin, „Înotătoare”

ze interesante, te prinde în jocul creației, constăți că îți pasă de soarta personajelor cărora el le dă viață, apoi le aruncă în „groapa cu lei” a societății mercantile, dornică de nebunii epocale.

Scriitor cu principii morale definitorii, Grigore Avram nu face nici în cartea de față rabat la calitatea scrisului, dar, mai ales, el este foarte atent cu ceea ce poate obține din duplicitatea frumoasă, interesantă, dintre scriitor și cititor, cititorul care participă la dezvoltarea imaginației pornind de la sintagma odată afișată. Autorul folosește umbra și penumbra textului cu măiestrie, astfel se creează acea desfășurarea a poveștii care îi place cititorului.

ANUL ȘARPELUI este un roman care se derulează fără sincope. Este un „film” ca o mostră a moravurilor din anul de grație 2013, Anul Șarpelui de apă. Un an cu convulsii sociale și tremol economic pe faliile Mapamondului, an în care, oamenii (de rând) și-au trăit viața așa cum le-a fost scrisă.

Minunat observator al fenomenului social din aproape în aproape, Grigore Avram a reușit să scrie un roman ce va trece proba timpului, o carte ce va fi sa fie o frescă de istorie, fie ea și ficțiune, dar care are tangență sigură cu felia de univers în care, noi ne împărțim și binele și rău.

Cu romanul de față, Grigore Avram a făcut un pas hotărât în cariera sa de scriitor ce știe că are datoria să lase mărturie despre timpul și locul unde trăiește.

MELANIA CUC

Un prozator de elită: Dan Plăeșu

Ființă solară, rațională și morală, omul este înzestrat încă din zorii dimineții vieții sale pământești – să acumuleze și apoi să dăruiască, cu generozitate, altruistic (ar fi ideal). Sămânță cerească, ea este aptă a rodi întru bine, frumos, adevăr și dreptate, întru înobilare cu toate virtuțile rostuite de la filosofii antici și până-n zilele noastre.

Și ce frumos glăsuia în miez de secol al XIX-lea gânditorul american Prentice Mulford (1834-1891) despre omul „*bogat în gânduri...*” El devine – sau ar trebui să devină – precum un „*copac supraîncărcat cu fructe coapte*”. Și, avem a deduce că odată fructul copt, luându-și zborul, (ideal ar fi) și să cadă într-un loc fertil, pentru a rodi.

Și-n acest scurt popas evocativ, dorim a contura un portret de scriitor, pre numele său Dan Plăeșu, pentru care viața înseamnă mistuire, vibrație, înobilare a cuvântului scris.

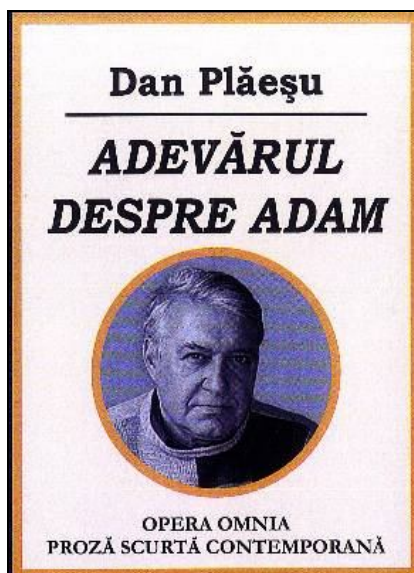
De patru decenii și jumătate, Dan Plăeșu abordează cu egal succes o diversitate de genuri și stiluri literare: proza satirică, romanul, dramaturgia, poezia, foiletonul, pamfletul, fabula, cronică literară sau teatrală. Toate aceste însușiri au devenit, în timp, adevărate virtuți.

Dan Plăeșu s-a născut în anul 1941, la Galați, a absolvit Facultatea de Litere la Universitatea din București, a debutat, ca poet și jurnalist – în 1966, ca prozator – în 1970, ca dramaturg – în 1979. Debutul său editorial va fi consemnat, cu aprecierile de rigoare, prin volumul **Colecționarul de excepții** (1983) – într-un tiraj de 50.000 de exemplare, fantezii satirice mult apreciate în epocă, mici scenete comico-satirice, de o mare concentrare artistică, uneori de un sarcasm care se apropie de pamflet.

Merită să reținem, scriitorul Dan Plăeșu și-a dedicat toată energia, implicându-se în viața culturală din Moldova de Jos, ca redactor și secretar de redacție la mai multe cotidiene din Galați și Brăila, colaborator la multiple publicații din țară, director al Teatrului Național din Galați (pentru o scurtă perioadă), ca dramaturg.

Scriitorul Dan Plăeșu cultivă o proză poetică cu filon dramatic și coerență contextuală, naratorul omniscient implicat devenind instanță morală. Din bogata corolă creatoare, romanul rămâne pentru scriitorul Dan Plăeșu un spațiu generos de reflectare a subtilităților ființei umane.

Analizându-i opera, ochiul critic a

relevat ca punct forte al activității sale literare, romanul: **Veghea** (1985), **Lucrare de control la istorie** (1989) și **Vinovatele meandre** (2011), oglindire a vieții românești antedecembriste, în toată complexitatea ei, fără falsuri, necosmetizată, obiectivă.

De foarte curând (octombrie 2013) însă, scriitorul Dan Plăeșu (cunoscut și apreciat în lumea literară din Galați, unde locuiește și unde activează în cadrul U.S.R. Filiala Sud-Est) ne-a surprins, plăcut, cu un volum de proză scurtă, cu un titlu incitant: **Adevărul despre Adam**. Un volum masiv (publicat la cunoscuta editură ieșeană TIPOMOLDOVA, România), de peste cinci sute de pagini, cu texte satirice extrem de incisive, prin mesajul lor moralizator.

Cu multă exigență și profund simț valoric, scriitorul Dan Plăeșu selectează din miile de texte risipite în presa timpului, începând din 1966 și până în prezent, adăugând – firește – și multe nestemate naratologice inedite, în total, 100 de narațiuni., prin care ochiul auctorial înțeapă, sfredelește, învăluie șfichiind și biciuind inegalitățile, corupția, manipularea, diversiunea, imoralul etc.

În volumul **Adevărul despre Adam**, vom recunoaște trei capitole reprezentative pentru proza satirică a scriitorului român: **Colecționarul de excepții** (oglindea înțeșoșată din ultimul pătrar al secolului al XX-lea), **Afaceri în alb-murdar** (oglundirea unor speranțe înăbușite într-un vârtej descumpănitor, postdecembrist) și **Noroc de culoare verde** (adevărata reoglundire a unor dureroase experiențe postdecembriste). Și-acestora li se dăruiește un corolar de excepție – inspirat numit de autor „*cireașa de pe frișcă*”, al 101-lea text: **Cealaltă viață**

a **Bărbatului haios**. O nuvelă psihologică, cu un joc al dramaticului, prin care se-ncearcă – și putem afirma că și reușește – să oglindească subtilitățile societății românești pe o durată impresionantă, alunecând biciuitor prin două falii ale politicului românesc: cel al fostului regim și acesta, al prezentului mileniu III, al economiei (neconomisite, risipite și bulversate/bulversante) de piață.

Ieșirea din timpul finit (terestru) și implantarea într-un timp finit (divin) nu este întotdeauna o soluție. Lumea de *dincolo*, pe care se-ncearcă, adeseori, a fi explorată, este un spațiu al marilor enigme, nu neapărat o „*călătorie*”, o „*levitație*” sau un „*extaz*” de sorginte hindusă. Nu. Dan Plăeșu țintește dincolo de cuvinte. Este interesat de tăcerea dinlăuntru a ființei – și ne-o confirmă în schița **O călătorie înăuntru**. Pe scriitor nu-l interesează misterele din Eleusis, ci ființa aceasta trăitoare *Aici și Acum*. Ființa aceasta bulversată de schimbări mereu schimbătoare și derutante. Ființa aceasta care-și pierde pe zi ce trece normele etice, ca și cum ele n-ar fi existat niciodată. Câtă dreptate are Ioan Petru Culianu, afirmând că „*destinele scrisului și ale trăirii se întâlnesc într-un punct adevărat de care ne îndepărtează doar cuvintele*”.

Avem a reține, prin pana scriitorului Dan Plăeșu că aceste prefaceri se resimt în societatea românească cu mult înainte de 1989.

Așa că schițele, pamfletele și foiletoanele (la care merită a adăuga și fabulele) concepute de scriitorul Dan Plăeșu, indiferent când au fost scrise, fără întrerupere și cu vervă, rămân extrem de actuale. Sunt creații care împodobesc – întru conștientizare – universul epicii satirice românești, începând din anii 1970.

Și care-i marea suferință a prozatorului, jurnalist deopotrivă, Dan Plăeșu? În juru-ne, prea multe figurine cu „*păsărele la mansardă*” (**Tâmpiți autentici**), „*diliți*” – cu certificat în toată regula, dar cu poziții sociale „*bine-merci!*”, mai toți „*cu față de șef*”, neapărat **șef** (**Adevărul despre Adam**). Totul este *anapoda*, un fel de *viceversa*, așa – „*ca să te înnebunească de cap*”. Adică nimic nu se mai vrea – firese, etic, moral, vertical. Una se zice – alta se face. De sus înspre jos, de jos înspre sus. Adică: „*deviere de Ideal*” (conchid marii psihologi).

De aceea și... **Aglomeratie la poarta Raiului...**, din lipsă de „*soluții alternative*”, s-ar părea. Dar dacă →

LIVIA CIUPERCĂ

dorim o descriere a spațiului de *Dincolo*, nu-i nicio problemă – imaginarul scriitorului este generos: „ambientul... fără cusur”, un cîrîpît „melodios”, „temperatura aerului... tocmai bună...”, cu marea șansă, pentru vreun Pandelescu, de a fi cucerit și de „umbră feminină” – îmbietoare (**Frusina din Est**) sau – orice-i posibil, acel *Dincolo* ar putea fi „o gaură atât de neagră și îmbietoare, că-ți vine să te arunci în ea ca să uiți de toate...” (**Gaură neagră pe cartelă**)

Nimic nu pare a se fi schimbat, vorba „șaracului” împărat Gri: „Împăratul Roșu e tot mare, cel Verde – la fel, de cel Galben nu te poți apropia..., cel Albastru e sus de tot..., cel Roz abia a venit la putere și nu-i chip să-i iei tocmai acum culoarea, cel Brun e cine e, de portocaliu nu mai vorbesc...” (**Antipoveste gri**)

Și după cum s-a văzut (și se vede), speranțe-s deșarte: „Iar în acest timp, poporul Gri tot privea în sus, așteptând o minune, să-l vadă poate pe împăratul gri venind (cu banii de salarii și de pensii) pe un cal alb. Dar calul, vă spunem, nu mai era în viață, necum să fie alb, așa că bieții supuși nici nu trăiau, nici nu mureau.” (**Antipoveste gri**)

S-au experimentat diverse „soluții” de ieșire din impas: „s-au inaugurat o pușcărie și o bancă” – „instituții onorabile”, cu profit, fostul cartier al „Răsăritului” a devenit al „Șobolanilor”, localnicii datornici și-au confecționat corturi (**Ca mâine e sfârșitul lumii**), tomberoanele dobândesc un alt statut – și merită „monitorizate” (**Cercetări menajere**), se speculează diferite forme de profit (**Comerț cu șurubele sau Depesă electorală cu bătaie așijderea**), se poate media, salvator, eventual – cu „Poliția spațială” (**Întâlnire de gradul trei și-un sfert**) ș.a.

Dacă se dorește, se poate învăța și **Limba belizească de vest fără profesor**, negarantând că acest exercițiu (autentic) poate fi neapărat benefic, aflând și despre ceremonioasa reîntâlnire a „bromilor”, auriți, nu aiuriți, cu finalitate „belizească”.

Posibil, un experiment tot ar putea fi profitabil, spre exemplu, prin acordarea unei aprobări, firmei „Șurubul de aur... Nicson and sons”, spre a-i da „pe mână” deșurubarea unei fabrici (și-au fost multe) evaluate, spre vânzare la doar „un leu”, bucata. O negociere – profitabilă pentru ambele tabere, și pentru cel care poartă pixul și pentru cel care deșurubează... (**Nicson-gate**).

„Arzos” sau nu, ce-i mai rămâne românului? Doar bancul. V-ați întrebat

ce este bancul? O armă care nimerește ținta. S-ar dori el un bumerang, dar nu-i. Te bucuri enunțând snoava, dar răsul scrijeleşte figura. Sufletul plutește el o clipă, dă impresia de destindere, dar te întoarce la trista realitate, conchizând precum Stan: „eu între două bancuri am palma grea...”, adică nu poate uita cine-i tulbură liniștea (**Adevărul despre Adam**). Niciun „glas intracranian” și nicio „civilizație Intraterană” (**O călătorie Înăuntru**) nu-i va putea explica cât de complicat este acest prezent – de Aici.

Pentru prozatorul Dan Plăeșu, răsul este o formă de terapie, de subtilă încărcătură energetică întru înfrângerea strămbătăților cotidiene, dar și un joc subtil prin văgăunile sinelui. Un răs sfidător, și totuși, terapeutic:

„– Domnule Costică, văd că sunteți zămbitor, senin, vesel. Vă considerați un român obișnuit, normal?”

„– Cred că da.”

„– Vreți să detaliați pentru cititorii ziarului nostru «Românul fericit»?”

„– De ce nu? Eu am lucrat 20 de ani într-o fabrică. Îmi vine să râd când mă gândesc ce de viață am lăsat eu în fabrica aia... Evident, acum s-a vândut, s-a restructurat, iar vreo câteva mii de oameni au plecat acasă cu salarii compensatorii. Eu mă aflu printre cei aleși...” (**Pastila de răs**)

Fără prea multe menajamente, naratorul ne introduce într-o realitate, care întrece imaginarul oricărui banc. Iată, spre exemplu, cazul „**Pensionarului Fericit**”, neuitând a aminti că mai înainte de toate a fost un „**Salariat Fericit**”. Dar când i-a „venit sorocul”, gata: „A primit ce a meritat. Nu zicem cât...” însă „pensionarul fericit” „crede în Dumnezeu și în ziua de pensie...” Vă întrebați cum este ziua lui de pensie? Priviți-l, așezat, cuminte, „pe banca din fața blocului, cu buletinul în mână. Că ieri a pierdut-o pe poștăriță, care l-a

avertizat că nu mai urcă până la el, la ultimul etaj (al zecelea), dacă nu se repară liftul. Iar liftul nu se repară și pace...” Și până vine poștărița, ce să facă „**Pensionarul Fericit**”? Povestește despre vestea minunată rostită de un analist politic, asigurându-i pe telespectatori că „în 20-30 de ani ne vom democratiza total, iar în maximum 40-50 de ani vom ajunge din urmă cea mai codășă țară a continentului...” Fără a preciza care.

Dar speranța – o, speranța! – merită a o slăvi, gândind la... **Kiu, insula fericirii**. Cum, n-ați auzit de ea? Iată:

„Mă aflu pe insula Kiu, undeva în mijlocul Pacificului, și discut cu un localnic în vârstă.

– Domnule, cu ce vă ocupați?

– Muncesc, mă băiet. Uită-te la mine, am făcut 87 de primăveri și sunt încadrat la firmă. Cu normă întreagă. Abia după o sută de ani, ni se aprobă juma’ de normă.

– Și toți cei de-aici lucați?

– Numa’ înșii trecuți de 50. Până la vârsta asta primești pensie. Și faci orice-ți trece prin cap; copiii, nebunii, excursii, carte. Orice.

– Și e bine așa? Prin alte locuri e invers: muncești cât ești în putere și te odihnești după...

– Dar și noi ne odihnim, în weekend...”

Frumos vis, frumoasă perspectivă, încrustații ale eticului, subtil mesaj și-n **Excursie în Baleare**:

„– Femeie, ține-te bine, că am ceva să-ți spun.

– E de bine ori de rău?

– De bine, nevestă. De foarte bine! Ne-or mărit pensiile!...”

Iată cum, o informație va îmbogăți imaginarul și speranțele, pentru că românului îi place să călătorească – la braț cu visul – în orice zi dăruită de Domnul. Așadar, o posibilă indexare de pensie poate incita spiritele, gândind la o vilă, o piscină și chiar la un body-guard (eventual, în persoana unui licențiat în filosofie, care tot „nu-și găsește de lucru”). Un vis zămislior de prefăce e întotdeauna binevenit/mulțdorit, însă răsul naratologic e crispat și trist, pentru că binele pe care ni-l dorim – pare-a înflori, undeva, cândva - la un **Sfântul Roz** (sau orice culoare doriți dvs.) **Așteaptă!** (**Povestea Roz-Bombon**)

Cu speranța că această succintă prezentare a fost convingătoare, invităm pe distinsii cititori ai revistei **Vatra veche**, ca, prin lectura volumului **Adevărul despre Adam**, să realizeze că, într-adevăr, scriitorul Dan Plăeșu face parte din clasa umoriștilor de elită români.

Brita Weglin, „Eu sunt cum sunt”

DE LA AMIEL CITARE

Palmaresul editorial al Profesorului **Gheorghe Glodeanu** (n. 9 dec. 1957 – Carei, jud. Satu Mare), de la Univ. de Nord din Baia Mare, în postura de profesor, critic și istoric literar, rămâne impresionant și doct.

Profilul facultății absolvite, la Cluj, i-a imprimat, *ipso facto* – înclinații spre cultura franceză, obligându-l în structura lui de cadru didactic să fie organizat, pertinent în ceea ce spune, *când și cum* spune.

Așadar, un autocontrol, datorită cerințelor mediului tineresc în care există. Dintr-o dată, s-a aflat în postura celui care a învățat și trebuie să-i învețe pe studenți.

O conștiință dinamică, ajunsă în această postură, i se impune de la sine – comparația dintre *ce știi* și *ce trebuie să faci*. Focalizarea, în afara catedrei, s-a instalat în spațiul pasiunii pulsatorii pentru proză. Adică pentru un domeniu atât de important, încât nu te poți mișca în lumea ideilor, a existenței propriu zise dacă nu-ți orientezi busola culturii spre teorii și exemple de prozatori din arealul continentelor, ție contemporane. Când îți propui (sau ți s-a propus) ca subiect pentru teza de doctorat **Poetica romanului românesc interbelic. O posibilă tipologie a romanului** trebuie să conștientizezi vastitatea întreprinderii de cercetare și cerințele obligatorii de organizare. Căci altfel te poți pierde în hățișurile divagațiilor sau digresiunilor care sunt extrem de periculoase dacă n-ai un *trend* asigurat, deocamdată, prin intuiție. La vremea potrivită, a finalizărilor, se poate vorbi și de veracitatea metodei folosite, chiar și a revelațiilor care s-au ivit pe parcurs. Cert este că susținerea lucrării în 1996 (conducător științific, Ion Vlad) i-a creat ori i-a deschis căi nebănuite de cercetare (atunci) în viitorul nu numai apropiat. Vreau să spun că „mantaua” à la Gogol îi protejează lămuritor toate întreprinderile ulterioare de cercetare literară. De atunci ele au început înalt, valoric vorbind, până la prezentul și voluminosul op academic, având ca supratitlu **Narcis și oglinda fermecată**, a cercetării privind **Metamorfozele jurnalului intim în literatura română**, Iași, 2012, 680 p.

Totul se definește ca un excurs orientat, având un orizont de așteptare bine chibzuit, menit să devină un autentic manual de învățatură pentru fiecare dintre noi în parte. Faptul că deja s-a pronunțat un înaintaș în același domeniu, acad. Eugen Simion, și care în sejurul lui francez, mai puțin și în cel german, a avut revelația biografismului ca literatură, l-a determinat pe profesorul maramureșean să-și limiteze investigația, deocamdată, doar la *jurnalul intim*.

Aș provoca mai mult decât necesar dacă aș deschide câteva marginalii critice la observațiile făcute până acum privitoare la limitele afirmării subiectului în drumul său spre motivare plenară. Chiar dacă subscriem până la unele detalii formulate de domnul Glodeanu, în cadrul câtorva astfel de jurnale, personal nu cred în *autoficțiune* când vine vorba de *jurnale intime*. Teoria imaginarului este așa de bogată în spațiile italiene, franceze, spaniole, rusești, chiar engleze în perioada romantismului târziu, încât a face astăzi operații pe cord deschis, aproape dispărut, mi se pare un joc de prelungire a unui ADN-eu care nu mai are o cauză de circulație tulburătoare. Lumea concretului, intrată brutal în canalele secrete ale creierului cuiva, duce, fie la revolte în genunchi, fie la bucurii halucinante, gen proiecții infantile. Practic, în U.S.A., ele sunt stimulate de analgezice, droguri, pedepse sexuale în afara cadrului oficializat (deloc dumnezeiești sau filozofice), nu la declarații... de jurnal intim (Acum, când scriu, conștientizez că sunt

contrazis, în exprimarea mea atipică, de zecile de filme porno sau horror, din panoplia cinematografului americane, în special, a celei contemporane) și de impresionanta corespondență a doamnei George Sand.

În fine, o precizare despre *autoficțiune*. Ea a existat, chiar a funcționat, cu bune și foarte bune rezultate, aș zice dintotdeauna, în toate artele. Geometria-n spațiu, cu grad sporit de aplicabilitate, în *muzică* (să auzi și să vezi note muzicale pentru a fi transpuse pe portativ, în chei și game care să-ți dea satisfacție), în *pictură*, în *sculptură* (aparent arte statice, dar vibrante în facerea lumii, a frumosului dăinuitor) a făcut casă bună cu litera scrisă. În combinațiile acesteia – de ordinul miilor de vibrații în funcție de contextele oferite a dat naștere la cuvinte, adică la semne. Abia de aici încolo, scriitorul vine cu nuielușa de alun, dându-le semnificații și poziții, creând minunate câmpuri de înțelesuri. La acest nivel, ori în acest stadiu, se instalează confortabil știința autorului – de a *relata*, de a *descrie*, (vai... ieri, de a *zugrăvi!*), de a-și *imagina*, de a *transpune* (nu de a *transfera*, pentru că nu mai e în stare, uitarea este deja instalată): deci, acel *aide-mémoire* implică involuntar o selecție. Și atunci, vorba unora de la televiziunile actuale, despre ce vorbim? Să ne înțelegem – încă nu s-a inventat o religie a clipelor? Degeaba zicea Faust clipei să nu zboare? Putem să fim noi contra timpului pe care îl mai și provocăm?

Exemplul cel mai edificator, până acum, mai exact, până la moartea lui Mircea Eliade, ni l-a prilejuit savantul care gândea și acționa nevăzut în umbra scriitorului (numai când era cazul!) când îi dicta cuvinte numai în limba română, astfel încât și primul să înregistreze *ieșirea din timp*. Ce ne facem însă că și Eliade a avut *jurnal*, *amintiri* – toate depănate, ca în basmele românești –, toate fixate dincolo de vreme, cu selecții lexicale (subiective?!), care i-au nemulțumit pe unii, iar pe alții i-a exasperat, acuzându-l (postum!) de camuflaj intenționat. Mircea Eliade a simțit „teroarea istoriei” în propria-i biografie. A mai avut rost să mai desfacă firul în patru? Și să se oblige, măcar pentru zăbavă de o clipă, să-și mai aleagă și culorile? Ba, pentru→

MARIAN BARBU

urzeală, ba, pentru băteală? Așa că formula jurnalului prin implicare (fie și fictivă - camuflare, nu?!) – personajală, de atmosferă, de spațiu, i-a dat posibilitatea să rămână tot el ordonator, atât de viziune, cât și de limbaj, derivând și fragmente de imaginar, dinainte stabilit ori creat în focul creației ardente. Pentru că obsesia eliadiană a fost scrisul, dar și mărturisirea acestuia în oricare dintre publicațiile contemporane sieși, fie și în obscure tipărituri (chiar șapirografiate). Eu văd în asemenea risipire a vocației de scriitor un dor nespuse pentru limba română, care se putea audia în orice depărtare de pe globul pământesc, dacă nu era posibil în țara lui de origine (vezi jurnalul lui Virgil Ierunca).

Are dreptate Gheorghe Glodeanu când afirmă că în dorința expresă de autenticitate a scriitorului, jurnalul l-a însoțit „*practic, întreaga existență a lui Mircea Eliade*”. Ori disecția operată de atâția alții, de-a lungul vremii, (după 1986) între cei mai aproape de noi, Eugen Simion și Gheorghe Glodeanu, are menirea de a contemporaneiza (!) o preocupare literară a câtorva scriitori români și străini. Iar mai încolo, de a dovedi că jurnalul (nu numai cel de formulă intimă) i-a prins și pe alții, fie că au fost ori nu în exil.

De acum, noblețea profesiei *ex cathedra* stabilește titulatura capitolelor, autorul obligându-se în fața nevăzută a noastră să dea o monografie viabilă a *jurnalului intim*: I **Repere teoretice** (cu 14 indicatori, care reprezintă tot atâtea subcapitole în domeniu, despre Eugen Simion (5), Mihai Zamfir, Ioan Holban, Ion Manolescu, Dan C. Mihăilescu, Liana Cozea, Anca Ursa, Mircea Mihăieș, Al. Cistelean, Ana Selejan).

II **Metamorfozele autoficțiunii în literatura română**, cu subtitluri pilduitoare pentru înțelegerea deplină a subcapitolelor pe care le conțin. Iată-le:

1. **Întemeietorii diarismului românesc** (secolul al XIX-lea): B.P. Hasdeu, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Iulia Hasdeu.

2. **Jurnalele perioadei interbelice**: Anton Holban, E. Lovinescu, Pavel Dan, Octav Șuluțiu, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Mateiu I. Caragiale, Alice Voinescu, Jeni Acterian, G. Călinescu, Mihail Sebastian.

3. **Autoficțiunile perioadei**

totalitare (cu 12 indicatori – actanți, total diferiți, fiecare având o personalitate bine conturată, încât supratitlul oferit de domnul Glodeanu trebuie acceptat printr-o metodă a speculației...fictive. Cu atât mai mult, megatitlul II.

La vremea potrivită, credibilitatea atașată momentului editorial când au fost tipărite jurnalele (în această ordine, dacă se poate spune așa!), aparținând lui **N. Steinhardt** (în primul rând, prin insolitul titlului și, de ce nu?!, prin desfășurătorul epic de o rară frumusețe stilistică a mărturisirilor); apoi, **Jurnalul lui I.D. Sîrbu** – o ediție a acestuia, am îngrijit-o și noi în 1996. Pentru un astfel de a face...critică literară, citez, din ediția nominalizată, câteva pasaje din postfața lui Marin Sorescu (admirabil survol critic expus în alt registru decât cel cunoscut de disciplina în cauză). Așadar: *Formula Jurnalului îmbracă cel mai bine spiritul oral al lui I.D. Sîrbu care se încarcă în fața interlocutorului, guraliv sau mut, și funcționează ca un aparat de fotografiat cu blitz. Fotografia petece din realitate, petele din soare și din lună, de parcă ar fi mitraliat-o. Jeturi de lumină căutând ideea și fixându-i cu mare repeziciune conturul. Și – „nu numai oțtenii sunt luați în țărbață, ci și ceilalți, restul lumii, pe provincii și naționalități. Autorul nu iartă nimic – (nu taie și nu minte, cum auzim acum zilnic o reclamă la T.V), dar n-o face cu răutate ori spirit șovin. Totodată, nu trece cu vederea virtuțile și calitățile celor pe care îi pune sub lupă.*

Nemții, americanii se bucură de atenție și cad sub incidența bisturiului său. Locul privilegiat îl ocupă, bineînțeles, românii – luați câte unul și câte toți. Spre deosebire de anatemele apocaliptice ale lui Cioran, pe care Sîrbu l-a citit cu atenție, mușcătura sa filosofică e din dragoste. Ca prelungirea unui sărut.

Am citat abundent, dar tot mai transcriu o ultimă drăgălășenie, despre sine: *Aș fi, îmi spune Limpî (Olimpia – soția lui I.D. Sîrbu, n. n. – M.B.) un scriitor ce debutează mereu (fără succes, dar cu succese...), un estetician est – etic, un liberal îndrăgostit de lanțuri, un sindicalist de unul singur, un fost Don Juan, actualmente îndrăgostit de propria babă, un proletar plin de lumpen – diplome, un miner fără*

lampă, un minisocrate ce nu a văzut Athena și nici cartelă de cucută nu are (subl. ns.); *un Danton primind zilnic picioarele în fund de la Robespierre-ul blocului, un bătrân rămas în mintea copiilor, un evreu dat afară din comunitate, un șit-sunnit, un neamț incapabil să repare o siguranță, un biet sergent într-o armată ce se tot retrage de 40 de ani, un zoon-anti-politikon, o maimuță a bunului Dumnezeu, un c... în ploaie, un...”.*

Al treilea, în ordinea propusă de noi, era **Nicolae Balotă**, figură emblematică pentru dimensiunile culturii universale și comparate, evoluând pe urmele unora dintre învățații săi profesori de la Cluj. Dar și al colegilor de gândire și acțiune din Cercul Literar de la Sibiu.

Stopat în ascensiunea lui intelectuală, dându-i-se „posibilitatea”, după reclusiune, să se reabiliteze, chipurile, prin deportare, în localitatea Lătești, din Bărăgan, unde a fost și Adrian Marino, și nu numai.

Ei bine, **Caietul albastru** conține toate detaliile arestării sale în zorii zilei de 3 ianuarie 1956.

Profesorul Gh. Glodeanu, care s-a născut cu un an mai târziu, decât de fatidica datare, nu poate crede că trebuie trecute cu vederea asemenea samavolnicii; ci, dimpotrivă, înfierate, chiar dacă s-au consumat în timp, ele nici nu trebuie prescrise cumva. Profesorul de la Universitatea de Nord are conștiința trează, mereu sensibilă la oscilațiile istoriei noastre maștere și se alătură atitudinii juste a lui Nicolae Balotă, referitoare la victimele totalitarismului, notând deschis: *la jumătatea anilor '50, îngenuncherea morală a preluat locul brutalei eliminări fizice în cazul adversarilor politici ai sistemului.* →

Fiindcă peste tot universitarul Glodeanu întreprinde lecturi fidele, nu cu un posibil prefix – **in**, (ca la altcineva) multiplu și filosofic interpretat de Constantin Noica, ajunge până aproape de o tehnică a inventarului: de pasaje, paragrafe, ani, luni, zile, săptămâni.

Vreau să menționez că domnul Glodeanu are o schemă clară a definirii **Jurnalului intim**, deloc religios, dar bine marcată și pe care depistând-o, o jurizează nu cu diplomație, ci în funcție de norma stabilită și expusă în retorica (întrebării), intitulată: **De ce, Narcis și oglinda fermecată?**

4. În calitate de critic și istoric literar, ambele posturi definindu-l incontestabil pe profesorul Gheorghe Glodeanu, cel afirmat cu deplin temei după *Evenimentele din 1989* (voi zice și eu revoluție când se va recunoaște oficial că, în dec. 1989, a fost... lovitură de stat; cum încă mai trăiesc cei care au fost... *actori* ai scenariului de doborâre a puterii regimului ceaușist, eu așteptând *jurnalele* lor (nu știu dacă și intime!), până atunci, deci, voi utiliza un termen fără o gradare anume) și-a valorizat lecturile întreprinse.

Cea mai substanțială i-a fost rezervată, cum altfel?!, lui Mircea Eliade (cel din Franța, dar și cel din America), (doar asupra lui, Profesorul Glodeanu s-a oprit exegetic în patru rânduri: **Fantasticul în proza lui Mircea Eliade** (1993), **Mircea Eliade. Poetica fantasticului și morfologia romanului existențial** (1997), **Coordonate ale imaginarului în opera lui Mircea Eliade** (2001), **Noaptea de Sânziene, de Mircea Eliade** (2002), avându-l mereu ca reper citabil în celelalte scrieri când s-a adus vorba de... romanul interbelic), Eugen Ionescu, Vintilă Horia, Virgil Ierunca, Matei Călinescu, Monica Lovinescu, Paul Miron, Bujor Nedelcovici, Sanda Stolojan.

5. *Jurnalele* perioadei postdecembriște identifică scrieri de profil, semnate: Andrei Pleșu, Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun, Florin Manolescu.

* * *

De fapt, Gh. Glodeanu a alcătuit un **Jurnal de cărți**, minuțios citite (cum ar fi spus profesorul meu Romulus Munteanu), punându-le în malaxorul inventarierii preferabile, în

cele mai multe cazuri, având în vedere, subtextul, se-nțelege, funcționarea genului proxim și a diferenței specifice. Deocamdată, operația de interpretare critică, i-aș zice de resuscitare a **Jurnalului intim**, i-a fost rezervată doar literaturii române, și nu în totalitate!

I-așteptăm complinirea demersului început prin popasul (tot așa autorizat!) în spațiile literaturilor europene.

Universitarul maramureșean va să accepte că seriozitatea sau gravitatea confirmate în cercetările sale de până acum îl vor determina să alcătuiască *o istorie vie* a genurilor biografismului. (După modelul **Istoriei literare franceze de azi** a lui Pierre de Boisdeffre, premiată de Academia franceză în 1958; la noi, a fost tradusă ediția a șaptea, în întregime revăzută în anul 1972.)

* * *

O notă fugară pentru amatorii de *Jurnale*: neapărat să citească **Jurnalul** lui Henri-Frédéric Amiel (1821-1881), singura lui operă de referință (publicată postum și fragmentar). Vor învăța ce înseamnă să fii moralist cu măsură și cât de profund este suflul omenesc. Merită să fie explorat, spun cei care s-au ocupat de... literatura lăsată de celebrul elvețian, fost profesor de filozofie la Universitatea din Geneva.

A doua notă, nu fugară, poate chiar barbară!: Aș defini **Jurnalul intim** un fel de *cutie neagră* a scriitorului sau a individului care s-a hotărât să treacă prin viață cu o anume viteză. Iar când i s-a întâmplat să alunece de pe stânca vieții, să știe, ori cel puțin așa îi bate gongul *sinelui*, că amintirea existenței lui va mai reverbera un timp, poate chiar în texte scrise.

Oralitatea a devenit de acum rezervă îngăduită nu numai folclorului, legendelor, anecdoticii, miturilor, ci și prin îndreptare științifică, chiar antropocentrismului.

A treia notă se constituie dintr-o laudă, deloc de curtoazie a lucrului bine făcut, merit să dureze: prin minuțiozitatea analizelor realizate de profesorul Gh. Glodeanu – cu deschidere de luat în seamă și în plan național, ca și european – cartea trebuie explorată la toate facultățile de litere din țară (cursuri și seminarii). Cu o singură condiție – *textele operelor discutate să fie parcurse cu fidelitate*.

Neluțu din „Galaxia Albastră”...

Dincolo de viață, dincolo de moarte,
găsesc tăcerea aprinsă în cerc
când oamenii îmi caută privirea.
Nimic nu mai este și totul există,
de pe un morman de iubire arunc,
în stânga și în dreapta, beteală
din alchimia dragostei noastre.
Pe lutul facerii curg
crâmpie de vorbe păstrate,
din galbene poze, color sau tablete
eternul salut mai răzbate:

„Cu drag, Nelu!”

Naty

Se apropie încet de margini,
se înclină, stă să cadă
de pe masă,
lăsându-și asistența să suspine,
se întoarce înapoi în centrul scenei,
clamând demonstrativ,
monosilabic:

– Nu...! Nu..! Nu..!

În jocul inocenței,
dezinvolt încearcă
torentul vieții care sapă
canioane
între a vrea și nu se poate,
azi doar o piruetă neastâmpărată.
Se sperie bunicii,
mătușa e încântată:

– Te iubesc, fetiță frumoasă!

Mohicanul galactic

Sunt amintiri
de care nu își mai aduce aminte.
Doar taina bolților cerești
întoarse,
la mese întinse,
în cupe selenare
răzbate în tăcerea aparentă
a mohicanului galactic.

Cu pas secret,
Abia clintind un fir de iarbă,
în cifra mocasinului de căprioară,
se avânta, pentru nu tui a câta oară
în visul toamnei argintii:

– Nu uit, să nu te uit!

SERGIU SCOFERCIU

Spirale literare

Maria-Daniela Pănăzan ne propune *Spirale literare*, o carte complexă, publicată în Colecția OPERA OMNIA – publicistică și eseu contemporan, la Editura Tipo Moldova, Iași, 2013, o carte reper în istoria și critica literară prin temele abordate, prin curajul de a vedea altfel literatura, prin ochi spirituali, bazându-se pe valorile creștine. Autoarea are știința documentării cu răbdare, de fiecare dată caută să ajungă la esența fenomenelor, pune în lumină bucuria lecturii. Literatura nu este un demers gratuit, pentru plăcerea autorului sau pentru a impresiona cititorul, este vocația de a dinamiza inimile în direcția corectă.

Probabil, cu trecerea anilor, spiralele se vor integra într-o construcție critică mai profundă, sunt, în prezent, elemente dintr-o analiză care va deveni o altă viziune asupra literaturii.

Analiza cuprinde eseuri, cronici, recenzii, semnale editoriale, note literare, plus câteva referințe critice despre opera publicată de Maria-Daniela Pănăzan și câteva date biobibliografice necesare pentru a înțelege universul autoarei.

Pilonii de bază ai cărții sunt valorile creștine care au marcat literatura română de la început și care pot constitui valorile pe care se pot grefa noile opere literare în spațiul românesc cultural.

Remarcăm câteva aspecte importante ale discursului critic: poezia ca semn de întrebare etern, rugăciunea, sufletul curat al artistului, suferința ca temă permanentă în lirica românească, miracolul literaturii revelat de îngerul care aduce cântece, cuvântul care zidește, iubirea ca relație perfectă între oameni, destinul scriitorului în veacul trecut și actual, iubirea de patrie, metafora încrustată în narațiunea vieții, jurnalul de idei, existența ca miracol, singurătatea artistului și drumul spre înțelepciune, lumea curată a copiilor, literatura populară, paradoxul ca mod de rezolvare a contradicțiilor moderne, anotimpurile dragostei, portrete de scriitori în vremuri complicate, teme fundamentale ale artistului, canonul care marchează opere.

Cartea începe cu „Dominante religioase în lirica secolului trecut” și se fixează pe „Sacru în poezia

românească” (coordonator Aurel Pantea), sau „Valori creștine în poezia românească” (Ion Buzași), teme fundamentale în istoria literară. Înflorind în jurul acestor teme idei de rezistență, Maria-Daniela Pănăzan analizează operele unor poeți sau prozatori care stau sub umbrela divină⁵. Sunt scriitori importanți precum Nichita Stănescu, Ioan Alexandru sau Aurel Pantea care au făcut obiectul analizei în această carte, ori poeți care sunt atinși de har și suferință: Valeriu Anania, Magda Isanos, Ovidiu Vasilescu, Lörinczi Francisc-Mihai, Grigore Vieru, etc.

În primul eseu, Maria-Daniela Pănăzan reține că „Literatura română a secolului al XX-lea se găsește, aproape în întregime, <<sub auspiciile geniului eminescian>> cum a prevestit Maiorescu”.

Referindu-se la dimensiunea sacrului în poezia românească, autoarea reține: „Acest volum, demn de a fi deschis ca o carte de căpătâi, este o contribuție însemnată la promovarea liricii sacrale și la (re)definirea importanței acesteia în istoria noastră literară (Sacru în

⁵ Autori analizați de Maria-Daniela Pănăzan în cartea *Spirale literare*: Magda Isanos, Nichifor Crainic, Zorica Lascu Teodosia, Sandu Tudor, Ovidiu Vasilescu, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Valeriu Anania, Nicolae Ionel, Virgil Todeasă, Pavel Dan, Mihail Petroveanu, Ion Agârbiceanu, Ioan Alexandru, Ioan Slavici, Dimu Virgil, Mihaela Sîrbu, Darie Duncan, Anton Rus, Nicolae Băciuț, Diana Cămpan, Aurel Pantea, Ioana Petraș, Ioana Popa, Ioan Rațiu, Florentina Loredana Dănilă, Svetlana Corobceanu, Maria d'Alba, Ion Buzași, Cornel Nistea, Lörinczi Francisc-Mihai, Teodor Seiceanu, Monica Grosu, Constantin Stancu etc.

poezia românească. Studii și articole – coord. Aurel Pantea)”.

În eseu „Ce este poezia?” istoricul literar notează cu pasiune: „Marile creații sunt rodul întâlnirilor cu Dumnezeu în Iubire...”. Continuă apoi cu enumerarea izvoarelor acestei poezii speciale: Scriptura, imnul creștin, tropare, colinde, cântece de stea, poezia populară, sentimentul infinitului din noi, dialogul dintre generații sub semnul sacrului...

Maria-Daniela Pănăzan are un simț deosebit al versului atins de jar, exemplifică cu pasiune, enumeră clar ideile, adevărul personal și cel universal, depășește barierele dintre culte pentru că Hristos a zdrobit zidurile dintre oameni, simte ritmul etern și culorile iubirii, este atentă la dialogurile dintre scriitori, la temele care le-au marcat viața, la suferința care i-a schimbat și i-a maturizat într-o lume clătinată.

„Voi scrie despre-acea necruțătoare / bucurie de-a fi tânăr sub soare; / cu fruntea lângă cer voi scrie despre viață. / Tu sărută-mi cartea dimineață...” (Magda Isanos).

„Așa că tu fi tare și fă din suferință / un imn de bucurie, și de mândrie fă, / că roaba ta se roagă și-i arsă de credință, / ți împarte suferința și lângă tine stă...” (Ovidiu Vasilescu).

„Trebuie să pendulăm / în ritmul respirației divine / ca să răzbată din noi / ecoul frumuseții. / Tu ești clopotul / în care eu / sunt pendulul îmbobocind iubire / din dar ales” (Lörinczi Francisc-Mihai).

Pr. Ioana Petraș, scriitor, membru al U.S.R. Filiala Timișoara, preciza despre opera referitoare la poezia religioasă românească, scrisă de Maria-Daniela Pănăzan: „Conștientă de faptul că poezia exprimă starea duminecală a cuvântului, autoarea se apleacă filigranal spre ființa liricii noastre religioase, surprinzând cu acribie treptele devenirii acesteia ca răspuns al omului în dialogul său cu Dumnezeu”.

Cornel Nistea, referindu-se la aceeași preocupare a istoricului și criticului literar, eseist serios și pasionat, ținea să remarce: „O simplă trecere în revistă a sumarului și bibliografiei pune în evidență volumul mare de documentare și de muncă a unei lucrări bine echilibrate și nu mai puțin dense. Capitolele sunt scrise cu acuratețe și nu de puțin →

CONSTANTIN STANCU

O carte-document

Pentru unul ca mine – format, sau mai bine, deformat de regimul ce s-a autoînstituit după 1944, parțial informat, și doar de posturile radio „interzise”, în schimb dramatic dezinformate, mai ales prin omisiune, despre destinele contemporanilor mei – citirea culegerii de eseuri, intitulată inspirat **Oameni și opera**, de **Ion N. Oprea** (Editura PIM, 2013) a fost asemenea unui duș rece, merit a-mi trezi și cutremura conștiința adormită de minciunile păgubitoare ale trecutului comunist. Păgubitoare atât pe plan general, dar mai ales pentru țara mea, pentru poporul în mijlocul căruia am avut șansa de a exista.

Cenzura din anii mei școlari și studentești îmi ascundea adevărurile perioadei interbelice, mai ales adevărurile despre exterminarea fără milă a elitei intelectuale românești în închisori.

Încă din anii liceului (pe atunci „școală medie”), studiind istoria literaturii române, mi se părea că există o vizibilă ruptură valorică între trecut și prezent (pe vremea aceea era la modă formula „înainte și după 23 August”). Intuiam încă de pe atunci că în intimitatea poporului meu „cineva” a comis o crimă oribilă și, din păcate, bănuiala mea s-a adevărit.

Lecturând această carte - document, un sumum a altor și altor cărți - îmi dau seama de proporțiile aceluia criminal „holocaust” – făcut de unii români asupra altor români, „inșpirați” de învățăturile (străine și ostile poporului român) ale marxism-leninismului.

Răsturnarea ierarhiei valorilor de astăzi nu este decât un reflex, încă viu, din păcate, al „epurărilor” de după „Eliberare”. O întregă generație de filozofi și artiști – cei care n-au acceptat „alinieră” la

cerințele creării „omului nou” – a fost „sărită” din manuale și cursuri, operele acestora fiind scoase din armonia culturală a poporului nostru.

Cartea de față se prezintă ca un alt „*Memorial al Durerii*” – al durerii adevăratei elite intelectuale în lupta cu ostilitatea închisorilor și a semenilor lor, care le-au omorât libertatea și opera.

Parcurgându-i rândurile, adesea triste, scrise cu lacrimi și sânge parcă, am înțeles mai profund ce se petrece cu țara noastră și cu locuitorii ei în prezent. (Istoria se repetă!). Am înțeles de ce astăzi intelectualii sunt atât de prost remunerați, atât de dezagrabili puterii instalate cu șiretlicuri ieftine în fruntea destinului nostru ca națiune și popor. Am înțeles și am reacționat, ori de câte ori am avut prilejul, la fărâdelegile regimurilor corupte, mincinoase și antipatriotice de după 1989. (Mă abțin să folosesc formula „Revoluția din 1989”!).

Sunt în concordanță deplină cu majoritatea personalităților evocate și analizate de prestigiosul și fecundul memorialist și cercetător I. N. Oprea. Trăiesc și eu, alături de ele, aceleași frustrări amare ale trecutului și ale prezentului, văsiind la dreptate. La dreptate pentru mine și pentru acest popor greu încercat și (dacă se poate) în această lume și cât mai acum!

Sunt greu de uitat paginile dramatice despre destinele triste, nedrepte ale unor mari oameni și români: George Enescu, Nichifor Crainic, Constantin Noica, N. Steinhardt, Radu Mărculescu, Panait Istrati, Paul Mitu ș. a.

De asemenea, volumul de eseuri în discuție are menirea de a ne îmbogăți cunoștințele și conștiințele cu opera unor „oameni meritoși prin toată activitatea lor de o viață” – după cum remarcă prefațatorul cărții, Constantin Hușanu. Printre aceștia,

sunt enumerați: pictorul Mircea Popescu, sculptorul Nicolae Popa, scriitorii precum Maruca și Romeo Pivniceru, Mircea Cărtărescu, dr. N. Lupu, Titus Hotnog, Florin Smarandache, Aurel Cordaș, poezii Teona Scopos, Vasile Fetescu, Victor Teișanu, dar și profesorii Dumitru Alistar și Paul Munteanu – adevărate modele de urmat pentru arta viitorime. (Cine spune că societatea actuală nu are așa ceva și cititori tineri, nu o spune spre binele acestui popor, dar o afirmă corect Ion N. Oprea, de fiecare dată).

Găsești în acest volum și semnale editoriale, cu o profundă și dreaptă analiză asupra cărților „Istoria jurnalismului din România în date” de Marian Petcu și „Scriitori și Publiciști Botoșăneni. Dicționar biobibliografic” de Silvia Lazarovici, popularizarea revistei *Onyx*, a prieteniei Vaslui-Dublin (Irlanda), 2012, eseurile în cauză fiind rodul unei trude titanice, de căutare a unor fisuri în aceste prime două lucrări enciclopedice, autorul ambiționând să umple golurile constatate cu fapte și oameni neincluși. Această căutare „a acului în carul cu fân” a însemnat parcurgerea a mii de alte pagini de documente – o muncă greu de acceptat pentru persoanele obișnuite. Muncă folositoare, care, rezonază aproape la un ison cu ceea ce au scris referitor la „Istoria jurnalismului...” și universitarii Aurel Sasu în „România literară” nr. 11, 2013, și Mircea Popa în „Revista română de istorie a presei”, VI, 2(12), 2012.

Încă o dovadă în sprijinul ideii că autorul utilului volum de față (*Oameni și opera*) – Ion N. Oprea – este un om neobișnuit, într-o cultură lăsată de generația de astăzi în tristă paragină.

TRAIAN NISTIRIUC-IVANCIU

→ori cu aplomb într-o succesiune rațională, începând cu sursele de inspirație și terminând cu analize teoretice de profunzime, după o selecție bine aleasă”.

Maria-Daniela Pănzăan are o preocupare constantă și serioasă pentru literatura română din perspectiva valorilor creștine, ea dă un răspuns indirect corpului de critici și istorici literari mai tineri (din perspectiva anului 2014) atrași de experimente, de o ideologie ezitantă,

de sexism, limbaj suburban, pasiunea bolnăvicioasă pentru postmodernism diletant, subliniind tezaurul literaturii române după anul 1989 și nu numai. Modele vor trece, iubirea va rămâne, generații de cititori se vor reîntoarce bucuroși la anotimpurile acesteia...

Modelele de referință pentru autore sunt Titu Maiorescu, E. Simion, Dumitru Stăniloae, Constantin Ciopraga, Ion Buzași, Alexandru Condeescu, Petru Poantă, Cornel Ungureanu, Alexander Schememann,

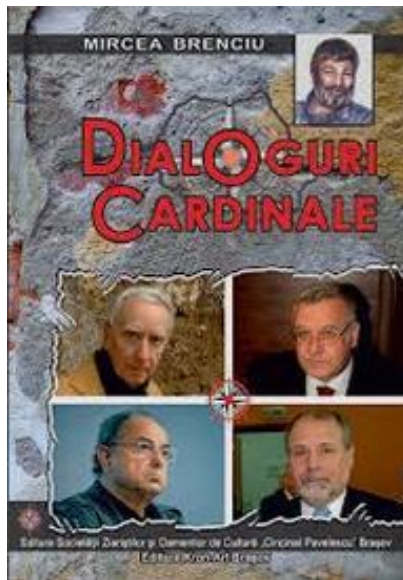
Gabriel Liiceanu, Aurel Pleșu, Mircea Braga, M.M. Bahtin, R. Barthes ș.a.

Din această perspectivă delicată și armonioasă, putem nota, referindu-ne la pasiunea autoarei, citând din Nichita Stănescu, poet pe care l-a privit cu bucurie: „cuvintele se roteau între noi / înainte și înapoi / și cu cât te iubeam mai mult, cu atât / repetau, / într-un vârtej aproape nevăzut, / structura materiei de la-nceput” (*Nichita Stănescu sau Îngerul care-a adus „un cântec de iarnă”*, p. 81).

Așteptându-l pe Vergiliu

Imaginați-vă decorul dantesc al primului cerc al abisului. Un Vergiliu ce ar fi trebuit să fie călăuza, un Vergiliu și el dintre cei de jos – *e di questi cotal son io medesimo*, ar fi recunoscut-o în versurile poetului florentin – se lasă așteptat. Apoi patru umbre prelungi salută rătăcitul. Patru umbre, în Infernul celor ce-au murit înainte de Pogorârea Domnului, par a fi Homer, Horațiu, Ovidiu și Lucan, modele ilustre pentru Dante, dar incapabile să părăsească limitele nobilului castel din Cântul IV al Infernului.

Păstrând proporțiile, imaginați-vă apoi un alt univers, într-o arhitectură similară, în care văzduhul plin de vaierele infernului dantesc e înlocuit de atmosfera bolnăvicioasă a unor suferinzi pentru care „*povestea scăderii imunității naționale reprezintă o întreagă istorie*”. Alte patru călăuze spre lumină, cărora adresarea e la fel de reverențioasă – *dimmi, maestro mio, dimmi, signore* –, patru cunosători din interior și exterior ai României slăbite, patru contemporani iluștri stau a-l întâmpina de această dată pe scriitorul și jurnalistul brașovean Mircea Brenciu. De aici se nasc *Dialogurile cardinale*⁶, o lucrare neconvențională, o încercare atipică, deopotrivă jurnalistică, literară, istorică, mistică, de pătrundere într-o realitate ocultată, a unei Români aparent irecuperabile pentru români. Un prim profil, ovidian, care se ivește în orizontul lecturii este cel al marelui gânditor și artist italian de origine română, Camilian Demetrescu, personalitate căreia Mircea Brenciu îi propune să îl însoțească cu lumina cuvântului spre ieșire. După doi ani de pașit împreună, umbra marelui artist se stinge și o ultimă întrebare reverberază în atmosfera densă a anilor crizei: *Quo vadis, România?* Pe urma firimiturilor de întrebări, urme ale unui parcurs al cunoașterii, urme ale proiecției demersului său erotic, Mircea Brenciu se întoarce la locul de plecare căutând însoțirea, de această dată, a generalului Gheorghe Dragomir, fost adjunct al șefului SIE, autor al cunoscutei cărți *Europa cu capul în stele și trupul însângerat*. Cei doi pornesc în unghi drept față de traseul anterior în speranța unei ieșiri. Ultima întrebare, cea rămasă fără de răspuns din partea marelui artist

Camilian Demetrescu, reverberază din nou, mai pregnant decât răspunsul însuși, marcând un nou punct terminus al călătoriei cunoașterii. Întoarcerea și parcursul mereu în unghi drept, într-o mereu altă direcție, însoțit de analistul economic Ilie Șerbănescu și apoi de generalul Mircea Chelaru, autorul cărții *România moluscă*, par să-l conducă pe Brenciu în zări tot mai întunecate: *Eu cred, totuși, că U.E. nu se va desființa, anunță cu luciditate și cinism Ilie Șerbănescu în finalul interviului, iar aici la noi nu va rezulta un teritoriu gol. Îl vor lua alții de la bun început cu tot ce este pe el, și bun și rău.* (p. 122); *Cine nu învață să trăiască în Timpul Viitor moare în fiecare zi, numai la timpul trecut. În zilele noastre contemporane, vorbim doar de o Românie la trecutul continuu*, conchide Mircea Chelaru (p. 148)

Ce-i rămâne de făcut celui întors în același punct, celui care constată în jur descurajarea instituției familiei, slăbirea sistemului de sănătate publică, îndobitocirea maselor, distrugerea coeziunii naționale, disoluția instituțională, celui care, frecându-se cu mâinile la ochi, întreabă în speranța infirmării și primește confirmări? Să-ncerce, fără a-l mai aștepta pe înțeleptul Vergiliu, să construiască un parcurs. Să chibzuiască o ieșire. Nu pentru sine de această dată – Mircea Brenciu este resemnat și o declară cu amărăciune într-un *Post-scriptum necesar* –, ci pentru istoria liniară a unui stat în disoluție. Dar parcursul nu poate începe decât de la o proiecție semantică adecvată. De la un design semantic.

Cu siguranță, afirmă în prefața lucrării academicianul Alexandru Surdu, președintele Institutului de Filozofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru al Academiei

Române, cititorul va fi surprins în legătură cu ineditul unghi, chiar filosofic am putea spune, sub care Brenciu face evaluări valorice din perspectiva fenomenului fizicii cuantice al difracției în x, aplicând noutatea semantică în plan social-istoric, antropologic și politic prin adjectivarea noțiunii consacrate în știința fizicii și care se transformă, astfel, în cuvântul „difractiv”, fenomenologia reieșită din aplicarea acestui nou logos purtând numele de „difractivism” (*Un adagiu necesar al „Dialogurilor cardinale”, pp.3-4*).

Aceasta este calea spre lumină, calea numenală, calea unei semantici izvorând din Logosul divin și din Lumina cea dintâi, de la aceeași sursă de la care provine elementul prismatic ce ar putea produce fenomenul difractiv, ce ar putea modifica parcursul inerțial al istoriei: *De aceea, subliniază Brenciu, va trebui să fim de acord că tot ce ține de fenomenologia difractivului conține în sensurile lui profunde convingerea în credința că nimic nu se poate întâmpla fără voia Domnului.* (pp.168-169).

Spre a nu rămâne cantonați în fenomenologia miraculosului, autorul cere conștientizarea lucidă / înțelegerea necesității și dorința pentru schimbare și de unitate, într-o țară a cărei parcurs istoric necesită a fi trecut prin mediul transparent difractiv, spre o îmbogățire spirituală și spre excederea unui dat, a unei hărăziri. Ultimele cuvinte ale artistului Camilian Demetrescu sunt în mare măsură încurajatoare: *Să nu ne mai punem cenușă pe cap. Mircea Eliade avea dreptate. Eu cred în patrimoniul genetic și sufletesc al omului de la noi, care în două mii de ani a trecut prin toate mlaștinile istoriei și a supraviețuit. Să nu uităm, avem prostie, dar și humor.* (p.53).

Patru dialoguri cardinale, în înțelesul parcursului peripatetic în cele patru orizonturi și în înțelesul substanțialității însoțirii, par a lumina același loc. Al conștiinței lucide și al credinței ce vor a însoți tăcut, precum Vergiliu în cântul III din Purgatoriu, speranța într-o Românie a românilor.

Post scriptum difractiv: Soluția difractivă merită o aplecare științifică specială, o deschidere ce poate atrage după sine excederea hărăzirii. Mai mult, o necesită.

Mă alătur lui Virgil Borcan, lector al *Dialogurilor cardinale*, prevăzând o carieră rodnică acestui concept (în plan științific cu precădere).

ADRIAN LESENCIUC

⁶ Mircea Brenciu. (2012-2013). *Dialoguri cardinale. România – disoluția sau soluția difractivă*. Brașov: Editura Societății Ziarștilor și Oamenilor de Cultură „Cincinat Pavelescu” / Editura Kron-Art.

Wikipedia.ro citită printre rânduri

Motto: „Manipularea prin uniformizarea gândirii și tendința de reprimare a libertății de expresie au rămas sechele greu de înlăturat după abolirea comunismului”

(*Filozofi români*, SUA, 2011, p.60)*.

Lucian Blaga nutreă convingerea că, după individualismul secolelor XIX și XX, ar urma o convergență a eforturilor cunoașterii omenеști, ceva de tipul sinergiei „transumanismului” (apud. Titus Filipaș, *Transhumanismul ca o nouă sinergie?*, 29 april. 2013, vezi blogideologic.wordpress.com/tag/ideologia-scolilor-centrale/), dar fără acea latură ultra-utilitară tipică vremurilor noastre. Multă vreme nu i-am înțeles această idee a cărei necesitate Blaga o deduse din presupuziții de filozofia culturii. Doar după ce am colaborat la Wikipedia.ro mi-am dat seama că un asemenea proiect, în latura sa cea mai generoasă, ar putea fi privit ca sinergie, ca o îngemănare de eforturi anonime spre binele public. Poate chiar așa o fi fost pornit proiectul inițial al Wikipediei, dacă ne gândim că firma Google vroia să transforme însuși motorul ei de căutare într-un soi de „inteligență artificială” (ibid., Titus Filipaș, 30 aprilie 2013). Apoi am citit cu surprindere că „Wikipedia is not an objective resource [...] in large part is controlled”. Adică acest website al Wikipediei nu este o sursă obiectivă de informare pentru că este în mare parte controlată de așa-ziii „intelectuali” cu intenții ascunse.

Dar cum poate fi controlată o enciclopedie la care zice-se că orice utilizator poate scrie? Desigur prin administratorii săi, informați instantaneu de modificările anumitor articole pe care le urmăresc.

Ascunși după pseudonime, pe care le mai schimbă din timp în timp spre a nu fi recunoscuți, ei sunt atenți ca în Wikipedia.ro să nu dispară atitudinea partizană (și nu neutră cum ar trebui) perpetuată odată cu păstrarea surselor de inoculare a rușinii de a fi român. Ei veghează (de pildă) păstrarea variantei post-comuniste a rasismului anti-romănesc datând de la 1848, din vremea lui Lajos Kossuth pentru care românii ar fi fost „o hoardă mai josnică decât vita”.

Administratorii Wikipediei.ro au grijă să nu dispară insultele lui H.-R. Patapievici (perpetuând rasismul lui Kossuth) prin formulări de genul “românii nu pot alcătui un popor pentru că valorează cât o turmă” (*Politice*). Or, tocmai această frază au găsit cu cale s-o traducă și niște nostalgici ai rasismului german (“Die Rumaenen koennen kein Volk sein, weil sie nicht mehr wert sind als eine Herde”) într-un articol închinat Hertei Muller.

Pentru asemenea cugetări descalificante pentru autorul lor și pentru altele de același soi (1) preluate de Wikipedia.ro din volumul lui Patapievici scos prima dată în 1996 de Editura Humanitas (fosta Editură Politică), și reeditat din belșug ulterior, niște universitari clujeni făcuseră petiție la Ministerul de Interne cerând să i se retragă lui H.R. Patapievici cetățenia (2). Rezultatul cererii clujenilor a fost, cum bine se știe, promovarea în postul de director al Institutului Cultural Roman a acestui fiu de securist cetățean sovietic (ajuns în România cu armata sovietică de ocupație) - care se dăduse în Franța la începutul anilor nouăzeci drept fiu al unui fost deținut politic (3).

Reproducerea mizeriilor antiromănești scornite de fostul fizician este motivată în Wikipedia.ro printr-un penibil cerc vicios: fragmentele citate în scop de atac spre a produce iritare, irită ducând la atac. La fișa „Horia Roman Patapievici” se spune că frazele cu pricina „au produs iritare” și că scoase din context (aici înțelegându-se probabil că n-a fost citat întregul volum) au fost „folosite de adversari pentru a-l ataca”.

Dacă astfel de gunoaiе sunt ferite de ștergere într-o enciclopedie care ar trebui să fie în permanentă schimbare, administratorii au grijă în schimb să șteargă informațiile în legătură cu procesul lui G. Liiceanu cu I. Spănu, care a crezut că neputința lui „discipolului lui H. Wald” (apud.

Noica, vezi *Noica și Securitatea*, Ed. Muzeului Național al Literaturii Române, București, 2009, p.154) de a-l povesti pe Heidegger cu alte cuvinte decât cele ale traducerii ar semăna cu un plagiat, mai ales că Liiceanu fusese încă din anii șaptezeci acuzat că l-a plagiat pe filozoful Constantin Noica în lucrarea sa de doctorat. Atunci, Institutul de Filozofie dăduse unei comisii să cerceteze teza despre tragic condusă de Ion Ianoși, având un capitol întreg „împrumutat” de la Noica (*Schiță pentru o Hermeneutică a “nostros”-ului*, 32p.) pe care Editura Humanitas nu l-a mai reprodus după ediția comunistă, care punea pe piață controversatul doctorat al lui Gabriel Liiceanu (4). În acest loc din Wikipedia.ro care amintește de „plagierea” lui Heidegger, utilizatorul Medenagan (cel care a plasat pe Wikipedia.ro și poza lui Z. Ornea) propunea ștergerea informației pe motiv că instanța judecătorească nu i-ar fi dat câștig jurnalistului I. Spănu, argument fals (5), se pare.

Referitor la Wikipedia, în general se vântură ideea că mulțimea celor care participă la scrierea ei este răspunzătoare de informațiile pe care această enciclopedie le vehiculează. Prin asemenea aserțiune, doar în parte adevărată, sunt atrași utilizatorii de rând care dau consistență acestui proiect prin contribuțiile lor. În mod esențial însă, aspectul Wikipediei.ro este fasonat de “elita conducătoare”, formată din câțiva utilizatori ridicați la rangul de administratori. Ei pot șterge intervențiile utilizatorilor de rând, fixând câte unui articol aspectul dorit de ei.

Postarea informațiilor cu citarea corectă a surselor (spre a putea oferi verificabilitatea care este condiția de baza a funcționării oricărui wikipedii) este îngăduită de administratori după bunul lor plac (6), lucru care a făcut un utilizator să scrie într-un comentariu la un articol al meu *MyComp și moștenirea comunismului în Wikipedia.ro*, publicat on-line de revista clujană „Noi, nu!”, că Wikipedia română ar fi devenit „o cocină a unor indivizi de toate culorile, de la așa-ziii intelectuali dezinteresați, dar care fac jocul unor mastodonți din umbră, până la /.../ impostori care-și permit diverse abuzuri” (7). →

ISABELA VASILIU-SCRABA

Spre a se înțelege mai bine cum funcționează Wikipedia.ro, voi recurge la experiența nemijlocită pe care am dobândit-o în încercarea mea nereușită de a mai corecta informațiile false despre viața Părintelui Arsenie Boca (8), precum și în tentativa de a înlătura informațiile false și răuvoitoare la adresa lui Mircea Eliade, «cel mai mare istoric al religiilor din secolul XX», propagate după 1990 în toate mass-media, de foștii profitori ai regimului communist, angajați în domeniul terorismului ideologic. Istoricul Ion Varlam observase dificultatea societății românești post-decembriste de a se debarasa de moștenirea comunistă atâta vreme cât protagoniștii scenei politice și culturale sunt persoane din fosta nomenclatură comunistă, cu rubedeniile și clientela aferentă, active înainte de 1989 în domeniul ideologic. Pentru I. Varlam, care a făcut fără nicio vină detenție politică, însuși temenul de „colaborator al poliției politice” ar fi un eufemism mascând împărțirea societății înainte de 1989 între victime și profitorii regimului de „ocupație comunistă” (Vasile Băncilă), eufemism folosit în scopul de a se eluda punerea în discuție a rolului avut de ideologia comunistă în consolidarea sistemului totalitar prin suprimarea libertății de gândire și de expresie (9).

Pe 7 aprilie 2007 curățasem prezentarea lui Mircea Eliade în Wikipedia.ro de toate murdăriile perspectivei politice a ideologilor comunisti care în timpul vieții marelui istoric al religiilor îi cenzuraseră publicarea scrierilor științifice și refuzaseră alcătuirea la Biblioteca Academiei a unui Fond “Mircea Eliade” din cărțile donate de acesta (și apoi arse în decembrie 1989, când a fost incendiată Biblioteca Centrală Universitară din piata Palatului). În plus mă străduisem să-i completez bio-bibliografia care era la fel de lacunară în ce privește onorurile academice ca și cea de pe volumele lui Eliade scoase de fosta Editură Politică a P.C.R. (Ca o mică paranteză, trebuie spus că niciuneia dintre editurile de după 1990 nu i se face o reclamă atât de susținută în Wikipedia românească cum i se face Editurii Humanitas, ceea ce în cazul operei lui Eliade mai are dezavantajul că pe această cale se face reclamă unor cărți mult mai scumpe decât cărțile lui

Eliade scoase de alte edituri).

Ei bine, ca și în cazul completărilor bio-bibliografiei Părintelui Arsenie Boca, viața articolului Mircea Eliade aranjat de mine a fost extrem de scurtă: înlăturasem fără să știu moștenirea comunistă ce se voia păstrată în cazul lui Mircea Eliade, iar la Părintele Arsenie Boca, probabil alta era imaginea pe care vroiau să o fixeze wikipediștii de rang înalt în capetele celor lipsiți de discernământ. Coordonatorii din umbră a acestui website (catalogat ca anti-românesc din cauza informațiilor dubioase pe care le colpotează cu privire la personalitățile de seamă ale culturii noastre și, mai ales, la istoria românilor) nu numai că l-au murdărit din nou pe Mircea Eliade cu acuzațiile lor politice nicicând demonstrate, dar au și făcut dispărut istoricul paginii, spre a nu se mai putea vreodată vedea articolul curățat de mine, și să nu cumva să se afle care dintre administratorii Wikipedia.ro s-a îndeletnicit cu această trebușoară. O clară dovadă a manipulării și cenzurării din umbră se vede așadar la istoricul modificărilor din 2007, unde varianta din 2 aprilie 2007 este urmată de o variantă din 13 aprilie 2007 care adaugă la bibliografia despre Eliade mediocrele contribuții ale unui fost ideolog comunist, nepot de frate a lui Leonte Răutu. Nicăieri nu apar variantele din 7 aprilie 2007 completate de mine sub semnătura „isabelavs” cenzurată la fel de inexplicabil din lista de autori ai arti-

Brita Weglin, „Hai, vorbește cu mine”

colului „Mircea Eliade”. Cum pe Wikipedia identificarea personală nu este cerută, rolurile în administrația Wikipedia.ro apar distribuite la adăpostul anonimatului oferit de ascunderea după pseudonim și după clone sau dubluri ale pseudonimelor. Astfel se creează „eșalonul conducător”. Dar și o dihotomie păguboasă: de-o parte entuziasmul utilizatorilor de rând și de altă parte despotismul “eșalonului conducător” săltat deasupra celorlalți.

Principiul de bază pe care s-au clădit în alte părți wikipedii ceva mai credibile este aici o vorbă în vânt: Principiul pluralității opiniilor comunității de utilizatori autentificați și anonimi nu are cum să fie aplicat, de vreme ce postul de administrator oferă posibilitatea de a șterge modificări după bunul plac încălcând neutralitatea (adică prezumția de bună credință, cum am văzut în cazul fișei lui Mircea Eliade). În plus „elita conducătorilor” poate ascunde istoricul sau descrierea unor modificări, poate bloca utilizatorii de rând și, la modul cel mai samavolnic, îl poate bloca pe utilizatorul cu care este în dispută. Așadar, înainte de toate, administratorii își pot impune părerea, modificând și înghețând paginile modificate de ei. Cu alte cuvinte, ei pot reinstaura dictatorial vremea „mușteniei obligatorii” (10) de dinainte de 1990.

Toate aceste manevre le-am putut constata aducându-mi contribuția la câteva articole, dar și urmărind repetata vandalizare a articolului „Isabela Vasiliu-Scraba”, după apariția în România a unui volum ce prelua (la pp. 363-366) informații din Wikipedia.ro despre Isabela Vasiliu-Scraba (11) și în SUA (la Memphis, 2011) a trei volume din Wiki Series, conținând fișa „Isabela Vasiliu-Scraba” (12). Uitând că „verificabilitatea contează, nu adevărul”, administratorul MyComp șterge întâi legăturile spre forma electronică a articolelor scrise de mine prin diverse reviste, dând curs indispoziției pe care i-o provoacă libertatea de expresie din articolele mele introduse în Wikipedia.ro de un utilizator de rând. Apoi le îndepărtează cu totul. Pe urmă, mai șterge și bibliografia trecută în articolul „Isabela Vasiliu-Scraba” ștampilând că articolului i-ar lipsi bibliografia. →

Drept dovadă că a citit cu obidă articolele, adaugă și eticheta ce n-are legătură cu fișa informativă din Wikipedia.ro: „afirmațiile negative și cele calomnioase fără bibliografie sau cu bibliografie insuficientă trebuie înlăturate de loc” (My Comp, 19 nov. 2011).

Mai este o frază trecută de utilizatorul care se ocupă de articolul „Isabela Vasiliu-Scraba” (fraza care îl deranjează pe „oficialul” MyComp) privitoare la „oficialii culturii auto-declarați victime după cosmetizarea propriilor biografii”. Pe aceasta o trece la rubrica „Discuții”, ca să ilustreze „tonul nepotrivit” (MyComp, 16 ian. 2012), fiindcă tonul potrivit Wikipediei.ro este vizibil la articolul „H.R. Patapievici”.

„Criteriul distinctiv pentru vandalism este intenția de a strica”, găsim notat în Wikipedia.ro. Vandalul MyComp întâi observă că la unele articole lipsește pagina revistei culturale în care fuseseră publicate, ceea ce ar îngreuna, vezi Doamne, verificabilitatea (MyComp, 19 nov. 2011). Fără să aștepte remedierea, MyComp șterge în modul cel mai abuziv selecția din articolele mele, blocând reintroducerea lor. Fiindcă, în opinia acestui administrator (13) care-mi distruge sistematic articolul din Wikipedia.ro, opera unui scriitor nu s-ar compune din volume și din articole sau studii publicate prin reviste și nestrânse încă în volume, ci articolele ar reprezenta o „categorie supra-adăugată” (desigur, doar la fișa „Isabelei Vasiliu-Scraba”, nu și la alte fișe, de ex. la „Adrian Niță”, fost bursier pe filiera grupului Pleșu-Liiceanu-Patapievici). E drept că motivația pe care o invocă cu cel mai mult sârg MyComp se referă la așa-zisele „surse auto-publicate” (14).

Ca să se înțeleagă această problemă spinoasă a „surselor auto-publicate”, o voi ilustra cu articolul în care este descrisă bio-bibliografia lui Sorin Lavric, autorul textului *Nevoia de martiri* (în rev. „Permanențe”, Anul XIII, nr. 10-11/2010, p.3; în „Permanențe”, Anul XVI, nr. 1-2/2013, p. 7, Sorin Lavric apare în lista de colaboratori ai revistei „Permanențe” scoasă de Fundația „George Manu” din București, iar la p. 4 al aceleiași reviste îi este publicat textul *Privilegiul suferinței* închinat lui Mircea Nicolau.). La fișa din Wikipedia.ro, spre a nu se crede că

avem de-a face cu un caz memorabil de „auto-promovare”, fiindcă informațiile fișei „Sorin Lavric” provin chiar de la Sorin Lavric, biobibliografia sa apare ca fiind citată din revista on-line „Rev.Psychologies.ro”, în care tot Sorin Lavric o plasase. Dar expertul numărul unu în „sursele auto publicate” rămâne Gabriel Liiceanu, cu volumele proprii apărute la propria editură. Aici MyComp și toți ceilalți administratori uită să aplice „politica Wikipediei”, ștergându-le și blocând reintroducerea lor. Oare de ce?

Brita Weglin, „Călărețul albastru”

*Datorită acestei fraze, preluată din fișa „Isabela Vasiliu-Scraba”, MyComp mi-a vandalizat articolul pe 5 noiembrie 2011 și pe 16 ian. 2012 punând apoi ștampila: „ton nepotrivit pentru o enciclopedie” (vezi MyComp, 16 ian. 2012).

1. vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Patapie-viciul român?* În rev. „Origini.Romanian Roots”, Vol.VII, 5-6/2003, p.14, sau în vol.: Isabela Vasiliu-Scraba, *Contextualizări. Elemente pentru o topologie a prezentului*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2002, pp. 51-54; <http://www.scribd.com/doc/130732402/Isabela-Vasiliu-Scraba-CONTEXTUALIZARI-Elemente-pentru-o-topologie-a-prezentului>.

2. vezi interviul lui H.-R. Patapievici din „Gazeta de Maramureș” (Sighetul Marmăției), 27 dec. 2004 –9 ian. 2005, p.10.

3. Iată descrierea lui H.-R. Patapievici din *Jurnalul* Monicăi Lovinescu: „un tânăr de 35 de ani /.../ simplu și emoționat, aproape

patetic, care ne vorbește de tatăl lui ieșind din închisoare și nespunându-i nimic din cele petrecute acolo. Aduce o sticlă de Murfatlar s-o bem împreună în amintirea acestui tată mort fără să-i fi spus fiului suferințele prin care a trecut” (Monica Lovinescu, *Jurnal. 1990-1993*, p. 291)

4. vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Despre G. Liiceanu și despre plagierea de tip „inadequate paraphrase” la Patapievici*, în rev. Acolada (Satu Mare), anul VI, nr.7-8/2012, p.19; sau <http://melidonium.com/2012/08/07/isabela-vasiliu-scraba-despre-g-liiceanu-si-plagierea-de-tip-inadequate-paraphrase-la-patapievici/> precum și Constantin Barbu, *Cel mai mare furt intelectual al lui Liiceanu*.

5. „Am citit într-un text al dvs. că aș fi pierdut procesul cu Gabriel Liiceanu! Nu este adevărat. Știu că au difuzat știrea după prima instanță, însă, la apel, când Liiceanu a pierdut, au tăcut” (I. Spânu, e-mail, 14 ian. 2013).

6. La articolul Isabela Vasiliu-Scraba, *MyComp și moștenirea comunismului în Wikipedia.ro* (vezi <http://www.asymetria.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1163>), publicat on-line pe 12 febr. 2012 de revista „Noi, nu!” (redactor coordonator Ciprian Cherhat), a fost postat următorul comentariu pe 4 mai 2012: „I am impressed. You are truly well informed and very intelligent. You wrote something that people could understand and made the subject intriguing for everyone. I am saving this for future use” (Books and manuals, 4/05/2012). Nu știu dacă din cauza acestui comentariu, sau a comentariilor similare, precum: „Thanks for putting an effort to publish this information and for sharing this with us” (Cindy), „Revista Noi, nu!”, care îmi publicase în cinci ani 26 de articole (2008-2012) având cam 17000 de vizionări (până pe 22 mai 2012) a dispărut de pe net o lună mai târziu (în iunie 2012). Știu doar că ultimele două articole postate în revista clujeană „Noi, nu!” pe 8 aprilie 2012 au fost Isabela Vasiliu-Scraba, *Alexandru Dragomir nu este o invenție a lui Liiceanu, întrucât oamenii mici nu-i pot inventa pe oamenii mari* (215 views), publicat și în rev. „Acolada” (Satu Mare), nr. 3/2012, p. 19, care →

se poate citi on-line în rev. „Asymetria” (Paris) <http://www.-asymetria.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1187> și Isabela Vasiliu-Scraba, *Noica printre oamenii mici și mari ai culturii noastre la 25 de ani de la moarte*, în rev. „Acolada” (Satu Mare), nr.2/2012, p.19, <http://www.totpal.ro/isabela-vasiliu-scraba-noica-printre-oamenii-mici-si-mari-ai-culturii-noastre-la-25-de-ani-de-la-moarte/>.

7. Comentariu (la art. Isabela Vasiliu-Scraba, *MyComp și moștenirea comunismului în Wikipedia.ro*) postat pe 23 aprilie 2012, la acest text al meu (publicat on-line de revista clujeană „Noi, nu I!”), care a avut 630 de cititori între 12 febr. 2012 și 12 martie 2013.

8. Despre Părintele Arsenie Boca, am publicat mai multe articole în revistele „Tribuna” (Cluj-Napoca), nr. 255/2013 („Noaptea de Sanziene” despre martirii inchisorilor), în „Oglinda literară” (Focșani), „Acolada” (Satu Mare), „Argeș” (Pitești), „Curtea de la Argeș” (Curtea de Argeș) și „Constelații diamantine” (Craiova): (a) Isabela Vasiliu-Scraba, *Moartea martirică a Părintelui Arsenie Boca - un adevăr ascuns la Centenarul sărbătorit la M-rea Brâncoveanu*, rev. „Argeș”, Anul X, nr.10/2010, 24, http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=3274:polemice&catid=311:revista-arges-octombrie-2010&Itemid=112; (b) Isabela Vasiliu-Scraba, *Miracolul Bisericii de la Drăgănescu și o profeție a Părintelui Arsenie Boca*, <http://www.romanianstudies.org/content/2011/03/miracolul-bisericii-de-la-draganescu-si-o-profeție-a-parintelui-arsenie-boca/>(c) Isabela Vasiliu-Scraba, *Vedere în duh și viziune filozofică, sau Părintele Arsenie Boca și Nae Ionescu*, <http://www.romanianstudies.org/content/2013/01/parintele-arsenie-boca-si-nae-ionescu-vedere-in-duh-si-viziune-filozofica-de-isabela-vasiliu-scraba/>; (d) Isabela Vasiliu-Scraba, *Olga Greceanu și Părintele Arsenie Boca*, http://www.clipa.com/print_a4876-Isabela-Vasiliu-Scraba-Olga-Greceanu-si-Parintele-Arsenie-Boca.aspx; (e) Isabela Vasiliu-Scraba, *Legile Părintelui Arsenie Boca, legile veacului viitor*, <http://www.isabelavs.go.ro/Articole/IVSLegiArsenieBoca5.htm>

9. vezi Ion Varlam, *Pseudo-românia. Conspirarea deconspirării*, Ed. Vog, București, 2004.

10. vezi „timpurile muțeniei obligatorii” în micro-eseul despre imagine ca „formă primitivă, naivă, surrogată, a imaginației” în vol. I.D. Sârbu, *Adio Europa*, vol.I., Editura Cartea Românească, București, 1992, p.260-261.

11. Pe 1 martie 2009 Ștefan Fay scria de la Nisa lui I. Rad ca a avut „o perioadă bună de lectură – patru volume recitite, ale unei filozoafe – Isabela Vasiliu-Scraba – eseuri și comentarii platonice și socratice asupra cuprinsului Dialogurilor, cu o gândire bine strunită, senină și fără emfază, pe linia M. Vulcănescu și Noica”, subsolul paginii oferind informații (încă necenzurate) despre Isabela V.-S. din Wikipedia.ro (vezi Ilie Rad, *De amicitia. Scrisori trimise de Ștefan Fay.1988-2009*, Prefața de Irina Petraș, Ed. Accent, Cluj-Napoca 2009, p. 363-366).

12. vezi prezentarea „Isabelei Vasiliu-Scraba” în volumele următoare apărute în SUA: vol. **Filozofi români: Nicolae C. Ionescu, Titu Maiorescu, Ștefan Lupașcu, Emil Cioran, Isabela Vasiliu-Scraba, C. Schifirneț, Al Surdu, Xenopol, Lucian Blaga, etc.** (Wiki Series, ISBN 9781232183488, Wiki Series, Memphis, USA, 2011, p. 60-62); vol. **Eseiști români: E. Munteanu, M. Gherasim, A. Cioroianu, I. Pachia-Tatomirescu, Nicolae Breban, Isabela Vasiliu-Scraba, I. Grigorescu, L. Butnaru, M. Radu-Paraschivescu, Alexandru Ciorănescu, George Călinescu, Cicerone Poghirc etc.** (Wiki Series, ISBN 9781233386215, Wiki Series, Memphis, USA, 2011, p. 145-148); vol. **Autori români: M. Sebastian, Nicolae C. Ionescu, G. Naum, I.L. Caragiale, Octavian Goga, Titu Maiorescu, Al. Macedonski, Herta Mueller, Nicolae Breban, Ghe. Zamfir, Emil Cioran, Isabela Vasiliu-Scraba etc.** (Wiki Series, ISBN 9781233384242, Wiki Series, Memphis, USA, 2011, p. 141-143), precum și în vol.: Ilie Rad, *De amicitia. Scrisori trimise de Ștefan Fay.1988-2009*, Prefața de Irina Petraș, Ed. Accent, Cluj-Napoca 2009, ISBN 978-973-8915787, p. 363-366.

13. My Comp este probabil o clonă a unui birocrat dispunând de

Brita Weglin, „Buzele lui Lucky”

mai multe „mășți”. El pare ascuns și după pseudonimul Alexander Tendler, distrugător prompt al modificărilor făcute la fișa Părintelui Arsenie Boca pe 21 aprilie 2010.

Fiindcă „ambii” suferă de insomnii în același timp. Pe 23 oct. 2012, MyComp s-a ocupat de fișa mea între orele 00 : 58 și puțin înainte de ora 4 dimineața (03 :58), iar „Alexander Tendler” în aceeași noapte vandalizează același articol *Isabela Vasiliu-Scraba* între 01 :15 și 04 :15. La ora 03:58, insomniacul MyComp, după ce a ras un sfert din conținutul informativ (și verificabil) al fișei, s-a gândit să mai șteargă în mod abuziv ceva din OPERA publicată la rubrica VOLUME, eliminând următoarele patru cărți filozofice publicate de Isabela Vasiliu-Scraba :

(a) *Despre Existență, Ființă și Esență*, Ed. Mirisa, 1996, <http://www.scribd.com/doc/134719450/Isabela-Vasiliu-Scraba-DESPRE-EXISTEN%C8%9A%C4%82-FIIN%C8%9A%C4%82-%C8%98I-ESEN%C8%9A%C4%82>; (b) *Configurații noetice la Platon și la Eminescu*, Ed. Star Tipp, Slobozia, 1998, <http://www.scribd.com/doc/130397690/ISABELA-VASILIU-SCRABA-Configura%C8%9Biinoetice-la-Platon-%C8%99i-la-M-Eminescu-versiune-cu-diacritice-corectate> ;

c) *O pseudo-descoperire a unui pseudo-plagiat. Lucrurile și Ideile platonice*, Ed. Fundației „I. Perlea”, Slobozia, 1995, <http://www.scribd.com/doc/134402379/ISABELA-VASILIU-SCRABA-O-pseudodescoperire-a-unui-pseudoplaciat-Nae-Ionescu-Evelyn-Underhill>;

(d) *Deschiderea cerurilor într-un mit platonice și în „Miorița”/ The opening of the skies in a →*

Platonic myth and in „Mioritza” ballad, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2004, volum bilingv care se află și în bibliotecii europene nu numai în marile bibliotecii românești.

14. Articolul din Wikipedia.ro (tradus și în alte Wikipedii) despre inventata „Școală” (condusă, vezi Doamne, de Noica la Păltiniș) este cel mai tipic exemplu de auto-promovare prin surse auto-publicate: „După mai mult de un deceniu de când filozoful de la Păltiniș catalogase (în *Epilogul* pe care Liiceanu îl rugase să-l scrie pentru *Epistolar*) drept „himerică” închipuita „Școală de la Păltiniș”, **himera a început să bântuie Wikipedia.ro, dicționar online monopolizat de un grup cu interese ascunse ce promovează cărțile de la Humanitas, prin îndepărtarea abuzivă a cărților apărute la alte edituri.**

Aici închipuita „școală”, invocată în decembrie 1987 de I.P. Culiianu pentru manipularea ascultătorilor postului de radio BBC, e “dovedită” prin două surse: O sursă este *Jurnalul de la Păltiniș*, apărut în numeroase ediții la fosta editura a PCR, și altă sursă este *Epistolarul*, scos într-o a doua ediție tot de Humanitas, fosta Editura Politică.

Una mai „de încredere” (vezi, Doamne) decât alta și ambele, pasă-mi-te, foarte „independente de subiect”, ca să nu-i vină cuiva ideea să pocească articolul cu vreo etichetă vizând „punctul de vedere neutru”, fiindcă, desigur, orice astfel de ștampilare ar dispărea instantaneu, îndepărtată de grupul mafiot care controlează Wikipedia.ro” (vezi Isabela Vasiliu-Scraba, *Himericul discipolat de la Păltiniș, pretext de fină ironie din partea lui Noica*, în rev. Acolada, nr.4 (67), aprilie 2013, p.16 - 17 ; sau <http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/CULTURA/Himera%20discipolatului%20de%20la%20Paltinis%20de%20IVS.htm>, precum și Isabela Vasiliu-Scraba, *Himera „Scolii de la Păltiniș”*, *ironizată de Noica*, în rev. Acolada, nr.2 (65), febr. 2013, p.16 si p.22 sau [http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/-CULTURA/Himera scolii de la Paltinis ironizata de Noica.htm](http://www.agero-stuttgart.de/REVISTA-AGERO/-CULTURA/Himera%20scolii%20de%20la%20Paltinis%20ironizata%20de%20Noica.htm) .

Sursa : <http://isabelavs.blogspot.com>. **Text transmis redacției spre publicare de autoare. (N. red.)**

Dorința

Luna scapără în ochi de fecioare,
Pe poteci care ascund izvoare,
Încercarea trece spre altare,
Cu lumânări de frunze călătoare.

Hora poartă pașii-n zodiac senină,
Sângelui licorilor se-nchină
Și dragostea coboară dând simbrie
Bobului de rouă pur peste câmpie.

Soarele maturizează-n crămă
Dorința nesfârșită de-a fi mamă,
Vinul ce-i turnat cu susur în pocale
Sfințește raiul încercării tale.

Iubire rănită

Încălța poteci cu pasu-i mic,
Pe creste de rășină era cât un pitic
Și răsufând ușor punea capul pe lună
Adunând cu gândul stelele la stână.

Mulgea din vise basme și zicale,
Îngerii cu flori ieșeau în cale,
Aveau aripi din neted curcubeu
Și printre îngeri s-a oprit un zmeu.

În clipa încercării, în rătăcirii aprinse
Muntele izvoare de lumini cuprinse
Și o pitea fierbinte în razele de soare,
Să nu fie văzută în zi de scaldătoare.

Doar frumusețea ei mai frăgezește
dorul
Ce-n irisul celest își mai croiește
zborul,
Apoi își lasă trupul în iarba din poteci
Unde cresc fragii buzei pe care îi
culegi.

Visezi să-ncați oricum ninsorile cu
dânsa,
Ecolul inimii peste armindeni plâns-a,
Când vrăjitorul adună de stele
I-a rănit iubirea, apoi i-a pus pingele!

Sprijin

Tu stai cu irișii spre Steaua Polară,
Sprijinindu-te de copacul înalt,
Inelele lui îți cuprind feminitatea
Sculptată în rădăcini de bazalt.

Strâng la piept coroana, te cuprind
Cu zvâcnirea în gânduri plecată,
Am aripi de înger ce zboară în vis
Pe-o frunză cu sânge-ncărcată.

Zâmbești, nu te văd, dar te simt.

Stelele-nfloresc ramuri de leac,
La izvorul ce curge din trunchi
Se scaldă copii în roșu de mac.

Îmi lovesc gândul de zâmbetul tău
Prin poza lipită pe-albumele roată,
Te-am lăsat să privești pe furiș
Oceanul din mine ce-n spuțe înoată.

Mă adăpostesc în inima copacului,
Steaua Polară-l scaldă-n magnolii,
Când vine toamna, cercurile-i scutur
În pletele iubirii ce inversează polii.

Silfida

Se întrupează-n farmec și-n visare,
Intră-n ochi ca fluturii, în piept,
Noaptea se prelinge după dealuri,
Ruga-mplinirii arzător aștept.

Zarea își desface aripile-n noi,
Clipele sunt necrezut de calme,
Pe-acoperișul lumii umblă o pisică,
Scuipând otrava dorului în palme.

Câmpul se zidește iar vioi,
Satele se duc pe rând în stele,
Grija nu coboară, ci își coace
Dragostea-n clepsidre infidele!

Retragere

În livada unde îngerii plutesc,
Fluturii se-nalță sclipitori în noapte,
Păsările-n vânturi unduiesc,
Pajiștea aduce culori în vase sparte,
Pașii tăi cărările vopsesc...

Pe geamul dintre noi, devii
înfloritoare,
Miros de tei, de măr și de cais
Mă-ncântă, ești fermecătoare,
Cum e destinul care intră-n vis,
Zidindu-se pe o stea călătoare...

Te-am cuprins la pieptul meu cu
rodul
Adus din farmec în lumină,
Scrutez imaginea cuvintelor și codul
Din care Evă te-ai născut sublimă,
De zvâcnește-n mine fără seamăn
cordul...

Toamna încercării vine fără veste,
Aducând armură de grea iarnă,
Mă cuprinde de la tălpi la creste,
Totul la-nceputuri se întoarță,
Îngerii retrag livada noastră din
poveste!...

MARIN MOSCU

Ancheta „Vatra veche” –

Case memoriale:

George Topîrceanu

– Casa din strada Ralet, nr. 7, Iași

În perimetrul vechi al Iașilor, cu case datând de la începutul secolului XX, am găsit ușor, într-o minunată duminică de toamnă târzie, strada Ralet și apoi casa în fața căreia se află bustul poetului George Topîrceanu, sculptat de Radu D. Luca.

Micuța, dar cocheta casă, azi muzeu memorial, a fost construită la sfârșitul secolului al XIX-lea și a aparținut poetului Demostene Botez, fiind o anexă a casei acestuia. La începutul deceniului nouă al secolului trecut, urma să fie demolată (în imediata apropiere se afla un bloc). Mulți au fost aceia care au contribuit la salvarea ei, între care arhitectul Cezar Niculiu.

În anul 1983, casa a fost donată Muzeului Literaturii Române Iași, de către cei care au moștenit-o (familiile Teodor Neagu și Adrian Vulpe). După renovare, a fost inaugurată ca muzeu memorial „George Topîrceanu”, la 22 iunie 1985, cu un an înaintea centenarului nașterii poetului, centenar sărbătorit în cadrul UNESCO. Actori ieșeni și studenți de la Facultatea de Teatru s-au întâlnit, la inaugurare, pentru a omagia un poet și un om de teatru – printre altele, s-a citit poezia, nepublicată în niciun volum, „Chibriturile”.

Poetul George Topîrceanu a locuit în casa din Strada Ralet în ultima parte a vieții, între anii 1932-1937, până în ziua de 7 mai, când a trecut la cele veșnice, chiar în camera în care a locuit, răpus de o necruțătoare boală. Însă Topîrceanu s-a stabilit în Iași încă din anul 1911, când Garabet Ibrăileanu îi asigură postul de subsecretar la revista „Viața românească”. Poetului i-a plăcut nespuse de mult Iașii, orașul ce păstrează urma pașilor lui Eminescu și Creangă, sau „urmele atâtor oameni iubiți de altădată”, cum însuși mărturisește în conferința „Cum am devenit ieșean” ori în poezia „Salut, Iași!”: „Te salut, oraș romantic, plin de parcuri și de flori/ Unde noaptea stau de vorbă trubadurii visători / Cu tăcerea de pe uliți, cu trecutul și cu luna .../ Te salut, oraș istoric, oropsit

ca-ntodeauna! // Tu oraș de harnici dascăli, de poeți și cărturari, / Leagănul atâtor gânduri și-al atâtor fapte mari / Care-ai adunat în juru-ți, ca un far incandescent, / tot ce e inteligentă, suflet mare și talent. // Te salut, oraș din basme, cu conture iluzorii, / Străjuind de șapte dealuri încărcate de podgorii! / Te salut oraș-grădină cu castanii tăi feerici, / Și cu turnurile tale – și cu cincizeci de biserici – / Bland oraș de-odinioară, melancolic și tăcut. / Unde fiecare piatră ne vorbește de trecut” (publicată în „Calendarul Iașului” pe anul 1933).

Îndreptându-te spre intrarea în casă, ridici ochii spre basorelieful poetului aflat pe placa de marmură fixată în zid, pe care este scris: *George Topîrceanu (1886-1937)*, precum și emblematicele cuvinte ale lui Tudor Arghezi: „Inteligent ca puțini oameni ai condeiiului și manuscrisului, Topîrceanu, din nobilă și discretă ținută, nu și-a împărtășit sensibilitatea decât filtrată și bătând într-o nuanță voită și a dat amărăciunii și deziluziei, ironie și sarcasm.”

Cum este firesc, în micuțul hol, te salută chipul poetului George Topîrceanu (fotografie mare, cea mai cunoscută), sub care citești cuvintele criticului Constantin Ciopraga:

„Situându-se în galeria scriitorilor de frunte ai epocii, tradus în limbi străine, timpul dă dreptate convingerii sale că după moarte va avea „mai multă trecere. Cu cât mai târziu, cu atât mai multă”. Clasicul *George Topîrceanu este astăzi unul dintre cei mai iubiți scriitori români.*”

Pereteii holului cuprind panouri – unele cu fotografiile poetului, de la prima fotografie la ultima, altele de familie, precum și arborele genealogic al familiei donat de C. Ciopraga (bunicul dinspre tată, Gheorghe Topîrceanu, provine din localitatea Topârcea din Transilvania). Un alt panou prezintă poezia (artistic scrisă) „Salut, Iași!”, alături de care se află două tablouri

reprezentând vechi imagini ale Iașului de la începutul secolului al XX-lea și chiar mai târziu.

Încăperea în care a locuit, în care a scris și de unde a luat drumul veșniciei, este dominată de biroul de lucru înconjurat, pe părțile laterale ale camerei, de cinci panouri cuprinzând obiecte de scris, manuscrise, cărți cu dedicații, fotografii, colecții de reviste. Dintre obiectele personale, dragi poetului, vizitatorului i se arată un sfînx și o piramidă în miniatură, un sfeșnic, un lacăt de la un geamantan pe care l-a purtat în Bulgaria, barometru, pipe, un disc de patefon cu frumoase canțonete, două aparate de fotografiat și negative realizate de poet, care, se cunoaște, a fost un pasionat fotograf amator. În legătură cu această pasiune, prietena sa, scriitoarea Otilia Cazimir, mărturisea, în anul 1955, următoarele: „Era și fotograf-amator. Am câteva cutii cu clișee. Mereu își cumpăra aparate, și Kodak-uri, și cu burduf, pe care le demonta „ca să le dreagă” și... le strica definitiv.”

Pe birou sunt expuse expozate, precum un clește de capsat manuscrise, un cuțit de tăiat hârtie, sugativă, călimară, tocul de scris – astăzi, au devenit aproape necunoscute tinerilor. Biroul și multe dintre manuscrise au fost păstrate, după moartea poetului, de Mihail Sadoveanu, care i-a fost un adevărat prieten, ajutându-l în mai multe ocazii și prețuindu-l ca poet, după cum ne demonstrează și următoarea însemnare: „G. Topîrceanu de multă vreme a fost consacrat și de noi și de marele public (...). Pretutindeni, arta lui ageră, legată de buna tradiție, a cucerit sufragiile iubitorilor de frumos.”

Lângă birou, o etajeră cu serviciu de cafea, tavă, râșniță. În partea opusă a biroului, privirea îți este atrasă de o bibliotecă rulantă (cărți și reviste), unde tronează, deasupra, fotografia poetului.

În vitrine, se impun privirii vizitatorilor opere antume și postume ale lui George Topîrceanu și ale prietenilor săi scriitori – Otilia Cazimir, Mihail Sadoveanu, Demostene Botez (multe dintre ele cu dedicații), scrieri despre poezia poetului, caricaturi la operele poetului, un penar pictat de G. Topîrceanu, apoi fotografii, dintre care una împreună →

LUMINIȚA CORNEA

cu gruparea „*Vieții românești*” și „*Masa umbrelor*” – reconstituire de la Casa „*Vasile Pogor*”. O altă fotografie a lui G. Topârceanu, cu dedicație adresată savantului Ștefan Procopiu: „*De la un om de litere, care se ocupă cu științele, către un om de știință care se ocupă cu literale.*”

Poți admira, privind pereții încăperii, tablouri-donații reprezentând casa în care a trăit Topârceanu, actuala casă memorială, tablouri realizate de pictorul ieșean Victor Mihăilescu-Craiu și de doi pictori din Chișinău, Timotei Bătrânu și Valeriu Herța. Alt tablou reprezintă caricatura lui Topârceanu pe când era subdirector la Teatrul Național – autorul caricaturii este Ion Sava, scenograf, director la același teatru.

Pe lângă multe exemplare din revista „*Viața românească*” (în redacția căreia o va cunoaște pe Otilia Cazimir), „*Însemnări literare*” (revistă coordonată de M. Sadoveanu și G. Topârceanu), „*Însemnări ieșene*”, se află „*Calendarul Iașului*” pe anul 1933, în care, la loc central, găsim poezia „*Salut, Iași!*”, din care am citat mai sus.

Pregătindu-te să părăsești camera ce a aparținut odată poetului Topârceanu, privirea-ți mai stăruie asupra revistei „*Însemnări ieșene*”, nr. 4 din 15 mai 1937, unde, pe prima pagină, se află necrologul poetului, la fel și în revista „*Bilete de papagal*”, nr. 2/479, ambele expuse într-o vitrină.

Cunoscând, din opera poetului George Topârceanu, numai volumele „*Balade vesele*” și „*Parodii originale*”, nu se poate să nu fii de acord cu afirmația lui Liviu Rebreanu: „*G. Topârceanu e poet până în măduva oaselor. În fiecare vers se simte palpația impetuoasă, biruitoare a unui suflet înzestrat. Îți face impresia că dl Topârceanu trebuie să gândească în versuri.*”

Afirmația de mai sus a scriitorului Liviu Rebreanu ne amintește de un sonet „*ars poetica*” al celui ce a fost mereu un „*chiriaș grăbit*”: „*O zi nefastă m-a adus pe lume / În veacul nostru de melancolie, / Durerea mea – un lanț de veselie / Și cugetarea mea – un lanț de glume... // Eu pretutindeni caut în viață / Prilej de răs la fiecare pas – / Și-adesea plâng, sub fardul de paieanță...*” („*Pagliaccio*”)

Un stejar s-a înălțat la ceruri - Gavril Istrate

Profesorul, filologul, memorialistul, istoricul literar Gavril Istrate s-a înălțat la ceruri, la aproape 100 de ani (n. 23 feb. 1914). De ce precum un stejar? Deși avea trupul firav, mintea și puterea-i de muncă, optimismul molipsitor dovedeau o extraordinară vigoare, rar întâlnită la oamenii în vârstă. Voi dovedi această afirmație printr-o scrisoare scrisă de domnia sa atunci când se apropia de 96 de ani. O scrisoare ce pare a unei persoane mult mai tânără ce-și face proiecte de viitor.

La 96 de ani, omul de cultură care a fost Gavril Istrate regretă că nu a putut ajunge la Sfântul Gheorghe, cu un an în urmă, la o sesiune de comunicări. Nu-l speria călătoria. Odată cu scrisoarea mi-a trimis și o carte de colinde ce ne arată „cum colindam noi, elevii și studenții, acum mai bine de 70 de ani.” Era preocupat de o nouă ediție, de aceea îmi solicită „vreo colindă mai puțin cunoscută, din repertoriul românesc și secuiesc, deopotrivă.” Mai mult, este interesat de modul cum se desfășoară „în partea locului” sărbătorile de iarnă. Sunt convinsă că a cerut asemenea

informații și altor persoane, din alte zone ale țării. Nu știu dacă a reușit să finalizeze ediția a II-a. Redăm textul scrisorii:

„Iași, 5.I. 2010

Stimată doamnă Luminița,

Abia acum mă învrednicesc să-ți răspund și să-ți mulțumesc pentru cartea trimisă prin doamna Olga Rusu.

Mi-a părut rău că n-am putut veni, în toamnă, la Sf. Gheorghe, cum am dorit. Acolo am făcut, cu ani în urmă, o comunicare despre *Sadoveanu în Transilvania*, pe care, până la urmă, aveam s-o transform într-o carte, pe care nu știu dacă o cunoști sau nu. Dacă te interesează, ți-aș putea-o trimite.

Eu am anexat, la această scrisoare, o broșură cu colinde, cum colindam noi, elevii și studenții, acum mai bine de 70 de ani. Poate îmi poți comunica vreo colindă, mai puțin cunoscută, din repertoriul românesc și secuiesc, deopotrivă, în vederea pregătirii unei noi ediții a cărții.

Mă interesează și modul în care se desfășoară, în partea locului, toate manifestările legate de sărbătorile de iarnă.

Cu mulțumiri și **La mulți ani!** G. Istrati”

Privind scrisoarea, admir caligrafia impecabilă și mă întreb ce forță a avut, încât la aproape 100 de ani să-și faurească proiecte de anvergură...

Dumnezeu să-l odihnească în împărăția cerurilor pe profesorul Gavril Istrate, decanul de vârstă al filologilor români!

LUMINIȚA CORNEA

Iași, 5.I. 2010
Stimată doamnă Luminița,
Abia acum mă învrednicesc să-ți răspund și să-ți mulțumesc pentru cartea trimisă prin doamna Olga Rusu.
Mi-a părut rău că n-am putut veni, în toamnă, la Sf. Gheorghe, cum am dorit. Acolo am făcut, cu ani în urmă, o comunicare despre Sadoveanu în Transilvania, pe care, până la urmă, aveam s-o transform într-o carte, pe care nu știu dacă o cunoști sau nu. Dacă te interesează, ți-aș putea-o trimite.
Eu am anexat, la această scrisoare, o broșură cu colinde, cum colindam noi, elevii și studenții, acum mai bine de 70 de ani. Poate îmi poți comunica vreo colindă, mai puțin cunoscută, din repertoriul românesc și secuiesc, deopotrivă, în vederea pregătirii unei noi ediții a cărții.

noi ediții a cărții.
Mă interesează și modul în care se desfășoară, în partea locului, toate manifestările legate de sărbătorile de iarnă.
Cu mulțumiri și **La mulți ani!**
G. Istrati

CU O OCTAVĂ MAI SUS

Aș fi vrut să te cânt cu o octavă mai sus,
ca o soprană de coloratură, intrată-n extaz
separându-te de tine însuși
ca să pot profana fără remușcări sau rușine
incinta savantă, ca o chilie închisă ermetic,
a înțelepciunii tale, a lumii tale subtile,
călcându-ți în picioare principiile suverane,
contrazicând geometria captivă a formelor tale
prizonier într-un Athanor ezoteric
camuflat în dosul unei dantelării de piatră superbe,
între plinuri și de goluri savant împletite.

Îmi doream să te țeș ca pe-o tapiserie,
să te compun din mătășuri și fire împletite, rafinat
colorate,
dar și să te vânez cu arcul, ca pe-un cerb,
rătăcind prin pădurile virgine, în munți,
așa, numai de dragul unei capturi triumfale.

Râvneam pe ascuns să te semăn și să te cresc
în puterea verii, ca pe-un vlăstar dintr-o specie rară,
așteptând să te coci și să te prefaci
într-un fruct carnal, mistuit de dulceață.

Dar mai presus de toate,
visam să te zidesc înlăuntrul meu,
utopic, desigur, și falic,
să te ridic cu o putere sonică, supremă
ca pe-o catedrală interioară,
o piramidă de cristal,
un obelisc fantasmagoric și eroic,
o coloană decorată cu reliefuri sculptate,
așezându-te în postura maiestății monumentale,
pentru a mă închina ție, în toată splendoarea,
ca unui zeu extraterestru,
reușind, în cele din urmă, să mi te pot supune.

CREȘTEAM UN COPAC CU FRUCTE ROȘII

Creșteam ca un arbore cu fructe roșii,
ca și cum m-aș fi împodobit cu dantele,
coliere, catifele sau coifuri splendide,
și toate acelea arătau ca niște rodii,
cu-n miez cărnos, plin de semințe;
îl țineam în brațe ca pe-un trofeu
căci astfel arătam mai frumoasă
cu mult mai roditoare și mai fructuoasă,
părul mi-era verde, acoperit de frunze lucioase
devenea violet, muzical, chiar patetic
și-atunci avea un intermezzo albastru,
ca și cum țineam un caleidoscop în brațe;
păsările cântau în jurul meu, de la oarecare distanță,

simțind ceva alarmant, împotriva naturii ...

Curând am ajuns într-o veche piațetă
unde soarele, la apus, cădea orizontal
peste dale, peste umerii noștri,
și-n mijlocul unei fântâni circulare
în care un înger, suferind îngerește de abandon și uitare
chiar părea orb așa cum stătea, într-o rână,
luându-și asupra lui, acea nesfârșită păcătuire
pământeană,
deși, un jet de apă subțire,
încă mai țâșnea dintre picioarele lui de marmura albă;

Era o piațetă, unde se-adunau doar bărbați iubind bărbații
și femei exaltate, care iubeau doar femeile,
duplicitate, magnetice, saltimbance,
cu felinare stinse, atârnându-le de brațe
și-o stupoare albastră în ochi, încă nedenunțată...

Erau tatuajați cu însemne de amor explicate
mărșăluiau prin sexualitatea lor,
ca printr-o vale a deșertăciunii,
deveniseră membri într-un club exclusiv
al unei existențe contagioase,
cântând imnuri în *grand style*
în fața la Hotel D'Angletera
dominând piața metafizic, cu vedenii parșive,
studiindu-se totul prin telescopul oficial al orașului.

Nu impresiona pe nimeni
arborele meu împodobit cu rodii;
mă exersam în balansarea lui, utopic,
așa cum te exersezi în spirit, cu idei delirante,
de-a lungul unei vieți incurabile, desfășurându-se-n clișee
visând la o posibilă îndumnezeire,
deși rămâneam interzisă, ca o făptură în soluție,
interpretând scene suprimate, episoade pierdute,
dintr-un film cenzurat politic,
un atentat la pudoare, într-o mașină capcană :
foc! fooc!.... săriți, că arde!
și mă striveam, mă călcau în picioare,
făcând din mine doar o efigie turtită ...

CORA BOTEZATU

Născută la Bacău, în 1950, într-o familie ale cărei complicații și
alcătuire îi vor marca profund existența.

După absolvirea Liceului „G. Bacovia” în 1967, cu 2 ani înaintea
generației sale, se mută la București, evadând astfel din marasmul
atmosferei intens provinciale a Bacăului.

Începe să lucreze ca traducătoare, să scrie și să frecventeze
cenaclurile și mediile literare, optând în cele din urmă să-și reia studiile,
înscrându-se la Universitatea din București la Facultatea de Filologie,
absolvind în 1979 cu specializări în limbile română și engleză.

În 1977-79, devine colaboratoare externă la Radio, lucrând pentru
redacția muzicală sub conducerea lui Iosif Sava, realizând un ciclu de
interviuri cu cei mai însemnați cântăreți de muzică clasică vocală și
instrumentală din România acelor ani, cu scriitori și artiști plastici, în
cadrul emisiunii *Clio și Euterpe*, al cărei redactor era Doru Popovici.

În 1997, revista *Lucașfărul* îi publica primele poezii

În 1979 se căsătorește cu pictorul Petru Botezatu, și împreună,
hotărâsc să-și înceapă primul auto-exil al existentei, refugiindu-se astfel
pentru aproape un deceniu în taina picturii de biserică, alegând să ia
astfel distanță, în orașele mici și satele din Ardeal, depărtate de
colapsul vieții culturale și paranoia instaurată de regimul ceaușist.

În 1987, reușesc să extindă acest exil dincolo de cortina de fier,
refugiindu-se în Austria, de unde, în 1988, emigrează în Canada.

Din 1988 până în 1997, Cora Botezatu înființează și conduce
efectiv o Galerie de Artă, *Hyperion Gallery*, vizavi de Galeria Națională
în capitala Canadei, Ottawa.

Gentillesse

Eu sunt poet, iubito!
și-ți pot da tot ce vrei,
îți dau 2-3 luceferi,
dar ce să faci cu ei?

Te pot plimba în voie
cu Carul mare-ori Mic,
pe drumuri de lactee,
prin Marele Nimic.

Îți pot da tot ce vrei,
și soarele și luna,
din stele câte-ți dau,
nu poți avea nici una.

Ți-aș da un univers
ca să le ai pe toate,
nu cum aieva sunt,
ci metamorfozate.

Eu, ca poet, iubito,
îți dau tot ce dorești,
ca om, nu pot decât -
ce sunt doar omenești.

Iubito, ce mai vrei,
că am promis de toate,
de-ai cere veșnicia,
„aiasta” nu se poate!

Mai bine-ți dau o floare
în fiecare zi...
și vom vedea noi cum e
cu „to be or not to be”.

Am ucis...

Am ucis toate iubirile
care s-au prosternat
docile și necruțătoare
cu ele însele.

Am ucis toate dorurile
izvorâte din fântâni fără fund,
nesecate.

Am ucis toate îmbrățișările
și chiar dragostea maternă am ucis-o;
eu, cu inima mea de piatră
și cu dragostea mea zdrobită,
chiar de piatra din sufletul meu.

Mi-a mai rămas mila
pentru ultima iubire neucisă,
și plăcerea
propriei mele ucideri.

Mi-a mai rămas și păcatul
că n-am ripostat
propriei mele zămisli.

Tu ești fata...

Tu ești fata după care
am plecat prin risipire
să te caut, să te-adun.

Tu ești fata ce-am găsit-o
’n căutarea regăsirii.

Te-am cules din roua ierbii
(iarba verde de șopârle)
pe-unde trec
cu stele-n frunte cerbii.

Te-am cules din dimineață
strop cu strop,
cum din șesuri,
de prin gărle, faunii
culeg fantome și eresuri.

Îți curgeau pe fața-n purpur
lacrimi - bucuria regăsirii -
iară eu, - cu buze arse - ,
le-am sorbit cu-atâta sete
bob cu bob.

Tu ești fata, -
până astăzi, virtuală
și morgână; nu abstractă, ci
concretă, cu atâta prospețime
într-o lume desuetă.

Ascunsă după o stea

Te-am căutat prin risipire să te-adun
din infinituri și din colb de stele,
din fiecare Evă să te recompun
imagine din visurile mele.

Și preschimbată-n pasăre după vreo
stea,
ca fata de-mpărat ascunsă după lună,
aș vrea să te cobor cu mâna mea,
încet, încet, ținându-te de mână.

Să te ascund în suflet pustiit și gol,
să bem ca în povești din apa vie,
iar dacă-ți va fi dor de nor, de stol,
portița e deschisă de la colivie.

Monadele

Monadele – mister din Big Bang –
ce stăruie-n cifrul etern,
între capete de infinituri
s-aștern.

Monadele...
nu le vedem din pricini divine,
iar universurile
– fie paralele ori perpendiculare, fie –
în cercuri concentrice
se-nchid.

După legi ori cutume ori reguli
sub cheie ori – poate –
din mână scăpate,
cu grație divină, ne desfid.

Monadele... monism... *
ori Leibniz a spus-o
dintr-un exces de cinism...

**Sistem filozofic al lui Leibniz, după care
universul este alcătuit din monade.*

Fantoma iubirii

Fantoma iubirii m-așteaptă
afară,
venită din marginea ‘ceea
de crâng;
degeaba îmi vine să urlu,
să strig și să plâng,
trăsura fantomei m-așteaptă
la scară.

Pe perna din spate-i fantoma
ce-mi face
semne să urc;
mi-e pasul rănit de steiul
de stâncă;
fantoma dă o poruncă:
„mână, birjare, și du-ne!
du-ne-n pustie pe vârfuri de dune,
vântul să spulbere-n
strigăt de corlă
vrajă, nădejde, speranță
și vorbă;

nisipul ne-acopere-n curgere-nceată,
– dar sigură –
sub zodie tâmpă de hidră,
ireversibilă-n vid
de clepsidră”.

Sub zodie inexorabilă,
tâmpă și hidră!

VASILE POPOVICI

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Convorbiri duhovnicești

Î.P.S. Ioan Selejan,

Arhiepiscopul Munților

(I)

„Numai pe acest drum - între Betleem și Golgota - Îl poți găsi și azi pe Hristos.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, în *Pastorală* pe care ați trimis-o creștinilor ortodocși din Eparhia Covasnei și Harghitei, cu ocazia mării sărbători a Nașterii Domnului ați vorbit despre faptul că în urma călătoriei noastre spre Peștera Betleemului, adică după ce ne-am pregătit prin post și rugăciune, am găsit Darul Cerului, pe Hristos Domnul.

Î.P.S. Ioan: Noi am călătorit doar câteva săptămâni împletind rugăciunea cu munca și cu frumoasele noastre colinde românești, însă drumul protopărinților noștri a fost mult mai lung. După căderea sa, omul a fost izgonit din libertate, iar pământul era o cetate asediată de păcat. Strămoșii noștri s-au învrednicit de bucuria Betleemului după mii de ani.

Oare, cine și cum a scurtat atât de mult drumul nostru spre Betleem?! Hristos! El S-a ostenit pentru noi atunci când călătorea spre Golgota. Hristos Domnul a călătorit în această viață pământească între Betleem și Golgota, între starea de dar și dăruire. Acestea sunt cele două repere fundamentale din viața creștinului. **Numai pe acest drum - între Betleem și Golgota - Îl poți găsi și azi pe Hristos.**

La Betleem, Îl vedem pe Hristos înconjurat de îngerii, de păstori și de magi, iar la Golgota Îl vedem înconjurat de cei ce poartă sabie și piroane. Nașterea lui Hristos nu s-a făcut în neștiut. Odată cu aceasta, noi am ieșit din neștiut. Omul se îmbrăcase în neștiut, ca să nu-L mai cunoască pe Cel ce azi S-a făcut cunoscut lumii întregi.

Bucuria Betleemului se transformă în bucuria Jertfei pe Golgota, căci acolo unde este Hristos, nu poate fi decât bucurie în Duhul Sfânt.

Lubite călătorule, ce azi te bucuri cu îngerii, vei împărtăși aceeași bucurie cu Hristos și pe Golgota?! **Lumea în care trăim azi se mișcă în jurul unei axe existențiale, marcată aici, pe pământ, de cetatea lui David – Betleem – și Golgota Ierusalimului.** Cine nu se mișcă în jurul acestei axe se pierde în spațiile siderale, unde nu mai luminează Soarele dreptății - Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, am avut bucuria să merg în pelerinaj în Țara Sfântă. Am trăit emoții deosebite în Biserica Nașterii din Betleem și pe Golgota, la Sfântul Mormânt. Au rămas în sufletul meu. Despre importanța duhovnicească a marilor sărbători vă rog cu smerenie să vorbiți.

Î.P.S. Ioan: Sfântul Ioan Gură de Aur a numit praznicul dumnezeiesc al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos ca fiind „mama sărbătorilor creștine“. Din această zi, omul nu se mai simte părăsit de Creatorul său, ci omul Îl ia în brațe pe Dumnezeu. A ajuns la limanul mult dorit de el, după ce a călătorit o viață cu nădejdea că, într-o zi, se va întâlni cu Cel ce îl va izbăvi din robia păcatului.

Prin Fecioara Maria, omul Îl dă o sfântă îmbrățișare Fiului lui Dumnezeu. Maica Domnului ține în ale Sale sfinte brațe și arată lumii Dumnezeiasca Prescură Care Se va frânge pentru noi, spre iertarea păcatelor.

Îndemn pe iubitele surori creștine și mă rog ca să le învrednicească Bunul Dumnezeu să poarte pe ale lor brațe prescurile vieții ale bisericii și neamului nostru, adică pruncii. Ei vor săvârși peste ani și veacuri liturghia neamului românesc.

Purtând pe brațele ei pe Fiul lui Dumnezeu, pe Cel ce prin Nașterea din Fecioara Maria S-a făcut Om, ni se descoperă taina Fecioarei care naște neispătită de nuntă. Astfel se împlinesc profețiile prorocilor Vechiului Testament, dar și vestea cea bună adusă Fecioarei din Nazaret de Arhanghelul Gavriil.

Un arhanghel vestește taina Fecioarei și tot îngerii o descoperă în sfântul lor cânt: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!*” (Luca 2, 14). Prin Întruparea Sa din Fecioara Maria, Hristos Domnul ne arată că pământul este paradisul unde El S-a născut, pentru ca noi să dobândim Raiul cel pierdut.

Hristos binecuvântează acest bulgăre de țărână pe care trăim noi azi și face din el o grădină pentru florile Raiului. **Orice prunc născut este o floare pe care o crește Hristos pentru Rai.** Oamenii sunt florile Raiului. De aici, de pe acest pământ, Dumnezeu Își răsădește flori în Rai spre bucuria Sa, a îngerilor și a sfinților. Omul a fost creat din iubire și țărână, spre bucuria Sfintei Treimi și a Cerului. Mireasma lui este bucuria îngerilor.

L.C.: Foarte frumoasă, interesantă și deosebită este metafora prunc-floare, iar mai înainte ați numit pruncii ca fiind prescurile vieții ale bisericii și neamului nostru, ceea ce, zic eu, îi apropie de o anumită sfințenie.

Î.P.S. Ioan: Dacă am fi conștienți că, pe această minunată planetă albastră, Dumnezeu Își crește flori pentru Raiul bucuriei Sale, am păși mai cu sfială, iar fiecare pas al nostru ar fi mai cumpătat și nu am mai umbla pe căile rătăcirii. **Omul trăiește printre florile Raiului și-l îndemn să nu le strivească, să nu le →**

A consemnat LUMINIȚA CORNEA

rupă. Mă adresez mai ales mamelor. Aceste flori nu-s pentru pus în cimitir, ci în Rai. Nu-s sădite de Dumnezeu spre ofilire, ci spre desfătarea și bucuria îngerilor în Cer. Omul ajunge, prin lucrarea lui Dumnezeu și prin a sa stăruință, floare în Cer.

Nu rupeți florile Cerului, nu rupeți florile lui Dumnezeu! Trăiți ca florile, neurându-vă unii pe alții, ci desfătându-vă întru bucuria cea sfântă adusă nouă de Hristos, prin Sfânta Sa Naștere.

Nu cultivați ură, căci veți aduna roadele urii. Dumnezeu seamănă iubire și culege mereu ură și dispreț din partea oamenilor. Iată un paradox al existenței umane.

De aceea întreb pe orice frate creștin de ce n-ar putea fi și el o floare în Rai, unde nu se mai vorbește despre Dumnezeu, ci se vorbește cu Dumnezeu.

L.C.: Dacă pruncii sunt flori ale Raiului, pe mamă cum o caracterizați, Înaltpreasfințite?

Î.P.S. Ioan: Mama este cea țărăină binecuvântată din care odrăslesc mugurii Raiului.

Ea este aceea care ne vorbește mai întâi despre Dumnezeu, dar nu înainte de a fi grăit ea cu Dumnezeu. În fața unei sfinte icoane și a unei tainice candelă, Îl ruga pe Dumnezeu să-i dea pântecelui ei rod binecuvântat pe care să-l dăruiască apoi **Cerului**.

Oare, o mamă creștină are un alt ideal în această viață, decât acela ca rodul pântecelui ei să ajungă în Rai? **Mama este icoana de lângă leagănul pruncului ei.**

O, mamă, țărăină sfântă și însuflețită, binecuvântat să fie pântecelul tău care rodește flori pentru Cer, florile Raiului!

O, ce mare dar a hărăzit Dumnezeu mamei ca ea să facă bucurie Cerului! Copiii sunt prescurile viei ale părinților.

Câtă bucurie avem în suflete când vedem florile câmpului! După o vreme însă ele se usucă și pier. Și cât de mult Se bucură Dumnezeu când vede că răsare o floare pentru Cer, purtată cu atâta grijă, pe brațele ei, de o binecuvântată mamă!

Sfântul Apostol Pavel a fost răpit până la al treilea cer: „Cunosc un om în Hristos care (...) a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer (...) și a auzit cuvinte de nespuse, pe care nu se cuvine omului să le grăiască.“ (II Cor. 12, 2-4).

Câte și ce n-a văzut acolo! Și totuși s-a întors mut. Nu ne-a spus niciun cuvânt, n-a putut grăi nimic din Rai.

Dar ne-a lăsat Dumnezeu un loc aici pe pământ care este o icoană a Raiului și anume brațele mamei.

Cât ești în brațele mamei, în rugăciunile ei ești într-un colț de rai.

O, dulce rai! O, dulce mamă! De mult am plecat de pe brațele tale, iar azi călătoresc spre a mea Golgotă! Când sărutați mâna maicii voastre, să știți că dați o dulce sărutare raiului, iar când mama își sărută pruncul pe frunte, atunci ea îi binecuvântează mintea.

După cum toamna, firul de iarbă își ia rămas bun de la soare, tot așa și sufletul își ia rămas bun de la trup și apoi se vor întâlni în dulcea primăvară a Împărăției lui Dumnezeu.

Când vine ceasul despărțirii de mamă în această lume, fiii îi sărută mâna și atunci ei se despart de raiul cel pământesc.

Fără smerenie, ușile raiului rămân închise

Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu cele ale slăbiciunii mele. (2 Cor. 11, 30)

„Un preacuvios părinte athonit a fost vizitat o dată de cineva care era pentru prima oară în pelerinaj la mănăstirea unde viețuia el.

– Vorbiți-ne despre ceva, a fost rugat părintele.

– Despre ce să vă vorbesc?, a întrebat el cu blândețe.

– Despre smerenie, i s-a răspuns.

– Vai de mine, dar cum să începem chiar așa de sus?, a zis cu smerenie preacuviosul”.

Nu-i ușor lucru să vorbești despre smerenie, mai ales când nu te afli printre practicantii acestei împărătese a virtuților. Trăită de unii, descrisă de alții, mereu văzută de Dumnezeu, ea este haina în care se adăpostesc multe fapte bune. Smerenia trebuie să fie fundamentul vieții noastre. Nu ne realizăm prin trufii ieftine, ci numai prin smerenie. A trăi în smerenie înseamnă a trăi o viață reală. Etimologia cuvântului vine de la slavonul „mera” care înseamnă „măsură”. Sensul vechi al cuvântului smerit este „a reveni la adevărata măsură”, „a deveni ceea ce ești cu adevărat”. A fi smerit înseamnă a cunoaște adevărul despre tine însuși, a-ți cunoaște măsura. A ne smeri înseamnă a cunoaște cine suntem.

În trăirea creștină smerenia are un rol foarte important. Alături de pocăință, ea ne ajută să ne apropiem cu bună cuviință tot mai mult de scopul existenței noastre: actualizarea chipului lui Dumnezeu din noi întru asemănarea deplină cu El. Ea susține în noi dorul de culmile existenței creștine, ne arată calea sau modul împlinirii lui tot mai depline, iar odată atinse aceste culmi, ne păzește să nu cădem din ele și să distrugem eforturile noastre.

Smerenia este fereastra sufletului nostru curățată și deschisă mereu către Dumnezeu și spre umanitate, spre semenii și spre noi înșine.

„Cu ocazia inspecției spitalelor din Iași, generalul de divizie, I. Cernat, a distribuit mai multe medalii «Virtutea militară», soldaților care se aflau acolo. În spitalul «Sfânta Maria», generalul a întâlnit un rănit, numit Petrache Gheorghiu, despre care i s-a spus că a avut fapte deosebite de vitejie. Dorind să răsplătească eroismul tânărului, generalul i-a înmănat medalia. Tânărul a privit-o, apoi mulțumindu-i, i-a dat-o generalului spunând că o are deja de pe front. Mirat generalul l-a întrebat:

– «Dacă o ai deja, de ce nu o porți?» La care modestul soldat a răspuns:

– «Nu o port, pentru a nu întrista pe ceilalți camarazi care nu o au!»”

Spun părinții că smerenia se învață din citirea zilnică a vieților sfinților, prin spovedanie regulată, prin răbdarea cu nădejdea în Hristos a necazurilor, a piedicilor și supărărilor acestei vieți. Este o lecție pe care încă trebuie să o învățăm.

PR. DR. NICOLAE GHEORGHE ȘINCAN

Venirea ungurenilor de peste munți în satele de pe valea râului Doamnei

În localitățile din zona Vâlcei și Mușcelului au venit de peste munți, „ungureni”, încă din perioada supunerii Transilvaniei de către coroana maghiară. Aceste deplasări demografice din regiunile limitrofe ale Ardealului cu Țara Românească au făcut să se nască tradiția formării statului feudal Țara Românească în urma unui „descălecat” din aceste ținuturi, dar acest fenomen este, mai întâi, un curent de emigrare datorat unor cauze, cum ar fi: a) decretul regelui Ludovic de Anjou (1366) prin care confesiunea ortodoxă (cea română) era scoasă în afara legii, datorită prevederii că starea de nobil era condiționată la apartenența de catolicism; b) diploma leopoldină din 4 decembrie 1691 prin care se recunoșteau drepturile și privilegiile nobilimii maghiare, patriciatului săsesc și fruntașilor secuilor, românii, majoritari, erau în continuare considerați „tolerați”; c) diplomele leopoldine din 1699 și 1701 prin care habsburgii atrăgeau la unirea cu biserica catolică și regimul de teroare împotriva celor care se împotriveau (Brașov, Sibiu, Făgăraș, Hunedoara); d) măsurile pentru popularea satelor luate de Grigore Ghica prin hrisovul din 14 mai 1750, care încuviințau pe emigranții ardeleni să se așeze în cuprinsul țării oriunde vor găsi locuri libere, să-și alcătuiască satele lor cu îndatorirea de a da dijmă și a face câte șase zile de clacă pe an la stăpâni moșiilor unde se vor așeza.

Cert este că, în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, s-au înregistrat multe imigrări ale „ungurenilor” în județul Mușcel. Numărul acestora crescând, s-au format sate întregi cu numele de „Ungureni”, altele îl adaugă la numele mai vechi al satului, dând naștere unor nume duble de sate: Berevoești-Ungureni (localnicii, spre a se deosebi de noii veniți și-au zis Berevoești-Pământeni). Alteori, satele întemeiate de ungureni poartă numele așezărilor de unde au plecat: sate cu nume de Galeș, Corbi, Rucăr se întâlnesc de o parte și de alta a Carpaților Sudici.

„Ungurenii se bucurau de scutire de impozite pentru primele șase luni, după care plăteau pe bază de ruptoare cu visteria, adică o sumă fixă prin înțelegere”. [1]

Corbi. Începând cu sec. al XVIII-lea, structura demografică a Corbilor va fi radical modificată prin aflul de populație din Transilvania, care se stabilește în zona sud-carpatică.

Cel mai de seamă sat de ungureni din județul Mușcel – spune Ștefan Meteș în studiul *Emigrări românești din Transilvania în sec XIII-XX (Cercetări de demografie istorică)*, Ed. Științifică, București, 1971 – este Corbi, datorită masivei afluențe de coloniști refugiați în veacul al XVIII-lea din Jina Sibiului, ca urmare a persecuțiilor

religioase declanșate prin Unirea cu Roma a bisericii ortodoxe din Transilvania.

„*Temelia colonizării în satul numit Corbi, moșie a Episcopiei Argeșului, a fost pusă întâia dată de moșul meu Ion*”, [2] preciza într-o jalbă adresată domnitorului Grigore Ghica, în 1825, monahul-cărturar Naum Râmnicănean.

Trecerea peste munți a jinarilor s-a petrecut la 1765, iar cauzele procesului de emigrare le aflăm din jalba protosinghelului Râmnicănean: „*Strămoșul meu după tată, Ion din neamul militarilor din Jina al Mariei Tereza, împărăteasa Austriei, din cauza constrângerii Uniației, după ce mult timp s-au împotrivit militarii săi și împreună cu tatăl meu după trup, Bucur, cu toate că nu a învins și s-au dat ordin împărătesc, după reclama lor comună, ca*

acest corp de armată să rămână nesupărat în cele ale religiei lor, dat fiindcă s-au ivit unii vrăjmași și amenințatori ai vieții părintelui și unchiului meu, ieșind din țara lor, Transilvania, în Valahia, s-au așezat în județul Mușcel, lângă apa numită Râul Doamnei, în localitatea Corbi, unde, cu trecerea timpului s-au îngropat și unchiul și familia mea”. [3]

Așezarea celor „o sută de familii” de jinari aici a fost determinată de intervenția „gospodarului moșiei Corbi”, Vlădica de la Argeș. „*Întâmpinând, la Curtea de Argeș, o familie de jinari care intenționau să se stabilească pe o moșie cunoscută din Bărăgan, Vlădica le-a prezentat un tablou sumbru al zonei de șes «aflată-n calea tuturor oștirilor, bântuită de ciumă și holeră», în contrast cu perspectiva pe care le-o oferea moșia Corbilor...*” [4] Și Vlădica l-a așezat în jurul bisericii din Jgheab, dându-i hrisoave pe opt munți în schimbul unei dări de 6 lei percepute anual de la fiecare familie și a „ierbăritului în munți”, pentru care plata era făcută prin laptele prelucrat în cășăria de la Nucșoara, produsele fiind desfăcute de către arendașul moșiei mănăstirii în alte părți ale țării.

Pentru că i s-a recunoscut rolul de conducător al unei mari colonii de români din Transilvania în diverse părți ale Țării Românești, moșul lui Naum Râmnicănean „a fost scutit de dări”, iar tatăl cronicarului a fost cinstit cu protopopia asupra tuturor coloniștilor români din cele 17 districte ale Țării Românești. Prin hrisov domnesc, Alexandru Ipsilanti fixa darea celor dintâi coloniști până la 12 lei anual, pentru fiecare familie. Ulterior, domnitorii, considerând pe coloniști de același neam cu românii localnici, au ordonat ca dările să fie una cu ale acestora.

Emigranții ardeleni stabiliți în Corbi reprezentau, conform Catagrafiei din anii 1773-1774 de la Moscova, o posibilă rezervă pentru formarea unor unități operative în eventualitatea unui conflict armat cu imperiul otoman. „*Într-un singur sat, Corbi-Mușcel al Mănăstirii Argeș, au fost colonizați 154 de ungureni puși sub protecția feldmareșalului Rumianțev*”, se spune în catagrafia menționată.

Coloniștii ardeleni vor păstra particularități specifice în port, limbă, tradiții, obiceiuri, individualitatea lor păstrându-se până spre contemporaneitate. Numele unor familii →

Prof.dr. GEORGE BACIU

arată proveniența ascendenților: Poenaru (din Poiana Sibiului), Vișteanu (din Viștea), Sescioreanu (din Săsciori), Ungureanu, Bebeșelea, Budrală, Giurcă, Grigorescu, Groșanu, Jeleru. Conviețuirea spațială a înlăturat mai greu barierele etnice dintre populația autohtonă și cea alogenă. Fenomenul endogamic era esențial: „*Corbenii cei mai mulți, acum și mai înainte, niciunul nu se însura în alte sate și nici Corbencele nu se măritau decât în satul lor, luându-și, atât femeile cât și fetele, soț din Corbi.*” [5] Cu timpul, datorită schimbului de mărfuri, coparticipării la slujbele religioase sau la manifestările folclorice, concepția conservatoare asupra unității de grup a devenit caducă, cele două grupuri – pământeni și ungureni – interferându-se prin căsătorii și, implicit, economic.

Stănești. Așezământul „ungurenilor” din Stănești, din 2 octombrie 1786, prevede învoiala pentru dijmă și clacă ce au a se face mănăstirii Câmpulung – proprietara moșiei Stănești – în care se stipula să dea dijmă fân (din șapte clăi, una) care să fie cărat cu căruțele lor unde va zice isprăvnicelul mănăstirii, grâu, porumb și mazăre (din zece, una), cânepă, să li se numere mânușile de pe loc, pentru pus la topilă, să de ajutor femeile lor, iar melișatul să-l facă isprăvnicelul cu zilele de clacă. Să facă șase zile clacă pe an la orice trebuință va avea mănăstirea pe moșie și când va fi nevoie de lucru și la moșia Berevoiești să meargă.

Într-o adeverință a egumenului Dositei al mănăstirii Câmpulung, din 31 august 1815 se constată că „ungurenii” de pe moșia Stănești s-au rugat să nu li se ia zeciuală din prune pentru motivul că li se strică legumele din grădini și să fie îngăduiți a da rachiul drept zeciuală și așa s-a întâmplat vreo doi ani. Dar egumenul, văzând că ei nu dau dreptul convenit a început să le ia zeciuală din prune. [6]

Domnești. Și moșia Domnești aflată în proprietatea mănăstirii Curtea de Argeș a primit refugiați din Transilvania. Astfel, la 6 martie 1766, Damaschin, egumenul mănăstirii, a dat un zăpis, unui grup de „ungureni” din Transilvania, pentru a se așeza pe moșia Domnești, în anumite condiții de dijmă. După aceștia, la intervale de timp relativ mici, au venit și alți transilvăneni, nu ca refugiați, ci prin căsătorie sau îndemnați de rudele celor care se așezaseră aici, dar în secolul al XIX-lea, din Jina, Rășinari, Făgăraș, Poiana, Voivodeni. O dovadă ce atestă venirea „ungurenilor” în satul Domnești este pisania bisericii vechi „*Intrarea în biserică*”, de la 1828, în care se face mențiunea că acea biserică s-a construit și de „*Irimie din Domnești, de origină din Transilvania, comuna Rășinari*” [7].

„Ungurenii” veniți în Domnești au intrat în conflict atât cu populația de baștină, cât și cu mănăstirea Curtea de Argeș, proprietara moșiei, datorită ideii refugiaților că sunt martiri și a dorinței lor de a domina satul [8]. Primele manifestări ale revoltei lor s-au îndreptat către mănăstirea Curtea de Argeș, căreia i-au făcut cunoscut că ei nu înțeleg a munci pe moșie decât în anumite condiții, că vor părăsi satul dacă nu li se aprobă cererile. Încât, după 19 ani de la venirea lor (1785), arhimandritul Partenie de la Argeș a înaintat o plângere [9] Domnului Mihai Vodă Șutu în care se plângea că „ungurenii” din Domnești și Corbi nu mai vor să respecte „așezământul” prin zăpis și că nu vor a mai lucra pe moșiile mănăstirii zilele de clacă, unde ei sunt chemați. În același an, la 26 septembrie, Isprăvnicia județului Argeș printr-o anaforă judecă

pricina dintre Mănăstirea Argeș și ungurenii din Corbi și Domnești la porunca Măriei Sale Vodă și hotărăște ca aceștia să dea dijmă și să presteze claca unde-i va chema, după cum s-a hotărât în zăpisul de așezământ [10].

La 9 iulie 1806, Iosif, episcopul de Argeș, a înaintat o altă plângere lui Vodă, prin care arăta că „ungurenii” din Domnești fac numeroase vedre de țuică și că ei nu vor a mai plăti dijma la pruni. Episcopul a lămurit că arhimandritul Damaschin care le-a dat zăpis a înțeles să nu dea dijmă la pomii existenți la venirea lor, iar nu și la aceia plantați de ei, pe locul cel mai bun din moșie și după care pomi, pruni, iau multe pungi cu galbeni.

S-a dat naștere la un proces, judecat în Divanul Țării și încheiat la 18 martie 1812 [11]. Divanul a hotărât că Episcopia Argeș are dreptate și ca atare „ungurenii” de pe moșia Domnești vor face 3 zile de clacă primăvara, 3 zile vara, 3 zile toamna și 3 zile iarna. Ei voiau numai 6 zile de clacă.

La 1 mai 1813, episcopul Argeșului a arătat, din nou, că și după hotărârea Divanului „ungurenii” de la Domnești nu vor a se supune nici în ceea ce privește islazul. În document se precizează că pe moșia Corbi, unde sunt tot „ungureni”, moșia fiind tot proprietatea mănăstirii, se plătește cu supunere claca și zeciuala.

Procesul a continuat, un document din vremea lui I.G. Caragea datat 4 iunie 1813 arătând împotrivirea locuitorilor din Domnești, care amenință că vor părăsi moșia:

Episcopul Iosif de la Argeș se jeluiește lui Vodă că domnișanii nu se supun a face zilele de clacă „*cele obicinuite după condica Divanului*”, nici a da dijmă din pomii sădiți pe moșie, motivând că n-au islaz pentru vite și lemne de foc ca la alte moșii. La judecata din mai nu au venit la Divan, ci au trimis vorbă la Episcopie că se vor duce acolo să se înțelegă. S-au dus la 26 mai 1813, sperând să li se mai scadă din zilele de clacă și dijma de pomi. Episcopia nu le-a scăzut, iar domnișanii au spus că mai bine fug de pe moșie decât să se supună. Atunci episcopia a cerut să se orânduiască un *mumbașer* vrednic pentru a-i aduce la Înaltul Divan, „*ca să se izbrănească pricina la un chip, căci 7 ani se împlinesc de când s-a început această judecată din domnia Mării Sale Constantin voevod Ipsilant și până acum, pricina n-a luat săvârșire*”. [12]

Pietroșani. Români veniți din Transilvania – „ungureni” – s-au așezat și în comuna Pietroșani. Sunt consemnate 4 familii de ungureni din totalul de 92, câte existau conform catagrafiei din 1838. [13] Numele lor sunt: Ion Ungureanu cu Eva, soția sa; Joița cu Bucura, soția sa; Avram cu Bucura, soția sa, și Dinu sin Chelăreasa cu Ileana, soția sa. Prin tradiție, se spune că strămoșul →

familiei Bratu a venit din com. Tilișca din Ardeal și s-a așezat în Pietroșani pe vremea Zaveriei, fiind cioban. La fel s-a întâmplat cu Barbu-Bărbucă-Bărbuceanu și urmașii lui din Retevoiești, care treceau călare peste munți la cei rămași lângă Rășinari sau strămoșii lui Serafimescu și Lăstun din Bădești.

Din cele 95 familii cuprinse în catagrafia satului Bădești pe anul 1838, 78 sunt cu mențiunea de *ungureni* și 8 de rumâni băștinași. Probabil că o parte din familiile de băștinași au fugit din cauza traiului greu (așa cum menționează Cartea lui Constantin Brâncoveanu din 1710 pentru urmărirea rumânilor fugiți), iar altă parte a fost copleșită de numărul ungurenilor care au venit din Ardeal și în satele de pe râul Doamnei-Muscel, în diferite perioade: „*Dat-am această scrisoare a noastră de adevăr la mâna sfinții sale părintelui egumen Câmpulungeanu, precum să se știe că viind cu șederea pe moșia sfinții mănăstiri, ce se numește Bădești și am făcut satu de ungureni acolo pe moșie și ne-am fost așezat cu sfinții să dă toate orânduilele ce sântu ale moșiei după care au avut așezământul și satu Corbi cu Mănăstirea Argeșul, fiind ei veniți mai dinainte din țara ungurească pe moșia aceia, care așezământu s-au păzit până acum. Și ne-am făcut așezământu următor: dijma de fân a da din șapte, una, dijma obișnuită din celelalte produse...*” [14] Unii dintre ungureni au primit nume după localitatea de unde au venit – Moiceanu (Moeci), Silișteanu (Săliște), Drăgușanu (Drăguș).

În 1750, la 6 iunie 1763 [15] și în 1766, domnitorii Țării Românești dau poruncă Mănăstirii Argeș „*a primi ungureni*” pe moșia sa. Aceeași catagrafie a anului 1838 arată că la Retevoiești, din 96 de familii cu 458 de suflete, 38 aveau mențiunea „*ungureni*”, pe când în satele Gănești și Pădurețu din 39 familii cu 163 suflete nu este consemnat niciun *ungurean*. Doar satul Pietroșani avea doi ungureni.

Informațiile oferite de catagrafie arată cât de săraci erau clăcașii. Unii lucrau câte un pogon de pământ și aveau câte o capră, alții lucrau câte două pogoane și aveau câte o vacă și doi boi. Erau și țărani care creșteau câte un cal sau doi. De la petecul de teren muncit, de la vita pe care o avea, trebuia să scoată venitul necesar traiului familiei împovărată de copii și să plătească și birul.

Nucșoara. Regele Ferdinand I a adus mai mulți meșteri italieni, renumiți în exploatarea forestieră și construcții hidroenergetice, conduși de Olivotto Ștefan, de la numele căruia podul din sat se numește „*Podul lui Ștefan*”. Ei au fost așezați la început împărțiți pe la boierii din vremea aceea: unul a stat la boierul Iorgulescu, în punctul numit azi „*La Moară*”, în Sboghițești (au construit aici un joagăr și o moară); alții au fost luați de boierul Paul N. Paul, fiind așezați la Slatina (și aceștia au construit un joagăr pe apă și o moară). Olivotto Giuseppe (Bepi) s-a căsătorit cu Libardi Eleonora (Norica) din Câmpulung, stabilindu-se în Slatina, nepotul său Chelu Petre (Perin), fiind vreme de peste 20 de ani primar al comunei Nucșoara. Olivotto Osvaldo Giovanino s-a căsătorit cu Bârdici Avida din Brăduleț, stabilindu-se în Sboghițești; Olivotto Nardo s-a căsătorit cu Burnei Filoftea din Brăduleț, stabilindu-se în satul Slatina. Olivotto Ștefan s-a întors în Italia. [16]

NOTE.

[1]. Hera, Nicolae, Ungureanu Gheorghe, *Satul Stănești, județul Argeș*, Ed. Litera, București, 1984, p. 42.

[2]. Constantinescu, Grigore, *Corbi – Mușcel, monografie etnoculturală*, Pitești, 2006, p. 48.

Jocul

pe când eram în ascunzătoarea mea din pădure și citeam poezii din cartea primită ca premiu în clasa a treia se nimeri să văd pe tanti Olga și pe nenea Victor cum se jucau de-a mama și tata iar într-o zi am întrebat-o pe Diana mai mică decât mine cu un an dacă este de acord să facem și noi asta în lucernă că ne venea la brâu și nu ne vedea nimeni a fost de acord însă n-am reușit fiindcă ea nu știa și a fost dezamăgită oricum era prea mică hotărâsem noi împăcați mai târziu trecea cu fiica ei de mână și-mi zâmbea de atunci

La pescuit

eram la pescuit îmi cumpărasem în sfârșit o vergea din piper și tare mândru eram râului de atunci mulți copaci îi umbreau malurile printre papură și stuf nu-i scormonea aproape nimeni trupul ca acum aruncând momeala dar fără să și prind vreun pește aud dinspre papură de pe un plaur niște gemete născut de felul meu curios mă strecor să văd și am rămas acolo cât rumegatul unei vite că frumos îl mai sucea pe toate părțile tanti Pușa pe nu știu cine că nu-l cunoșteam și se plesneau cu palmele peste pulpe fiindcă acolo în păpuriș țânțarii erau grozavi de răi acolo am simțit pentru prima dată și de atunci am început să privesc fetele în modul convenit pentru un bărbat adevărat m-am întors la vergea tocmai când îi era apreciată așa cum trebuia momeala am scos din apă un pește remarcabil să spunem semn că tocmai ce avusesem parte să văd fusesse de bun augur pentru bunul mers al lucrurilor

COSTEL SUDITU

[3]. Ibidem, p. 48.

[4]. Ibidem, p. 49.

[5]. Rădulescu-Codin, Constantin, *Literatură, tradiții și obiceiuri din Corbi Mușcelului*, în colecția «Academia Română. Din viața poporului român», XXXIX, Atelierele grafice «Cultura Națională», București, 1929.

[6]. *DANIC*, Mănăstirea Câmpulung, LX/165.

[7]. *Memoriu asupra bisericii parohiale din comuna Domnești, județul Mușcel*, întocmit de preotul N. Ionescu, în anul 1906, în Revista Istorică a Comunei Domnești, nr. 2-8, 1941.

[8]. *Revista istorică a Comunei Domnești – județul Mușcel*, anul I-II, nr. 2-4, 1941, p. 63.

[9]. *DANIC*, Fond Episcopia Argeș, ms. 168, f. 286.

[10]. Ibidem, Fond Episcopia Argeș, ms. 168, f. 286v-287.

[11]. *Revista istorică a Comunei Domnești – județul Mușcel*, anul I-II, nr. 2-4, 1941, p. 169-173.

[12]. Ibidem, p. 173.

[13]. *DANIC*, Catagrafii nr. 55/1838, județul Mușcel, Plasa Râurile, satul Pietroșani.

[14]. Ibidem, *Mănăstirea Câmpulung VII 3*.

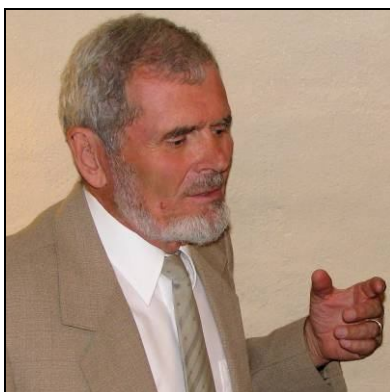
[15]. *Revista istorică a Arhivelor României Suașul*, I. București, nr. 904, 1874, p. 68

[16]. *Oprescu, Ion, Retevoi, Valentin, Retevoi, Lică, Oprescu, Ioan-Nelu, Monografia comunei Nucșoara, județul Argeș*, Ed. Zodia Fecioarei, Pitești, 2007, p. 61

ORTOGRAFIA ROMÂNEASCĂ ESTE ȘI TREBUIE SĂ RĂMÂNĂ FONETICĂ

Rostul scrierii este să redea vorbirii suport grafic, asigurându-i astfel posibilitatea transmiterii experienței acumulate prin timp și spațiu. Este un avantaj fără de care societatea umană n-ar fi ajuns unde se află, avantaj care astăzi nu mai preocupă aproape pe nimeni, fiind la îndemîna oricui. Latinii spuneau *verba volant, scripta manent*, „vorbele zboară, cele scrise rămîn”. Această materializare a vorbirii a evoluat de-a lungul timpului, trecînd, de la scrierea pictografică, prin faze multiple, ideografică, silabică, pentru a ajunge la scrierea alfabetică, prin care se încearcă a se stabili o legătură cît mai strînsă între planul vocal al limbii, sunetele, și cel grafic, literele. Latinii probau această legătură nefăcînd totdeauna deosebiri între sunet și literă, cum, de altfel, se întîmplă și azi cu nespecialiștii.

Scrierea alfabetică a evoluat și ea, la rîndul ei, ajungîndu-se astăzi la două feluri de scriere, una etimologică, cealaltă fonetică. Fonetică la origine, căci fiecărei litere îi corespundea un sunet, scrierea etimologică atestă un anume moment din evoluția limbii. Structura fonetică a limbii a suferit modificări, imperceptibile din punctul de vedere al vorbitorilor din momentul respectiv; în schimb scrierea a rămas în urmă, păstrînd imaginea grafică a cuvîntului din acel moment. S-a creat un hiatus între cele două planuri, dispărînd legătura aproape mecanică dintre planul oral și cel scris, cel puțin din punctul de vedere al relației sunet – literă, foarte utilă din perspectiva vorbitorului comun. Să ne aducem aminte de răspunsul unui personaj care, apostrofat că nu se pronunță *monsieur*, a răspuns ofensat: nu te prosti, *monsieur se scrie, monsieur se citește*. Se evidențiază astfel superioritatea ortografiei fonetice față de cea etimologică, superioritate pe care au avut-o în vedere cei care au contribuit la îmbunătățirea ortografiei românești după 1869, anul cînd Academia Română a stabilit primele norme ortografice. Această superioritate este incontestabilă pentru cazul

particular al limbii române, ca și al altor limbi care s-au orientat de la început spre această scriere, dar încercarea de a introduce scrierea fonetică pentru limbi ca franceza sau engleza, de exemplu, ar avea efect catastrofal; citirea textelor create de-a lungul a sute de ani ar reclama o pregătire specială, asemănătoare cu cea pe care trebuie să o facă un român pentru a citi texte scrise cu alfabetul chirilic. Nu e important că franceza sau engleza folosesc aceleași litere pentru atunci și acum, iar româna a folosit două alfabet diferite. Importantă e relația dintre semnul grafic și realitatea sonoră pe care o redă, situație în care am putea constata marea dificultate a francezilor de a citi textele vechi, dacă s-ar hotărî trecerea la ortografia fonetică. Ei sînt condamnați să folosească scrierea etimologică, dacă vor să păstreze continuitatea culturală, obligatorie.

Pe parcursul cîterova veacuri, limba română a folosit scrierea chirilică, rezultată din adaptarea alfabetului slav la specificul limbii române. Chiar și această scriere a evoluat de-a lungul timpului, tot în sensul apropierii de pronunțare. Au fost create litere pentru sunete inexistente în limba slavonă, confundată adesea cu slava veche, și au fost înlăturate litere fără corespondent în plan sonor. De aceste îmbunătățiri avea să profite Ion Heliade Rădulescu, care, afirmînd că scriem pentru cei vii, nu pentru cei morți, a reușit să impună păstrarea unei singure litere din două pentru același sunet, eliminarea literelor care notau grupuri de sunete etc. Se reușise ca la jumătatea veacului al XIX-lea scrierea românească cu litere chirilice să fie cît se poate de apropiată de pronunțare. Caracterul fonetic al scrierii era așa de accentuat și scrierea se simplificase în asemenea măsură, încît biserica a

continuat să o folosească și după ce se legiferase trecerea la scrierea cu alfabet latin, a cărei folosire ridica numeroase probleme.

Renunțarea la scrierea chirilică în favoarea celei latinești a fost susținută de două mari motive: a) deschiderea orizonturilor spre culturile occidentale, toate bazate pe sisteme de scriere rezultate din adaptarea alfabetului latin; b) mai evidentă afirmare a apartenenței limbii române la grupul limbilor romanice. Această trecere de la un sistem grafic la altul a ridicat însă multe dificultăți, ca de fiecare dată cînd un sistem grafic creat pentru o limbă trebuie să fie adaptat alteia. Scrierea latină nu avea litere pentru sunetele românești /ă/, /i/, /ș/, /ț/, /č/, /ğ/, /k/, /g/, acestea din urmă corespunzînd grupurilor de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi*, dar avea literele *qu, gu* fără corespondent în limba română, iar literele *j, z* aveau un regim aparte. Nu e cazul să detaliem aici.

După primele încercări, revista *Convorbiri literare*, cea mai importantă publicație literară și de cultură a vremii, în paginile căreia se întîlneau colaboratori din toate provinciile românești, făcea publice normele ce urmau a fi folosite de revistă pentru asigurarea unității ortografice, foarte utile în condițiile în care fiecare avea propriul sistem de scriere cu caractere latine, chiar dacă Eforia Școalelor stabilise deja astfel de norme, iar în Transilvania eforturi se făceau de ani buni. Cîțiva ani mai tîrziu, Academia Română stabilea că ortografia românească cu alfabet latin ce avea la bază două principii, formulate de Timotei Cipariu: a) sunetele primitive, moștenite din limba latină, se scriu cu aceleași litere ca în latină; b) sunetele derivate, apărute în română din evoluția contextuală a unor sunete latinești, se vor scrie cu literele folosite în latină pentru scrierea sunetelor din care au evoluat cele românești. Al doilea principiu, de la care s-a impus pentru scrierea românească eticheta *derivativă*, a creat asemenea confuzii, încît s-a ajuns repede să se constate că scrierea corectă putea fi învățată fie pe baza cunoașterii limbii latine, fie prin învățarea mecanică a regulilor, fără vreun suport logic*. Aceasta →

Prof. univ. dr.
GHEORGHE MOLDOVEANU

a făcut ca chiar unii membri ai Academiei să refuze aplicarea normelor, iar după scurtă vreme, în 1881, s-au făcut primii pași în direcția apropierii scrierii de pronunțare; etimologismul era temperat de necesități fonetice.

A urmat reforma ortografică din 1904, orientată tot spre apropierea scrierii de pronunțare, dar etimologismul nu dispărea; acum fonetismul era temperat de necesități etimologice, ca și la reforma din 1932. Caracterul fonetic al ortografiei românești, care pretindea ca unui sunet să-i corespundă o literă și numai una, iar unei litere să-i corespundă un sunet și numai unu, s-a impus în 1953, după intense și fructuoase discuții privind raportarea scrierii corecte la pronunțarea corectă, pronunțarea literară, academică, exemplară. Litera *â* a fost scoasă din alfabet, iar literele *y*, *x*, *q*, *w* erau folosite numai în cuvinte împrumutate, neadaptate limbii române. Cu regim special rămîne folosirea grupurilor de litere *ce*, *ci*, *ge*, *gi*, *che*, *chi*, *ghe*, *ghi*, reglată după alt principiu. Tot în acord cu pronunțarea s-a reglementat scrierea *sînt*, *sîntem* etc., în loc de *sunt*, *sunteam* etc.

Nici un lucru bun nu trebuie să dureze prea mult. După numai 10 ani, s-a convenit să se reintroducă *â* pentru scrierea cuvîntului *român* și a familiei de cuvinte din care acesta face parte. Explicația era extralingvistică.

Cuvîntul *România* circula peste hotare în două variante, cu *â*, agreată de mediul extern, în legătură cu emigrația românească, și cu *î* în numele *Republica Populară Romînă*, singura variantă din interior, unde *România* nu se folosea**. Acesta a fost calul troian al etimologismului.

Din acel moment, a reînceput disputa pentru reintroducerea lui *â* și a formei *sunt* a verbului *a fi*. Încă din 1990 s-a cerut revenirea la folosirea lui *â* și a lui *sunt*, ca și cum acestea ar fi consfințit schimbarea regimului politic al țării, și curînd după aceasta Academia a hotărît folosirea lui *sunt* și a lui *â* după norme puse pe seama lui Sextil Pușcariu, autorul unui proiect de reformă prezentat Academiei în 1929.

Adevărul e că noile norme nu respectă nici normele Pușcariu, nici pe cele acceptate de Academie în

1932, cînd se preciza că normele de folosire a literelor *â* și *î* rămîn valabile cele din 1904.

În situația actuală prezența lui *â* nu este justificată etimologic, ci doar, parțial, prin poziția în cuvînt; se scrie cu *î* la începutul și la sfîrșitul cuvintelor, exceptînd cuvintele compuse și derivatele cu prefixe, în care cuvintele cu *î* la inițială îl păstrează, chiar dacă astfel *î* devine interior, ca în *neînceput*, *atoateînțelegător*.

S-a ajuns la o situație paradoxală; trebuie să scriem *început* și *neînceput*, păstrînd, firesc, unitatea grafică a cuvîntului, ușor de recunoscut de oricine, dar și *hotărî*, *hotărâse*, *hotărător*, ca și cum am avea a face cu cuvinte diferite. Normele clare din 1963 au fost înlocuite cu altele mai puțin clare. Este un motiv foarte important pentru autorul acestor rînduri, ca și pentru mulți alții, cu interes pentru funcționalitatea ortografiei, să susțină revenirea la normele mai vechi, cu o funcționalitate superioară celor actuale.

Conservatoare prin natura ei, ortografia, mai ales cea fonetică, suferă modificări, dar schimbările sînt în general predictibile, căci se înscriu pe o traiectorie, fapt dovedit de evoluția ortografiei românești. Așa se dovedește și consecvența ortografiei, întreruptă în 1993.

*Dăm un scurt exemplu din hotărîrea Consilului Permanent al Instrucțiunii Publice din 1871: „Avînd în vedere diversitatea orthographielor que se observă în limba scrisă și typărită inquât nu numai fie-quare carte, ci și fie-quare individ’și are orthographia sa particulară [...] Consiliulu permaninte [...] decide“.

**Supărător era și faptul că fusese abandonat însuși numele *România*; în noul nume al țăriii cuvîntul ce trimitea la spațiul denumit era un adjectiv, un subordonat al regentului *republică*. Se putea deci spune *republica noastră*, dar cuvîntul *român* putea fi folosit numai împreună și precedat de regent.

**Pentru cei interesați de detalii sugerăm consultarea lucrării *Principii de scriere românească*, publicată de Gheorghe C. Moldoveanu și Niculina Iacob la Editura Pim din Iași în 2006.

TERAPIE

Pune-ți mâna pe cuvîntul meu,
Nu-i așa că simți cum se înfioară
Sufletul din tine ca un zmeu
Ce-l înălțam din dor de primăvară!

Cuvîntul, precum nourul de sus,
Cel purtător de umbră și de ploi,
El vindecă, de-atâtea ori îți-am spus,
Tăcerile rănite dintre noi...

Cât l-am iubit de cînd l-am cunoscut
Și l-am rostit sub cer întăia dată!
El mi-a fost leagăn, lacrimă și scut,
Lumina lui nu doare niciodată.

Cum stai lângă poemul meu fierbinte
Mă uit în tine, ochii tăi suspină,
Și ființa ta e plină de cuvinte
Nescrise încă, cine e de vină?...

POEZIA ȘI FLOAREA DE MINĂ

Poezia și floarea de mină,
minuni mărturisite-n lumină,
nașterea lor niciodată în viață
să nu o căutați la suprafață.

Eu le-am văzut chipul frumos
în întunericul cel mai de jos,
de atunci ochii mei se tot miră,
ca aerul tulburat de pe liră.

Gravate cu migală de bijutier,
sunt fără semănare sub cer,
floarea de mină și Poezia,
amîndouă gemene cu veșnicia...

POEZIA DIN RANIȚĂ

Și eu port în ranița mea poezii,
Așa e soldatul și nu am ce face,
Pe front, în tranșee, între noapte și zi
Cuvîntul meu luptă mereu pentru pace.

Pe front în tranșee, între viață și moarte,
Poetul își apără neamul și țara,
Glonțul în inimă trece prin carte,
Moartea lui e mereu primăvara...

Atunci, din mugurii cei mai târzii,
Sufletul învlăstărește anume
Și eu port în ranița mea poezii,
Precum soldatul fără de nume...

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

PATRIA RECUNOSCĂTOARE!

Ce zi, Doamne, ce zi, se minunează Ghiță, lăsându-se aproape total în stăpînirea razelor de soare, care îmbie la visare. E liniște de început de veac, mărind contrastul cu ce era ieri, alaltăieri și de cam multă vreme. Orice idee de încheștare pare imposibilă, cum imposibil pare că dincolo de apa râului din față să fie inamicii, și ei ieșiți azi din scurmăturile în pămînt, făcute de oameni, de obuze sau de bombe, să simtă binefacerile liniștii, ale căldurii soarelui tomnatic. Pînă mai ieri aliați, azi inamici, încheștați într-o luptă care pe care.

E o zi de octombrie, în care soarele pare a-și fi adunat tot aurul ca să-i poleiască razele, iar râul din vale le absoarbe și le retrimite lumii, sporind măreția tabloului și chemînd la abandonare de sine. Cîtă apă a curs pe gîrlă, gîndește Ghiță, de cînd trăim încheștarea asta nenorocită, din care nu ai nici un fel de siguranță că vei scăpa. Că vei scăpa, să te poți întoarce acasă, la ai tăi, la ale tale. Ce plini de curaj eram la început, nedezmintiți în credința că războiul nu va dura prea mult. Doar nemții îi ziseseră „războiul fulger“ și, cînd trecuserăm Prutul, pentru reîntregirea trupului țării, ne și vedeam întorși acasă încununați cu laurii victoriei, așa de mult trîmbițate. Primirea pe care ne-o făceau și modul în care ne tratau, de cele mai multe ori, basarabeni ne dădea curaj, întărindu-ne convingerea că lucrul făcut era util, că rușii trebuia să fie alungați dincolo de Nistru, spunea dom' Costică, comandantul. După trecerea Nistrului și pătrunderea în teritoriul rusesc, elanul începuse să se topească, iar comandantul adăugă războiului un nou țel, împlinindu-l, completîndu-l pe cel de mai înainte; războiul pentru reîntregirea țării devenea cruciada împotriva bolșevismului, care se putea încheia numai cu victoria totală, cu distrugerea definitivă a hidrei bolșevice, căreia să-i dispară chefel de a se mai atinge de vreo bucată de pămînt românesc. „Părinții noștri, zicea comandantul, au reușit, în războiul trecut, necrușîndu-și viața, să facă România Mare, vechi vis al românilor. Nouă ne revine sarcina de a păstra România cum am primit-o, iar dacă mîini dușmane, lacome fînjesc să ne sărăcească, schilodindu-ne patria, prin răpirea unui colț de teritoriu sau a altuia, patria ne cere, înaintașii ne roagă, ne ordonă să nu stăm indiferenți, ci să acționăm pentru instaurarea ordinii, căci altfel mîna hrăpăreață va dori mai mult și mai mult și mai mult... Vedeți, spunea el de cîte ori avea tihna necesară, cînd începuserăm și noi să simțim că treburile merg bine, de la Nistru pîn' la Tisa, au apărut pretențiile rușilor asupra Basarabiei, pe care o considerau a lor, chiar dacă o luaseră în stăpînire, prin șiretlicuri, de la turci, măcar că fusese dintotdeauna pămînt românesc, extinzîndu-și apoi pretențiile și asupra Bucovinei, care nu fusese niciodată a lor, doar pentru că timp de aproape un veac și jumătate austrieicii întrerupseseră stăpînirea românească asupra acestor pămînturi. Și lăcomia rușilor nu cunoaște margini. Nu e o exagerare și nici vreo glumă. Eu sînt dintr-un sat aflat în zona învecinată atît cu Basarabia, cît și cu Bucovina, care a avut norocul să rămînă mereu românesc, în vecinătatea imediată cu vechiul țînut al Herței, dintotdeauna și mereu românesc. Atunci cînd rușii, profitînd de slăbiciunea noastră și de situația neprietenoasă nouă din Europa, au dat ultimatum României să le cedeze Basarabia

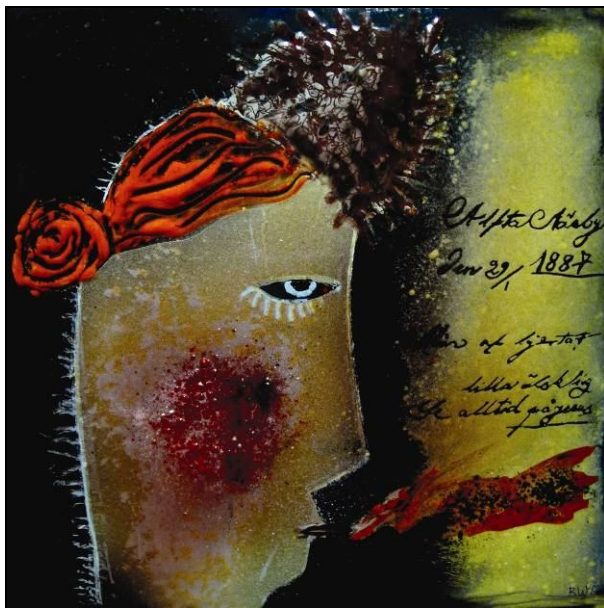

Brita Weglin, „Ființă feminină”

și Bucovina, n-au respectat nici timpul, și așa scurt, pe care îl impuseseră armatei române pentru retragere, nici limitele teritoriale impuse prin ultimatum. Armata română din Herța nu primise ordin de retragere, căci nu avea de ce, Herța aflîndu-se în afara Basarabiei și a Bucovinei, aparținînd mereu României. Dar coloana de ruși care înainta pe această direcție n-a vrut să știe de acest lucru și a pretins evacuare Herței. Numai intervenția categorică a subunității noastre cantonate în Herța, cu minarea terenului din spatele orașului Herța, a oprit înaintarea coloanei rusești. Altfel, eu ar fi trebuit să lupt acum în armata bolșevică, împotriva fraților mei, împotriva voastră, sau să iau calea întunecoasei Siberiei, aceasta fiind soarta românilor din teritoriile ocupate de ruși. Vedeți de ce această mîna trebuie lovită, forțată să ne respecte drepturile“?

Strașnic de bine se pricepea comandantul să le cucerească sufletele. Vorbea cu ei fără ifose de cunoscător, considerîndu-se de-al lor. „Sînt dintr-o familie de țărani, fără pămînt mult, oameni ce trăiesc din sudoarea muncii lor, ducîndu-și viața în mod cinstit. Și numele meu e de țărani, fără pretenții, familia e Cimpoeșu, numele de botez Constantin, Costică, după cum îmi spun cei apropiați. Mai am un frate învățător, mai tînăr decît ca mine; pentru amîndoi învățătorul din sat s-a luptat mult cu tata ca să ne dea la școala de învățători ce se deschisese cu vreo zece ani în urmă într-un sat de lîngă Dorohoi. Tata a acceptat cu destulă greutate, gîndindu-se la cheltuielile de întreținere, dar a acceptat. Noi știam și vedeam cît de greu le e să ne întrețină la școală, de aceea, cît era vara de lungă, munceam pe cîmp împreună cu toți din familie. Știu deci ce înseamnă țăran și eu însumi mă consider în străfundurile sufletului țăran. Acum, cînd sînt și eu însurat, am nevastă și copii, nevasta e chiar basarabeană, am și eu pămînt și mă îngrijesc de el ca de ochii din cap“. „Dar eu nu sînt țăran, îl întrerupse un subordonat. Locuiesc la oraș și pămînt nu am“. „Și e vreo deosebire?, reluă învățătorul-comandant. Sigur ai rude la țară, mărturie că de acolo te →

V. MOLODEANU

Brita Weglin, „Privește întotdeauna la Iisus”

tragi. Puțini sînt orășenii care să-și fi uitat sau să-și fi pierdut rădăcinile satești. Din sudoarea frunții trăiești și tu, ca și cei de la sat. Ce s-ar alege din poporul nostru dacă s-ar uita rostul muncii, că munca nu numai asigură cele necesare traiului, dar îi garantează omului libertatea și demnitatea, iar acestea trebuie să fie apărate. Războiul acesta trebuie să ne facă să înțelegem prețul libertății și al demnității, că toate au un preț al lor, iar noi trebuie să-i facem și pe alții să înțeleagă și să învețe acest lucru. Nu facem războiul ăsta ca să-i supunem pe ruși, să-i facem supuși ai noștri, să ne batem joc de ei. V-am citi ordinul marelui prin care se atrăgea atenția asupra faptului că noi sîntem o armată civilizată, care aduce cu ea ordinea și siguranța, nu hoarde barbare, care distrug și pradă totul în calea lor. Se menționa și pedeapsa pentru cei prinși furînd sau comișînd crime: condamnarea la moarte prin împușcare. Înfîngînd oștirile bolșevice, armate ale anticristului, să-i ajutăm pe ruși să fie liberi, să-i ajutăm să reînvețe ce înseamnă să fii liber“. „Se poate, domnule ofițer, o fi cum spui mata, că știi mai multe ca noi, ești țaran ca noi, cum spunea, dar ești și învățător și prin asta de deosebești de noi. Numai că, vezi, eu abia aștept să ajung acasă, că am nevasta singură, cu trei copii. Or fi necăjiți rușii ăștia, năpăstuți de antihrist, dar pentru mine e mai important să fiu cu ai mei, care numai bunul Dumnezeu știe cum s-or fi descurcînd. E mai aproape cămașa ca sumanul“. „Modul tău de a gîndi e în bună parte corect, ai partea ta de dreptate. Nu-ți cer să gîndești la alții înainte de a te gîndi la ai tăi. Dar tocmai de asta v-am spus ce s-a petrecut la Herța, foarte aproape de satul meu. După ce i-au supus pe ai lor, bolșevicii au început să se gîndească să-i supună pe alții, cum s-a întîmplat cu herțenii, care nu bănuiau o clipă că-i așteaptă așa ceva. Oamenii ăștia, dacă oameni se pot chema bolșevicii, nu au nici un Dumnezeu și împotriva lor trebuie, sîntem obligați să ne apărăm. Părinții noștri au plătit cu sînge împlinirea unui vis al neamului nostru, un singur stat pentru toți românii. Era mîndria lor, iar noi nu putem, nu avem dreptul să pierdem ceea ce ei au cîștigat. Ei au adus în granițele țării Basarabia, pe care rușii au ocupat-o din nou, și Bucovina, din care rușii ne-au luat peste jumătate. Dacă ar fi putut, ar fi luat mai mult, cum au făcut la Herța. Era datoria noastră sfîntă să readucem

aceste teritorii în țară și trebuie să avem siguranța că mîine nu se vor ridica din nou să le pretindă și chiar să jinduiască la alte teritorii. Trebuie mers pînă la victoria finală, iar înfrîngerea lor va duce la redarea vieții creștine rușilor, cu gîndul că viața creștină le va schimba atitudinea față de alții, față de vecinii lor. E mai aproape cămașa ca sumanul, dar cămașa unui popor e altceva decît cămașa unui om din poporul respectiv. Cea mai bună cale de a-ți apăra cămașa împotriva străinilor e să aperi cămașa neamului. V-am spus odată povestea unei familii în care fiecare credea că trebuie să aibă grijă doar de sine, uitînd că puterea unei familii e mai mare decît puterea membrilor acesteia acționînd separat. Ați învățat la școală povestea lui Moș Ion Roată, de prin părțile Focșanilor, de unde ești și tu“. „Da, dar acolo se vede că pentru apărarea cămășii națiunii nu trebuie să luptăm numai noi, cei sărmani“. „Sigur că ai dreptate, numai că, vezi tu, sărmanii sînt cei mai mulți și pe umerii lor cade greutate vizibilă a războiului. Cei avuți sînt în general școliți, iar în război își au și ei rolul și rostul lor. Războiul nu-l pot cîștiga numai cei din lina întîi. Dar cum fără cei din linia întîi nu se poate, nu se poate nici fără cei care gîndesc cum trebuie purtat războiul pentru a fi cîștigat. Noi punem aici în faptă ceea ce e gîndit de minți luminate“. „Lasă, domnule ofițer, nu pe ăștia îi aveam în vedere, ci pe alții. Nu te face că nu pricepi“. „Ba pricep, dar știi tu să existe vreun stup fără trîntori? Există leneși, există învîrțiți, dar dacă vrem să avem izbîndă nu spre ăștia trebuie să stăm cu fața, ci spre cei pe care ni i-am ales ca model. Să nu-i uităm pe învîrțiți, și la întoarcere acasă să facem ce fac uneori albine cu trîntorii“.

„Ghiță, ce faci măi băiete, nu mai auzi? Tot vorbeam cu tine, dar tu parcă erai cu dușii de pe lume. Adormiseși sau visai?“ „Nici eu nu știu bine. Chiar dacă nu dormeam, nici printre cei vii nu mă aflam. Mă lăsasem dus de gînduri cu soarta asta a noastră, nenorocită. Mă tot străduiesc să pricep și cu cît mă gîndesc mai mult cu atît mă afund mai rău. Pînă mai ieri eram cu cruciada împotriva bolșevicilor, iar acum luptăm alături de ei împotriva aliaților de ieri. Că cere țara. Țara cerea să luptăm împotriva bolșevicilor, alături de nemți, iar acum țara cere să luptăm împotriva nemților, alături de ruși, sau bolșevici, sau ce or mai fi ei și cum i-o mai fi chemînd. Dom' Cimpoeșu, fostul nostru comandant, părea să aibă dreptate în ce spunea, dar atunci cum rămîne cu țara ne cere? Nu poți să ceri azi una, mîine alta. Dacă ofițerul Cimpoeșu credea în ce spunea, ce ar fi făcut acum cu credința lui?“ „Mde, nu știu ce ar fi făcut, dar de crezut sînt sigur că credea. Adu-ți aminte ziua cînd a fost rănit“. „Mi-aduc aminte bine, că era aproape de el cînd s-a întîmplat nenorocita aia de explozie. L-am luat cu targa, nu se putea ține pe picioare, iar el tot îi dădea că trebuie să ne facem datoria pînă la capăt, după cuvintele nu știu cărui general, pe aici nu se trece, sau cam așa ceva“. „L-au dus pe el, iar pe noi valul de ruși ne-a tot mînat. Parcă ieșeau din pămînt. Cădeau unii, se ridicau alții în loc. Parcă și pămîntul se supărase pe noi. Nu ne mai apăra ca altădată împotriva vrăjmașilor. Măcar dom' Cimpoeșu era la adăpost, în spitalul acela de răniți, iar noul comandant ne spunea că, din cauza rănilor, avea să fie lăsat la vatră“. „Reîntoarcerea lui pe front a mirat pe toată lumea. Cînd mulți făceau tot ce le stătea în putință ca să scape de front, el s-a reîntors, de parcă i-ar fi fost drag în iadul frontului“. „Dacă era ofițer de carieră, poate ar fi fost de înțeleș, dar așa? Ca învățător, se putea întoarce la școala lui, la →

elevii lui, numai că el a preferat să vină cu noi“. „Acum noi eram elevii lui și nu voia să se piardă de noi sau se temea ca nu cumva să rămînem repetenți?!“. „Mai curînd, cred eu, se temea să nu rămîna el repetent în fața noastră. N-ai văzut ce spunea după ce s-a întors? Noi nu putem, nu avem dreptul să ne lăsăm înfrînți; s-ar întoarce morții din groapă. Rușii sînt mulți și vin puhoi asupra noastră, dar pămîntul țării ne va ocroti și vom reuși să-l salvăm din ghearele invadatorilor. După ce rușii ne împinseseră peste Nistru, credea așa de mult în puterea ocrotitoare a pămîntului, că nu prea își mai lua măsuri de apărare. Datoria și iar datoria. Asta spunea mereu, iar de ostași era din ce în ce mai nemulțumit. Nu-i înjura, cum făceau alți ofițeri, nu-i suduia, dar nu mai avea cuvintele de îmbărbătare de mai înainte. Nu-și mai căuta locul în sufletul subordonaților. Le amintea mereu că el s-a reîntors pe front de bună voie, împotriva ordinului superiorilor, pentru că țara avea nevoie de el și nu putea face altfel decît îi cere țara, că acum era mai important să fie pe front decît la școală, în fața copiilor“. „Poate că avea dreptate, poate că dacă toți s-ar fi comportat după cum pretindea el, rușii nu ar fi izbutit să întoarcă războiul.“ „Poate, dar numai bunul Dumnezeu știe. N-ai văzut ce mulți erau? Iar noi din ce în ce mai puțini. După fiecare atac al rușilor deveneam mai puțini încă. Era un lucru aproape înțeles de la sine că încă unul și încă unul mărește contribuția de sînge la mersul războiului și toți suferă cînd asta se întîmplă. Dar cel mai mult îl supărau pe dom' Cimpoeșu chemările venite dinspre tranșeele rusești prin care ostașii români erau sfătuiți să părăsească frontul, căci războiul era ca și pierdut, sau să treacă de partea lor, a rușilor, cum făcuseră deja alții, printre care se aflau și cei care le vorbeau în limba română de pe pozițiile rusești. Asta îl scotea din minți. Ceea ce reușise el, cu mari străduințe în vreme îndelungă, să însufle soldaților săi se șubrezea de la o zi la alta. Nu era vorba numai de credința în victorie, din ce în ce mai slabă, ci de credința în utilitatea a ceea ce fac, dacă ce fac mai folosește cuiva. Iar cînd țaranul nu crede în ceea ce face, o face doar ca să respecte un ordin, o cerință, de mîntuială“. „Ce ar face el acum, ce ne-ar sfătui să facem?“ „Greu de spus după pornirea pe care o avea contra rușilor, aliații noștri de acum. Nu știu, poate a fost un noroc pentru el că nu a mai apucat zilele astea de îndoială. Nu îndoială față de aliați, căci nici pe nemți nu-i prea înghițea. Vedea și în ei niște străini, aveau și ei interesele lor aici, că nimeni nu vine să-ți dea, dar se și uitau la români cam de sus, ci îndoiala față de țară, față de interesele țării. Din alianța cu rușii, Basarabia și Bucovina, pentru care am pornit războiul, nu vor putea fi cîștigate, și atunci care va fi cîștigul? Știm ce pierdem, dar ce cîștigăm?“ „Aștia spun că în primăvara, cînd războiul va fi încheiat, ni se va da pămînt, că moșiile boierești vor fi împărțite săracilor“. „Și după războiul trecut s-a dat pămînt săracilor, fără ajutorul sau amestecul rușilor, care în ultima parte mai mult încurcaseră treburile. Oricum ar fi, mie nu-mi place că în prima parte luptam pentru eliberarea pămînturilor românești de sub ocupația bolșevică, iar acum luptăm pentru eliberarea țării de sub ocupația germană, dar cum rămîne cu ocupația rusească? Nu numai din Basarabia și Bucovina, ci din toată țara, după cum îmi pare mie. Nu vom trece din ocupația germană în cea rusească? Cînd ai de ales între două ocupații, pe care o alegi?“ „Cum pe care, pe nici una. N-ai

auzit ce spun ofițerii acum, că țara va fi independentă“ „Adică tu chiar crezi că rușii vor să ne ajute să scăpăm de ocupația germană numai pentru că sîntem frumoși!“ „Măi Ghiță, tu mereu încurci lucrurile, ai cam luat locul lui Cimpoeșu și o faci pe învățătorul“. „Ce învățător, măi, ce învățător, păi nu e clar că așa o să fie? Cu nemții măcar am fost aliați pe timp de război, dar cu rușii rămîne să fim aliați și după război, pentru cît timp? Toată pacea? Că pacea asta ar însemna tot un fel de război, căci ei se vor gîndi întîi la cămașa lor, nu la a mea, a noastră. Nu vezi tu că de asta se temea dom' Cimpoeșu după ce revenise de la spital, că dorind să scăpăm Basarabia și Bucovina de ocupația rusească, să ajungem în situația de a vedea întinsă această ocupație peste întreg teritoriul românesc? Acceptîndu-i de bună voie, ba acum chiar ajutîndu-i, că suntem aliați. El a rămas în pămîntul Basarabiei, la care se gîndea mereu, spulberat de explozia aceea năucitoare, fără a avea posibilitatea de a avea măcar o cruce la căpătîi, cum se cuvine unui creștin. Cu noi ce se va întîmpla, vom apuca să ajungem acasă? Războiul sigur se va termina“. „Mie parcă nu-mi mai vine a crede“. „Sigur se va termina, dar tot sigur e că noi, cel puțin după mine, nu vom mai fi cei de înaintea începerii războiului. Celor trăite în război li se va adăuga noua ocupație și, după cîte am pătimit, ni s-ar conveni să trăim mai bine. Dă Doamne să fie așa“!

Deodată, seninătatea văzduhului fu spartă de zgomote asurzitoare, venite de dincolo de rîu. Doar cîteva explozii, care parcă îi priveau pe cei doi ostași români, le întrerupseră nu numai discuția, dar și viețile, punînd capăt și visurilor și temerilor acestora. Trupul lui Ghiță fu amestecat cu pămîntul de pe malul rîului care îl imbiase la visare, din care se iscaseră temerile. La fel cum trupul învățătorului sublocotenent Costică Cimpoeșu se amestecase cu pămîntul Basarabiei. Accidente ale războiului.

Dar lumea și-a urmat cursul fără a le lua în seamă pe fiecare în parte, trecîndu-le la pierderi firești, aproape cu nepăsare. Ce mai conta față de noianul accidentelor ce se petrecuseră anterior? „De rupi din codru-o rămurea./ Ce-i pasă codrului de ea?“ spunea cîndva poetul. Dacă cei intrați în malaxorul războiului ar fi gîndit măcar o clipă la următoarele versuri din aceeași poezie: „Ce-i pasă unei lumi întregi/ De moartea mea?“ s-ar mai fi sacrificat oare pentru salvarea cămășii națiunii? Cămașa mea, față cu cămașa națiunii! De ce e nevoie de momente de cumpănă extremă ca să învățăm că nu poți apăra numai cămașa ta, uitînd de a colectivității careia îi aparții!

O vreme, după declararea păcii, cei care cu propria moarte slujiseră ideea apărării cămășii nației cu gîndul că numai așa și-o pot apăra pe a lor erau pomeniți de ziua eroilor, ziua Înălțării la cer a Mîntuitorului, dar și a lor, doritori de mîntuire a țării, cu formula „Patria recunoscătoare!“! Apoi s-a așternut liniște! Eroii urma să fie redefiniți. Au rămas să jeliască cei ce-și pierduseră sprijinul, indiferent dacă pe frontul de est sau pe cel de vest, neveste, copii și, uneori, părinți, așa cum s-a întîmplat cu familia lui Ghiță din Cîmpineanca Putnei, al cărei cap rămînea Maria Lepădatu, avînd în grijă trei copii, cel mai mare de șapte ani, sau cu familia învățătorului sublocotenent Constantin Cimpoeșu din Cristinești Dorohoiului, al cărei cap rămînea Vera Cimpoeșu, cu doi copii cît ulcelele. Văduve de război și orfani de război, ca mulți alții, care au crezut, au sperat că *Patria recunoscătoare* nu e doar o formulă sau o lozincă. Iar unii continuă să creadă și să spere!

Jurnal venețian

Universitatea Ca' Foscari

(II)

Numele vine de la Institutul Național Regal pentru Italia, fondat de Napoleon în secolul al XIX-lea. A fost apoi reconstruit de împăratul Ferdinand I al Austriei în 1838, sub numele de Institutul Imperial Regal de Științe, Arte și Litere. Institutul este, în fapt, o Academie, format din două clase, una pentru matematică, fizică și științe naturale, alta pentru științele umane. Rămânea să-l descopăr în zilele următoare, tot contra cost.

În drept cu unul dintre corpurile Institutului, o altă stație de gondole. Firește, într-un spațiu numit *Campo S. Vidal*. Relaxați, înainte și după *Ponte Dell'Accademia*, câțiva gondolierii. Cu tricouri în dungi orizontale (roșii sau albastre), cu pălărie de paie pe cap (având o beretă la culoarea dungilor de pe tricou), care-i ferea de soare, pantaloni negri. Nu toți grozav de arătoși, așa cum auzisem. Când clientela era slabă, unii, dotați cu voce de tenori, începeau să cânte, apropiindu-se de potențialii clienți. Nu era deloc o obrăznicie, ci propria lor strategie de marketing. Și, funcționa. Deși, cursa nu era deloc ieftină. Ratele oficiale, pentru o plimbare cu gondola, de 40 de minute, până la 6 persoane, 80 €; suplimentar, fiecare 20 de minute încă 40 €. De îndată ce ceasul din S. Marco bate ora 19, prețurile se schimbă (tarif de noapte, cum am spune noi), respectiv 100 € pentru 40 de minute, și 50 € pentru fiecare suplimentare de 20 de minute.

Remarcasem (azi cred că mi se fixase privirea pe negri), comercianții ambulanti că erau, prin excelență, din spațiul african. Ditamai golimani, înalți, bine sculptați, pielea lucioasă, părul creț, buze proeminente, îmbrăcați curat și în ton cu moda europeană. Nostimă le era, însă, ocupațiunea. Cu geți de damă contrafăcute (că doar nu ajunseseră cei de la Prada atât de desperați, de altfel remarcasem marca contrafăcută pe una din poșete), întinse pe jos în două-trei rânduri, încercau să convingă femeile să cumpere. Fixați în puncte cu trafic maxim: Canal Grande, Calle Larga XXII Marzo, Campo S. Stefano și, acum, Ponte

Dell'Accademia. Erau foarte politicoși, dar – așa cum știam încă din Egipt – femeia care era surprinsă uitându-se la ei, șanse maxime să fie convinsă să cumpere o poșetă. Erau dispuși să negocieze oricât. Și, dacă veni vorba de negociere, cine nu e pregătit să se căznească minute întregi îl jignește pe comerciantul african.

Trec podul și o iau la dreapta, spre *Gallerie dell'Accademia*. Nu că aș fi știut, dar în stânga era o zonă scurtă care ducea direct în apele Marelui Canal. Peretele era tapetat cu afișe care te înștiințau cu privire la evenimentele culturale venețiene. Mulți turiști făceau fotografiile la materialele promoționale, stabilindu-și – probabil – o agendă pentru perioada scurtei lor vizite. Muzeul, deschis luna de la 8.15 la 14 și, de marți până duminică, de la 8.15 la 19.15, adăpostește cea mai mare colecție de picturi venețiene semnate de artiști ai secolului al XIV-lea (Bellini, Carpaccio, Giorgione, Veronese, Tintoretto, Tiziano și Tiepolo) și pictori din secolul al XVIII-lea (Canaletto, Guardi, Bellotto, Longhi), care au influențat istoria picturii europene. Alți 14 € afară din buzunar. Zona se afla sub simbolul artei. Câțiva pictori dădeau zor cu penelul. Turiștii stăteau la taclele la cafeneaua *Belle Arti*. Magazinele din jur, doar cu obiecte de artă.

După atâta artă, era vremea și de un pic de topăială americană. Da, pe *Fondamenta De Priuli*, înainte de a trece *Ponte De le Maravegie*, un club american cu mâncare italiană, *Piccolo mondo*. Fiecare nație încercase să cucerească în felul său lumea: italienii cu pizza, chinezii cu reproducerea (oameni și obiecte), arabii cu petrolul, americanii cu bomba atomică etc. Magazine în dreapta (suveniruri, băuturi, ciorapi, puncte de vânzare mâncare italiană), în stânga fiind unul dintre pereții instituției de învățământ *Ginnasio Liceo Marco Polo*. Pe

aceeași parte, *Scuola elementare „Giustina Renier Michiel”*. De o parte și de alta, semn că intrasem în zona academică, librării: „La Toletta” (pentru adulți și vizavi pentru copii). Zonă vie (*Fondamenta Della Toletta – Ponte Lombardo, Sotoportego Del Casini Dei Nobili*) specifică Veneției: telefoane publice, antichități și obiecte de artă, Banca S. Marco, măști, restaurante, gelaterii, pizzerii, obiecte din sticlă de Murano, poșete. Din când în când, câte-o pompă cu apă potabilă.

Ajung într-un spațiu deschis, *Campo S. Barnaba*. Lumea la terasele celor două restaurante, *Oniga* și *Pantagruelica*, și la cafeneaua *Ai Artisti*. Aceeași poveste: standuri cu suveniruri, telefoane publice, librărie, gelateria *Grom*, loto și ziare. Ceea ce îți reține atenția, *Chiesa di S. Barnaba* și afișul unei expoziții permanente a aparatelor de zbor realizate de Leonardo da Vinci, pe care îmi propun să o vizitez în următoarea zi, dat fiind ora înaintată.

Am trecut *Ponte S. Barnaba* direct în *Calle De Le Boteghe*. Aici, același tip de comerț: suveniruri, haine, măști, tablouri, obiecte de iluminat, obiecte de sticlă de Murano. Din discuțiile cu doamnele de la cămin, aflasem că nu toată sticla de Murano e autentică. Bijuteriile originale din sticlă de Murano sunt însoțite de un certificat de autenticitate, plus sigla cu marca înregistrată „Vetro Artistico Murano” (asta semnificând faptul că sticla de Murano folosită la acea bijuterie a fost creată de un maestru sticlar recunoscut în atelierele venețiene).

Fiind într-o piață deschisă, am întrebat încotro. Nu am aflat din prima, nu toți venețienii sunt cunoscători ai adreselor instituțiilor universitare. Mi s-a indicat *Calle Del Fabro*, cu devierile cerute de calea de acces, *Calle Del Capeler* și *Calle Foscari* (trebuie să fii foarte aproape, îmi spun mulțumită că mă descurcasem). Eram atentă la toate, fiindcă și aveai ce vedea: antichități, un atelier de realizat manual vestitele măști, obiecte de Murano, restaurante cu terase (pont pentru prânz sau cină: o *Margherita* este 3 €, iar o bere la 330 ml, 3.50 €, mult mai ieftin →

DANIELA GÎFU

Biblioteca Babel

Georges Friedenkraft

Malaczia

(pantunuri în lant)

Pătrate de plante, pătrate de floare,
Pătrate de zâmbet, de expresie vie –
Ținut mozaic, și popor și culoare
Unde doar armoniei îi place să se
scrie.

În prag doar o șopârlă îndrăznește
O-ncercare timidă de zbor retezat –
Diversul se grupează, se-mpletește
Spre-a izbucni din nou unificat.

Din iarbă ibiscusul se ițește
La Ipoh jungla are miros calcarifer –
Totul e mozaic și se-ntregește
Iar pătrățelele sunt puncte de reper.

Un cânt de pace urcă-n minaret
Și-n zori de zi și când se face seară –
Diversul integrat e tot mai net
Și-i e speranței fără seamăn scară.

Traducere de ION ROȘIORU

Louisa Pène-Siefert

(1845-1877)

Brumar

Coboară seva-n rădăcini,
Pulsează sângele alene.
Dinspre pădurea de arini
Vin țipete de coțofene.

Pulsează sângele alene,
Cad brațele epuizate.
Vin țipete de coțofene
Sătule de singurătate.

Cad brațele epuizate.
Trec zilele șonticăind.

Brita Weglin, „Prințesa Turandot”

Sătule de singurătate,
Călcăiele ni se aprind.

Trec zilele șonticăind.
Cenușă rece-i fostul foc.
Călcăiele ni se aprind
Întru nerușinatul troc.

Cenușă rece-i fostul foc.
Tot ceea ce se naște moare.
Întru nerușinatul troc
Învinșii intră în uitare.

Tot ceea ce se naște moare.
Se iscă bâlcu-n orice rost.
Învinșii intră în uitare,
Istoria e-un drum anost.

Se iscă bâlcu-n orice rost.
Se umflă histrionii-n pene.
Istoria e-un drum anost.
Pulsează sângele alene.

Se umflă histrionii-n pene.
Brumar adoarme-n mărcini.
Pulsează sângele alene.
Coboară seva-n rădăcini.

Traducere de ION ROȘIORU

→ decât pe Via Garibaldi), magazine cu haine, o altă mică grădină de vară. În față, *Ponte Foscari*. Pe partea stângă, înainte de pod, sediul central al Universității Ca'Foscari. Pe partea opusă, o legătorie cu servicii xerox (îmi aducea aminte de vremurile studenției). Vădit mulțumită de mine însămi, cu indicațiile eronate ale tipei de la intrare - o tânără italiancă bine legată și voce ascuțită, cu siguranță îndulcea nopțile cuiva de pe aici – urc la etajul 1. Aici, două uriașe plăci de marmură: una dedicată scriitorului italian, care a jucat un rol activ în mișcarea pentru unificarea națională, Enrico Castelnuovo, cealaltă juristului partizan, totodată profesor de drept administrativ, Silvio Trentin. O tânără mi-a spus că *Ufficio Immatricolazioni* este, totuși, la parter. În dreapta, voi vedea niște computere pentru înregistrare. Am ajuns la biroul potrivit. Atunci când am întrebat de Virginia Pafundi, o brunetă minionă și ochioasă foc – aveam să aflu că e argentiniancă – m-a întâmpinat cu cel mai plăcut zâmbet de care avusesem parte până atunci. M-a recunoscut imediat, desigur, la ora aia, în plină vară, cine ar fi putut fi?! Mă roagă să aștept pe

hol câteva minute. Erau mai multe birouri, unde studenții, care aplicaseră pentru programe de vară, încercau să se dezmeticească. Trebuia să aștept să se fluidizeze puțin spațiul acela, unde lucrau șase femei. Nu știam cât va trebui să aștept, așa că am început să mă plimb prin zonă. O ușă din sticlă ducea direct peste un canal. Aerul venețian te tulbura într-un anume fel. Ți se făcea dor de iubire, dacă avusesesi parte de ea.

În sfârșit, sunt chemată în birou, după ce Virginia încercase să afle de ce, pe hol, nu funcționase – încercasem de multe ori în România – sistemul online de completare a formularului pentru aplicația *Visiting Student Programme*. Se convinsese că sistemul era blocat. La salutul meu jovial, se făcu liniște. Virginia mi-a făcut discret semn să vorbesc cu voce scăzută. M-am conformat și împreună cu ea am dus la bun sfârșit „dosarul” pentru ceea ce ei numesc „Visiting Student”. Și, câtă dreptate avusesem!!! Puteam foarte bine să evit toată mascarada asta birocratică. Vorbisem cu profesorul coordonator din Italia, care-și înștiințase colegii că voi veni. Aveam să primesc cheie, acces la biblioteca dânsului. Actele mele de mobilitate le semna la final

profesorul. Ștampilă aveau și cei de la departamentul de Lingvistică computațională. Dar cum să mă ușureze, altfel, de 225 €, după ce, vezi Doamne, mi se făcuse o reducere de 50%?! Un birou atât de familiar pentru cei care, după minute bune de făcut antecameră, ajung în fața unui funcționar plictisit. Ei bine, și aici, după câteva telefoane, aveam să fiu plasată la o altă colegă - curată ironie! – care era în prima ei zi de lucru. Și pentru mine era prima săptămână de Veneția, una a descălcirilor birocratice. Și aici, la fel ca la cămin, am fost amânată pentru marțea viitoare cu rezolvarea actelor mele în calitate de *student* (contract, legitimație, acces la Internet, și în orice corp al Universității Ca'Foscari). Viva L'Italia!

Foamea aveam să mi-o potolesc la restaurantul de vizavi, unde numai cât văzui prețurile și mi se făcu foame. Am comadat ceva ușor, de vară caniculară: prosciutto crudo e meloni (aperitiv din prosciutto și pepene galben), sorbetto al limoni (un desert răcoritor, cu lămâie rece). Drumul îndărăt l-am făcut cu o apă minerală într-o mână și cu aparatul de fotografiat în cealaltă.

Biblioteca Babel Louis-Philippe Hébert

O SĂ VĂ EXPLIC CUM A MURIT MAMA

S-a întâmplat așa cum era de prevăzut
mai întâi, apăru un înger
un înger cu aripi
aripi adevărate de pene
ai fi zis că-s aripi de porumbel sau de
pescăruș
dar el avea aripi de porumbiță
ceea ce, ținând cont de circumstanțe
era mult mai potrivit

îngerul i-a întins mâna
și mâna mamei mele nu s-a uscat
îngerul a sărutat-o
și buzele lui nu erau crăpate

cu degetele sale subțiri
pentru că avea degete sub aripile lui de
înger
i-a mângâiat obrazul
care nu mai era ridat
și-atunci, și-atunci
ea vorbi
trebuie să înțelegeți
că toate astea au trezit-o
ea începu a vorbi
cu vocea puțin răgușită
e normal
după toate cele prin care trecuse
la început, era caraghios
vocea contrasta cu cele ce spunea
ea vorbea ca un copil
vorbea mult
și dintr-o dată se opri

mama mea privi către înger
și zise
cu vocea sa învăluită în ceață
eu sunt încă o copilă
știți
cu toate astea am avut copii
băieți și fete
sunt o copilă și o mamă
și a tușit râzând

și-atunci, atunci, atunci
îngerul nu zise nimic
ea l-a privit mai adânc
și-a scufundat privirea
în ochii lui frumoși și albaștri
ca și cum îl vedea pentru prima oară
și i-a spus:
ce faceți aici dumneavoastră
în camera unei femei respectabile?
sunteți în camera fiicei lui J.-P. Dupuis
știți
tatăl meu era un om important
era Cavalerul Sfântului-Mormânt
îngerul schiță un surâs
stângaci:
fiul meu v-a cerut să veniți?
îngerul sfârși prin a vorbi:

de ce spuneți asta?
ea răspunse :
pentru că ăsta-i genul de idei ce-i trec
lui prin cap
și începu să râdă

ei bine, dacă sunteți aici ca să facem
dragoste
m-ați fi putut preveni
mi-aș fi pus costumul de *baby doll*
da, asta-i mama mea, ea este așa

îngerul era exasperat
s-a umflat în pene
și acesta-i un semn important
de nerăbdare
din partea îngerilor

atunci, atunci, atunci
atunci, Dumnezeu veni
El auzise vorbindu-se de mama mea
El își spunea că fără îndoială lucrul ăsta
merită deplasarea
în orice caz, El n-avea nimic de făcut
nu-i niciodată nimic urgent pe acolo
cei ce au eternitatea au tot timpul la
dispoziție
dar ea, mama, își făcu următoarea
socoteală:
Dumnezeule mare, trebuie să sunt
bolnavă bine

Pentru că ea L-a recunoscut imediat
este chiar Dumnezeu aici, pe cuvânt de
onoare
El era așa cum se așteptase ea
avea brațele mari
mânci care atârnu
și care fluturau în vânt
El era bărbos
și purta un triunghi deasupra capului
Său

ea aruncă o glumă:
trebuie să luminează bine
un abajur ca ăsta
atunci, Dumnezeu a tras de un
întreprător cu fir
și triunghiul de deasupra capului Său
s-a umplut de lumină
ea a râs
ea a râs mult
ei îi plăcea foarte mult să râdă
și, de o oarecare manieră
se poate spune
că râzi mult
când te gândești
că-i pentru ultima oară
când râzi
Dumnezeu se îmbrăcase într-o mantie
lungă
bineînțeles
ceva simplu dar elegant
El era mereu de felul Său clasic
și ea, mama mea!
ea era încă în jachetă
așa că-i spuse Domnului :

Scriitor, poet și eseist, Louis-Philippe Hébert s-a născut la Montreal. A publicat un număr însemnat de cărți atât de poezie cât și de ficțiune. A obținut numeroase premii literare în Canada și peste hotare, dintre care cităm: **le Grand Prix Quebecor** pentru *Le Livre des plages*; **le Prix Brigitte-Fontaine** pentru *La Chute de l'ange*; **le premier Prix du Festival de Montreal**, pentru cartea sa *Vieillir*.

nu-i așa că e puțin indecent?
să ieșim așa

mama mea vroia să spună că ea în
jachetă și El în mantie

El a râs
Lui îi place să râdă mult împreună cu
femeile când sunt drăguțe
și ea era drăguță
ele sunt drăguțe toate când sunt în
agonie

atunci, atunci, atunci
ea se urcă în Paradis
ținându-l pe El de braț
ea îl găsea un pic îmbătrânit
și se temea să nu cumva să cadă
pe treptele de la scară

au luat-o încetșor
s-au oprit de mai multe ori
în timpul ascensiunii

au ajuns acolo sus
în fața unor porți mari
exagerat de mari
când porțile s-au deschis
ochii mamei au început să strălucească
era acolo o masă lungă
și multă lume în jurul ei
chiar și o fetiță care alerga peste tot
mama i-a spus lui Dumnezeu:
uite-o pe geamăna mea
și Dumnezeu a răspuns :
A, da? Serios?
ca și cum El nu știa deja

în centrul mesei
era un **Saint-Honoré** gras
nu un sfânt adevărat care se roagă, nu
cu mâinile împreunate
și un fel de frisbee pe cap
nu!
era o prăjitură imensă
ca acelea care se prepară pentru
sărbătorile Crăciunului

și de jur împrejur →

Traducere de FLAVIA COSMA

sora ei Jacqueline
care avea aerul că mereu explică ceva
tanti Antoinette
cu părul creț
Paul cel impozant
cu mersul său de cowboy
Martha magnifica, care se distingea prin
curbe generoase peste tot
Roger cel care avea dreptate
întotdeauna
și care vorbea de unul singur
e mult mai ușor să ai dreptate
când vorbești de unul singur

și încă alții
Richard, tenorul
cel care a cântat la înmormântarea lui
taică meu
și nevastă-sa care îi aducea un nou
pahar cu apă
chiar înainte ca el să-l golească pe
primul
și câți alții
ca madame Rampelberghe
care avea un nume atât de caraghios
și la care mergeam noi să căutam
legume
pentru cină

noi nu ne plângeam să mergem până
acolo
pentru că puteam să-i vedem chiloții
când se apleca
ca să le culegă
și n-am să știu niciodată
dacă erau fesele sale gigantice
sau felul său curios de a vorbi
care ne făceau să râdem atât
când ea smulgea un morcov-ce
era foarte galben, odată
hai mâncați unul chiar acum, poftiți

și erau acolo
atât de mulți alți
invitați
că mama mea se întreba
dacă va fi destulă hrană pentru toată
lumea

Dumnezeu care-i citea gândurile
îi spuse să nu se preocupe
să nu se mai preocupe niciodată
fiindcă aici este totdeauna destul
așa cum și ea le spunea celor care
soseau la noi
la ora mesei
și care nu se anunțaseră dinainte

apoi, la capătul cel mai îndepărtat al
mesei
stătea Philippe
soțul ei
cu mustața lui
când ea îl zări
el se ridică de la locul său ca s-o
îmbrățișeze
pe deasupra farfuriilor
și reuși deși masa era foarte lungă
și foarte îngrămădită

ea îi spuse
o știam foarte bine
că tu nu erai mort

atunci, toata lumea se îndreptă din șale
numai că văzând ce fețe făcuseră
cei din jurul mesei
ea își dădu seama că nu trebuia să spună
ce-a spus
presupun că nu se vorbește despre
aceste lucruri
aici
și atunci toți s-au calmat

mama a fost puțin surprinsă de reacția
lor
și mă gândesc că o fi roșit
va trebui să-i întrebăm pe ceilalți
mai târziu
când o să-i vedem
când vom fi morți la rândul-ne
o să-i întrebăm
dacă ea a roșit într-adevăr
ori poate era apusul soarelui
care-i dădea un ten atât de frumos
Toate acestea numai pentru mine!
ea nu-și mai revenea din surpriză
lui Dumnezeu îi place să prepare
surprize
ea o știa deja
dar lucrurile se uită atât de repede
când cineva suferă de boala aceea
blestemată

atunci, atunci, atunci
ea privea norii
și era unul în formă de bucătărie
alții în formă de pat
alții în formă de vapor
ei se aliniau, se subțiau
apoi reveneau diferiți
câteodată, era marea
care se termina în valuri
ce dispăreau pe o plajă
altădată, era un pom de Crăciun
roz
ori un câine mic cu un ochi negru și
unul alb
și alteori totul revenea la forma unei
mese
cu prieteni de jur împrejur
ca mai înainte

și care începeau
să se redesezeze

ah, bine!
eu mă temeam că o să mă plictisesc
am atâtea lucruri de povestit
era mama mea
cea care era mulțumită
că prietenii ei s-au întors
avea nevoie să vorbească

și a-i vorbi unuia care știe tot
e mai puțin interesant
pentru că, nu v-am spus

dar Dumnezeu rămăsese acolo
chiar dacă de obicei El pleacă
pentru motivul că se simte complet
inutil
în situații de genul acesta
care îl emoționează
și El nu știe prea bine
cum să se comporte

Dumnezeu și-a zis că toate erau bune și
la locul lor
În sfârșit
că n-a greșit-o chiar atât de rău de data
aceasta

și că era dificil să procedeze mai bine
își spuse de asemeni că ar putea să se
laude cu această reușită
scriind o carte mare

Atunci Își dădu seama
Că El era cam orgolios
păcatul orgoliului este foarte neplăcut
dar știa că avea de ce să se simtă
mândru
în același timp, nu
și pe urmă o greșeală mărturisită este pe
jumătate iertată
așa cum o spusese deja pe Pământ

atunci, atunci, atunci
atunci, este adevărat totul ce este scris
tocmai de aceea trebuie să fim atenți
când scriem câte ceva

mai era acolo un nor în formă de copac
care dădea norișori mai mici în formă
de mere

mama mea care alerga
dintr-o parte în alta
și care era atât de emoționată că era
aproape să leșine
se opri brusc
își reluă aerul ei de doamnă

și îi spuse lui Dumnezeu:
este frumos într-adevăr, cu toți norișorii
ăștia
s-ar putea zice chiar
că-s mai frumoși decât în realitate

și Dumnezeu, puțin jenat, îi răspunse:
astea-s lucruri care se mai întâmplă!

și amândoi
în afara timpului
în lumea care era numai a lor
dintr-odată, simultan
au pufnit în râs
și-au râs, și-au râs
precum copiii
care-au reușit să le joace o festă
celor mari,
acelora ce trec atât de serioși
prin viață

Biblioteca Babel Pierre Michon, povestitorul

Ce ne va frapa citindu-l pe Michon vor fi cunoștințele sale aprofundate și extinse, documentația sa riguroasă dar, mai ales, stilul său original, limbajul deopotrivă clasic și modern. Michon nu se încadrează vreunui curent literar: *Începând cu anii 50, mișcările literare dispăruseră și de acum, scriitorii sunt singuri. Cititorul contemporan este forțat să descopere fiecare text și fiecare autor; acesta trebuie să se lase purtat de plăcerea de a citi.* Operele sale au la bază propriile amintiri și emoții, constituind cea mai bună mărturie a stării de spirit a noii generații de scriitori.

Pierre Michon s-a născut în 1945 într-un sat din regiunea Creuse, Franța, un sat frumos, fără îndoială, dar rămas imobil, pierdut, după război. Peisajele din satul natal îi vor servi ca decor în operele sale. Părinții sunt institutori. Foarte devreme, tatăl său părăsește căminul familial, Michon fiind crescut și educat de mamă și bunici. Anii care vor urma sunt ani de rătăcire. Este student la Clermont-Ferrand, în 1968. Îl găsim apoi, trăind în comunitate, făcând teatru, propagandă, negând și renegând totul, în război cu el însuși și lumea.

Dar cum a devenit tânărul, scriitorul Pierre Michon? Într-o zi, el se întoarce de unde a plecat: vrea să vorbească despre o lume pe care el a ascuns-o, despre umbre minuscule din trecut, pe care le-a întâlnit dar pe care le-a șters din memorie.

În 1984, la 37 de ani, Michon devine cunoscut datorită romanului autobiografic *Vies minuscules*. Toată lumea va recunoaște aceste opt povestiri, opt vieți drept un text

fondator, o capodoperă, un clasic al literaturii contemporane. A scris *Vies minuscules*, inspirat fiind de oamenii pe care el i-a cunoscut și a vrut să-i salveze cu ajutorul literaturii. Ceea ce el a dorit să salveze a fost acea parte mică, eternă pe care o numim suflet. Sunt texte pe care le putem citi și reciti fără să le epuizăm prospețimea, bogăția și forța. E ca și cum scriitorul i-ar recompensa pe cei pe care, la început i-a negat. Cartea apare la editura Gallimard, în 1984 și obține premiul France Culture.

Autor exigent care a preferat să stea departe de agitația mediului literar, Pierre Michon a scris apoi o serie de texte scurte *Maîtres et serveurs*, în 1990, *Rimbaud, le fils*, în 1991, *La Grande Beune*, în 1996, *Trois auteurs*, în 1997, *Le Roi du bois*, *Vie de Joseph Roulin*, *Mythologies d'hiver*. Laureat al Prix de la Ville de Paris, acordat pentru ansamblul operei sale, în 1996, Pierre Michon a primit în decembrie 2002 premiul literar acordat de Societatea Oamenilor de Litere.

Michon ocupă un loc singular și de prim plan în literatura franceză contemporană. Inventator și practicant al formelor caracteristice literaturii de astăzi, cum ar fi *povestirile de filiație* sau *ficțiunile biografice*, el revine la operele și formele vechi din literatură (portretul literar, hagiografia) fără a renunța la moștenirea modernă, situând opera sa în actualitatea dezbaterii scrierilor literare contemporane.

Acest scriitor rar este studiat în lumea întreagă, unde îi sunt consacrate numeroase cercetări universitare, ca o figură esențială a literaturii contemporane de astăzi.

¹ *Alain Nadaud, Roman francez contemporan, Paris, ADPF, 1997, p. 93*

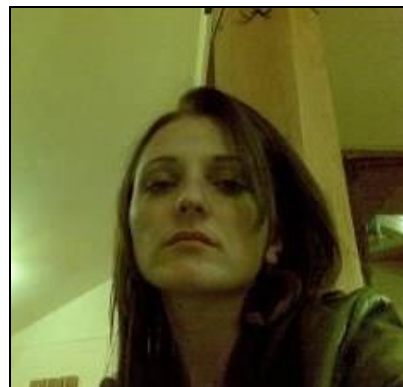
ALINA PINTICAN,
doctorand anul I, Facultatea de
Litere, UBB Cluj-Napoca

Brita Weglin, „Eu și câinii lui tata”

Debut

Alina Pintican

NOTĂ BIOGRAFICĂ

Născută la Reghin, județul Mureș, într-o zi geroasă de 13 decembrie, 1983, Alina Pintican a urmat cursurile Liceului „Lucian Blaga”, din orașul natal, secția filologie, intensiv limba franceză.

În 2006, a absolvit Facultatea de Litere, specializarea limba și literatura franceză – limba și literatura engleză, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

În același an, devine traducător autorizat pentru limbile franceză și engleză. În 2007, urmează cursurile de master în cadrul Facultății de Științe Economice, Master în Managementul Resurselor Umane, Universitatea „Petru Maior”, Tg. Mureș.

În 2006, Alina Pintican devine profesor titular în cadrul Școlii Generale „Nicolae Petra Petrescu” din localitatea Ibănești, jud. Mureș.

În tot acest timp, ea are diverse colaborări cu birouri de traducere și interpretariat și cu Centrul de Limbi Străine „Eureka”, din Reghin, unde predă cursuri de limbă franceză și engleză. Participă la numeroase cursuri și stagii de formare profesională.

În 2010, reușește un transfer în cadrul Colegiului Agricol „Traian Săvulescu” din Târgu-Mureș. Astăzi, este profesor de limba engleză, dar și de franceză la Colegiul Agricol, urmând și cursurile de Doctorat în Literatură Franceză, în cadrul Facultății de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ
Pianistul Li Min Cean
Laureat al Concursului George
Enescu 1958

Prima parte a povestirii de față s-a oprit la telefonul primit de la Li Ming Qiang (LMQ) în seara mutării mele din Montreal la Mississauga, lângă Toronto, în 1997. Nu bănuiam atunci că povestirea va avea o continuare cel puțin tot atât de interesantă pe cât i-a fost începutul.

Partea II-a

Am scris povestirea „Pianistul” după patru ani de la primirea aceluia telefon, am tradus-o în engleză și i-am trimis-o lui LMQ, care mi-a mulțumit mult. Am trimis povestirea și altor prieteni și, văzând cât le-a plăcut, am inclus-o în ambele cărți publicate în acel an, „Gânduri printre rânduri”, în România și „Smiles in the Mirror” în Canada. Povestirea în engleză mi-a fost solicitată, după apariția ei în volum, de o revistă literară online. Adresa mea electronică era afișată alături de semnătură. La câteva luni de la publicare am început să primesc mesaje de pe tot globul, în care eram întrebată nu numai amănunte despre LMQ, dar și de unde pot fi procurate CD-urile acestui pianist. Bucuria de a ști că numele lui LMQ nu fusese uitat, în ciuda faptului că nu mai putea cânta la pian, mi-a fost însă umbrată de faptul că nu existau CD-uri ale lui, ci doar vechile discuri vinil, eu având dintre acestea numai Concertul 5 de Beethoven, primit la întâlnirea de la Montreal. Le răspundeam, cu regret, celor care doreau CD-uri, că nu există, deoarece pianistul astăzi nu mai cântă la pian.

Am aflat de la o prietenă, critic muzical plecat din România, că atunci când este invitat să facă parte din jurii internaționale, LMQ este însoțit în toate călătoriile de un doctor care îi îngrijește mâinile, la care are dureri atroce. Prietena aceasta mi-a povestit următoarea scenă petrecută în pauza unui recital al laureaților unui concurs de pian, la care LMQ fusese invitat. Pentru a-i face o plăcere, prietena i-a adus la concert câteva fotografii cu laureații festivalului George Enescu din 1958, printre care

De la dreapta la stânga: Alfred Hoffman (critic muzical – despre care am scris în *Vatra Veche* n.a), Dr. Constantinescu, (prieten cu Alfred Hoffman), Gerhard Oppiutz (pianist german invitat la un concert în care a interpretat Concertul 2 de Brahms), pianistul Valentin Gheorghiu, Cristian Mandeal (dirijorul Filarmonicii din România) și pianistul Li Min Qiang.

era și LMQ. El s-a uitat prelung la ele, s-a întors către tânărul doctor de lângă el și i-a spus în chineză, traducând apoi în engleză pentru prietena mea: „Iată d-le doctor, vedeți aceste fotografii cu mine tânăr? Aceasta este dovada că am cântat într-adevăr la pian înainte de revoluția culturală. Nu m-ați crezut, spuneți că degetele mele înțepenite nu ar fi putut niciodată cânta la pian, dar iată fotografiile cu mine luând premiul întâi la concursul de pian din România în 1958!”. Doctorul a fost foarte impresionat de cele văzute.

*

Cu numai câțiva ani în urmă, am primit un mesaj scris în engleză de un doctor din Hong Kong, prieten și admirator al lui LMQ. Fiul său, mi-a scris doctorul, lua lecții particulare de pian cu LMQ.

Scopul mesajului era de a-mi cere permisiunea de a traduce povestirea mea „Pianistul” în chineză pentru un ziar local. Spunea că acuma în China există mulți pianiști tineri talentați, printre care și Lang Lang (ajuns deja, la numai 24 de ani, vedetă internațională) și că ar vrea, prin această povestire, să arate că în China exista o tradiție de pian, reamintindu-i tinerei generații de înaintași. I-am dat aprobarea traducerii și publicării textului în China, adăugând că ar fi cazul să apară înregistrări ale lui LMQ și pe CD-uri. Mi-a răspuns, ceea ce știam deja, că LMQ nu mai cânta. I-am

sugerat că s-ar putea transfera de pe discuri vinil pe CD-uri înregistrări mai vechi. Mi-a răspuns că pentru asta ar trebui un sponsor și, mulțumindu-mi pentru permisiunea de a traduce povestirea în chineză, mi-a promis că se va gândi la propunerea mea.

După vreun an, am primit un mesaj de la acest doctor, în care am fost înștiințată că materialul tradus și publicat în China a avut un mare ecou, în urma căruia s-au găsit sponsori pentru scoaterea unui album CD cu înregistrări mai vechi ale lui LMQ. Mi-a promis că mă va anunța când va avea CD-ul și că mi-l va trimite, dar m-a rugat să fiu discretă, căci va fi o surpriză pentru LMQ.

După încă un an, l-am întrebat pe doctor dacă nu avea noutăți despre CD. Avea: albumul de 2 CD-uri a apărut în China, dar nu primise încă drept de difuzare în Hong Kong. Puteam însă deja să vorbesc cu LMQ despre asta, nu mai era secret, primise CD-urile și era fericit. Așa că, în februarie, când l-am felicitat pe LMQ pentru Anul Nou chinezesc, l-am întrebat cum aș putea avea și eu cele două CD-uri ale lui. Foarte politicos, LMQ mi-a promis că mi le va copia și mi le va trimite prin poștă.

După două săptămâni am primit plicul conținând copiile celor două CD-uri, pe care era scris de mână titlul „Across Cultures”. Pe o foaie separată era tipărit conținutul lor: muzică de Chopin, George Enescu și câțiva compozitori din China.

Nu cred că LMQ știe cum s-a găsit sponsorul pentru realizarea acestor CD-uri, eu mi-am ținut promisiunea și am fost discretă. Dar nu pot să nu fiu impresionată de impactul avut de acel text al meu asupra atâtor oameni și, mai ales, de revenirea pe piața mondială a marelui pianist.

Când ascult, de pe CD, suita pentru pian de George Enescu, retrăiesc o istorie începută cu mulți ani în urmă și care, după toate probabilitățile, încă nu s-a terminat.

În prezent, LMQ este în Hong Kong, predă la Universitate și participă ca membru în juriu la numeroase concursuri internaționale de pian. Am rămas buni prieteni după acea faimoasă întâlnire de acum aproape două decenii.

VERONICA PAVEL LERNER

CONCLUZII

E frumos și interesant să cunoști noi locuri, noi oameni. Îți dă posibilitatea, prin acumularea de cunoștințe, să te poziționezi, să-ți raportezi mai aproape de adevăr crezurile, speranțele, să nu-ți lași viața să se scurgă în zadar, să încerci s-o înțelegi și s-o respecti dincolo de dogme și exemple.

Am ales această țară atât din curiozitate, cât și datorită recenziilor turistice favorabile din ultimul timp. În imaginația mea susținută de multe filme despre aventura americană din Vietnam, de drama soldaților sau a victimelor nevinovate din rândul populației, de bombardamente apocaliptice declanșate de monștrii zburători, de ororile lagărelor de prizonieri și de Rambo-răzbuunători, am avut un fel de nostalgie romantică.

Indochina... numele m-a atras întotdeauna... marea Andaman... golful Tonkin... epoca colonială franceză, clădiri somptuoase și diafane în același timp, Catherine Deneuve în rol de doamnă pe fundalul unui peisaj exotic de plantații de cauciuc... Toate acestea devenite Republica Socialistă Vietnam!

Singura mea rețineră era marea de umbre urâte pe care mi-o deștepta titlatura și ceea ce se ascunde sub ea. Niciunde în lume o dictatură nu prevestește ceva bun, indiferent că e de tip socialisto-comunist sau bazată pe principii religioase. Sub suprafața vieții de toate zilele, cam aceeași peste tot, pândesc ignoranța și excesul de zel. Sigur că sunt locuri frumoase, fructe, băuturi sau aventuri, dar parcă sunt altfel... Comportamentul oamenilor, privirile lor care din când în când cată pieziș, prezența nevăzută a unei temeri generale impuse! Nu e greu deloc s-o recunoști și s-o simți, atâta timp cât ai trăit-o personal. Nu mă afecta direct, dar nu-mi plăcea nici măcar s-o simt. De aceea, evitam să mă și gândesc la ea. Singurul lucru care-mi pomenea zilnic de realitate erau micile steaguri roșii cu stea galbenă, rușii și frânturile de programe TV cu ședințe solemne sub lozinci roșii atârând deasupra unui prezidiu cu figuri tâmpo și ascultătoare care notau sârguincios ce spunea tovarășul de la tribună. În rest, la TV, liber la James Bonduri, bătaie, spargerii de bănci, Steven Segal în filme făcute în România, țopăială disco și... CNN.

Ochiul dracului, banul, stăpânește totul! Până și țepenele principii morale ale societății de tip nou, sau cele ale învechitelor societăți de tip medieval din lumea arabă, cedează. De dragul lui, se închid ochii... Nu de tot! Doar cât să te faci să crezi că ești liber...

Oameni mici de statură, ochi migdalați la care nu se văd genele, fețe fragile de femei cu buze de păpuși de porțelan, păr aspru cu fir gros. Îți lasă impresia că vorbesc răstit, dialogul e aspru, aproape gutural. Vânoși, deși arată fragili, întreprinzători și destul de modești, trăiesc simplu, conduc motorete sau motocicletele de cilindraj mic pe care transportă tot ce-ți vine să crezi sau nu: de la frigider, animale, mărfuri, până la întreaga familie! Copilul în față, cu mâinile pe ghidon, tatăl, încă un copil și mama. Un sandwich uman pe roți, și la spate tot bagajul. Toți poartă cască, fără excepție. Unii zâmbesc, alții nu. În curțile școlilor, copii cu cravate roșii la gât stau în careu sau fac exerciții fizice. Toate clasele odată! La micul hotel unde-am stat, angajații mâncau împreună. Prietenoși, mă invitau câteodată la masă, de ziua mea mi-au cântat Happy birthday, m-au dus cu motoreta în diferite locuri interesante, de la dunele de nisip ale unor Sahare în miniatură, până la „ferme de familie”, de la plantații de fructe Dragon până la mica piață de unde cumpăram fructe. Fără bani! Eu le ofeream câteodată seara o bere sau o vodca-cola băieților și răcoritoare fetelor. Se bucurau copilărește și apoi, de câte ori mă vedeau, repetau ca niște papagali: Papa, Papa! Cam delăsători și uituci, dar dacă le spuneai încă odată și arătai cu degetul, făceau tot. Râzând! Nu i-am văzut certându-se nici măcar o dată. N-am văzut bețiți.

Viață ieftină pentru noi, turiștii. N-am pus gura pe carne toată perioada; am mâncat scoici, crabi, pește și creveți mari, toate cumpărate de mine în zorii zilei de la piața de pește. În rest, orez și supe. După un timp mă și miram cât de puțin îmi trebuia ca să mă satur și mi se părea că simt cum scad în greutate. Mi-am reglat aciditatea stomacală cu semințele fructului papaya, fiindcă uitasem pilulele la Saigon. Am alungat puținii țânțari ungându-mă discret cu o soluție verde, frumoasă, recomandată însă pentru dureri de cap și răceală și mi-am făcut cafea a la Vietnam singur. În fiecare zi!

Cafeaua vietnameză excelentă, vodcă de 45 % din orez, șampanie rusească adevărată, (produsă probabil la Cricova), țigări de la 50 de cenți la 1

dolar pachetul. Multe haine din mătase: bluze, cămăși, chimonouri diafane sau halate somptuoase. Pietre semiprețioase, perle de cultură, argint. N-am văzut în schimb aur. Bumbac de bună calitate, tricouri de marcă fără cusur. Trebuie numai să știi să alegi și să știi să te târguiești. Nu calic, ci calm, domnește. Și să zâmbești! Le place să creadă că te-au înșelat, chiar și reușesc câteodată, dar trebuie trecut cu vederea. Shoppingul trebuie să-ți facă plăcere, să pleci mulțumit din marea de produse care te înconjură. Singura mea dezamăgire: nu prea știau englezește! Și nicio altă limbă. O vânzătoare a încercat pe rusește cu mine, am ignorat-o. Au fost momente când chiar că-mi oboseau mâinile de-atâta vorbit. Râdeam. Râdeau și ei. Ce era plăcut în general era lipsa prea-civilizației, a ispitelor și perversității comportamentului față de turiști. Asta la magazinele de stat! În rest... ca de obicei. Concluzia generală e că nu prea sunt ei „duși la biserică”, dar în comparație cu celelalte avantaje, închizi ochii...

Și cel mai important lucru: liniște! Marea nu e cutreierată de sute de bărci cu motor care păcănesc enervant cât e ziua de lungă, ca în Thailanda. Nimeni nu te agasează pe stradă ca să-ți ofere ceva de vânzare, nu cerșetori, nu prostituție turistică....

Rețeaua de transport, bine pusă la punct! Autobuze curate, aer condiționat, șervețele umede, apă la sticlă în costul biletului. Hotelurile de categorie medie la care-am stat, curate, acceptabile. În general, bine. Hoardele de turiști de toate categoriile dovedesc asta.

Vietnamul a trecut cu brio testul meu de încercare. Ca turist.

ALEXANDER BIBAC

Obsesia

Era la o sfântă mănăstire. Câtă rugăciune și câte fapte bune trebuie făcute ca să se păstreze „sfânt” un locaș din lumea asta, chiar și o mănăstire? Cam așa se gândea femeia de pe bancă. Voia să-și odihnească oasele trudite de umbrel și de bătrânețe, în mintea ei, ceva se închea într-un cuvânt: „fățarnicie”. Poate de la fusta cu poale lungi și largi, adusă în sacoșă și trasă peste pantaloni. Bine era, plăcut, liniște și pustiu. Intrase pe la bisericuța cea veche, s-a rugat la icoane, a lăsat călugărului rânduie un pomelnic, a trecut prin cerdacul bogat, brâncovenesc, în paraclis, a stat la slujbă puțin. Impunători mai sunt călugării care slujesc în altar, le simți evlavie pe deasupra mulțimii, parcă ridicată de glasuri de cântăreți peste capetele mulțimii. Dar persistau încă și impresiile drumului făcut în autocarul plin cu pensionari, vorbe sfătoase, glume picante, râsete... Trecuse prin coridoarele sfântului lăcaș; într-o cămăruță văzuse o femeie, călca sutane și le așeza pe umerase. O alta se apucase să ude straturi cu flori în curtea interioară... le-a invidiat, i-ar fi plăcut să slujească și ea pe-aici și să nu se mai întoarcă în oraș. Ușile chiliilor se înșiră fără număr. Într-o parte, morminte de voievod cu lespezi grele. Ctitori de mănăstiri. Liniștea asta nicăieri nu o mai poți avea... Uneori apăreau și treceau tăcuți, pe lespezi de piatră, pe alei, cu ochii limpezi și privirile curate, fluturând din vestminte negre, călugării. Bărbați coborâți în sine lor, cu părul adunat și legat, cu barbă îngrijită, sprinteni, neauziți, netulburați. Se gândi că lumea percepe, poate, și o undă de cochetărie în atâta evidentă curățenie. Apoi își aminti că vin mulți mireni la spovedit și chiar în aceste clipe cei din autocar așteaptă să le vină rândul, că, de fapt... și ea vroia să se ducă la părintele la spovedit, dar nu se clinti... poate, altădată... Avea pe inimă ceva de care nu știe ce reacție ar stârni, călugării sunt oameni aspri, te ceartă, te rușinează,... îi venea greu să mărturisească ceea ce nici nu considera a fi un păcat ci mai mult obsesie. O veche obsesie și... mai

poate lupta cu ea. Până la urmă se va topi. Ori o va duce în mormânt. Se considera pe sine o persoană cumsecade, liniștită, fără mari probleme, singură, fără soț și fără copii pentru că așa a fost să fie, dar a cunoscut iubirea și toate celelalte. Așa că...

Silueta bisericii lăsa o umbră deasă peste straturi de flori și de ierburi. Un zâmbet odihnit îi rotunji chipul încrustat cu riduri multe și palide. Soarele se ducea limpede în drumul său spre alte zări... „fiecare om are câte o obsesie”, își auzi glasul, cuvintele răsunând prea tare în aceste locuri. În spatele băncii, ceva îi atrase atenția, printre tufe de verdeață și de trandafiri... o siluetă. Sub sutana neagră se contura un om spătos, îndesat. Cu pleoapele lăsate peste ochi, murmură abia auzit, psalmi. Rupea cu degetele lucioase și subțiri uscături din verdeața tufelor, aduna flori și frunze uscate, lucra ușor pământul negru, binecuvântat. Femeia își zise: cine știe de când e părintele aci, că n-o fi crescut în tufa asta printre flori și spini! Îl văzu încins peste brâu lat cu un șorț gri de pânză tare, pătat de pământ. Simți cum se declanșează în ea acel mecanism care te face să vorbești ca să umpli spațiul, golul până la celălalt cu ceva, astfel, femeia mormâi un „Să mă iertați, părinte! N-am vrut să vă tulbur”... și pentru că părintele nu zicea nimic și nici nu o vedea, poate, se simți obligată să se explice... „Tare-i bine aici când ești ostenit... eu... am venit și eu să mă spovedesc la părintele stareț dar... unde-i atâta lume... o să vin mai bine altă dată...” Își ciuli urechile să prindă vreun răspuns, dar călugărul își vedea de ale lui... așa că o cuprinse rușinea că a vorbit neîntrebată și se gândi cum să facă să se depărteze, dar rămase tăcută cu spatele ușor întors spre locul unde călugărul lucra șoptind rugăciuni, neridicând privirile. Se gândi

că în mănăstire, aici, se curăță mai ușor păcatele noastre și se spulberă și se risipesc pe sub bolta cerească. Orizontul părea sculptat în creste fumurii. Era liniștită și gândurile-i stăteau pe ducă... simțea ca o geană de iubire pentru tot și pentru toate. Un abur înmiresmat coborî de pe dealuri, din păduri, plutind prin grădini, peste caldarâm și peste oameni.

– Răbdare! Trebuie să ai răbdare!

Răbdarea, rugăciunea și duhovnicul te scapă de păcatul acesta!

M-a ghicit părintele, își zise. Duhovnic aveau în cartier. Se gândi cum ar putea în puține cuvinte să spună că spovedania ei e ca pe bandă rulantă, de sărbători, că ar trebui mai des și cu pregătire, dar tăcu și se trezi vorbind cu sfială:

– Părinte, aș putea să vă întreb ceva?

– Întrebă! Întrebarea moarte n-are.

– Părinte, am de multă vreme un gând nepotrivit, rău... de câte ori cunosc un om... Și dacă nu-l cunosc! Stau așa... pe lângă el, din întâmplare... și-mi vine gândul, nicicum nu mă pot scăpa de meteahna asta!, zise femeia și se uită cu priviri furioase, gura lui nu se vedea, ca într-o mască neagră, doar ochii îi erau liberi, cu pupile adâncite, de un căprui rece și sever, sclipitori ca două diamante, cum nici nu mai văzuse. Simți lumina acelor priviri până-n creieri. Ce-ar mai putea ea spune... nici nu știa ce să mai grăiască și stătea stingheră. Zădărnice și prostie era orice-ar fi zis, căci știa, o puzderie de păcate mari și mici o copleșeau dintotdeauna. Timpul îl simțea trecând apăsător:

– ...și ai vrea acum să te măriți, vrei să-ți afli un soț bun?!

– Da, părinte. A, nu! De fapt, nu! Nu asta-i problema mea, m-am obișnuit singură...

Pluteau în aer cuvinte nerostindu-se ca un roi de musculițe supărătoare...

– Părinte, eu... de câte ori cunosc pe cineva, chiar în împrejurări obișnuite... nici nu știu cum a început...

– ...și vrei să faci prostii cu omul ăla?

– Nuuu, adică... mi-am trăit frumos viața, am iubit și eu... vreau să spun că... nu, am... pur și simplu, imediat încep să-mi imaginez cum ar fi omul ăla ca un posibil soț al meu. Nu amant, soț, și nu-i normal!

Femeia se înroșise și privea drept în pietrele pavajului de pe alee. →

DORINA VLADI

– Părinte, de mai mulți ani am ales și am reușit să am liniște, singura metodă de a te feri de necazurile alea... legate de sex e să fii abstinent, așa că... eu sunt! Problema asta chiar că nu o mai am!

– Păi, atunci, care-i baiul?, zise nepăsător călugărul.

– Mă gândesc imediat ca la un posibil soț, dacă ar fi bun și cum ar fi, dacă mi-ar plăcea, și ce mâncare i-aș face... și tot brodez deși asta, el adică, habar n-are, e și însurat, poate, și am acest obicei să mă uit de verighetă, e o obsesie, o nebunie, părinte, simt ca și cum cineva își râde, își bate joc de mine!

– Sigur! E necuratul! Își râde dracu' de tine, fii sigură! Ai avut, zici, prieten! Era însurat, așa-i?

– N-am vrut să păcătuiesc... dar... am făcut-o... Întotdeauna am crezut că merit să am un bărbat al meu...

– Dumnezeu, numai El știe cel mai bine ce merităm!

– Mda, în problemele astea, de suflet, am văzut că nu prea mă descurc, mai mult mă-ncurc. Cum a vrea Bunul Dumnezeu! De acum sunt bătrână... mi-o sărit rândul! Uite la ce-mi stă capul, îl cântăresc în minte ca atunci, părinte, când vrei să cumperi ceva, te apuci să tot cântărești... dar nu iei niciodată nimic...

– Și omu respectiv ce zice?

– Toată treaba asta e în capul meu, omul nu știe, că eu nu spun nimic, nici nu-l privesc măcar, nu are de unde ști ce se clocește în mintea mea... adică... poate... dacă ar ghici cumva... practic nu vreau să intru în vorbă cu nimeni, totul e în capul meu și mă enervează, mă plictisește deja povestea asta! Mă umilește tocmai fiindcă nu caut și nu-mi trebuie pe nimeni... asta e tot. Și nu-i corect față de oamenii care nu mi-au greșit cu nimic...

– Altă cale eu nu știu decât să te rogi! Gândul rău se scoate cu unul bun! Și mergi la duhovnic!

– E adevărat că gândul ăsta nu l-am spovedit... pentru că nu face rău la nimeni...

– N-avem de unde ști! Trebuie spovedit! Te poartă vrăjmașul din stânga-n dreapta și din dreapta-n stânga! De ispite și de păcat nu scapi cu cât te vopsești pe cap!... Apăi, nu-i cel mai rău lucru care ți se poate întâmpla, da' ți-ar fi mai bine fără... Dacă-ai găsi un bărbat potrivit, te-ai

duce după el, așa-i?

– N-am eu norocul ăsta! E trecută vremea, părinte...

– Nebunia asta îți vine de la necuratul, zicea ferm părintele. Bărbații au și ei vedeniile, fantasmel lor, de aia când văd partea femeiască, o și iau în primire și, deși unii le urăsc pe femei, tot ar vrea să le pună jos!... și ce spurcat mai grăiesc! Bate-l cu Sfânta cruce, îneacă-l în Rugăciunea inimii... Să ai nădejde că te vindeci! Și smerenie...

Calmul, blândețea și cumințenia se risipiră brusc. Cineva din capătul de alee o striga acum pe nume cu indignare și reproș:

– Ce naiba v-ați pus pe ședere aci, singură, haideți că plecăm! De-un ceas vă caut, haideți că plecăm!

Femeia vru să protesteze, tocmai vorbea cu un părinte, un călugăr... dar uitându-se mai bine, nu văzu pe nimeni pe-acolo... doar ea singură și atunci porni după ghidul care grăbea pașii spre parcare.

Seara s-a risipit ca un vis, a rămas doar oboseala picioarelor și o stare vagă de bine și de uitare. În autocar auzea glasurile de departe, ca ciripituri, iar umbrele drumului abia le zărea alergând prin ferestrele autocarului. Trecu în gând prin excursia asta la mănăstire. Închise ochii și alunecă parcă spre un spațiu dulce, umbrit de pereții zugrăviți cu icoane, șterși de vreme, adunați ocrotitor oarecum deasupra și jur-împrejurul ei ca un pântec matern. Și de sub o pătură albă, vedea cum creșteau aureole de sfinți, unele lângă altele, până-n boltă...și se auzea un glas: „Rugăciunea inimii!... bate-l cu Sfânta Cruce!”

Cum de n-am știut, își zicea ca-n vis... dar am știut... cum de nu m-am gândit... Desigur, Rugăciunea inimii: Doamne, Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa!

Breda Weglin, „Micul bătrân”

Starea prozei

Înapoi

Era aproape dimineată.

Adică o fătucă tânără care nu deschisese bine ochii și se chinuia să pună un picior gol pe podea, nu pe mine.

Se auzea bine și se și vedea cum se crăpa în milioane de bucăți care se așterneau în jurul meu. Dimineța oameni buni, nu juna, Doamne ferește.

Eu îmi ocupasem deja locul pe trotuar, la intersecția celor două străzi semănând cu tot atâtea mătuși îmbrăcate în gri, care treceau prin apropierea fundului meu fără să mă bage în cine știe ce capăt de mahala.

Tot în apropiere se postase și Florica, vânzătoarea de flori, care îmi făcu veselă semn cu mâna.

Sigur că petrecuse noaptea singură, fiindcă altfel nici nu m-ar mai fi băgat în seamă.

I-am răspuns iute gândindu-mă că nu ar fi putut să aibă nume mai potrivit pentru așa muncă.

Traversă strada și îmi îndesă o floare înmiresmată în buzunarul de la piept după care își plimbă palma peste obrazul meu nebarbierit.

Nu puteam să o port, deoarece nu ar fi cadrat cu afacerea.

După ce a trecut strada înapoi, am scos-o din buzunar și am vârat-o în tricou, aproape de inimă.

Gestul îi fusese sincer și asta mă emoționase peste măsură.

Dar curând aveau să înceapă pietonii să îmi treacă prin apropiere sau creier. Erau ai mei cu toții.

Prima avea să fie o doamnă înaltă și suplă care abia se desprinsese din brațele iubitelui și care lăsă să îmi cadă în pălărie două monezi, însoțite de o rugă scurtă.

I-am mulțumit repede, la care ea îmi dăruie o jumătate de zâmbet care ar fi putut să fericească orice muritor.

Începusem să le citesc gândurile.

Intersecția de drumuri pe care stăteam o botezaseră *La Cruce*.

Mi-am făcut și eu una și lumea începu să fie parcă mai darnică.

Sau asta din cauză că afară se pornise să fie mult prea frumos? FACEȚI-VĂ POMANĂ CU UN BIET MUT scria pe cartonul pe care îl purtam agățat în piept.

Basme, după o cinzeacă ciripeam ca o ciocârlie.→

AL. FRANCISC

TEZĂ, ANTITEZĂ ȘI SINTEZĂ

Frumusețea mi-era setea
și pe frumusețea sa altețea -
treaptă înaltă și visată -,
o căutam privind în sus,
când talpa alături mi-am pus
și a început căderea-n gol,
lumilor dădeam ocol
cutreierând de această dată
ținuturile abisale
ale profunzimii,
ca să aflui într-un final
că cele două
erau forțe egale
și chiar dacă de sens opus
se adunau laolaltă...
frumusețe-înălțime,
profunzime-adâncime
și, împreună, rotunjime...

TESTAMENT

Când nu vor mai rămâne din mine
decât silabă
și cenușa cea albă,
îmi veți afla zilele
sihăstrind cu sibilele,
să vă las din viața pe canturi
vorba-n hiaturi

→ Din când în când, clinchetul
mărunțișului aruncat în PORTCAP
îmi aducea aminte că încă mai eram
în viață.

Un domn bine îmi puse în mod
surprinzător o hârtie de zece, la care
nu m-am mai putut abține și i-am urat
să i-o întoarcă Domnul înmii la care
EL se întoarse și îmi mai dădu încă
una.

Avea să îmi citească tăblița
agățată de mine și să RĂDĂ UȘOR.

La un moment dat, Florica veni
la mine și îmi dădu o cană cu ceai
cald.

- Vine, așteaptă că vine
REPEDE, îmi spuse ea lăsându-mă
absolut interzis.

Poate că venea ploaia. Am dat
din mână a lehamite.

Ziua avea să treacă repede ca un
șir de dansatori africani ÎN ritm DE
TOBE vrăjitoarești.

Florica își strânsese florile
rămase, îmi întoarse un fund ispititor
și se pregăti de plecare.

Mă întrebam ce avea de gând să
facă fata cu florile nevândute dar ea
îmi făcu semn de la revedere și
întrebarea îmi dispăru din minte,
lăsând loc imagini ei.

Și o clipă mai târziu Livia se opri

și sub albastre peceti
lumi de poezi...

DIFEREND

Am cu mine un diferend,
pentru un fel indiferent,
cu precădere, la concluzii...
în schimb, la visare
cu căutare,
amiaza mare inundată
de toți spicului deodată,
noaptele, în ploii spălate
de păcate...
printre zări să se prefire
prăbușirea de ruine
în rotocoale fine...

DE VORBĂ CU MINE ÎNSĂMI

Te conjur, suflete al meu,
să nu vorbești nicicând în dodii,
chiar când îți va fi foarte greu
rodește doar lămâi și rodii...

Să-ți fie la-ndemână tropii,
dar nu-i lăsa-n devălmășie,
cu buzele, și-n preajma gropii,
dă-i verbului aripi de poezie.

Separă aurul de zgrură,

în spatele meu și mă strânse în brațe,
cerându-mi copilărește să ghicesc
cine era.

Ea era, proaspătă vicepreședintă
a unei firme care nu mă interesa nici
cât negrul sub unghie.

Mie îmi plăcea spectacolul
străzii.

Și vrei să mai știți una?

Aveam bani destui ca să nu fi
fost nevoit să stau *La Cruce*, căci tata
îmi lăsase moștenire drepturile de
autor ale melodiilor lui care se
revărsau zi de zi din aparatele de
radio date tare iar banii pe ele mi se
adăposteau în cont.

Când am intrat prima oară în
bancă, funcționarii s-au chinuit o
jumătate de oră să mă dea afară, dar
mai apoi, aflând cum stăteau lucrurile
cu mine, m-au băgat într-un birou
discret, laolaltă cu două funcționare
proaspăt angajate, care aveau să se
ocupe de toate dorințele mele. DE
TOATE.

N-ați mai văzut așa ceva.

Banul reușește orice.

Aș fi putut să cumpăr toată piața.
Cu florăreasă cu tot.

Dar nu o spusese nimănui.

- Ei, și acum ce mă fac cu tine,
am întrebat-o pe frumoasa care îmi

cu degetul să scrii pe zări senine,
privește totul cu măsură
și, mai ales, privește-n sine...

ATTITUDINE

Treptat, m-am separat
de cuvintele sofisticate,
altora, apanaj de orgoliu,
iar eu, cititorul zelos,
le căutam prin dicționare,
ca să nu rămân mai prejos...
totuși, fire ordonată,
nu le-am aruncat la-ntâmplare,
ci le-am depus în mici columbare
de memorie,
ca să nu mai fac altădată
risipă de timp.
În locul celor sofisticate,
cele simple au venit în nimb
și-n alai de prozodie
sau ca repere de orientare exactă,
cum ar fi:
casă, aer, apă, pâine
și mai cu seamă
să le-ngâne
acesta: mamă!

DOINA CHERECHEȘ

venise pe la spate.

- Stai că vezi tu imediat, îmi
spuse ea și mă băgă în autoturismul ei
proaspăt ca un copil care începea
clasa întâia. Nu puteam să înțeleg de
ce îi plăcea de mine.

Mă duse acasă la ea, mă hrăni,
mă spălă, mă dădu cu tot soiul de
alifii după care uită să mă mai
îmbrace înapoi.

Sau să fi fost ceva premeditat?

Aveam să mă trezesc abia
dimineața următoare, deși începuse să
se transforme în amiază serioasă și
măritată. Deschisesem ochii înconju-
rat de lipsa Liviei. Cuprins de o
ușoară senzație de stânjenală.

Livia îmi lăsase un bilețel pe ma-
să, dar nu m-am mai obosit să îl
citesc.

Mi-am căutat îndelung hainele
vechi și când le-am regăsit am tras un
chiot ca pieile roșii.

Urmă să găsesc chiar și tăblița
mutului. Și tot eu aveam să fiu
individul cu pricină și pălărie și în
ziua respectivă.

Gata, înapoi *La Cruce*.

La freamătul străzii.

La Florica, ființa care mă aștepta
cu ceaiul următor.

Încă nu trecuse strada.

Vineri

Se mutase de câțiva ani în oraș. De fapt, era un orașel în care toată lumea era rudă sau fost coleg de școală cu ceilalți. Noii veniți erau priviți cu suspiciune și, până la urmă era imposibil să nu ți se găsească o rămurică provenind dintr-o creangă și nu te lăsau până nu aflau și copacul roditor. Așa a fost și cu ea. Răspunsurile sale monosilabice nășteau tot alte întrebări și, în final, aflase cine e: Lăurica lu' Irina lu' Crețu. Gata, se linișțiseră. Ei. Pentru ea, neliniștea de-abia începea.

Munca la spital îi ocupa mintea și mâinile. Nu-i plăcea să iasă după terminarea turei. Își cumpăruse o garsonieră, iar restul de bani luați pe apartamentul vândut după moartea mamei îi pusese la bancă. Visa să călătorească.

Drumul spre cimitir trecea neapărat prin Piața mare. A încercat să găsească ceva străduțe lăturalnice, dar pe-acolo erau câini mulți și-i era frică. În după amiaza aceea cumpăruse un buchet de flori și lumânări. A doua zi era sâmbătă și se ducea la mormântul mamei. De aceea se și mutase aici: o legau amintiri vagi din copilăria trăită undeva, la țară, și movila de pământ pe a cărei cruce erau scrise două nume: al bunicii și al mamei.

Se gândea să mai zăbovească puțin prin piață, poate o va tenta ceva și frigiderul nu-i va mai fi așa de gol.

– Lăurico, se auzi o voce de la una din tarabe. Lăurico, tu ești?

Întorse capul și zări o femeie cu basmau legată la spate, care-i făcea semne cu mâinile. Se uită mirată și apoi pași spre ea.

De ce dracu' nu m-am dus acasă?, se răsuca Laura în așternut, neputând

să-și explice de ce întorsese capul. Acum aș fi citit, m-aș fi uitat la un film prost ronțând stixuri în loc să mă gândesc la vorbele alea.

– Lăurico, știam eu că tu ești, că te-am mai văzut pe-aci. Nu mă mai cunoști? Sunt nevasta unchiului Stavre, văr cu moșu' Vasile, rudă cu bunică-tu, Crețu.

Laura nu-și amintea nici de unchiul Stavre, nici de moșu' Vasile și-și amintea ca prin ceață doar de un bătrân care dormea, vara, pe un pat de fier, într-o magazie. Nu știa dacă acela era bunicul ei sau vreun vecin. Murise când ea pleca la oraș cu mama și bunica.

– Sunt Vera, tu, Lăurico, te știi din pozele mă-tii când venea prin sat. Ai crescut mare și frumoasă. Erai cât un cot de lână când te-a adus acasă. Săraca, era slabă și stânsă în ea, că de-abia se ținea pe picioare. Să-ți moară copilul în pântec... Ce-o fi fost pe ea! Da' a avut noroc că te-a luat pe tine. Vezi, așa le așează Dumnezeu: să te lase maștera în spital și să vrea să te ia Irina. Doamne, ce femeie...

Laura nu mai auzea nimic. Nu vedea decât gura femeii, care se-nchidea și deschidea, și mâinile acelea mari care băteau aerul cu gesturi largi.. Nu-și aducea aminte nici dacă și-a luat rămas bun sau nu.

Cine dracu' m-a pus să-ntorc capul?!, se întrebă pentru a suta oară, neputând să doarmă și întorcând pe toate fețele spusele Verei. Pe cine să întreb? Unde să caut? În filme, după moartea unuia dintre părinți, copiii găesc în podul casei tot felul de scrisori și documente. Eu nici pod

Brita Weglin, „Rugăciunea lui Botwid”

n-am. Mama mi-a lăsat un apartament, niște bijuterii și dependența de muncă. Cu tata n-am mai vorbit din ziua în care nu s-a mai întors acasă după concediul petrecut fără noi, la mare. De-atunci, numele lui era tabu. Eu aveam numai descendența maternă, Acum nici pe asta n-o mai am. Cine sunt?, izbucni în răs. Încotro merg?, și lacrimile înlocuiră hohotul de început.

Bine că avea două zile la dispoziție să-și pună gândurile în ordine.

Sâmbătă

Își făcu ceaiul de afine, se uită pe geam și totul i se păru gri și murdar. Se îmbrăcă cu același taior negru pe

care îl lua de câte ori mergea la cimitir. Știa că mamei nu i-ar fi plăcut, dar bunica ar fi fost bucuroasă că ține atât de mult doliu după ea.

Puse florile în sticla de plastic din spatele crucii (avusese o vază, dar dispăruse), aprinse cele două lumânări și se simți ca atunci când primul și singurul ei iubit a plecat în excursie cu colega ei de bancă.

Și-atunci și-acum se simțea execrabil: înșelată, pustiită, furioasă, neștiind ce vină poartă.

A stat mai mult ca de obicei pe bănuța din fața mormântului. Nu se gândea la nimic.

Privea mulțimea crucilor și număra câte vieți vor fi fost iubite, câte ne iubite și câte au existat pur și simplu.

Pe drum își aminti că undeva, pe spatele unei fotografii, mama ei scrisese numărul de telefon la care putea fi sunat, în caz de extremă urgență, tatăl.

– Știa că face o prostie încă de când țărâitul telefonului îi sună în ureche.

Tată, sunt Laura. Vrei să-mi spui cine sunt?

Auzi o tuse seacă, și o voce pe care credea c-a uitat-o întrebă cu îngrijorare:

– Laura, ești beată? Iei droguri?!

Duminică

Își strânse în pală cana cu ceai – căldura ei îi făcea bine –, deschise fereastra și, pentru prima dată, îi plăcu orașul.

Respiră adânc și-și zise: Sunt Lăurica lu' Irina lu' Crețu.

MIRELA GRUIȚĂ

Pușa Lia Popan

Născută în septembrie, 29 1952 la Gherla, jud. Cluj, **Retianu Lia Lucia** a ales să publice sub pseudonimul Pușa Lia Popan.

Tatăl a fost horticultorul sălăjan Popan Iosif, iar mama educatoare, care și-a pus amprenta asupra înclinației spre poezie a fiicei sale. A publicat poezii (ca elevă) în revista școlii și s-a remarcat în cadrul cenaclului acesteia, ocupându-se și de redactarea revistei Liceului „Ana Ipătescu”, din Gherla.

După absolvirea liceului, și-a continuat studiile la secția de filologie a la Institutului Pedagogic din Galați și cel din Oradea, secția Română-Rusă, în ambele cazuri luând parte la redactarea și ilustrarea revistei acestor instituții precum și la ședințele cenaclului literar.

După o absență de 31 de ani din țară, se reîntoarce în 2008 și publică în România primul volum de poezii care conținea atât poeme din tinerețe cât și mai recente.

Este determinată să scrie o *poezie mai simplă*, după cum o numește, având în vedere că generațiile mai tinere *par să fi pierdut interesul pentru poezie*; așa apare **Ghimpi și spovedanii, volumul I**; tot în anul 2008 apare **Ghimpi și spovedanii, volumul II**; urmate în 2009 de **Când visează păpădia**. În 2012 publică un nou volum de poezii intitulat **Privind clepsidra**, iar în 2013, **Versuri dăruite dulci-amare**.

Apariția volumului coincide cu acceptarea poetei ca membră a Ligii Scriitorilor din România.

În 2009, 2010, 2012 publică și în **Antologia scriitorilor gherleni**.

Pregătește noul volum de poezie cu o tentă creștină **Petale din floarea iubirii**, care probabil o să apară în 2014.

IULIAN DĂMĂCUȘ

IDILĂ

Divină-n simplitatea ei
Pe degete-și atârnă fungei;
O siluetă suplă îmbrăcată-n verde,
În iarba-naltă aproape că se pierde;
Obrazul ei de albul cel mai alb,
Strălucitoare, sub un soare cald,
Pozând naivă, dar mondenă,
Poartă pe cap ca diademă
A dimineții haină nouă:
Șirag de stropi proaspeți de rouă,
Și pe moment este vedetă
Cea mai curată margaretă.
Răcoarea nopții încă ținând în cupă,
Cu-o gingășie rară macul o sărută.
Boabele mari scilipesc ca diamante,
Mătasa-i roșie e impregnată cu speranțe
Și tremură sfios la orice adiere,
A margaretei mân-o cere
Cu plecăciuni timide,
Se-ntinde și-o cuprinde...
Și-s visători sub cer de vară,
Cuplu idilic lângă un drum de țară.

LUNĂ NOUĂ

Încununată cu lumină străverzie,
S-a agățat pe ceruri seceră,
O lună nouă; face-acuma poezie
Și noduri, noduri îmi îndeasă-n gât
Și noduri am în vene și în sânge
Și înodate gândurile mi-s...

De-atâtea noduri, respirația-mi plânge
Și inima aproape că se frânge:
de ce-am fost depărtată de-al meu vis?

Sunt multe clipe într-o zi,
Iar când vor trece voi veni
Și strâns în brațe-am să te iau, iubire!

Pustie-i viața-n lipsa ta;
Nici nu-i viață, ci-i doar închipuire.

PLOAIE DE VARĂ

Ca boabe coapte cade molcomă din cer
O melodie cu acorduri somnolente,
Arpeggiu scris pe frunze cu-un tempo efemer.
Sudoarea norii-și picură,
Ca epitaf al fostei zile lente
Ce-avuta în ea atâta vară
Și-a fost la nesfârșit de caldă,
Împovărată de arșița grea
Și criminal ucisă de-a soarelui tiradă,
C-a ars-o cu-un duet de raze-aprinse
Ce-au scorojit pământul și fața i-au crăpat,
(Până și piatra-n râu era fierbinte)
Neiertătoare lame-ncinse l-au brazdat.

Imagine lacustră se-nfiripă
Peste grădini și-orașul adormit.
Răcoarea ploii pe fereastră intră...
Pare că picură la nesfârșit...

În jurul meu mătasea-și înfășoară
Năluci cu vis de tine. Mă-nconjoară.
Visează că ochii ți-i sărut iară și iară...

Cu-atâta drag în gând te-mbrățișez,
Te simt atât de-aproape
Și-mi vreau asupra-ți să veghez
Și niciodată să nu-mi fii departe.

LUNA MEA

Mirifică puzderie
de diamante
în mantia
perlată a zăpezii,
atâtea
cât firimituri
din stele
șpulberate...
În noaptea înghețată
decembrie-i fierbinte,
arde...

Sus,
în al nouălea
din ceruri,
de acuma
aprinșă,
sus de tot,
stăpână-i luna;
în casa sufletului meu
ca ea te-am înălțat și eu.

PUȘA LIA POPAN

Scena

SĂRBĂTOARE TEATRALĂ ÎN ORASUL LUI EMINESCU

Anul trecut, în ultimele zile ale lui noiembrie, la Botoșani a avut loc a VIII-a ediție a Zilelor Teatrului „Mihai Eminescu”. Nu au fost însă niște „Zile” obișnuite, pentru că se sărbătoreau cu acest prilej 175 de ani de când, în orașul care l-a dat României pe Eminescu (dar și pe Enescu, Iorga și Luchian), a fost prezentat primul spectacol de teatru în limba română¹ și 55 de ani de la constituirea trupei proprii a acestui important locaș de cultură². În plus, „Zilele” de la acest sfârșit de 2013 au constituit, prin spectacolele prezentate, și o prefăță a marelui Festival Internațional „Matei Vișniec”, pe care teatrul din capitala Bucovinei intenționează să-l organizeze în acest an, când se va aniversa centenarul clădirii sale care, chiar de atunci, din 1914, are înscris pe frontispiciu numele marelui poet.

Pe parcursul a patru zile, au fost reprezentate șase spectacole, a avut loc un colocviu dedicat istoriei mișcării teatrale botoșănene, s-au lansat cărți, a fost proiectat filmul documentar „Matei Vișniec acasă”, realizat de TVR Iași.

Momentul de cel mai mare interes a fost spectacolul teatrului gazdă cu piesa *Caii la fereastră*, în remarcabila regie a lui Petru Vutcărau, un mare admirator al dramaturgiei lui Matei Vișniec. Textul (scris în România în 1985 și prezentat în premieră absolută în Franța în 1992) este, după propria mărturisire a autorului, „o prelungire a teatrului absurdului în social” și prezintă, într-un limbaj metaforic, modul în care societățile totalitare manipulează sufletele și conștiințele oamenilor prin fraze mari, dar mincinoase, despre datorie, patriotism, eroism și prin apelul perfid la emoție. Petru Vutcărau a văzut în textul lui Vișniec o demascare necruțătoare a faptului că, dincolo de sloganeurile frumoase și înălțătoare care vor să inducă în cetățeni mândria că au acționat întotdeauna așa cum trebuia, ei n-au făcut decât să se ucidă la infinit, fără a se opri, chiar și prin relațiile

interpersonale. „Se ucide personalitatea din om – spune regizorul. Generațiile tinere sunt dezumanizate. Omul are și această pornire nefastă, de a distruge tot ceea ce se află în jurul său. Iar unii oameni se îmbogățesc și trăiesc tocmai de pe seama acestei distrugerii”. Spectacolul, care vorbește de o „nebie umană”, devine astfel un semnal de alarmă, mereu actual, oriunde pe terra. Iar realizarea scenică (în decorul extrem de sugestiv și funcțional al lui Mihai Pastramagi) este impecabilă, funcționează cu precizie, fără nimic inutil, interpretii (în frunte cu Volin Costin, excelent în rolul Tatălui) evoluând sinceri și convingători, în perfect acord cu ideile autorului și concepția regizorală.

Un alt spectacol important a fost *Frumoasa călătorie a urșilor Panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt*, prezentat de Teatrul Tineretului din Piatra Neamț în regia tânărului Adrian Tamaș. Piesă plină de mister despre viață și moarte, care reușește – cum scrie Raluca Naclad în caietul-program – să transforme „absurdul tragic într-o poveste luminată de focul de artificii al dragostei și al poeziei”. Pe tot parcursul spectacolului – care a păstrat atmosfera ciudată, ambiguă, uneori derutantă, dar și incitantă, a textului – îmi revenea obsedant în minte un vers din *Miorița*, care sintetizează poetic deznodământul celor nouă nopți ale cuplului de îndrăgostiți: „Că la nunta mea a căzut o stea”. Ea (interpretată de Nora Covali) a fost misterioasă, jucăușă, dulce, adorabilă. El (Dragoș Ionescu) – un partener bun, dar uneori monoton, cu mijloace de expresie nu îndeajuns de diversificate. Spiritul (Daniel Beșleagă) – apariție enigmatică, dar cam anostă.

Teatrul „George Bacovia” din Bacău a adus una dintre cele mai celebre piese ale lui Matei Vișniec: *Angajare de clovn*. Trei clovni bătrâni, cândva celebri, astăzi uitați,

se prezintă la un concurs pentru angajarea unui clovn bătrân. Vechi prieteni (dar și rivali), ei sunt acum gata să se lupte pe viață și pe moarte pentru mult râvnita angajare, de la care fiecare speră că îi va readuce succesul de odinioară, iar modul în care fiecare încearcă să-și demonstreze superioritatea este ușor rizibil și în același timp foarte trist. Din păcate, regizorul Gheorghe Balint (probabil din dorința de a aduce ceva nou unei piese mult jucate) a optat pentru o distribuție inadecvată, care a anulat miza textului: pentru a ne prezenta drama unor bătrâni ajunși la sfârșit de carieră și viață a ales trei actrițe, dintre care două (Nina Ionescu și Adelaida Perjoiu) foarte tinere, care încearcă să pară bărbați în etate și folosesc efecte exterioare, exagerate, care nu pot convinge pe nimeni. A treia interpretă, Eliza Noemi Judeu, e singura care, prin înfățișare și un joc simplu și convingător, reușește să mai redreseze cât de cât situația. Recunosc însă că a existat în spectacol și un moment cu adevărat emoționant: cel al amintirilor din copilărie.

Premiera *Buzunarul cu pâine* (regia Lenuș Teodora Moraru), al doilea spectacol al artiștilor botoșăneni, ne prezintă, cu ironie acidă, tipul foarte răspândit (și dăunător) al ziaristului cinic, încrezut, care se crede atotștiutor și consideră că numai vocile răului fac rating, drept care manipulează realitatea ca să aibă „deschidere”, adică succes. Lumea e pe dos – consideră ea (pentru că ziaristul nostru este o femeie) – și nu trebuie să încerci s-o schimbi, s-o readuci la normal. Cei doi interpreți – Alexandra Vicol (Ziarista) și Alexandru Dobinciuc (Operatorul TV, mai uman, mai sensibil) reușesc doar pe alocuri să depășească corectitudinea, dar există, cred, posibilitatea reală ca spectacolul să crească, interpretările să se aprofundeze și să se nuanțeze pe parcursul reprezentațiilor.

Am asistat și la două producții ale generațiilor foarte tinere. Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică din București și Teatrul Independenților Profesioniști au adus la Botoșani *Cabaretul cuvintelor*, un spectacol care reunește șapte povești ce se nasc din întâlnirea a două cuvinte, →

ZENO FODOR

Teatru - cuvânt magic, simbol al culturii care dăinuie

Stimate Traian Apetrei,

Sunt onorat și, de ce să nu recunosc, îmi face mare plăcere să știu că în contextul aniversării a 55 de ani de la înființare, Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani mi-a rezervat și mie, dramaturg născut nu departe de acest loc de înaltă cultură, un spațiu privilegiat. Spectacolele programate la Botoșani cu numele meu pe afiș spun poate mai mult decât aș putea să o fac eu despre o pasiune care m-a luat sub aripa ei încă din adolescență. Dacă mă gândesc că am scris prima mea piesă la 17 ani, pot spune că de 40 de ani teatrul, literatura dramatică, au fost dominante în viața mea. Am purtat cu mine această pasiune într-o aventură culturală care m-a făcut să trăiesc în două țări, în România și în Franța, și să scriu în două limbi, în română și în franceză.

Aș vrea însă să le mulțumesc celor care „mă țin în viață”, ca să zic așa. Un dramaturg trăiește, fără

îndoială, și pe pagina tipărită, pentru că teatrul este, înainte de toate, un gen literar. Dar infinit mai intense sunt cuvintele dramaturgului pe o scenă, spuse de actori sub bagheta unui regizor, în fața unui public viu. De fiecare dată când tinere companii și tineri actori și regizori se regăsesc în piesele și în cuvintele mele, simt că s-a produs ceva magic, un fel de arc peste timp. Îmi spun că poate nu am trăit degeaba, că merita să-mi dedic viața literaturii și mai ales literaturii dramatice. Da, merita să cred că valorile, emoțiile, mesajele umaniste, fiorul poetic și reflecția filozofică pot fi transmise de la o generație la alta, pot traversa frontiera timpului și frontierele dintre limbi.

Îmi pare nespuse de rău că nu am putut să vin în aceste zile la Botoșani, oraș în care m-am aflat însă de multe ori, și unde am savurat multe dintre montările după piesele mele. Le cer iertare celor care m-ar fi dorit acum alături de ei pentru că nu m-am născut cu darul ubicuității fizice. Cuvintele, însă, sunt cel mai rapid mijloc de transport. În timp ce

ascuți acest mesaj, întreaga mea ființă se află în această sală. În concertul de inimi care bat pentru cultură, pentru frumos, pentru socializarea prin artă și pentru mai multă generozitate în viața din fiecare zi, în acest concert de inimi deci mă alătur și eu. Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani este o casă a ideilor, un loc în care ne regăsim pe noi înșine, un spațiu al frumosului și al creației, poate chiar inima orașului. La 55 de ani de existență, acest teatru merită aplaudat din inimă pentru că există și pentru că și-a asumat una dintre cele mai nobile misiuni culturale, aceea de formare a conștiințelor și a spiritului.

Cu aleasă prețuire și grațitudine,

MATEI VIȘNIEC

→precum și monologuri și scheciuri, selectate toate din opera lui Vișniec. Sunt abordate – de către patru foarte tineri actori (Aida Avieriței, Octavian Costin, Ștefan Pavel, Ionuț Nicolae), cu talent și o reală capacitate de întruchipare a unor tipologii extrem de diverse – probleme reale ale zilelor noastre. Concluzia – așa cum ne-o prezintă tânărul regizor Alexandru Nagy – este că astăzi cuvintele s-au desprins de oameni și au ajuns chiar să înlocuiască oamenii.

Elevii care fac parte din „Atelierul de Teatru” al Colegiului „Mihai Eminescu” din Botoșani au prezentat (sub îndrumarea regizoarei Lenuș Teodora Moraru) *Școala lui Guft*, o adaptare inteligentă și spirituală a piesei *Țara lui Guft*, într-o formulă care ne arată cum înțeleg copiii de azi o poveste, cum o „modernizează” și o umplu de anglicisme. Ideea – metaforică și aici, ca în mai toate piesele lui Vișniec – este aceea că în lumea de azi numai dacă ești orb poți fi fericit, văzutul aduce numai necazuri. Și totuși, când fata oarbă se îndrăgostește de un băiat care vede, iar iubirea îi deschide ochii, ea descoperă o lume uimitor de frumoasă.

Copiii, peste douăzeci, au talent, se mișcă bine, realizează cu succes scenele de grup, mai au însă de lucrat la interpretarea vocală, cam nenuanțată și cu unele stridențe. Scena întâlnirii celor doi îndrăgostiți a fost plină de poezie și emoție.

¹ Acest spectacol, prezentat de trupa de diletanți înjghebată de profesorul Nicolini, directorul Școlii publice de băieți din Botoșani, și avându-l invitat ca regizor și actor pe Costache Caragiali (viitor important ctitor al teatrului românesc, atunci încă la început de carieră), a avut loc în noiembrie 1838. Nu se cunoaște data precisă și nici titlul piesei, dar un afiș de mână, existent în arhivele Academiei Române, anunță că în 27 noiembrie 1838 „Teatrul Național din Botoșani supt direcția Domnului Nicolini va prezenta, în abonamentul IV, pentru întâia oară, comedia într-un act *Uniforma lui Velington*”. Este vorba de o piesă de Kotzebue, autor mult jucat în epocă. (Cf. prof. Ștefan Cervatiuc, *Istoria Teatrului la Botoșani*, vol. I, Editura Quadrat, Botoșani, 2008)

² Premiera spectacolului inaugural – *Mielul turbat* de Aurel Baranga – a avut loc în ziua de 16 octombrie 1958. Regia era semnată de Paul Sireteanu, iar scenografia de marele pictor (botoșănean de origine) Constantin Piliuță. Dintre

multele spectacole importante ale anilor care au urmat, amintesc: *O noapte furtunoasă* de I. L. Caragiale (1959, regia Al. Finți), *Apus de soare* de Barbu Ștefănescu Delavrancea (1963, regia Ion Șahighian, spectacol reprezentat pe ruinele cetății voievodale a Sucevei), *Eminescu* de Mircea Ștefănescu (1964 – regia Ion Șahighian), *Slugă la doi stăpâni* (1987 – regia Laurian Oniga), *Întemeietorii* (1989 – un spectacol reunind textele dramatice *Decabal*, *Bogdan Dragoș* și *Mira* ale lui Mihai Eminescu, în regia lui Dan Alecsandrescu. Cu acest spectacol a fost realizat un turneu cu puternic impact cultural, intitulat „În Ardeal, pe urmele lui Eminescu”), *Jurnalul unui nebun* după Gogol (1996 – regia Ion Sapdaru), *Hamlet* de Shakespeare (1998 – regia Ion Sapdaru), *Bekkanko* de Asaya Fujita (2001 – regia Cristi Juncu), *Ivan Turbincă* după Ion Creangă (2005 – regia Ion Sapdaru), *Paradisul terestru* de Tennessee Williams (2005, regia Alexander Hausvater), *O poveste foarte simplă* de Maria Lado (2008, regia Andro Enukidze, Georgia), *Telmah* după Viktor Ponizov (2011, regia Serghii Pavliuk, Ucraina), *O noapte nebună, nebună* după Ray Cooney (2012, regia Alexandru Vasilache), *Caii la fereastră* de Matei Vișniec (2012, regia Petru Vutcărau).

Scena

NUNTA ÎNSÂNGERATĂ ȘI „EL DUENDE”

„Teatrul – declara Lorca în 1936, cu patru luni înainte de a fi asasinat – este poezia care se înalță din cărți și devine umană. Devenind umană, vorbește, strigă, plânge. Teatrul are nevoie de personaje care să apară pe scenă cu veșminte de poezie, dar în același timp să li se vadă oasele și sângele.”¹

Recent, am avut ocazia să vizionez varianta ieșeană de *teatru-balet* a dramei spaniole *Nunta însângerată*, în regia și coregrafia lui Ioan Tugearu, fost prim-balerin al Operei Naționale din București. Având experiența personală a interpretării rolului Leonardo din varianta scenică timișoreană, în 2008, dar și a viziunii altor două variante, m-a atras întotdeauna spiritul sanguinic spaniol, iar dorința de a cunoaște mai îndeaproape acest spirit m-a dus la cunoașterea conceptului de *Duende*. Dar să începem cu începutul.

Drama *Nunta însângerată*, a lui Federico Garcia Lorca (1898-1936), propune un amalgam de elemente folclorice și realiste ale vieții satului spaniol, cu un naturalism voit supraîncărcat, mergând până la o simbolistică transcendentală. Lorca a combinat aceste elemente în spiritul avangardei suprarealiste spaniole, formată în prima jumătate a secolului XX, cunoscută sub numele de „Generația din '27”², și a cărei convingere își avea originea în scrierile freudiene. Sigmund Freud arătase că, atunci când gândirea lucidă dispare sau ațipește, copilul din noi și sentimentul de sălbăticie, permanent latente, ies la iveală. Impresionați de teoriile marelui psihanalist, suprarealiștii prefigurau arta ca fiind un produs al iraționalului, căci rațiunea nu poate deschide decât calea științifică. Propunând în acest sens iraționalul creației, suprarealiștii au mers mai departe, evocând „nebulia divină” ca principiu revelator în procesul de creație artistică. Încercare deloc nouă, dacă ne gândim la mania socratică, ce cultiva, desigur într-o altă dimensiune, nebunia, delirul și pierderea de sine.

Pentru Lorca, teatrul era ceva viu, care clocotește în sângele său cu mult înainte ca el să fi putut

adopta vreo formulă. El povestea că jocul preferat al copilăriei lui era să facă teatru. Astfel, ca un joc vital, trebuie concepută opera dramatică a lui F.G. Lorca. Concomitent cu efortul poetic, teatrul său, când ne face cu ochiul, când se încruntă aspru, preocupat de marile probleme ale sufletului: dragostea, înverșunarea, moartea. Toate aceste elemente se regăsesc în *duende*, un concept estetic pe care l-a dezvoltat într-o conferință ținută în 1933 la Buenos Aires, „Juego y teoria del duende”. Acest spirit se manifestă cel mai bine în muzică, în dans (și mai abitur în flamenco) sau în arta poetică rostită, așa cum este și *Nunta însângerată*, scrisă în versuri.

Este interesant de observat și de unde s-a născut acest op: poetul aflase despre un fapt divers, ce s-a petrecut în satul Nijar din provincia Almeria; în noaptea nunții, mireasa fugise cu un văr al ei; acesta a fost găsit apoi mort, alături de mireasa fugară, asasinat de fratele mirelui, spre a-i răzbuna onoarea ultragiată... Când citise știrea în ziar, poetul exclamase: „Minunat! O dramă cum de inventat nu s-ar fi putut inventa!”³. Timp de câțiva ani, acest fapt divers – devenit motiv al unei romanțe populare pe care o cântau cei din Nijar și din satele din jur – rămăsese îngropat undeva în subconștientul său. Între timp, se lansase în marea aventură cu *La Barraca*, colindase ținuturile Spaniei, se impregnase mai mult de sentimentul tradițiilor populare, în regiile sale folosise muzica de scenă, dansul, cântul, intermediile lirice, multe de factură populară. Se simțea

acum în posesia deplină a tuturor secretelor scenei, matur să scrie prima din cele trei tragedii, cum singur le denumește, *Tragedii din viața satelor spaniole*; se retrase la casa părintească de la periferia Granadei și o săptămână i-a fost de ajuns ca să scrie *Nunta însângerată*⁴. Aveau să-i urmeze *Yerma* și *Casa Bernandei Alba*.

Nunta însângerată, scrisă în anul 1933, nu este atât un poem al onoarei și al răzbunării inevitabile, cât unul al imposibilei îndreptări a faptelor de soiul celor descrise, prin revelarea cauzelor care le determină. Oamenii mor pentru ca alții să nu le mai calce pe urme. În același timp, este o invitație la stabilirea unor relații umane în centrul cărora să nu mai fie factorul avuției. Este o piesă a marilor sentimente care luptă să se elibereze de zgură și totodată un elogiu al forțelor firești.

Întorcându-ne la studiul asupra daimonului suprarealist al creației lorchiene, *El Duende*, ca fundament filosofic al viziunii sale asupra artei și tradiției spaniole, aflăm din eseu lui Lorca, *Teoria și jocul lui Duende*, cum a încercat el să articuleze concepția sa asupra energiei creatoare a Spaniei, pe fondul unei puteri metafizice. Această putere este translatată de Lorca în Daimonul-înfăptuitor, din creația lui Goethe, despre care cel din urmă spunea că este o „putere misterioasă pe care toată lumea o simte, dar nici un filozof nu o poate explica”⁵.

Duende are două înțelesuri în limba spaniolă. Sensul propriu vine din cultura populară și reprezintă un spirit duș al casei, care face tot felul de năzbâtii. Cel de-al doilea sens este atribuit în primul rând gitanelor, a căror muzică și dans sunt de o intuiție profundă. În Andaluzia, oamenii spun despre toreadori și artiștii de flamenco că au *Duende* (în original, *tener Duende*), înțelegând astfel „o putere inexplicabilă de atracție, cu abilitate, în rare ocazii, de a transmite valuri de emoții privitorilor”. *Duende*-le se poate manifesta și în coride, dar, după cum am precizat și mai sus, mai ales prin muzică și poezie. „Sunetele întunecate” ale cântăreților de flamenco anunță sosirea lui. Strigătul, tipic peninsulei iberice, este și el un semn al acestui *duende*. Deci *duende* este „o putere, →

ADRIAN KOREK

Literatură și film SCRITORUL ȘI SECURISTUL ATIPIC

Tot despre cinema va fi vorba în aceste rânduri, doar că – recunosc – invazia denigrărilor în urma accesului la dosare mi-a amintit de filmul lui Florian Henckel din 2006, adică *Viața altora*, cu Ulrich Mühe, Ulrich Tukur și Martina Gedeck, film recompensat cu Oscar pentru film străin. În anul 1984, scriitorii erau supravegheați, filați, spionați. Casa lui Anton e împânzită de fire, sârme, capcane, microfoane. Securistul Gerd ascultă zi și noapte, până când viața scriitorului devine propria sa viață. Ne face impresia unui securist periculos în meticulozitatea lui. Numai că el devine fascinat de lumea pe care o descoperă și aici e turnura inedită a poveștii. Securistul va trece de partea scriitorului, când va subtiliza mașina

de scris pe care o caută Securitatea. Doar după căderea ZIDULUI, când va avea acces la dosar, scriitorul va înțelege gestul aceluia securist retrogradat de superiorii săi.

Dintr-un exterior arid, angoasant, filmul intră pe coridoare metalice, în birouri cu fișiere perfide de urmărire. Un sistem uluitor pentru torturi psihice, pentru anihilări de conștiințe. Carnețele, creioane, rapoarte nocturne, telefoane înfiorătoare, percheziții inopinate, amenințări microase. Un arsenal verificat, distrugător, malefic. Intimitatea individului e crud demolată. Scriitorul nostru habar nu avea de nimic. După căderea zidului Berlinului se întreabă: „cum de n-am fost supravegheat?” Apoi înțelege, intră în casă și desface fire, legături, sârme... Pentru atmosfera terifiantă, muzica e mai mult decât funcțională, ea devenind un adevărat personaj.

Regizorul Florian Henckel von Donnersmarck s-a născut în 1973 și a crescut între Berlin, New York, Bruxelles. Chiar el a scris scenariul filmului *Das Leben der Anderen*, adică... *Viața altora*. În 2010 a realizat filmul *The Tourist*. Actorul Ulrich Mühe a creat un rol memorabil: securistul atipic, metamorfozat, păstrând suspensul epic. Minunate excepții, care mai contrazic lugubru *homo homini lupus*.

ALEXANDRU JURCAN

→
nu o muncă, o luptă, nu un gând”. Auzind un maestru al cântului gitan, care spunea că „Duende nu se află în gât, ci izbucnește în interior, din capul picioarelor”, Lorca traduce această metaforă ca fiind strâns legată de sângele care curge prin venele artistului. Orice artă este capabilă de un *duende* al său, dar manifestarea sa naturală se produce prin muzică, dans și recitare. Căci aceste arte au nevoie de interpreți în carne și oase. Numai carnea vie, în care curge sângele fierbinte poate interpreta creația artistică, atâta timp cât trupul are formă, se naște și moare, perpetuu, și se conturează deasupra prezentului. *Duende*, rănit și însângerat, încearcă să închidă acea rană care este imposibil de vindecat, și în care își are originea tot ceea ce este fără precedent în opera unui artist. Din rana care nu se închide niciodată, derivă durerea ce nu poate fi explicată, rădăcina amară a existenței noastre, apoi moartea. În orice țară, spune Lorca, moartea înseamnă sfârșit. Vine și cortina cade. Nu și în Spania! Aici cortina se ridică. Motivul constă în faptul că mulți dintre spanioli, trăind până la sfârșitul vieții mai mult în casă decât afară, în momentul morții sunt scoși la lumina soarelui. În Spania, moartea este un spectacol național, iar omul își găsește valoarea ultimă în ea. Obsesia

morții este unica forță ce animează artistul, iar *duende* o poartă prin venele lui. Căci cu *duende* e mai ușor să iubești și să fii sigur că ești iubit, să înțelegi și să fii înțeles, iar această luptă pentru expresie și comunicare a expresiei în poezie presupune uneori un caracter fatal. Atât în dansurile spaniole, spune Lorca, cât și în coridă, nu există distracție pentru public. *Duende* îi face să sufere prin dramă, cu forme vii, și deschide calea spre evadarea din realitatea înconjurătoare.⁶

Teoria expusă nu este întâmplătoare, căci ea este punctul de plecare în concepția regizorală asupra dramei *Nuntă însângerată*. Problematika expusă de Lorca în ceea ce privește condiția artistului, în fața luptei continue, durerii, frustrării, iubirii și în mod deosebit a morții, este prezentă în majoritatea momentelor coregrafice din spectacol, pe fondul „sunetelor întunecate” de *passo doble*, tango și flamenco.

Atitudinea pasională a dansurilor anunță sosirea *duende*-lui, implicit a morții, iar el este eliberat prin strigăt. Dacă urmărim cu atenție firul acestor momente, se poate observa și o proiecție a drumului parcurs de la Eros la Thanatos prin acțiunea așa-numitului *duende*.

Duende-le nu a rămas un concept din vremea lui Lorca. Nu demult, chiar și artistul de muzică rock, Nick

Cave, a susținut o conferință („Love Song Lecture”, în Viena, 1999) despre natura cântecelor de dragoste, care, spunea el, nu pot fi cu adevărat „cântece de dragoste, dacă nu conțin și tristețe”. Printre artiștii în cântecele cărora Nick Cave recunoaște prezența acestui *duende* se numără Leonard Cohen, Bob Dylan, Van Morrison, Neil Young sau Tom Waits.

Spectacolele de teatru cu un pronunțat filon emoțional, concertele și showurile de dans spaniol sunt ocazii, rare, e drept, de a regăsi exprimarea acestui *duende*, el având nevoie de un bogat univers interior al performerilor pentru a ieși la iveală.

Note

1. Cf. Andrei Ionescu, în prefață la *Teatrul Spaniol Contemporan*, Editura Univers, București, 1987.
2. În original: *La Generation del '27*, din care mai făceau parte pictorul Salvador Dalí, regizorul de film Luis Buñuel și poezii Jorge Guillén, Pedro Salinas și Vicente Aleixandre.
3. Cf. Ovidiu Drâmba, *Federico Garcia Lorca – Rapsodul*, Editura Albatros, București, 1981.
4. *Idem*.
5. *Idem*.
6. Cf. Federico Garcia Lorca, *In search of Duende*, New Directions Publishing, New York, 1998.

Persona

În anul 1966, prin intermediul filmului *Persona*, regizorul suedez Ingmar Bergman a ajuns la apogeul carierei sale și la desăvârșirea sa ca cineast.

Considerat unul dintre cele mai bune filme realizate vreodată, dar și cel mai greu de interpretat, *Persona* a rămas de-a lungul timpului o artă cinematografică, care lasă loc în continuare de analize și interpretări.

Ideea realizării acestui film i-a venit regizorului Ingmar Bergman în timpul spitalizării sale în 1965. Atunci a văzut o fotografie cu actrița des distribuită în filmele sale, Bibi Andersson, împreună cu prietena ei, actrița norvegiană Liv Ullmann. Asemănarea i s-a părut izbitoare iar primele reacții pe care le-a avut din partea celor două atunci când le-a prezentat ideea, a fost amuzamentul dar și puțină teamă.

Cu scenariul pregătit, s-a ales locația pentru filmări și anume insula Fårö. O alegere ușoară, fiind un loc apreciat de către Bergman pentru peisajul său – râul, dealurile, pădurile – toate erau locuri care îi aminteau de copilărie. Insula Fårö va ajunge să fie locul în care Bergman își va petrece restul vieții.

La o primă vizionare a filmului, cu toate că suntem pe deplin conștienți că există un substrat evident al filmului, povestea spusă în *Persona* pare la început chiar una simplă.

După ce a suferit o cădere nervoasă subită, Elisabeth Vogler (Liv Ullmann), o actriță de succes, a refuzat să mai vorbească (o tăcere dincolo de *Tăcere*). Ea este internată la psihiatrie sub îngrijirea asistentei fără experiență, Alma (Bibi Andersson).

Psihiatrul care se ocupă de cazul lui Elisabeth îi spune că îi înțelege perfect situația: în retragerea sa din

lumea cotidiană, Elisabeth își exprimă insatisfacția față de lumea în care trăiește, dar și pentru faptul că încă nu a reușit să se găsească pe sine.

Pentru a-i grăbi vindecarea, psihiatrul o trimite pe Elisabeth împreună cu asistenta Alma la casa ei de vacanță pe o insulă. Cele două nu se opun plecării – una e în tăcere și nu pare să facă nimic în această privință, iar cealaltă reprezentând conștiința care dorește să dezvăluie tot.

Relevanța titlului apare atunci când descoperim că Elisabeth și Alma nu sunt ceea ce par.

În timp ce zilele trec pe acea insulă pustie, o descoperim pe Elisabeth ca fiind o persoană care, în ciuda tăcerii ei, este calmă, calculată, care observă cu acuratețe evenimentele din jurul ei (scrisoarea trimisă psihiatrului ei). În tot acest timp, Alma este tulburată și preocupată de trecut, care în ochii ei pare mult mai important decât prin ceea ce trece Elisabeth. Între timp, un lucru incredibil, dar inevitabil se întâmplă: cele două femei își schimbă între ele personalitățile. Bergman scoate în evidență faptul că măștile pe care le purtăm reprezintă de fapt ceea ce suntem și sunt capabile, la un moment de restriște în viața noastră, să fie schimbate fără niciun avertisment. Astfel, prin acest schimb, sunt mai mari șansele ca Elisabeth să ajungă în deplinătatea facultăților sale mintale, iar Alma să înnebunească.

Simbolurile folosite de Bergman în *Persona*, deși par de nepătruns la

Brita Weglin, „Fata și stelele”

început, sunt doar un mod de a ne face să înțelegem mai bine ceea ce urmărim. Prin urmare, imaginile folosite în timpul prologului, deși nu par a avea vreo legătură între ele, reprezintă de fapt temele abordate în *Persona*.

Femeia moartă cu ochii deschiși din prolog, explicată de Bergman ca fiind moartea care e făcută să-i bântuie pe cei vii (motiv care a luat formă finală în *Cries and Whispers*) nu reprezintă decât conștiința personajelor, în special a asistentei Alma, care nu poate trece mai departe din cauza trecutului care o bântuie.

O altă imagine esențială este aceea a unei mâini în care este înfipt un cui. Asta ne trimite automat cu gândul la răstignire, la condamnare. Alma, la un monolog față în față cu Elisabeth, o condamnă pentru faptul că nu e o mamă bună care nu-și iubește copilul și care nu se mulțumește cu ceea ce are.

Din punct de vedere cinematografic, Ingmar Bergman, împreună cu Sven Nykvist, creează imagini puternice care vor rămâne pe retină mult timp de la vizionarea filmului.

Punctul culminant în *Persona* și în același timp inovativ, este suprapunerea imaginii celor două personaje, semnificând transformarea acestora, schimbul de măști care se realizează între cele două.

Datorită imaginii alb-negru sunt scoase în evidență detaliile și transformă filmul din punct de vedere estetic într-o capodoperă cinematografică.

Frumusețea celor două actrițe, Bibi Andersson și Liv Ullmann este valorificată de Sven Nykvist, transformându-le în două personaje care se completează reciproc. Lucru posibil totodată și de mediul în care se desfășoară cele două personaje, dar și de contrastul alb-negru ale hainelor pe care le poartă, negrul reprezentând răceala iar albul eliberarea.

Prin *Persona*, Ingmar Bergman a ajuns la un nou limbaj cinematografic datorită tehnicii sale, dar și a subiectului abordat. Acesta a trecut de toate barierele ca în final să ajungă la desăvârșire.

MĂDĂLINA POJOGA

Persona (lat) = înfățișare falsă, mască interpusă între om și lume

Colega venită de peste mări și țări Emiko Nagasaki

Era în toamna anului 1979, în secolul trecut. E destul de mult de atunci. Cursurile la facultate erau în plină desfășurare. Iar eu eram în anul doi la Facultatea de filologie în Cluj. Tocmai făceam de serviciu la poartă, așa ne venea rândul cam o dată pe lună, nouă, locatelor din căminul 6 din Complexul Hasdeu. Stăteam la recepție în două ture: de la 7 la 3 și de la 3 la 10. Apoi venea portăreasa și ne păzea toată noaptea. Era destul de greu să stai la poartă. Fetele din cămin erau foarte căutate, interfonul era tot timpul defect și timp de opt ore, alergam pe scări, în sus și în jos, trei etaje, chemându-le pe colege la telefon sau la vorbitor. Pe vremea aceea, oamenii comunicau face to face, nu pe facebook, așa ca acum.

Și cum stăteam așa, într-un moment mai liber, au apărut două colege, filologe din anul patru, însoțite de o străină, o fată scundă, cu un păr lung și negru ca abanosul și cu un breton ce-i acoperea jumătate din frunte. Mi-am dat seama că nu e româncă, dar nu știam în ce zonă a globului să o plasez. Ema, colega mai mare, m-a pus în temă spunându-mi că nou-venita este colega noastră. Nu a fost deloc ușor pentru ea să învețe cursurile de filozofie, psihologie în românește. În timpul studenției noastre, unii luam notițe pe foi de caiet mecanic. Emiko scria cu albastru. După ce citeam și descifram cursurile, foile se umpleau cu traduceri și explicații în limba japoneză. Astfel deveneau bilingve.

Spicuiesc din amintiri... Aveam o colegă de la secția germană, Tili, căreia îi plăcea să patineze și mergea uneori cu Emiko la patinoar. De câte ori se întorceau de acolo, Emi era supărată că o acostau copiii și îi cereau gumă de mestecat. Odată, am fost cu ea la un film japonez, SOSIA. Sigur îi era și ei dor de limba maternă. Două serii. Destul de mult. Printre cei din sala de cinematograful erau și două puștoaice pe care le amuzau frezele, ținuta, comportamentul, cum suna japoneza... și râdeau cu mare poftă. Atunci Emiko s-a supărat foarte tare. Filmul era un film istoric, cu multe bătălii, cu situații dramatice. Ce argumente să aduc pentru a

**Emiko Nagasaki și Nicolae Băciuț,
după 30 de ani**

explica atitudinea? N-am avut. Unele dintre cele mai frumoase amintiri din studenție și legate de această colegă le am din vara anului trei, când partea a doua a practicii pedagogice la româna am făcut-o într-o comună din județul Sălaj, ILEANDA, aproape de băile Buzușă. Eram cazate la un internat al unui liceu agricol, toate într-o cameră. Acolo am petrecut două săptămâni minunate. Am întâlnit oameni tare ospitalieri și prietenoși care ne-au făcut șederea deosebit de plăcută. Emiko a ars de nerăbdare să vină și ea să cunoască viața la țară. Ea avea un casetofon și o altă colegă, Maria, strigată de noi Tuli, ne dădea trezirea dimineată cu o melodie japoneză. Era același șlagăr în fiecare dimineată. Nu știam ce spune, dar era un cântec ce ne punea primul zâmbet pe buze. Bineînțeles că noi am mers și am asistat la ore, am predat, am primit și laude și critici. Colectivul de cadre didactice s-a purtat exemplar cu noi. Și normal, Emi a fost și ea la o clasă a doua și a predat o lecție, ceva pe baza poveștii SCUFIȚA ROȘIE. A avut mare succes. Dar până să ajungem la un consens în legătură cu conținutul, a fost un drum lung și serios și amuzant. ÎNTREBĂRI: Unde locuia bunica? În pădure, dincolo de pădure sau la marginea pădurii? Citez „Scufița Roșie, uite ce florile frumoase. Nu vrei să le culegi?”

Fiecare dintre noi am ținut și câte o oră de dirigenție. După epuizarea temei propriu-zise, venea Emiko la rând. Avea niște vederi, o hartă a Japoniei și niște produse origami. Își schimba ținuta sport cu o ținută decentă, respectiv fustă lungă, gri, dreaptă. Ținea foaia în mână și, din când în când, se uita la elevi. După ce prezenta materialul despre țara ei, îi învăța pe copii să facă tot felul de

animale prin arta îndoitului hârtiei. Noi eram mai impresionate decât elevii, de tot ce spunea și făcea colega noastră. Încă un detaliu. Elevii ni se adresau cu apelativul „tovarășă”. Emiko a fost foarte revoltată și a cerut ca ei să i se spună „domnișoara”. Pentru elevii din Ileanda prezența noastră acolo cred că era benefică. Camera în care locuim era tot timpul inundată de flori, mai ales stânjenii galbeni, culeși dintr-o rezervație naturală aflată pe un deal, nu departe de sat.

După-amiaza, mergeam pe jos până la Buzușă și ne întorceam când se lăsa întunericul. Cei doi metodiști ce ne-au însoțit, dnii Goia și Drăgoțoiu, ne împărtășeau starea euforică. Eram tineri și frumoși și săraci, dar aveam sufletul liber și ne simțeam ca într-al nouălea cer. Nimeni și nimic nu ne tulbura. În internat, făceam duș cu apă rece și, poate că de aceea, eram tot timpul veseli și înviorați. Două săptămâni am trăit într-o armonie perfectă, parcă noi, aceleași persoane, eram altfel decât în Cluj. Din studenție nu ne-au prea rămas poze. Norocul nostru că Emiko avea un aparat foto și color, ceea ce era o raritate pe vremea aceea. Astfel, ea a imortalizat clipele. Ne-a fotografiat și pe noi, dar a făcut multe poze unuia, pe nume Stelică, pe care îl lega stăpânul cu o sfoară la poartă să pască. Emi a fost tare mirată aflând de ce avea o fundă roșie la gât, ca să nu se deoache. Pentru tot ce a văzut acolo în satul acela românesc a fost extraordinar. Era o diferență colosală față de realitatea din Tokyo, orașul ei natal.

Anii au dispărut unul câte unul. Eu mă bucur că sunt printre cei care nu au pierdut legătura cu Emiko. Ne-am mai văzut de câteva ori și după ce am terminat facultatea. Nu uită niciodată să-mi scrie de sărbători. Are un scris foarte citet cu niște litere mici așezate uniform. Felicitările sunt însoțite de figurine făcute de ea (origami). Anul acesta mi-a trimis un ren auriu. E extraordinar faptul că a rămas atât de legată sufletește de România, că vorbește atât de corect românește, că nu ratează niciun prilej de a reveni aici însoțind grupuri de turiști japonezi. Ne vedem rar, ne scriem rar și totuși miile de km nu ne-au alterat relațiile amicale. Unele amintiri din studenție mi-au rămas așa de vii în minte de parcă s-au întâmplat ieri.

MARIANNE POPA MATEI

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate domnule, Nicolae Băciuț,
Primul număr al acestui an este excepțional. Vă felicit pentru felul în care prezentați valorile literaturii române (Eminescu, Slavici, Hașdeu, Eugen Ionescu), pentru ilustrația realizată de Maria Mănuță, plină de culoare și sugestie, pentru ținuta revistei și a colaboratorilor. Mulțumiri pentru publicarea recenziei cărții mele, "Spiralele adolescenței", semnată de Melania Cuc.

Voi posta în numărul din ianuarie, 2014 în revista noastră "Cetatea lui Bucur" la Reviste prietene, ca de obicei, revista *Vatra veche*.

Să aveți un an plin de bucurii și cu succese literare și publicistice!

Prețuire,

Elisabeta Iosif,

Director, redactor-șef, *Cetatea lui Bucur*
Președinte, Liga Scriitorilor București

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

M-am gândit să vă trimit ceva despre cenzura de pe Wikipedia.ro. Sper ca textul meu să vă intereseze și să apară în frumoasa DVS revistă. Gânduri bune și un an nou cu sănătate și bucurii,

Isabela Vasiliu-Scraba

Bună ziua, domnule Băciuț,

Abia am descărcat cartea de la dvs. și am răsfoit-o. Fericit Om sunteți! În timp ce mulți dintre noi, ceilalți, ne pierdem în nimicuri, dvs. scrieți, ediați, scrieți... Dar nu uitați nici de prieteni, și așa se face că și prietenii din Viață și de după Viața asta, vă aduc bucurii.

Este un volum minunat. Un mănunchi de gânduri de pretutindeni care, sub îngrijirea domnului Răzvan Ducan, au ajuns laolaltă, anume parcă să ne amintească faptul că merită să „agonism” bruma ideilor minunate atunci când le avem. Dvs. aveți astfel de Idei, aveți puterea de a vedea dincolo de vremuri și mă bucur că nu mărturisiți în deșert. Vă doresc o zi frumoasă, bucurii și spor în tot ce faceți.

Melania

Frumos cadou. Meritat de autor, mulțumitor pentru destinatar. Întâmplător, din 13 litere și, întâmplător, coincident cu titlul unui folder în care adun eu poeme pentru un viitor volum ce s-ar fi numit așa, potrivit obsesiei mele treisprezece. Cum spiritele înalte... se știe, mă bucur că a apărut sensul târgumureșean, ca să găsesc eu altceva: eventual Sarmizecetusa. Felicitări, admirație, confraternitate și bune doriri pe acest front. La mulți ani! N@e.ro
nrotaru@rdslink.ro

Am primit-o, am răsfoit-o și urmează s-o citesc în curând. E prima la rând și o voi face pe îndelete, *da capo al fine*. PDF l-am depozitat în arhiva calculatorului. Mulțumesc de atenția ce mi-o acordați. Încă o dată, La mulți ani!

Ion C.Gociu

Târgu-Jiu

Mulțumim! Felicitări! Un an grozav!

Daniel Corbu

Bună seara stimate domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,

Am transmis azi dimineață recenzia la MUZICA IERNII. Eu nu am reușit s-o deschid. Tot astăzi am primit revista, ce bucurie! A ajuns cu întârziere, nefiind scrisă la destinatar complet denumirea comunei. Ea se numește

Brita Weglin, „Consolatoarea”

IZVOARELE SUCEVEI ȘI NU DOAR IZVOARELE, cum era scris. Dar atâta necaz să am, VATRA VECHE este primită trăind deci emoția, nu numai prin cele publicate pe coperta 4 cu semnătura mea. Vă mulțumesc, din suflet, Dumnezeu să vă călăuzească mereu gândurile, pe drumul cu licăriri de stea pentru nașterea revistelor viitoare!

Rog confirmarea transmiterii recenziei.

Cu stima deosebită a autorului,

Decebal Alexandru Seul

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revistele cu acea bucurie de copil, la primirea unui dar de Crăciun ori la primirea unei jucării mult râvnite; răsfoiesc paginile cu plăcerea: „că nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul...”, pagini scrise de niște oameni care știu a „zgăria” bine la hârtie. Vă mulțumesc, cu gândul împăcat, al lucrului bine făcut.

Cu infinită considerațiune,

Vasile Popovici

Stimate Domnule Băciuț,

Îmi cer scuze pentru "intermedieri", din cauza problemelor pe care le-am avut cu computerul. Am reținut recomandarea Dv. ca pe viitor să limitez paginile materialelor trimise și vă asigur că mă voi conforma. În cazul în care recezia la cartea "Nemuritorul albastru" a d-lui Ciobanu va apărea în numărul următor al revistei, aș trimite contravaloarea a trei reviste tipărite. Dacă nu este prea târziu, VĂ ROG introduceți atașamentul pe care îl trimit acum, fiindcă am sesizat o mică eroare (un cuvânt),

care nu este chiar esențială, dar ar fi mai bine să o evităm, în măsura în care se mai poate.

Vă felicit încă o dată pentru cartea în care v-am regăsit truda și harul omului de cultură, dăruind semenilor din preaplînul sufletului și trăirilor sale. Dacă o tipăriți, voi fi pe lista celor dornici să o aibă... MULȚUMESC pentru tot ceea ce faceți cu dăruire și cu mult efort...

Cu statornică prețuire,

Livia Fumurescu

Stimate domnule Băciuț,

Iar am ieșit... al 2-lea ! Graba nu strică întotdeauna treaba, dar o poate încurca. Am... încurcat-o ! MULȚUMESC pentru toate: și pentru revistă și pentru carte. Le voi citi cu plăcere. Ca întotdeauna.

Cu bune gânduri și urări,

G.L.N.

Stimate Domnule Băciuț,

Citesc deseori revista VATRA VECHE, pe care aveți bunăvoință să ne-o expediați prin email. Am mai colaborat la această revistă. V-aș fi îndatorat dacă puteți publica această cronică literară, la un volum de fabule.

Cu deosebită admirație,

Florentin Smarandache

Domnule redactor-șef Nicolae Băciuț,

Mulțumindu-vă pentru publicarea recenziei mele, în revista „Vatra veche”, pe care o conduceți, vă rog să mai acceptați o prezentare de carte, în care autorul cred că are ce să spună, ca noutăți și judecăți de valoare.

Cu aleasă considerație,

Corneliu Vasile

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit "Vatra veche" - primul număr pe acest an. Vă mulțumesc, și înmiiit, de asemenea, vă mulțumesc pentru comentariul Domnului Corneliu Vasile la ultima mea carte, "Fotografia la periscop. Secvențe de istorie literară". Vă rog, totodată, să primiți expresia sincerei mele prețuiri pentru tot ceea ce faceți în plan cultural și literar, evident, în primul rând, prin admirabila revistă "Vatra veche". Al Dumneavoastră,

Stan V. Cristea

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru revista *Vatra Veche* pe care mi-o trimiteți lunar. Și acest număr este deosebit de interesant. Toate gândurile bune și *La mulți ani!*

Rodian Drăgoi

Mulțumesc din inimă, Nicule! Să ai numai bucurii și reușite în 2014! Îndrăznesc să îți propun și o cronică de a mea la o carte excelentei profesoare și poete care este Șoni Elvireanu.

Gânduri alese pentru toată redacția,

Mihai Pasaru

Am citit revista online, stimate domnule redactor-șef, Nicolae Băciuț,

Tot ce este inserat pe filele ei îmbie la lectură și mă simt fericit din nou, pentru spațiul privilegiat rezervat scrierilor mele. Va trebui să confirm în viitoarele numere ale revistei VATRA VECHE, prin noile scrieri, aprecierile dumneavoastră ce nu au dat greș, dovadă că sunt demn de a fi colaboratorul publicației pentru al cărei conținut iată, ați debutat în anul nu de mult născut, cu aceeași pasiune și dragoste, ce vă sunt ofrande ale Bunului Dumnezeu. Aștept să am în mână și revista aflată acum probabil, în drum, spre destinatarul ei. Voi confirma primirea. Spor în activități, cu multă sănătate, că-i mai bună decât toate!

Decebal Alexandru Seul

→

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revista admirabilă
VATRA VECHE, una pentru toate zilele și
noapțile nedormite, una pentru VATRA pururi
NOUĂ a inimii! Cu cea mai aleasă prețuire,

**Traian Vasilecău,
Chișinău**

Stimate maestre Nicolae Băciuț, mulțumesc și
felicități! Am primit revista de iarnă „Vatra
veche” nr.1/2014, așadar:
Spun acum cu voce clară,
La căldură stând în casă:
Chiar de este ger afară,
Lângă „Vatră” nici că-mi pasă!

VASILE LARCO

Derulată într-un spirit ludic, frumoasă,
spontană și totuși gravă, cartea face parte din
categoria *amicus Plato*, încrengătura *amicus
culturae*, familia *amici patriae*. Am rezonat cu
precădere la ieșirea poetului din turn, la
întâlnirea cu elevii și la implicarea în actul
educativ atât de prigonit în ultima vreme. Este
limpede că sunteți un om liber.

Irina Iorga

Felicități pentru primul număr din acest an,
preocupat de marile valori ale literaturii noastre
(Eminescu, Slavici, Hașdeu, Ionescu), dar și de
activitatea unor remarcabili autori
contemporani. Excepționale lucrările Mariei
Mănuță, susținute și de interviul realizat de
Rodica Lăzărescu. "Pictura e o poezie, dar și o
știință". Și literatura modernă, la fel... Poate în
nr. viitor, reproduceți coperta revistei
"Intezăriri", singura publicație de cultură de pe
Valea Buzăului.

Cu stimă,

Gh. Postelnicu

Stimate Domnule Băciuț,
Am primit, prin bunăvoința Doamnei
Lăzărescu, numărul 1 al revistei *Vatra veche*. I-
am mulțumit și dumneaei, vă mulțumesc și
dumneavoastră pentru publicarea textului *De la
un film*. M-aș bucura dacă ați face loc și
textului *Patria recunosătoare*, care are
semnătura V. Molodeanu.

Pentru continuarea seriei dedicate ortografiei,
trimit textul din ataș. Am evitat informațiile
rigurose științifice și am avut în vedere aspectele
preferabile într-o revistă de cultură, iar acum că
întreb dacă am procedat corect, pentru a ști
maniera de a concepe textele viitoare.
Să auzim și de bine!

G.M.

Distinse Domn Nicolae Băciuț,
Am primit revista ca pe un dar de la eternul
Mihai Eminescu, având în vedere că ați avut
grijă să fie gata și să ajungă prin țară în ajunul
Zilei Culturii Naționale - 15 ianuarie 2014.
Trebuie să vă mărturisesc că am avut plăcuta
surpriză să o primesc și de la dl. Mihai Morar,
inspector de limbă și literatură română, în
Prahova. Dumnealui a făcut un gest sublim: a
trimis-o tuturor profesorilor de lb. și lit. română
din Prahova, ceea ce mă bătea gândul și pe
mine să fac atunci când o mai trimiteam
domnilor inspectorilor de specialitate și colegelor
de catedra.

Aveți un șpriț extraordinar care va inspira și
rezultatul e de-a dreptul uimitor! V-am mai
spus că animați cultura!

În altă ordine de idei, v-aș fi recunosătoare
dacă mi-ați spune cum pot comanda volumul
dumneavoastră „Poeme verzi pe pereți” 2013.
Editură Nico are o adresă de e-mail sau un
număr de telefon? Toate cele bune!

Jungheatu Georgiana

La mulți și binecuvântați ani, domnule Nicolae
Băciuț. Să fiți sănătos! Oare revista există și pe
hârtie? NU am timp să o citesc pe calculator,

dar în mijloace de transport în comun aș câți-o
cu mare interes și dragoste. Dumnezeu să va
aibă în sfântă Lui pază!

Maria Neagu

Mulțumesc petru revistă. Și să vă dea bunul
DUMNEZEU putere de muncă și în
continuare.

Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Mulțumiri, stimate domnule Băciuț, pentru
„Vatra veche” de început de an. Minunat
număr! În mod special că mulțumesc pentru
surprizele adresate-mi. Ilustrațiile pe care le-ați
ales pentru Casa memorială „G. Topîrceanu”
îmi plac mult. Desigur v-a luat timp până le-ați
găsit. Nici pentru Casa lui Topîrceanu din Iași
nu am ilustrații - eu le găsesc mai greu, iar
fotografiile mele nu sunt, de data aceasta,
reușite. De fapt, ce spun eu de
ilustrații?! Meritați felicitări pentru ilustrațiile
deosebite ce apar în fiecare număr de revistă.
Succes în continuare, sănătate și, pe mai
departe, Doamne, ajută!

Luminița Cornea

Sunteți omul surprizelor, omul care știe să tacă
și să facă daruri, nu mă mir pentru că știu că
sunteți sub influența Sf.Nicolae și ca și mine,
bucuria cea mare este să faceți daruri. fiindcă
nu mi-ați răspuns am crezut că nu veți publica
rândulețele despre prima revistă românească,
dar d-voastră ați făcut chiar mai mult publicând
și mesajul de mulțumire particular. Gestul m-a
emoționat foarte mult, îmi confirmați pentru a
nu știu câta oară că aveți un caracter demn de
urmat. Am primit mesajul despre antologie.
este un proiect atrăgător la care mă voi înscrie.
Vă mulțumesc pentru susținere și bunăvoință.
Cu prețuire,

Mihaela Aionesei.

Mulțumesc mult pentru acest dar minunat de
Ziua Culturii Naționale. Sănătate și succes!
Cu respect,

Doina Dobreanu

Mulțumesc mult pentru amabilitate. Îmi
încălesc zilele "geroase" ale epocii împotriva
cadrelor didactice cu articolele din paginile
revistei dumneavoastră.

Cu respect,

Ștefania Căpraru

Brita Weglin, „Câine verde”

Bună ziua, iarăși felicitări pentru calitatea
revistei și promptitudinea apariției. Rog
confirmați primirea scrisorii mele.

INO

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc foarte mult pentru prestigioasa
dvs. revistă și de asemenea pentru publicarea
mea în paginile ei. Vă rog să trimiteți pentru
revista *Onyx* ceva din creația dvs. Cu
desosebită stimă și respect,

Ioan Mititelu

Cel mai frumos cadou primit de Ziua Culturii
Române, numărul 1/2014 al revistei *Vatra
Veche*, care nu lasă deloc mai jos ștacheta
calității, diversității, valorii ofertelor.
Mulțumesc și pentru surpriza de a mă fi regăsit
cu un text din romanul "Încă octombrie", al
cărui semn al abia a apărut. Vă felicit, cu gândul
la Mihai Intăul, sub semnul căruia ostenim
întru mai binele limbii și rânduieilor culturale
naționale. Frumoasă Vatră de românism știți să
țineți fierbinte acolo, în inimă de Țară, stimate
Domnule Nicolae Băciuț! Cu admirație și
solidar gând bun!

Nicolae Rotaru

Stimate Domnule Băciuț,
Continui să rămân același promotor al
poetilor care, din pricina vârstei sau poate a
modestiei, sunt tot mai neglijați de critica
literară. În urmă cu vreo zece ani am
descoperit, grație scriitorului Radu Ciobanu,
volumele doamnei Sânziana Bățiște, iar anul
trecut am rămas impresionat de ediția româno-
engleză a ZODIEI LUPILOR. Am scris acest
material pe marginea volumului. Întrebând-o
unde să trimit materialul (i l-am făcut cadou la
împlinirea a 70 de ani), mi-a răspuns: la
VATRA VECHE, domnului Băciuț.
Cu prețuire,

prof. Ladislau Daradici

Am fost de trei ori fericită deschizând acest
număr: admirând lucrările Mariei Mănuță,
citind despre Răzvan Ducan ale cărui versuri
cu dinți tocmai le primisem la concursul
"Eminesciana" și găsindu-mi gândurile despre
Eminescu în preajma amândurora. Mulțumesc.

Irina Iorga

P.S. Am un gând mai vechi, pe care l-aș
împărtăși cu dvs: ar fi oare cu puțință să se
realizeze, în România, un serial cinematografic
după cartea "Amintirile pelerinului Apter", de
Valeriu Anania? Mi se pare că în acest timp de
diluție identitară nimic altceva nu ar putea
sensibiliza mai eficient conștiința noastră
colectivă. Sau greșesc?

Irina Iorga

Stimate d-le Băciuț,
Fiecare număr al revistei *Vatra Veche* vine cu o
surpriză. Splendid număr de început de an,
foarte mulțumesc!

În ziua în care Eugen Ionescu a murit, eram la
Montreal și am aflat vestea în mașină, în drum
spre un teatru unde urma să fie un spectacol cu
Mircea Șeptilici. Știu exact strada și intersecția
la care mă aflăm, pentru că știrea dispariției lui
Eugen Ionescu m-a bulversat atât de tare, încât
am pierdut puțin controlul mașinii și am făcut
un mic accident.

E o onoare pentru mine să fac parte din grupul
de autori ai revistei dv. Felicitări și succes pe
mai departe!

Cu stimă, admirație și respect,

**Veronica Pavel Lerner
Toronto**

Vă mulțumesc pentru publicarea cronicii la
romanul "Crepusul" de Radu Ciobanu, căruia
i-am trimis revista și care, prin mine, vă mul-
țumește pentru "ospitalitatea" de-a publica →

cronica... Dânsul se află acum în Germania, la fiica Dumnealui, dar își amintește cu plăcere și admirație de când v-a cunoscut, în timpul vizitei de la Deva, împreună cu Dan Culcer. Voi trimite contravaloarea a trei reviste tipărite "Vatra veche", nr. 1, 2014, din dorința de a-i trimite și revista scrisă... Vă felicit și vă mulțumesc pentru tot ceea ce faceți!

Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Mulțumesc foarte mult pentru reviste! Citesc cu plăcere din scrierile corespondenților Dvs. și sunt foarte bucuroasă că există o revistă atât de bună la noi! La mulți ani și multă sănătate!

Inela,

cu prețuire.

Vă mulțumesc! Am citit cu mare plăcere, atât proza, cât și poezia și interviurile. La mulți ani!

Florentina Dalian

Dragă Nicolae Băciut, înțeleg că te-ai întors din călătoria făcută în perioada Sfințelor Sărbători de iarnă. Cum ți-a mers? Eu am fost cu familiile lui Andrei Marga și Eugen Uricariu în Bavaria, într-o excursie plină de inedit.

Știu că ți-am trimis recenzia la romanul "Răscrucea" de Adi Tavadi, care a fost bine primit în lansarea de la Muzeul Literaturii și zilele următoare repet evenimentul la Sibiu. De aceea, m-aș bucura nespun să apară în "Vatra veche". Scrie-mi pentru ce lună ai programat recenzia.

Îmi place și a cest număr, bogat în texte serioase și adevărate ca stare de spirit, ca valoare. Cer panoramă a oamenilor de mare bun simț estetic și de talent. Felicitări pentru ceea ce faci și ceea ce scrii.

Cu colegiaritate,

Anca Sirghie

Mulțumesc foarte mult, excepțional număr, la mulți ani!

**prof.dr. Cătălin Afrasinei,
Vaslui**

La mulți ani! Să aveți parte de un an bun, cu sănătate și realizări. Vă mulțumesc pentru revistă.

Cu deosebit respect,

Claudia Vasloban

Multe mulțumiri! Toate cele bune,

Toma Pavel

Mulțumiri, domnule Nicolae Băciut. Ne-ați onorat, la început de an, cu acest frumos număr al revistei VATRA VECHĂ. Picturile Mariei Mănuță sunt și pe gustul meu. Bune gânduri, sănătate și vă așteptăm cu drag.

Veronica Oșorheian

Mulțumesc. Îți admir voința și efortul constant, chit că uneori resimți "greața" lui Sisif... Cu tot dragul,

Mircea Seleușan-Bătrânu

Mii de mulțumiri! Din ce în ce mai coaptă!

Dimovici

Vă mulțumesc pentru faptul că nici de data asta nu m-ați uitat și mi-ați trimis noul număr *Vatra Veche* și sper că în curând voi deveni și colaboratoarea revistei cu versuri! Cititoarea fidelă,

**Katal
in Cadar**

De minune, stimate Domnule Nicolae Băciut, cum reușiți să mențineți ritmul de apariție al revistei! Ca de obicei, și acest prim număr de NOU AN e, nu doar dens, ci și de largă cuprindere în spațiu și timp. Aveți câteva rubrici de neîntâlnit în alte reviste - convorbirile duhovnicești, elevii scriitori, casele memoriale, chiar iubirile scriitorilor. Ilustrați plăcerea nedezmințită a convorbirilor

cu dialoguri și fragmente de jurnal. La zi, rememberul Traian T. Coșovei, pe care-l semnați. Pentru "trezirea" din letargia zilelor de lungă inactivitate, ați ales pilduitoarele versuri de avertisment elegiac din frontonul Revistei. Sugestivă imaginea din pictorița-doctoriță și poetă, propunând salvarea Veneției... O lectură instructivă și, cu adevărat, plăcută.

Vă mulțumesc, dorindu-vă pentru 2014, împreună cu *Îngerul muzicant* de secol XV, atașat aici, spor în toate,

Doina Curticăpeanu

Mulțumesc pentru revistă! E un număr foarte bun! Vă doresc s-o țineți așa tot anul!

**Ecaterina Țarălungă
www.tzaralunga.org**

Dragă Nicu

M-am *strâns* pe acasă abia acum, că pentru mine iarnă înseamnă munte, schi. E drept, anul ăsta, sperăm că, deocamdată, Moș Crăciun ne-a cam păcălit cu zăpada, cu toate astea, pe atât din parte cât puteau acoperi tunurile de zăpadă, ne-am bucurat de puțină mișcare, ne-am mai verificat mușchii și reflexle și... a fost bine. Da, bine... Sper, însă, că va fi cu adevărat bine în prima săptămână a lunii februarie, când mergem în tabără cu copiii de județ, cu vreo 70 de copii.

M-am apucat de răsfoit... termen nepotrivit, așa după cum suștii în interviu, vorbind despre lecturarea unei cărți tipărite (*căldura hârtiei*) și mai-mai să nu ies din... *Sens giratoriu* fiind *prins* de profundele dezbateri pe marginea gravelor probleme din literatură și nu numai. Da, așa stau lucrurile, ba poate chiar mai grav și, din păcate, semne bune... Mulțumesc de carte, mulțumesc de revistă, vă îmbrățișez cu drag pe toți,

Titus

Mulțumesc pentru revistă! Încă nu am primit niciun răspuns de la d-na directoare Elena Târșiman. Oare or fi așa de dificile întrebările pe care le-am pus?

Liliana Moldovan

Vă mulțumim mult pentru această comoră! Vă dorim multă sănătate și putere de muncă și în 2014!

Cu stimă,

Familia Ionescu

Semnele unui an fast se văd încă din acest prim număr! Felicitări!

M.B.B.

Mulțumesc mult... pentru revistă și pentru articolul publicat! Toate cele bune!

C.

Mulțumesc! Dintotdeauna am zis că sunteți un om special!!! Atipic, în sensul nepeiorativ, ieșit din banal, comun; oamenii deștepti sunt atipici, sunt trimișii Domnului, să lumineze întunericul, despăcându-l, risipindu-l.

Cu adâncă prețuire,

Vasile Popovici

Nu, nu am primit-o; nici pe decembrie, nici pe ianuarie. Vă sunt recunoscător, adicăteala îndatorat (profund). Suport toate cheltuielile. Nu pot să nu vă aduc de infinite ori infinite mulțumiri! Adineaori v-am trimis un grupaj din care se poate selecta.

Cu sentimentul profunde prețuirii și gratitudinii,

Vasile Popovici

localitatea Corni, jud. Botoșani

P.S.: Dacă tot v-ați gândit la „puil de bine”, vreau și nr. 7/2013, unde Gellu Dorian apare cu o cronică la volumul meu de poezii (al XI-lea) - *Materia respiră*, fiindu-mi necesară (cronica) la întocmirea unui dosar literar. Îmi face plăcere să vă mulțumesc!

Scrisoare deschisă

Către

Consiliul Municipal Târgu-Mureș

Având în vedere nevoia de recunoaștere a contribuției aduse la creșterea prestigiului cultural al municipiului Târgu-Mureș, vă solicităm aprobarea pentru amenajarea în piața din fața Centrului de Cultură „Mihai Eminescu” din Târgu-Mureș, a unui spațiu memorial, Rotonda „Cenaculum”, care să includă amplasarea de busturi ale unor personalități importante mureșene sau care sunt legate prin activitatea lor de Târgu-Mureș, începând cu poetul Grigore Vieru, a cărui lucrare există deja, dintr-o donație.

Proiectul ar cuprinde, în primă instanță, pe lângă bustul lui Grigore Vieru, amplasarea busturilor scriitorilor Nichita Stănescu, Romulus Guga, Vasile Netea, Ion Vlasiu, Serafim Duicu, Ion Fiscuteanu, Ovidiu Iuliu Moldovan, urmând ca busturile, amplasate de o parte și de alta a statuii lui Mihai Eminescu să creeze un amfiteatru în aer liber, pentru manifestări culturale.

Toate aceste personalități s-au remarcat nu doar în domeniul literaturii, ci și în alte domenii ale culturii, remarcându-se și în viața Cetății.

Niciunul dintre aceștia nu mai este în viață, iar memoria lor trebuie cinstită și pentru a oferi exemple, modele pentru generațiile viitoare.

Totodată, busturile acestora, lucrări de artă, vor spori patrimoniul municipiului, zestrea sa culturală.

Amplasamentul pentru busturile acestor personalități va deveni și loc de atracție turistică, loc de pelerinaj, dar și loc în care se vor desfășura manifestări culturale.

Datele biografice ale acestor personalități vor fi prezentate la momentul oportun.

Proiectul tehnic îl vom prezenta spre avizare, după aprobarea amplasării.

**Direcția Județeană pentru Cultură Mureș,
Director executiv,
Nicolae Băciut**

Mulțumesc, un număr bun! Mai ales că-i și despre Anul Ionesco!

Bogdan Ulmu

Am terminat de zece minute o schiță pe care o las la aprecierea dumneavoastră. Cu toată stima,

**Al Francisc
Canada**

Antologiile Adenium – cele mai frumoase poezii, cele mai frumoase proze

Editura Adenium intenționează să publice anual câte o antologie a celor mai frumoase poezii și proze scurte care au apărut în revistele literare românești, pe hârtie sau în format electronic. Antologiile pe 2014 vor include ceea ce s-a publicat mai valoros în anul 2013.

Rugăm colegii scriitori să ne trimită creațiile lor, pe care le consideră cele mai semnificative, în format electronic, până la data de 30 martie 2014, trei poezii sau o proză.

Vor fi menționate neapărat data și locul apariției textului sau textelor. Pentru certificare, așteptăm link-uri, PDF-uri sau fotografii ale paginilor unde au fost publicate creațiile. Nu contează apartenența sau neapartenența la uniunile de creație, singurul criteriu de selecție fiind valoarea textelor. Toate cheltuielile publicării vor fi suportate de Editura Adenium.

Alexandru Petria

FEBRUARIE

E ger cumplit de-un timp afară,
Așa-i în luna *făurar*,
Îngheață ouăle sub cioară...
Și leașa unui bugetar!

NOSTALGIE DE IARNĂ

Cumplită e de-o vreme soarta,
Acele ierni demult s-au dus:
Era zăpada cam cât poarta,
Iar azi nici porți la țară nu-s!

UNUI INSOLENT

O completare am de-adus
La modul tău de comportare:
Cu nasul poți să fii pe sus,
Dar nu-l „lua și la purtare”!

SFAT PENTRU UN CROITOR

Economie faci, sunt certe fapte,
Găsind, de cauți, zise-o nevoiașă:
În pâine ac și ață, iar în lapte,
Butoni și nasturi pentru o cămașă!

LA ȘEZĂTOARE

Își zice, stând la sfat bătrânul,
Privind în jur și se încruntă:
Pe cât e de sărac românul,
L-a năpădit și-o lene cruntă!

GÂNDUL VÂRSTNICULUI

Că timpul curge ca un râu
Și-n tainic infinit se varsă,
Iubirii nu i-ar pune frâu
De-ar face vârsta cale-ntoarsă.

LAUDĂ CONJUGALĂ

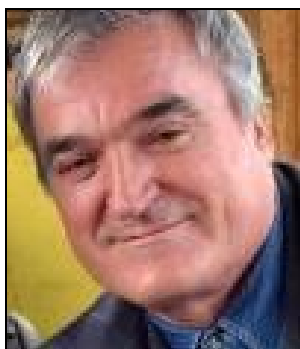
O doamnă a tot spus prin sat
Că are cel mai brav bărbat -
Dar soțul zise cu mânie:
Pe toți ceilalți de unde-i știe?

STRATEGIE FEMININĂ

Oricât s-ar strădui bărbatul,
Povestea vârstei e eternă.
Doar soața când își face patul,
Ascunde anii grei sub pernă.

SITUAȚII POLITICE CRITICE

Eram pe-a comunismului spirală,
Prinși între un ciocan și nicovală.
Azi, când capitalismu-i „generos”,
Stăm între nicovală și baros.

COMPORTAMENT SINUSOIDAL

Motto:

Un vechi precept au toți stăpânii
Și țin la el, cum știi doar ei:
Să aibă lângă casă câinii,
Îndepărtându-i pe „căței”.

Așa cum fiecare poate
Urgiilor le facem față
Pe ger, caniculă ori ceață
Căci Bunul Dumnezeu e-n toate.

Ne fie viața o dulceață,
Dând binelui întâietate,
Așa cum fiecare poate
Urgiilor le facem față.

Dar de o vreme, din păcate,
E câte-o fire pizmăreață
Ce te tot perie pe față,
Și-apoi te mușcă pe la spate...

Așa cum fiecare poate.

ȘI DACĂ VII...

*după Șt. O. Iosif, „Poezii”, Ed.
Minerva, București, 1978*

Și dacă vii, Tu, Țepeș, spune
Ești pregătit de o schimbare,
Să vezi o strașnică minune;
Că nu sunt hoți la drumul mare?

Tu n-ai să vezi statui furate
Și nici persoană tâlhărită,
Dar poți vedea câmpii lucrate
Și-o țărâtime fericită.

De treabă-și vede fiecare
Corupți nu sunt ca-n lumea-ntreagă,
Nici învrăjbiți parlamentare
Și tuturor li-e țara dragă.

Iar dacă vezi o lume plânsă,
Vrând fericirea să-și amâne,
Aceasta mult va fi restrânsă
Doar praful în final rămâne.

Și totuși, când primești misiva,
Că ne așteaptă zile grele,

Te rog ia inițiativa,
S-aduci și țepe din rastele!

NEDUMERIRE JUDICIARĂ

Vreau să-ntreb politicos,
Și pe nimeni să nu sperii:
Dacă banii n-au miros,
Cum de-s „mirosiți” bancherii?

MARIAJ MODERN

N-aș vrea pe tineri să-i umbresc,
Dar dragostea când dă târcoale,
Prin Internet se-ndrăgostesc
Și divorțează-n tribunale.

VASILE LARCO

Unor diletanți prețioși

N-a citit în viața lui o carte,
Iar școala a frecventat-o-n silnicie,
Dar ca să aibă, cum se zice, parte...
Și-a cumpărat acas' o-ntreagă librărie.

*

S-a scos de sub tipar o nouă carte -
Mulțimi de cititori la cozi se-adună,
Vor reuși cei buni să aibă parte,
Ori, ca și alte dăți, doar... „lumea
bună”.

*

Ai făcut la facultăți cu... carul,
Un singur an, ai terminat vreo zece
Și n-ai știut ce-n viață e amarul,
Doar banii s-au înfiorat... săracii.

*

Ai urmărit să faci o școală
Ce să-ți aducă bani grămadă, fără
muncă,
Și-ai reușit s-obții, fără morală,
Vreo douăzeci de ani, fără parolă.

A crescut ca prin minune
Numărul de facultăți,
Țara și-a creat renume
Prin mulțimea de deștepți.

*

Cu atâția diplomați...
Țara ar dori să aibă
Doi sau trei mai elevați,
Capabili să schimbe-o șaibă.

*

E perseverent din fire,
A dat examene-atâtea dăți,
C-ar putea ca să termine
Cel puțin trei facultăți.

*

Examenele sunt de vină,
Le-a promovat cu sânge rece
Și vrea acum pe post să-l țină
Că are facultăți vreo... zece.

IOSIF BOIA

Clepsidra de sedef

(Urmare din p. 88)

Înveșmântată într-un alb imaculat, de la vârful pantofilor până la pălăria albă, imensă cu boruri acoperite discret de un voal firav, cu un decolteu agreabil și decent, mărginit de un șirag de perle sedefii, această clepsidră bine conturată, cu forme generoase, plină de feminitate și eleganță, teleportată în timp și spațiu, triumfa peste întregul peisaj. Condușă și dirijată parcă de către un tânăr locotenent de instrucție, mulțimea își schimbă compact direcția și zecile de chipuri invizibile apărură simultan la orizont. Chiar și așa, nici una din fețe nu îmi părea a fi familiară.

Cu mișcări pline de grație și cu o lentoare suavă și gingașă, acest călător matern timpuriu, dezlipit parcă dintr-un început de secol trecut, hipnotiză întreaga asistență. Un întreg ritual repetat până la obsesie debută în fața tuturor. Dintr-un teanc considerabil de plicuri dolofane așezate pe masa oficiului poștal era extras cu mâna stângă cel de deasupra.

Degetul arătător al mâinii drepte hălăduia apoi pe vârful limbii și transmitea senzația hidrică timbrului detașat anterior de siamezii săi. Călătoria timbrului se finaliza în momentul în care devenea o cicatrice a plicului alb, fiind atașat acestuia printr-o mișcare fermă, scurtă și puternică a pumnului drept. Fiecare alipire implica și un efect secundar de tresărire a celor reorientați cardinal, fără a căuta Steaua Polară pe cerul nopții.

– Mai ai mult, mamă? Mai stăm mult?

– Închei acum, dragule... Nu e păcat să nu trimitem toate etichetele de pe sticlele de suc? Doar nu le-am băut degeaba... Cine știe, poate câștigăm noi mașina cea albă din reclamă.

Sublim, chiar sublim. O doamnă în alb visa la o mașină albă... Și cât efort și cât sacrificiu necesita posibila atingere a visului... Vizibil extenuată, ea cuprinse între palmele-i catifelate întreg teancul de scrisori fără răspuns...

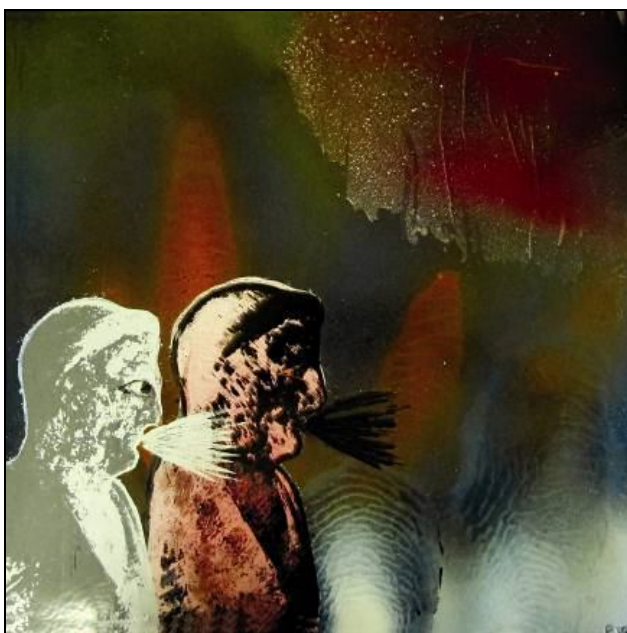
Doar unul dintre ele avea probabilitate de câștig; toate însă aveau probabilitate de alunecare. Sub presiunea zecilor de priviri ațintite, inevitabilul se produse! Cu pași mărunți și calculați, spre a nu pierde vreo șansă, se aplecă rușinată pentru a-și aduna speranța răvășită pe covor. Mult mai atentă și foarte hotărâtă se îndreptă către cutia de corespondență.

Din nefericire, limita maximă a acesteia fusese depășită. Oare alți evadați din cutia Pandorei să fi fost mai însetați și mai generoși?

Realizând că o nouă zi ar putea revigora albul spirit competitiv, îndesă plină de calm cele patuzeci și opt de plicuri în poșetă și luându-și zâmbind copilul de mână lăsa în urma-i o mulțime plumburie în stare de hipnoză, defazată temporal și cardinal.

Brita Weglin, „Întâlnire I”

Brita Weglin, „Două sirene”

Brita Weglin, „Doamnă cu ocrotire”

OCHIUL CICLOPULUI

Brita Weglin, „Înotătoare singură”

Clepsidra de sedef

Aud tot mai des rostită o stare: „Mor de plictiseală!”...Se pare că vidul imaginației iese învingător uneori în lupta cu bătrânul timp. Să existe oare o limită ce caracterizează specia dominantă pe singura planetă vie de la Soare către acostamentul Căii Lactee? Hoinăream totuși într-un secol fără

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

limită de viteză și eram înglobați într-o eră informațională...

Îmi permit luxul de evada din turbina cotidiană și de a cocheta cu infimele clipe de libertate pentru a scrie câteva rânduri unui vechi amic. Îl păstrez de un sfert de veac. Se pare că regula vinului se aplică și în cazul legăturii stabilite în copilărie: vechimea determină valoare și calitate. Amândurora ne place să așternem gândurile, să le păstrăm în cursivitatea scrierii caligrafice... Nu ne grăbim să ne sufocăm cu mesaje instant expediate prin metafora unui omniprezent coplanetar de dimensiuni reduse, care mai nou poate funcționa chiar fără coadă.

Finalizând epistola, realizez importanța ambalajului de expediere. După o auto-percheziție a habitatului personal mă conving că ieșirea din impas implică traversarea unei străzi cu sens unic, la capătul căreia se deschide ușa oficiului poștal. Înăuntru sunt întâmpinat de o mulțime considerabilă. Nu-mi dau seama dacă recunosc pe cineva; cu toții sunt înșirați ordonat cu spatele către mine.

În liniștea aproape meditativă ce s-a așezat în fiecare colț al încăperii, pașii unui copil în alergare devin un surogat al subdiviziunilor substantivului „răbdare”. Din gulerele vestimentațiilor zugrăvite în culori bacoviene, privirile neprietenoase ale spectatorilor exprimau deja la unison o întrebare: „Al cui este?”. Curiozitatea li se transformă pe loc într-un tunel al timpului și la capătul acestuia li se înfățișă, neobservabilă până la punctul culminant al toleranței lor... EA, doamna de dantelă.

ADRIAN-NICOLAE POPESCU
(Continuare în p. 87)

Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolaie Băciuț 2014 *Email: nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952